

BELÜGYI SZEMLE

BELÜGYMINISZTERIUM

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

73. ÉVFOLYAM
2025 · 4

BELÜGYI SZEMLE

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

BELÜGYMINISZTERIUM

73. ÉVFOLYAM
2025 · 4

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK TITKÁR TAGOK

Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
Prof. Dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
Prof. Dr. Gál István László, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Hamza Gábor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, egyetemi tanár
Prof. Dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. Dr. Kerecsi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
Prof. Dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság és a Médiatanács elnöke, egyetemi tanár
Prof. Dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. Dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Prof. Dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Patyi András, alkotmánybíró, egyetemi tanár
Prof. Dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
Prof. Dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. Dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

NEMZETKÖZI SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dr. h.c. Detlef Schröder, az Európai Unió Rendészeti Képzési Ügynökségének korábbi ügyvezető igazgatója (Németország)
Prof. Dr. Lam Kwok Yan, Nanyang Műszaki Egyetem (Szingapúr)
Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrákadémia tagja, egyetemi tanár (Csehország)
Prof. Dr. Mathieu Deflem, Dél-Karolinai Egyetem, egyetemi tanár (Amerikai Egyesült Államok)
Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ (Svájc)
Prof. Dr. Wei Changdong, Kelet-Kínai Állam- és Jogtudományi Egyetem, Shanghai, egyetemi tanár (Kína)

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Dr. Bakai Kristóf Péter PhD, püör. dandártábornok, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Vámszakmai és Nemzetközi elnökhelyettese
Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára
Scott Donovan, a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) igazgatója

Dr. Góra Zoltán t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője

Dr. Gömbös Sándor r. dandártábornok, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója

Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója

Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke

Dr. Hegyaljai Mátvás, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkára

Christopher Simon, az Osztrák Szövetségi Belügyminisztérium belügyi attaséja

Prof. Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a Belügyminisztérium oktatási főszemlézője

Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője

Prof. Dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszerológati Egyetem, tanszékvezető egyetemi tanár

Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász

Dr. Tomin Szilvia r. vezérőrnagy, a Nemzeti Védelmi Szolgalat főigazgatója

Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság vezetője

Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES
FELELŐS SZERKESZTŐ
OLVASÓSZERKESZTŐ
IDEGENNYELVISZAKLEKTOR

NEMZETKÖZI ÉS FORDÍTÁSI
SZERKESZTŐ
MUNKATÁRS
SZERKESZTŐSÉG

ISSN

FELELŐS KIADÓ

NYOMDA
FELELŐS VEZETŐ

Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy,
egyetemi magántanár
Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes, egyetemi docens
Krenner József r. őrnagy, doktorandusz
Végh Zsuzsanna
Prof. Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy,
c. egyetemi tanár

Dr. Németh Viktor PhD
Luda Henrietta
2090 Remeteszölös, Nagykovácsi út 3.
Telefonszám: +36 (26) 795-922; BM: 24-626
<https://belugyiszemlejournal.org>

ISSN 2062-9494 (Nyomtatott)
ISSN 2677-1632 (Online)

LXXIII. évfolyam
Belügyminisztérium
www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Duna-Mix Kft.
Szabó Bálint bv. alezredes, ügyvezető
Megjelenik havonta

TARTALOM

	Előszó.....	695
	TANULMÁNYOK	
DAVID R. HODGE	Keresztényeket célzó emberi jogi jogsértések. A fokozódó keresztényellenes hangulat kezelése globális keretek között	697
MINKÓ-MISKOVICS MARIANN	A fegyveresen elkövetett emberrablás előfordulása Magyarországon	717
IBOLYA TIBOR	A kutyák rendészeti–kriminalisztikai célú alkalmazásának kezdetei Magyarországon	737
ERDÉLYI ÁKOS	Szexuális motiváció és sorozat-bűncselekmények	749
NÁNÁSI-PINTÉR NIKOLETT	Erősségek és fejlesztendő területek feltárása a központi közigazgatási döntéshozatal működésében néhány szervezet példáján keresztül	765
FEKETE MÁRTA – HLAVACSKA GERGELY	Rendőri pályaválasztási motiváció és szakmai identitás A pályaválasztás mögött álló okok vizsgálata a rendészeti képzésben részt vevő hallgatók körében	787
HERKE CSONGOR – SZÉCSI TIBOR LÁSZLÓ	Az eseményadat-rögzítők (EDR) szerepe a közlekedési bűncselekmények bizonyítása során	811
DAVID R. HODGE	STUDIES	
	Human Rights Violations Targeting Christians. Addressing the Intensifying Anti-Christian Sentiment in a Global Frame	833
MARIANN MINKÓ- MISKOVICS	The Prevalence of Armed Kidnapping in Hungary	851
NIKOLETT NÁNÁSI- PINTÉR	Exploring strengths and areas for development in decision-making in central public administration through the examples of some organizations	871
	NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ	
FINSZTER GÉZA – KORINEK LÁSZLÓ	Ajánlás a Nemzetközi Rendészeti Figyelő XVI. száma elé	893
NÉMETH ÁGOTA – SÜMEGH ATTILA – VÖRÖS AURA	Nemzetközi Rendészeti Figyelő XVI.	897

Kedves Olvasó!

*„A tudomány eredendően se nem jó, se nem rossz.
A tudomány egy lehetőség, amit az ember a saját céljaira használhat.”*

Glenn T. Seaborg

Glenn T. Seaborg szavai rávilágítanak arra, hogy a tudomány nem csupán az ismeretek bővítésének eszköze, hanem a társadalom fejlődését meghatározó tényező is. E gondolat mentén állítottuk össze a Belügyi Szemle áprilisi lapszámát, amelyben elismert szakemberek és kutatók tanulmányai adnak betekintést a rendészet és a belügyi tudományok aktuális kihívásaiba és fejlődési irányjaiba.

E havi lapszámunkban olvasható egy tanulmány, amely a kutyák rendészeti és kriminalisztikai célú alkalmazásának történetével foglalkozik. Ez a folyamat Magyarországon a 20. század elején indult útjára, és mára a bűnüldözés egyik fontos elemévé vált. A technológiai fejlődés jelentőségét egy másik írás az eseményadat-rögzítők (EDR) szerepének vizsgálatán keresztül mutatja be, amelyek egyre nagyobb jelentőséget kapnak a közlekedési bűncselekmények bizonyítása során.

Lapszámunkban helyet kapott még egy olyan írás, amely a szexuális motiváció és a sorozat-bűncselekmények kapcsolatát elemzi, rámutatva a bűnözői profilalkotás jelentőségére és az ilyen típusú bűncselekmények megelőzésének lehetőségeire. A rendőri pályaválasztási motivációról szóló tanulmány pedig azt vizsgálja, milyen tényezők befolyásolják a fiatalokat e hivatás választásában, és miként hat ez szakmai identitásuk kialakulására.

A közigazgatás működésének elemzése sem maradhatott ki a lapszámból: egy tanulmány a döntéshozatali folyamatok hatékonyságát vizsgálja, és bemutatja azokat a tényezőket, amelyek fejlesztése hozzájárulhat a közigazgatási szervek eredményesebb működéséhez. Emellett a kiberbiztonság és információbiztonság-tudatosság fejlesztésének kérdései is előtérbe kerülnek, tekintettel a folyamatosan változó digitális fenyegetésekre, amelyek mind a lakosság, mind a rendészeti szervek számára új kihívásokat jelentenek.

Bízunk benne, hogy a lapszámban közölt tanulmányok nemcsak a rendészeti és belügyi szakemberek számára nyújtanak hasznos ismereteket, hanem mindazoknak is, akik érdeklődnek a biztonságpolitikai, kriminalisztikai és közigazgatási kérdések iránt.

Szerkesztőség

Keresztényeket célzó emberi jogi jogsértések A fokozódó keresztényellenes hangulat kezelése globális keretek között

Human Rights Violations Targeting Christians Addressing the Intensifying Anti-Christian Sentiment in a Global Frame

David R. Hodge

Prof. Dr., egyetemi tanár, kutató
Arizonai Állami Egyetem,
Szociális Munka Tanszék
Pennsylvaniai Egyetem,
Vallás és Városi Civil Társadalom Kutatási Program
DavidHodge@asu.edu

Absztrakt

Cél: Jelen tanulmány a keresztények által tapasztalt emberi jogi jogsértések mértékét és intenzitását vizsgálja, és néhány lehetséges stratégiát javasol az ezzel kapcsolatos problémák kezelésére. Az Egyesült Nemzetek Szervezete aggodalmát fejezte ki a keresztények és más felekezetű hívők ellen irányuló erőszakos cselekmények globális növekedése miatt. Azonban annak ellenére, hogy az ENSZ felszólította tagországait az emberjogi válság kezelésére, ezen országok kevés figyelmet szenteltek a keresztényeket érintő emberi jogi jogsértéseknek. A keresztények több országban találkoznak megkülönböztetéssel, mint bármely más vallási csoport.

Módszertan: A tanulmány elkészítéséhez a vonatkozó szakirodalom szakterület-alapú (desk research) áttekintése került elvégzésre. A szerző a különböző tudományágakból származó releváns tartalmakat nézte át, hogy bővítse a keresztényeket érintő emberi jogi jogsértésekkel kapcsolatos ismereteket.

Megállapítások: A keresztények által tapasztalt emberi jogi jogsértések gyakorisága és intenzitása egyaránt rekordszintet ért el. Az elmúlt 14 évben 107-ről 155-re nőtt azon országok száma, ahol a keresztények zaklatásnak voltak kitéve.

Magyar nyelvű utánközlés. Jelen cikk angol változata megjelent a Belügyi Szemle 2025. évi 4. számában.
DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp833-849>

Jelenleg a keresztények a világ 198 nemzetének és területének 78 százalékában tapasztalnak konkrét atrocitásokat. Hasonlóképpen nőtt azon nemzetek száma, ahol a keresztények nagyfokú üldöztetést tapasztalnak. Ez a szám a 2014-es 53 nemzetről 2024-re 78 nemzetre emelkedett.

Érték: A keresztények a világ legkiszolgáltatottabb és legelnyomottabb közösségei közé tartoznak. Az ebben a cikkben bemutatott adatok és stratégiák az állami és magánszektor szereplőit olyan ismeretekkel és módszerekkel látják el, amelyek felhasználásával hatékonyan kezelhetik a világszerte fokozódó keresztényellenességet.

Kulcsszavak: keresztények, kereszténygyűlölet, emberi jogok, vallási diszkrimináció

Abstract

Aim: This article examines the scope and intensity of human rights violations experienced by Christians and suggests some possible strategies to address the problem. The United Nations has expressed concern at the global increase in acts of intolerance and violence directed towards Christians and other people of faith. Yet despite calls by the United Nations to address this growing human rights crisis, little attention has been devoted to the human rights violations experienced by Christians who encounter discrimination in more nations than any other religious group.

Methodology: To conduct this study, a domain-based review of the pertinent literature was conducted. Content from a diverse array of disciplines was reviewed and synthesized to extend knowledge in a specific domain, in this case human rights violations targeting Christians.

Findings: Both the prevalence and intensity of human rights violations experienced by Christians has reached record levels. Over the past 14 years, the number of nations in which Christians encounter harassment increased from 107 to 155. Currently, Christians experience harassment in 78 percent of 198 nations and territories across the globe. Similarly, the number of nations where Christians experience high levels of persecution has increased from 53 nations in 2014 to 78 nations in 2024.

Value: Christians represent some of the most vulnerable and oppressed people in the world. The data and strategies presented in this article position state and private sector actors with the information they need to address the intensifying anti-Christian sentiment across the globe.

Keywords: Christians, Christianophobia, human rights, religious discrimination

A fokozódó keresztényellenes attitűdök kezelése globális kerekék között

A keresztényellenesség – amelyet kereszténygyűlöletnek vagy krisztofóbiának is neveznek – a kereszténységgel szembeni ellenségeskedésre utal, amely a keresztények vagy a keresztény (vallási vagy szokás) gyakorlatok ellen irányuló megkülönböztetésekben, előítéletekben és emberi jogi jogsértésekben nyilvánul meg (Febriani, 2022; Yancey & Williamson, 2014). Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (2019) Közgyűlése aggodalmát fejezte ki a keresztények és más vallású emberek ellen irányuló intolerancia és erőszakos cselekmények globális növekedése miatt. Annak ellenére azonban, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) felszólította az érintett szereplőket, hogy foglalkozzanak ezzel a növekvő emberi jogi válsággal, kevés figyelmet szenteltek a keresztényeket érintő jogsértéseknek. A témával kapcsolatos tudományos kutatások hiánya különösen aggasztó, tekintve, hogy a keresztények több országban vannak kitéve diszkriminációnak, mint a világ bármely más vallású népessége (Pew Research Center, 2023).

Az ENSZ (2019) e kérdéssel kapcsolatos felhívására válaszul ez a cikk a keresztények által tapasztalt emberi jogi jogsértések mértékét és intenzitását ismerteti, és különböző stratégiákat javasol a probléma kezelésére. A jogsértések jellegének és jellemzőinek megértése nélkül nehéz a megfelelő politikai és társadalmi stratégiákat végrehajtani. Másképpen fogalmazva, ez a megértés alapozza meg a különböző állami és magánszektorbeli szereplők által a kereszténygyűlölet enyhítése érdekében végrehajtható intézkedéseket. Ezen írás tartalma a vonatkozó szakirodalom szakterület-alapú áttekintésére épül (Palmatier et al., 2018).

A (szak)terület-alapú tanulmányok egy adott szakterület szakirodalmát vizsgálják, szintetizálják és bővítik. Jelen tanulmányban a tartalom áttekintése és szintetizálása a keresztényeket érintő emberi jogi jogsértésekkel kapcsolatos ismeretek bővítése érdekében történik. Ennek érdekében az alább tárgyalt tartalom differenciált forrásokon alapul, beleértve az empirikus tanulmányokat, a jogot, a híradásokat, a társadalomtudományokat és az Egyesült Nemzetek Szervezetének releváns dokumentumait. Az így kapott összefoglaló a vallásszabadsághoz való jog meghatározásával kezdődik, majd a keresztényeket érintő emberi jogi jogsértések globális tendenciáinak megvitatását taglalja, végül pedig stratégiákat kínál a befogadóbb, emberi jogi szempontból barátságosabb társadalmak kialakítására.

A vallásszabadság alapvető emberi jogának meghatározása

Az emberi jogok megsértésének kezelése az érintett alapjogok megértésétől függ. Ahhoz, hogy teljes mértékben megértsük a fokozódó keresztényellenes hangulatot, tisztában kell lennünk a vallásszabadsághoz való joggal. Ez az a jog, amely alapját képezi az ENSZ (2019) értékelésének, amely a vallásos emberekkel szembeni előítéletek globális növekedésére vonatkozik. A vallásszabadsághoz való jog számos nemzetközi emberi jogi egyezményben megjelenik, de a leglényegesebb talán az ENSZ (1948/2021) Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 18. cikke (Fazaeli et al., 2020).

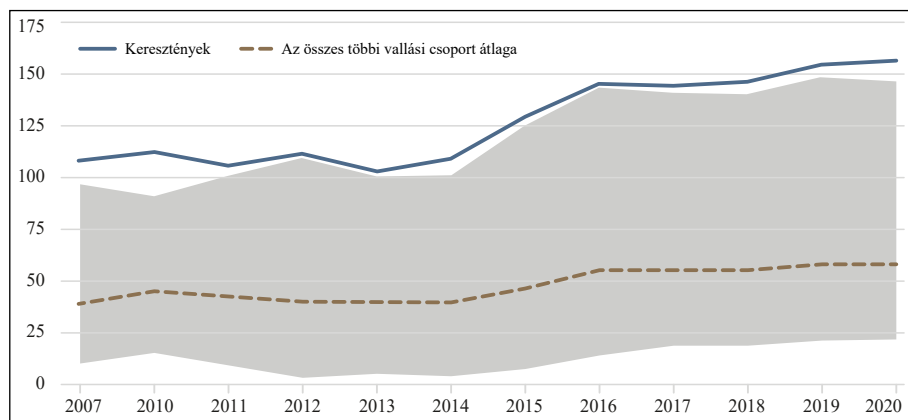
A második világháborút követően kidolgozott nyilatkozatot az ENSZ Közgyűlés 1948-ban ellenvélemény nélkül fogadta el (Gil, 1998). A nemzetek közössége által megfogalmazott alapvető emberi jogokat tartalmazza, amelyek minden emberi társadalomban tartós alapot biztosítanak a szabadság, az igazságosság és a béke fenntartására. A 18. cikk túlmutat a vallási diszkrimináció egyszerű tilalmán, és a vallásszabadságról szóló pozitív leírást tartalmaz. Más szóval, ez a cikk támogató szemlélettel vázolja fel ennek az alapvető emberi jognak a paramétereit. Másképp fogalmazva: a 18. cikk kimondja, hogy mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához, ez a jog magában foglalja a vallás vagy meggyőződés megváltoztatásának szabadságát, és a vallás vagy meggyőződés kinyilvánításának szabadságát egyedül vagy másokkal együtt, nyilvánosan vagy a magánéletben, tanítás, gyakorlás, istentisztelet és szertartás formájában (United Nations, 1948/2021). Ahogy ez a leírás is mutatja, a vallásszabadság többdimenziós jog. A vallásszabadságba implicit módon beágyazódnak a következő jogok: gyülekezési, egyesülési, gondolat szabadsági és szólásszabadsági jog (United Nations, 2019). Ennek megfelelően a vallási megnyilvánulásokat nem lehet kizárólag a személyes vagy privát szférába szorítani. A keresztények és más felekezetekhez tartozó hívő emberek szabadon kifejezhetik vallási meggyőződésüket egyénként vagy intézményes keretek között, hasonlóan gondolkodó társaikkal együtt (Marshall, 2021). A vallási megnyilvánulások magán- és közszférára való kettéválasztására, majd a nyilvános vallási megnyilvánulások betiltására irányuló kísérletek eme alapvető emberi jog megsértését jelentik (Fazaeli et al., 2020). A következő fejezetek a vallásszabadsághoz fűződő jogok megsértésének globális tendenciáit tárgyalják két, egymással összefüggő területen, amelyeket az ENSZ (2019) definiált. Konkrétan az ENSZ aggodalmát fejezte ki a keresztények és más vallású emberek ellen irányuló intolerancia és erőszakos cselekmények növekvő száma, valamint ezen cselekmények növekvő intenzitása miatt. Ennek a meghatározásnak megfelelően a következő két részben a keresztények által tapasztalt emberi jogi jogsértések növekvő gyakorisága és intenzitása kerül bemutatásra.

A keresztényeket érintő emberi jogi jogsértések gyakorisága

A keresztények által tapasztalt vallásszabadság megsértésének gyakoriságára vonatkozó legmegbízhatóbb adatok a Pew Research Centertől származnak (2023). A Pew-jelentéseket széles körben használják különböző – a téma szempontjából releváns – aktorok, köztük kormányzati szervek, nem kormányzati szervezetek, valamint agytrösztök (Birdsall & Beaman, 2020). A Pew elemzésének hitelességét az is alátámasztja, hogy adataik nagyrészt összhangban vannak más, hasonló vizsgálatokat végző kutatók által kapott eredményekkel (Fox & Finke, 2021; Müller et al., 2019). A több tanulmányból származó eredmények ilyen módon történő triangulációja növeli az adatok hitelességét. A Pew adatokat szolgáltat a vallási zaklatásról, ami a vallásszabadság megsértésének megfelelője. A zaklatás mérése két tízpontos indexből áll, amelyek egyrészt a kormányzati korlátozásokat, másrészt a társadalmi ellenségeskedést értékelik. Az előbbi olyan állami politikákra vonatkozik, amelyek korlátozzák a vallási megnyilvánulásokat, például azzal, hogy a keresztényeket pénzbírsággal vagy börtönbüntetéssel sújtják hitük és annak gyakorlása miatt (Allen, 2016; Ford, 2016). Az utóbbi a magánszemélyek és csoportok által elkövetett agresszív cselekményekre utal, mint például a templomok látogatóit célzó tömeges erőszak (Adelaja & Sanni, 2022; Gettleman & Raj, 2021). Az adatokat 198 nemzetre, valamint az olyan különleges közigazgatású területekre vonatkozóan állították össze, mint Makaó és Tajvan. Így a Pew-jelentések a világ népességének több mint 99,50 százalékát és az ENSZ mind a 193 tagállamát lefedik – Észak-Korea kivételével.

1. számú ábra

Azon országok száma, ahol a keresztények zaklatást tapasztalnak (évenként)

Forrás: A Pew Research Center adatai (2023).

Megjegyzés: az ábrában azon nemzetek száma szerepel, ahol a keresztények és más vallási csoportok kormányzati vagy társadalmi zaklatással találkoztak. Nem mutatja a zaklatás súlyosságát. A függőleges oszlopban az országok száma, míg a vízszintes tengelyen az évszámok találhatók.

Az 1. számú ábrán a folytonos vonal évenkénti bontásban mutatja be azon országok számát, ahol a keresztények zaklatással találkoznak. 2007-ben 107 országban zaklatták a keresztényeket. 2020-ra az országok száma viszonylag lineárisan 155-re emelkedett. A Pew-jelentések által lefedett 14 év alatt tehát nagyjából 45 százalékkal nőtt azon országok száma, ahol a keresztényeket zaklatták. Abszolút értékben a cikk írásakor rendelkezésre álló legfrissebb, 2024-es adatok szerint 2020-ban a vizsgált 198 nemzet és terület 78 százalékában tapasztaltak zaklatást a keresztényeket érintően.

Az árnyékolt szürke terület közepén lévő szaggatott vonal az összes többi vallási csoportra vonatkozó zaklatás átlagos szintjét jelöli. Ahogy a keresztények esetében, úgy a többi vallás esetében is növekszik a zaklatás elterjedtsége. A növekedés azonban a keresztények esetében markánsabb, amint azt az 1. számú ábra is szemlélteti.

A szürke terület felső része a muszlimokat ért zaklatási arányt mutatja, ők a második leggyakrabban zaklatott csoportot a világon. 2020-ban 145 országban tapasztaltak zaklatást. Az alsó határ a legkevésbé zaklatott csoportot, a vallásilag nem elkötelezetteket (például agnosztikusok, ateisták és világi humanisták) jelöli. Fontos megjegyezni, hogy a 18. cikk védi az emberek jogát az ateizmus és más szekuláris metafizikai hitrendszerek megerősítésében. 2020-ban ezen hitrendszerek gyakorlóit 27 országban zaklatták metafizikai meggyőződésük miatt. Amint ezek az adatok mutatják, lényegében minden vallási csoporthoz tartozó ember tapasztalja jogainak megsértését valamilyen nemzeti (lokális) kontextusban szerte a világon. Bizonyos esetekben a zaklatás különösen hangsúlyos (Finley, 2020). A diafóbia (diaphobia) – amely nemcsak a párbeszédtől való félelem, hanem az olyan isteni világnézettel szembeni ellenszenv is, melyben egy transzcendens Isten szolgál az ember központi viszonyítási pontjául – és a vallási diszkrimináció egyéb formái mindenütt jelen vannak (Hodge, 2003). Alapvető fontosságú, hogy mindenki vallásszabadsághoz való jogát tiszteletben tartsák. Az ENSZ (2019) értékelésével összhangban erőfeszítésekre van szükség, hogy előmozdítsuk minden vallásos ember jogait, bárhol is sérüljenek azok. A keresztények világszerte elterjedt zaklatása azonban aláhúzza jelen írás fontosságát.

A Pew (2023) adatai szerint a keresztények zaklatása széles körben elterjedt, és globális szinten gyorsan növekszik. Ezek az adatok azonban nem feltétlenül

ragadják meg a zaklatás súlyosságát (Birdsall & Beaman, 2020). Fontos megjegyezni, hogy a súlyosságban jellemzően nemzetek között, sőt nemzeteken belül is vannak eltérések (Petri, 2022). Ez a tény rámutat a vallásszabadság megsértésének intenzitását vizsgáló adatok szükségességére.

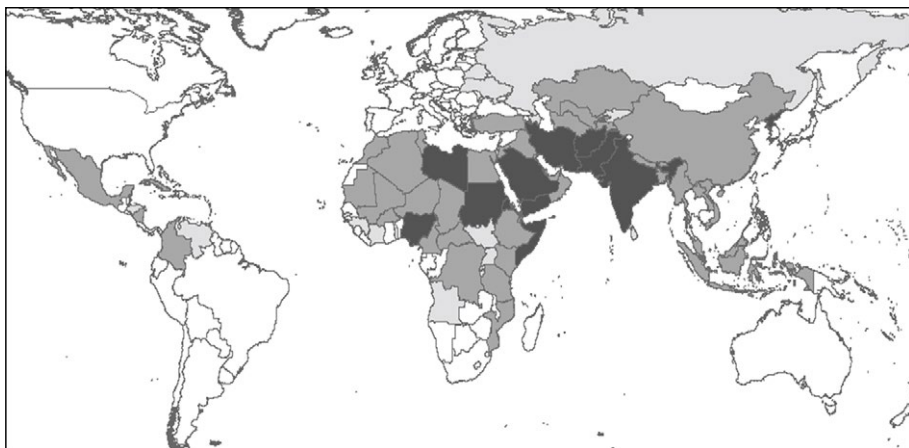
A keresztényeket ért emberi jogi jogsértések intenzitása

A legpontosabb adatokat a keresztény emberi jogok megsértésének intenzitásáról az Open Doors Analytical (2024) szolgáltatja. Ez a szervezet azokat a nemzeteket vizsgálja, ahol a legnehezebb keresztényként élni. Az eredményeket egy éves jelentésben, a World Watch List (WWL) nevű riportban foglalja össze. Definíciója szerint kereszténynek számít mindenki, aki magát kereszténynek vallja, vagy egy egyház történelmi hitvallása alapján egy keresztény közösséghez tartozik (Open Doors International, 2023). Az Open Doors Analytical által gyűjtött adatok egyedülállóak, mivel talán az egyetlen olyan szervezet, amely rendszeres terepkutatást végez (Sauer, 2019). Az adatok pontosságának biztosítása érdekében a WLL minden egyes kiadásának független ellenőrzését a Nemzetközi Vallásszabadság Intézet végzi (International Institute for Religious Freedom, 2024). Az Open Doors (2023) minden egyes nemzetre vonatkozóan meghatároz egy „üldözési pontszámot”, amely hat jellemzőn alapul.

Az üldöztetést úgy határozzák meg, mint a keresztényként való azonosításból fakadó ellenségeskedést. Az üldöztetés megnyilvánulásait öt területen értékelik, amelyek a következőkkel kapcsolatosak: magánélet, család, közösség, nemzeti, valamint egyházi élet. A hatodik terület átíve az előző öt területen, és a keresztények által hitük miatt tapasztalt erőszak szintjét méri. Az e hat területen elért pontszámok alapján a nemzeteket rangsorolják és besorolják a magas (41–60 pont), nagyon magas (61–80 pont) vagy rendkívül magas (81–100 pont) szintű üldöztetéssel jellemezhető országok közé.

2. számú ábra

A keresztényüldözés magas, nagyon magas vagy rendkívül magas szintjét mutató nemzetek

Forrás. Az adatok az Open Doors Analytical 2024-es világnézettségi listájából származnak.

Megjegyzés: a világosszürke árnyalat a keresztényüldözés magas szintjét jelzi, a közészürke az üldözés nagyon magas szintjét, míg a sötétszürke az üldözés rendkívül magas szintjét.

A 2. számú ábra a magas, nagyon magas és rendkívül magas szintű üldözést mutató országok 2024-es állapotát mutatja (Open Doors Analytical, 2024). Mintegy 78 nemzet tartozik ebbe a három kategóriába. Ezzel szemben 2014-ben, az első olyan évben, amikor a WWL-jelentéseket független módon ellenőrizték, 53 nemzetet soroltak ebbe a három csoportba (Open Doors Analytical, 2014). 2014-ben mindössze két nemzetenél volt rendkívül magas az üldözés szintje, ez a szám 2024-re 13-ra nőtt. Röviden, a keresztényüldözés világszerte tovább fokozódott, és mostanra elérte a legmagasabb szintet, amelyet az Open Doors adatgyűjtésének körülbelül három évtizeddel ezelőtti kezdete óta regisztráltak.

Mint fentebb említettük, fontos hangsúlyozni, hogy gyakran nemzeteken belül is léteznek eltérések (Petri, 2022). Más szóval, nem feltétlenül az első ábrán bemutatott nemzetekben élő kereszténynek kell megtapasztalnia az elnyomás magas fokát. A kulcskérdés inkább az, hogy az ábrázolt nemzetek olyan területeket képviselnek, ahol a keresztények aránytalanul nagy mértékben vannak kitéve diszkriminatív dinamikának. Az aggasztó területek közül a 2. számú ábra a Közel-Kelet, Észak-Afrika és az ázsiai–csendes-óceáni térségeket emeli ki.

Ez összhangban van a Pew Research Center (2023) adataival, valamint más tanulmányokkal, amelyek ezeket a területeket úgy emelték ki, mint ahol a vallásszabadságot különösen kirívóan megsértik (Fox, 2019). Nehéz túlbecsülni azt az elnyomást, amely az ezeken a területeken élő keresztényeket sújtja. A keresztényeket egész városokból és területekről erőszakkal kiirtották a kormányok és bizonyos társadalmi csoportok által elkövetett rendszerszintű elnyomás miatt (LeMasters, 2018). A hívőket fizikailag bántalmazták, elrabolták és váltságdíjért fogva tartották, bebörtönözték és megkínozták, öngyilkos merényletekben való részvételre kényszerítették, sőt keresztire feszítették őket (Müller et al., 2019). A keresztény nőket aránytalanul gyakran üldözik – miközben családtagjaikat börtönbe zárják –, vagy házi őrizetbe helyezik őket és megtagadják tőlük a gyermekeik felügyeleti jogát. A nőket egyes helyeken házasságra kényszerítették (miután akarataik ellenére hivatalosan elváltak nyilvánították őket), és eladták őket szexrabszolgának (Fisher et al., 2021). Keresztény templomokat és iskolákat bombáztak, keresztény vezetőket végeztek ki, és elkobozták a vagyonukat. A konfliktus sújtotta területeken a keresztényeket elűzték otthonaikból és közösségeikből, hogy megakadályozzák a humanitárius segélyhez való hozzáférésüket (LeMasters, 2018). Megfigyelők ezt az emberi jogi válságot emberiesség elleni bűncselekménynek (Brown, 2016), népirtásnak (MacGuire, 2019), a keresztények elleni globális támadásnak (Marshall et al., 2013) és a keresztények elleni globális háborúnak (Allen, 2016) nevezték.

A keresztényellenesség egyre szélesebb körű és intenzívebbé válása világszerte alátámasztja az emberi jogok megsértésének kezelésére irányuló stratégiák szükségességét. Az ENSZ (2019) a növekvő válságot elismerve felhívást tett közzé a vallásszabadsághoz való egyetemes jog előmozdítására, valamint a keresztények és más hívők ellen irányuló intolerancia és erőszak enyhítésére. A fokozódó kereszténygyűlölet kezelésére számos stratégiát lehet megvalósítani mind az állami, mind a magánszektor szereplői által.

Állami lehetőségek a keresztényellenes érzelmek kezelésére

Állami szinten egyes nyugati demokráciák a vallásszabadságért való kiállást a külpolitikai kezdeményezéseik részévé tették (Philpott & Shah, 2016). Legalább két egymást kiegészítő modellt fogadtak el ezek az államok olyan nemzetekkel kapcsolatosan, amelyek implicit vagy explicit módon szankcionálják a keresztények és más hívők kifejezett diszkriminációját (Müller et al., 2019). Az első modellt a vallásszabadsághoz való jog kirívó megsértőire kíván rávilágítani, míg a második humanitárius megközelítést alkalmaz az üldözött vallási

közösségek megsegítésére. Ezekre láthatósági, illetve humanitárius modell néven szokás hivatkozni. A láthatósági modellt talán az Egyesült Államok képviseli a legjobban, amely 1998-ban elfogadta a nemzetközi vallásszabadságról szóló törvényt (IRFA) (Philpott & Shah, 2016). Az IRFA innovatív kezdeményezés volt, amely segített néhány más nyugati demokrácia későbbi vallásszabadság-érdekérvényesítésének megalapozásában (Petri & Buijs, 2019). Az IRFA két kulcsfontosságú entitást hozott létre: 1) az Egyesült Államok Nemzetközi Vallásszabadság Bizottságát (USCIRF) és 2) a külügyminisztériumon belül a Nemzetközi Vallásszabadság Hivatalát. Az USCIRF és az Egyesült Államok Külügyminisztériuma is évente tesz közzé jelentéseket a vallásszabadság helyzetéről az Egyesült Államokon kívül. Az USCIRF kiemeli azokat a nemzeteket, ahol különösen súlyosan megsértik a vallásszabadságot.

A külügyminisztérium statisztikákat állít össze a világ különböző országaiban előforduló vallásszabadsággal kapcsolatos jogsértésekről. Az éves jelentések és a hozzájuk kapcsolódó politikai ajánlások célja, hogy a vallásszabadságot az amerikai külpolitika lényegi részeként népszerűsítsék. Az USCIRF például ajánlhatja a vallásszabadsággal kapcsolatos jogok rendszeres és kirívó megsértésében részt vevő nemzetek szankcionálását.

A gyakorlatban azonban ezeket a szakpolitikai ajánlásokat ritkán hajtják végre (Blitt, 2019). A vallásszabadság megsértésével kapcsolatos aggodalmakat gyakran háttérbe szorítják a kereskedelmi kapcsolatokkal, a terrorizmus elleni küzdelemmel és más, a szövetségek fenntartásával kapcsolatos további érdekek. Mindazonáltal az USCIRF és a külügyminisztérium által kiadott jelentések funkciója, hogy rávilágítsanak a vallásszabadság jelentős megsértésében részt vevő nemzetekre. Ez a fajta láthatóság hatékonyan ösztönözheti az országokat arra, hogy támogassák a nyilatkozatban foglalt vallásszabadsághoz való jogokat, amelyeket – legalábbis elméletben – támogatnak. Az IRFA nem a keresztényeket érintő emberi jogi jogsértésekre összpontosít. A hangsúly inkább a tágabb értelemben vett vallásszabadságon van. Természetesen a keresztények is szerepelnek ebben a vallásszabadsággal kapcsolatos jogsérelmet szenvedők bővebb halmazában.

A második modell, amelyet a következőkben tárgyalunk, máshova helyezi a hangsúlyt, mégpedig a szenvedések enyhítésére. A humanitárius modellt példázza a magyar kormány által 2017-ben létrehozott Hungary Helps kezdeményezés (Ochab, 2019). Ez a kezdeményezés az üldözött keresztényekre összpontosít – összhangban azzal, hogy ők a leginkább diszkriminált csoport –, de segítséget nyújt a zsidóknak, muszlimoknak, jazidiknek és más elnyomást elszenvedő népcsoportoknak is (Azbej, 2022). A Hungary Helps arra törekszik, hogy világszerte azonosítsa a humanitárius válsághelyzeteket, közvetlen, helyi

alapú segítséget nyújtson, valamint részt vegyen az adott (lerombolt) terület fejlesztésében és újjáépítésében, hogy az egyének a szülőföldjükön maradhassanak. A cél tehát a pusztá szükséghelyzeti segítségnyújtáson túl olyan projektek létrehozása, amelyek helyreállítják és támogatják az adott közösségeket, hogy annak tagjai fenntartható helyi társadalmakban élhessenek. A projekteket jellemzően a helyi közösségekkel és a hittérítő szervezetekkel (FBO-k) együttműködve fejlesztik ki. A helyi közösségekkel való közös munkavégzés segít biztosítani, hogy a projektek társadalmilag megalapozottak legyenek, és hogy a helyi közösségek és a hittérítő szervezetek folyamatosan együttműködjenek.

A társadalmi érvényesség kulcsfontosságú tényező a beavatkozások hasznossága és fenntarthatósága biztosításának szempontjából. A humanitárius projektek a finanszírozás lejárta után ugyanis gyakran elhálnak, és egyes esetekben még súlyosbíthatják is a helyi problémákat (Moyo, 2009). A helyi szereplők bevonása a döntéshozatali folyamatba növeli annak valószínűségét, hogy a projektek hosszú távú előnyökkel járnak. A Hungary Helps másik kulcsfontosságú tevékenysége az FBO-kkal való együttműködés (Chowdhury et al., 2019). Ezen szervezetek helyi társadalomban betöltött szerepük és magas fokú társadalmi elismertségük révén jó helyzetben vannak a különböző szolgáltatások nyújtásához, valamint a fejlesztés és az újjáépítés elősegítéséhez (Austin et al., 2022). Az FBO-k gyakran erős társadalmi hálózati kapcsolatokkal rendelkeznek, beágyazódnak a helyi közösségekbe, és jelentős tekintéllyel bírnak a szegény vagy kiszolgáltatott emberek körében. Ezek a jellemzők gyakran különösen fontosak a stabil kormányzással nem rendelkező régiókban (Moyo, 2009). Az FBO-k rugalmasságuk és mozgékonyosságuk révén gyors, közvetlen és helyi segítséget nyújtanak.

Ez a két keretrendszer – a láthatósági és a humanitárius modell – különböző megközelítéseket kínál a keresztények és más hívők üldözésének támogatásában érdekelt államok számára.

Ahogy az ENSZ (2019) megjegyzi, a magánszektor szereplői is fontos szerepet játszanak, beleértve például a médiát, az emberi jogi szervezeteket, a választási testületeket és a kutatókat. A következő fejezetben néhány olyan stratégiát mutatunk be, amelyeket a nem állami szereplők a keresztényellenesség kezelésére alkalmazhatnak.

A magánszektor lehetőségei a keresztényellenesség kezelésére

A magánszektor szereplői mind nemzetközi, mind nemzeti szinten fontos szerepet játszhatnak a keresztényellenesség elleni küzdelemben. A keresztényeket

elnyomó autoriter kormányok csak a nemzetközi nyomásra reagálhatnak (Ba-loch & Ellis-Petersen, 2021). Ez a tény aláhúzza a magánszektor szereplőinek sokszínűsége által folytatott érdekérvényesítés fontosságát. A különböző szereplők különböző perspektívákat vetnek fel a problémával kapcsolatban, amelyek hozzájárulhatnak az elnyomás kezeléséhez.

A helyi, regionális és országos média segíthet az emberek figyelmét felhívni egy olyan emberi jogi válságra, amelynek híre sokakhoz nem is jut el. Hogy egy konkrét példát említsünk arra, hogy a média hogyan tudja felkelteni az emberek figyelmét: Gettleman és Raj (2021) a New York Timesban megjelentetett cikkükben a keresztények elleni növekvő indiai támadásokat mutatták be. A szerzők bemutatták, hogy az elkövetők hogyan használták a közösségi médiát a keresztények elleni támadások szítására és koordinálására. A felderítők azonosították a vasárnapi istentiszteleteket, majd a közösségi média segítségével azonnal megszervezték a keresztények elleni támadásokat, miközben az istentisztelet még zajlott. Miután nyilvánosan megverték őket, a keresztények feljelentést tettek a rendőrségen. Azonban ahelyett, hogy letartóztatták volna az elkövetőket, a rendőrség letartóztatta és bebörtönözte a keresztényeket. Az ilyen beszámolók terjesztése felhívja a figyelmet a hatalommal rendelkezők visszaéléseinek különböző típusaira, ezzel értékes szolgálatot téve a befogadóbb, emberi jogokat tiszteletben tartó államok létrehozásában érdekelt polgároknak (Foucault, 1980).

Az ENSZ (2019) augusztus 22-ét a vallási vagy meggyőződésen alapuló erőszakos cselekmények áldozatainak nemzetközi emléknapjává nyilvánította. Az ENSZ-határozat lehetőséget biztosít a hírügynökségek számára, hogy a kereszténygyűlölet olyan legkirívóbb példáira hívják fel a figyelmet, mint amilyen a fentiekben bemutatott eset. Az újságok mellett a televíziós műsorok, tudományos folyóiratok és más médiumok is közölhetnek cikkeket a vallásszabadság különböző típusú megsértéséről, hogy segítsenek tudatosítani a téma fontosságát.

Az emberi jogi szervezetek alkalmasak arra, hogy az elnyomott keresztények érdekében folytatott érdekérvényesítést működőképpessé tegyék. Ezek a szervezetek széles körű tapasztalattal rendelkeznek az emberi jogok megsértésének kezelésében. Mégis, ahogyan az már régóta jellemző a magánszektor számos más szereplőjére, viszonylag kevés emberi jogi szervezet szentelt kellő figyelmet a keresztények és más hívők által tapasztalt jogsértéseknek (Rosenthal, 1997). Létezik azonban néhány szervezet – például az Alliance Defending Freedom International és a Forum 18 –, amelyek valóban a vallásszabadság megsértésére összpontosítanak. Mint ilyenek, értékes szolgálatot tesznek, azonban ezeket az erőfeszítéseket ki kellene egészíteni más kiemelkedő emberi jogi szervezetek hasonló aktivitásaival. Az ilyen szervezetek jelentősen hozzájárulhatnak a világ legkiszolgáltatottabb és legelnyomottabb emberei szenvedésének enyhítéséhez,

ha biztosítják, hogy munkájuk kiterjedjen az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában felsorolt valamennyi jogért való kiállásra (Marshall et al., 2013).

Fentiek mellett a vallási szervezeteknek is egyedülálló szerep jut. A keresztények és más hívő emberek egyedülálló módon képesek megérezni a vallásszabadság megsértésének természetét és jellegét (Bussey, 2020). Mint a kanári a szénbányában, idő előtt figyelmeztetnek a közelgő veszélyre. Mindemellett számos vallási szervezet jelentős számú tagsággal bír. Következésképpen amellett, hogy azonosítják a jogsértéseket, mozgósíthatják az embereket, hogy nemzetközi és nemzeti kontextusban egyaránt kiálljanak a vallásszabadság mellett. Fontos kihangsúlyozni, hogy a kereszténygyűlölet nem korlátozódik a WWL-en szereplő nemzetekre. Amint azt a Pew (2023) adatai is mutatják, a keresztényellenes nézetek és törekvések mindenütt jelen vannak. A keresztényekkel szembeni diszkrimináció számos nyugati demokráciában is jelentős probléma (Yancey, 2023). Hogy csak egy példát említsünk az Egyesült Államokból, az állami szereplők rendszeresen azon munkálkodtak, hogy a keresztény diákcsoportokat kitaltsák az állami egyetemi kampuszok területéről (Intervarsity Christian Fellowship/U.S. v. University of Iowa, 2021). A nyugati nemzetekben a rendszerszintű előítéletek eltűrése azonban segít legitimálni más országokban az elnyomó cselekedeteket.

Minden országban fontos, hogy azonosítsuk, megnevezzük és megszüntessük a keresztényeket érintő rendszerszintű előítéletesség különböző megjelenési formáit. Az emberi jogok megsértése jellemzően a hatalmi egyenlőtlenségekből fakad (Foucault, 1980). Az egyenlőtlen hatalmi viszonyok – különösen a kulcsfontosságú kultúraformáló szakmákban – olyan társadalmi narratívák kialakulásához vezetnek, amelyek a keresztényeket célzó kormányzati korlátozások és társadalmi ellenségeskedések legitimálását erősítik (Müller et al., 2019). Valójában a végső hatalom abban a képességben rejlik, hogy létrehozza, terjessze és ellenőrizze azokat a társadalmi narratívákat, amelyek az embereknek értelmet és célt adnak (Sue, 2010). Ezek a narratívák heurisztikus prizmákat biztosítanak az emberek számára, alakítva a világ megértését és értelmezését (Petri, 2018). Implicit módon szocializálják az embereket a meghatározó társadalmi kérdésekről, azokról a népességcsoportokról, amelyek jogait védeni vagy erősíteni kell, és azokról, amelyek jogait figyelmen kívül kell hagyni vagy korlátozni kell. Hogy néhány gyakorlati példát említsek, meghatározzák, hogy ki részesülhet banki szolgáltatásban és ki nem (Sattler, 2023), ki vehet részt a társadalomban és ki „tűnik el” a társadalomból (Chow, 2020). Nyugati társadalmakban a posztindusztriális tudáságazat által létrehozott társadalmi narratívák olyan szekuláris perspektívát tükröznek, amely hajlamos figyelmen kívül hagyni vagy lebecsülni a keresztények szempontjait (Gouldner, 1979). Például az Egyesült Államokban a televíziós műsorok – amelyek talán a legbefolyásosabb

hírforrások az országban – ritkán szerepeltetnek keresztényeket, ritkán ábrázolják őket kedvező módon, vagy ismertetik pontosan a nézőpontjukat (Lichter et al., 1994; Skill & Robinson, 1994). Hasonlóképpen a fejlődő országokban élő keresztények, akik a világ keresztény lakosságának többségét alkotják, szintén gyakran esnek el a kulturális hatalom gyakorlásától (Marshall et al., 2013). Ennek megfelelően erőfeszítéseket kell tenni a keresztényellenes hangulatot legitimáló hatalmi egyensúlyhiányok lebontására. Nyugati környezetben ez azt jelenti, hogy meg kell vizsgálni a keresztények alulreprezentáltságát a kulturális hatalmi pozíciókban, például a tudományos életben, a hírmédiában, a televíziós műsorokban stb. (Smith, 2003). Ezen folyamat részeként olyan kutatásokra van szükség, amelyek bemutatják, hogy az alulreprezentáltság hogyan segíti elő a keresztényekkel szembeni diszkriminációt (Yancey, 2023). Amint arra fentebb utaltunk, a láthatóság az első lépés a vallásszabadság jogait tiszteletben tartó, befogadóbb társadalmak létrehozásában. A diszkrimináció hatásainak vizsgálata mellett a vallásszabadság jótékony hatásainak feltárása is mérlegelendő. Más szóval a kutatók megvizsgálhatnák, hogy ez az alapvető emberi jog hogyan növeli a társadalmi jólétet. Az ezen alapvető jog tiszteletben tartásával járó előnyök kiemelése elősegítheti a vallásszabadság támogatását a különböző társadalmi szereplők körében.

Hogy egy példát említsünk, amelyből mások is meríthetnek: kutatók dokumentálták a vallásszabadság és a jobb gazdasági eredmények közötti kapcsolatot (Grim et al., 2014; Grim & Grim, 2016). Egy másik kutatás pedig azt mutatta be, hogy a belvárosi gyülekezetek hogyan szolgálnak hozzáadott értékkel a környéküknek, például zöldterületek és szociális vállalkozások létrehozásával, amelyek növelik a város élhetőségét (Cnaan & An, 2018). Megint mások azt vizsgálták, hogy a vallásszabadság megerősítése nemzetközi környezetben hogyan kapcsolódik a nemek közötti egyenlőséghez, valamint a politikai és polgári szabadságjogokhoz (Grim & Finke, 2010). Ezek mind olyan eredmények, amelyek széles társadalmi körben támogatottak. A vallásszabadság értékeinek ilyen módon történő dokumentálása segít pozitív érveket felhozni ezen emberi jog fontossága mellett.

Következtetések

Globális keretek között a keresztények minden más vallási csoportnál gyakrabban szembesülnek alapvető emberi jogaik megsértésével. Ezen jogsértések súlyossága egyre növekszik. A keresztények által tapasztalt elnyomás gyakorisága és intenzitása minden korábbinál magasabb szintet ért el. A keresztényeket és más vallású embereket fenyegető és egyre gyakoribbá váló intolerancia és

erőszakos cselekmények hatására az ENSZ (2019) hangsúlyozta a vallásszabadsághoz való egyetemes jog előmozdítására és védelmére irányuló többdimenziós erőfeszítések fontosságát.

E felhívásnak megfelelően a jelen dokumentum két, koncepcionálisan különböző megközelítést mutat be, amelyeket az egyes országok elfogadhatnak a kiszolgáltatott és elnyomott hitű emberek támogatására.

Emellett számos olyan stratégia is ismertetésre került, amelyeket a magán-szektor szereplői alkalmazhatnának a világ országaiban egyre erősödő keresztényellenes indulatok kezelésére. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az ebben a dokumentumban javasolt elméleti stratégiák hatástalanok a hozzájuk tartozó aktivitások megvalósítása nélkül. Az emberi jogokat tiszteletben tartó, befogadó társadalmak kiépítéséhez mind az állami, mind a magánszektor szereplőire egyaránt szükség van.

Felhasznált irodalom

- Adelaja, T., & Sanni, K. (2022). Police recover explosives following massacre in Nigerian Catholic church. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/africa/nigeria-church-massacre-victims-suffered-range-injuries-doctor-says-2022-06-06/>
- Allen, J. L. (2016). *The global war on Christians: Dispatches from the front lines of anti-Christian persecution*. Image.
- Austin, T. S., King, D. P., Bergdoll, J., & Fulton, B. R. (2022). Defining and estimating the scope of US faith-based international humanitarian aid organizations. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 33(5), 970–989. <https://doi.org/10.1007/s11266-021-00450-7>
- Azbej T. (2022). Introductory remarks. In J. Kaplan (Ed.), *Anti-semitism in Hungary: Appearance and reality* (pp. 63–66). Helena History Press LLC.
- Baloch, S. M., & Ellis-Petersen, H. (2021). Man tortured and killed in Pakistan over alleged blasphemy. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/03/pakistan-sri-lankan-man-priyantha-diyawadana-tortured-killed-alleged-blasphemy-sialkot>
- Birdsall, J., & Beaman, L. (2020). Faith in numbers: Can we trust quantitative data on religious affiliation and religious freedom? *The Review of Faith & International Affairs*, 18(3), 60–68. <https://doi.org/10.1080/15570274.2020.1795401>
- Blitt, R. C. (2019). The Wolf Act amendments to the US International Religious Freedom Act: Breakthrough or breakdown. *University of Pennsylvania Journal of Law & Public Affairs*, 4(2), 151–201. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3220604>
- Brown, E. M. (2016). Persecution of Christians in Muslim-majority countries. *Journal of Ecumenical Studies*, 51(2), 198–209. <https://doi.org/10.1353/ecu.2016.0014>

- Bussey, B. W. (2020). A response to the political argument against religious conscience. *International Journal of Religious Freedom*, 13(1–2), 139–156.
- Chow, A. (2020). Public faith, shame, and China's social credit system. In J. Kurlberg & P. M. Phillips (Eds.), *Missio Dei in a digital age* (pp. 236–256). SCM Press.
- Chowdhury, S. R., Wahab, H. A., & Islam, M. R. (2019). The role of faith-based NGOs in social development: Invisible empowerment. *International Social Work*, 62(3), 1055–1074. <https://doi.org/10.1177/0020872818767260>
- Cnaan, R. A., & An, S. (2018). Even priceless has to have a number: Congregational halo effect. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 15(1), 64–81. <https://doi.org/10.1080/14766086.2017.1394214>
- Fazaeli, M., Karami, M., & Asadi, S. (2020). Interaction between protection of Sunni minority under international law and national security of Islamic Republic of Iran. *International Journal on Minority and Group Rights*, 27(3), 580–602. <https://doi.org/10.1163/15718115-02703005>
- Febriani, N. A. (2022). Adult religious morality development from the Quranic perspective: Strategies to overcome Islamophobia and Christianophobia. *HTS Theological Studies*, 78(4). <https://doi.org/10.4102/hts.v78i4.7398>
- Finley, J. S. (2020). Why scholars and activists increasingly fear a Uyghur genocide in Xinjiang. *Journal of Genocide Research*, 23(3), 348–370. <https://doi.org/10.1080/14623528.2020.1848109>
- Fisher, H., Miller, E. L., & Sauer, C. (2021). Wounded because of religion: Identifying the components of gender-specific religious persecution of Christians. *Mission Studies*, 38(1), 119–141. <https://doi.org/10.1163/15733831-12341777>
- Ford, S. T. (2016). *Little Sisters of the Poor Home for the Aged v. Sebelius: Ramifications for church plans and religious nonprofits*. *University of Colorado Law Review*, 87, 581–619.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972–1977*. Vintage.
- Fox, J. (2019). How common is religious freedom worldwide? *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 29–44.
- Fox, J., & Finke, R. (2021). Ensuring individual rights through institutional freedoms: The role of religious institutions in securing religious rights. *Religions*, 12(4), 273. <https://doi.org/10.3390/rel12040273>
- Gittleman, J., & Raj, S. (2021). Arrests, beatings, and secret prayers: Inside the persecution of India's Christians. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/12/22/world/asia-india-christians-attacked.html>
- Gil, D. G. (1998). *Confronting injustice and oppression: Concepts and strategies for social workers*. Columbia University Press.
- Gouldner, A. W. (1979). *The future of intellectuals and the rise of the new class*. Seabury Press. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-16083-9>
- Grim, B. J., & Finke, R. (2010). *The price of freedom denied: Religious persecution and conflict in the twenty-first century*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511762345>

- Grim, B. J., Clark, G., & Snyder, R. E. (2014). Is religious freedom good for business? A conceptual and empirical analysis. *Interdisciplinary Journal of Research on Religion*, 10(4), 1–19.
- Grim, B. J., & Grim, M. E. (2016). The socio-economic contribution of religion to American society: An empirical analysis. *Interdisciplinary Journal of Research on Religion*, 12(3), 1–31.
- Hodge, D. R. (2003). The challenge of spiritual diversity: Can social work facilitate an inclusive environment? *Families in Society*, 84(3), 348–358. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.117>
- International Institute for Religious Freedom. (2024). *Audit statement on the outcomes of the Open Doors World Watch List 2024*. https://iirf.global/wp-content/uploads/2024/01/Audit_Statement_on_the_outcomes_of_the_Open_Doors_World_Watch_List_2024.pdf
- InterVarsity Christian Fellowship/U.S. v. University of Iowa, 19-3389 (8th Cir. Jul. 16, 2021). Retrieved from <https://casetext.com/case/intervarsity-christian-fellowshipusa-v-university-of-iowa>
- LeMasters, P. (2018). Peaceable responses to persecution: The experience of Eastern Christian communities in the Middle East. *Journal of Ecumenical Studies*, 53(3), 386–406. <https://doi.org/10.1353/ecu.2018.0026>
- Lichter, S. R., Lichter, L. S., & Rothman, D. (1994). *Prime time: How TV portrays American culture*. Regnery Publishing.
- MacGuire, J. P. (2019). *International religious freedom: The rise of global intolerance*. Lexington Books.
- Marshall, P. (2021). Institutional religious freedom: An overview and defense. *Religions*, 12(5), 364. <https://doi.org/10.3390/rel12050364>
- Marshall, P., Gilbert, L., & Shea, N. (2013). *Persecuted: The global assault on Christians*. Thomas Nelson.
- Moyo, D. (2009). *Dead aid: Why aid is not working and how there is a better way for Africa*. Macmillan.
- Müller, T., Veerman, F., & Rees, M. D. (2019). Highlighting the dark corners of persecution: Using the Open Doors World Watch List as a basis. *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 17–28.
- Ochab, E. U. (2019). Addressing violence and persecution based on religion or belief. *Journal of Christian Legal Thought*, 9(2), 27–32.
- Open Doors Analytical. (2014). *World Watch List 2014 religious statistics – final*. <https://opendoorsanalytical.org/wp-content/uploads/2016/03/WWL-2014-Religious-Statistics-FINAL.xlsx>
- Open Doors Analytical. (2024). *World Watch List*. <https://opendoorsanalytical.org/world-watch-list-documentation/>
- Open Doors International. (2023). *Complete World Watch List methodology*. <https://www.opendoors.org/research-reports/wwl-documentation/Complete-WWL-Methodology-update-October-2023.pdf>
- Palmatier, R. W., Houston, M. B., & Hulland, J. (2018). Review articles: Purpose, process, and structure. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 46(1), 1–5. <https://doi.org/10.1007/s11747-017-0563-4>

- Petri, D. P. (2018). The vulnerability of religious minorities: A literature review. *International Journal for Religious Freedom*, 11(1–2), 15–30.
- Petri, D. P. (2022). The tyranny of religious freedom rankings. *The Review of Faith & International Affairs*, 20(1), 82–88. <https://doi.org/10.1080/15570274.2022.2031064>
- Petri, D. P., & Buijs, G. J. (2019). The societal relevance of religious freedom research: Notes for academia, public policy, and vulnerable religious groups. *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 7–16.
- Pew Research Center. (2023). *How COVID-19 restrictions affected religious groups around the world in 2020*. <https://www.pewresearch.org/religion/2022/11/29/how-covid-19-restrictions-affected-religious-groups-around-the-world-in-2020/>
- Philpott, D., & Shah, T. S. (2016). In defense of religious freedom: New critics of a beleaguered human right. *Journal of Law and Religion*, 31(3), 380–395. <https://doi.org/10.1017/jlr.2016.39>
- Rosenthal, A. M. (1997). Persecuting the Christians. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/1997/02/11/opinion/persecuting-the-christians.html>
- Sattler, J. (2023). The rise of religious debanking. *ADF Ministry Alliance*. <https://www.adfministryalliance.org/post/the-rise-of-religious-debanking>
- Sauer, C. (2019). How many Christians are under threat of persecution? An initial assessment of approaches. *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 55–68.
- Skill, T., & Robinson, J. D. (1994). The image of Christian leaders in fictional television programs. *Sociology of Religion*, 55(1), 75–84. <https://doi.org/10.2307/3712177>
- Smith, C. (2003). *The secular revolution*. University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520936706>
- Sue, D. W. (2010). *Microaggressions and marginality: Manifestation, dynamics, and impact*. John Wiley.
- United Nations. (1948/2021). *Universal Declaration of Human Rights*. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- United Nations. (2019). *International Day Commemorating the Victims of Acts of Violence Based on Religion or Belief*. <https://undocs.org/en/A/RES/73/296>
- Yancey, G., & Williamson, D. A. (2014). *So many Christians, so few lions: Is there Christianophobia in the United States?* Rowman & Littlefield. <https://doi.org/10.5771/9781442224070>
- Yancey, G. (2023). “Many of their beliefs are also cruel”: Religious bias in the study of psychology. In *Ideological and political bias in psychology: Nature, scope, and solutions* (pp. 287–312). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-29148-7_10

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

-
- Hodge, D. R. (2025). Keresztényeket célzó emberi jogi jogsértések – A fokozódó keresztényellenes hangulat kezelése globális keretek között. *Belügyi Szemle*, 73(4), 697–715. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp697-715>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője David R. Hodge, aki a DavidHodge@asu.edu e-mail címen érhető el.

A fegyveresen elkövetett emberrablás előfordulása Magyarországon

The Prevalence of Armed Kidnapping in Hungary

Minkó-Miskovics Mariann

Dr., PhD, független kutató, egyéni ügyvéd
miskovics@mmmlegal.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy áttekintse és megértse, hogyan alakult a fegyveresen elkövetett emberrablás bűncselekménye az elmúlt harminc évben Magyarországon, empirikus kutatás keretében bemutatva.

Módszertan: A vizsgálat során különböző statisztikai módszerek alkalmazására került sor, amelyek a Belügyminisztériumtól, az Országos Bírósági Hivaltól és Magyarország Ügyészségétől kért statisztikai adatokon alapultak. Emellett a jogszabályi háttér, illetve a releváns joggyakorlat is összevetésre került az empirikus kutatás eredményeivel.

Megállapítások: Az eredmények azt mutatják, hogy bár a fegyveresen elkövetett emberrablás ritka bűncselekmény Magyarországon, ugyanakkor az elkövetők szociodemográfiai jellemzői és bűncselekményeik között számos hasonlóság figyelhető meg. Ezeket a bűncselekményeket leggyakrabban Budapesten követték el, két elkövető együttes részvételével, és befejezett bűncselekményként valósultak meg. Az elkövetők többsége magyar állampolgár, felnőtt, férfi, egyedülálló és gyermektelen személy, akik büntetlen előéletűek voltak.

Érték: Az eredmények hozzájárulhatnak a fegyveresen elkövetett emberrablások előfordulásának csökkentéséhez, valamint az ilyen bűncselekmények elkövetése esetén segíthetik a nyomozó hatóságokat az esetek pontosabb megértésében és feldolgozásában. Emellett támogatást nyújthatnak a bíróságok számára a bűncselekmények elbírálásakor, elősegítve egy következetes és egységes bírói gyakorlat kialakítását.

Magyar nyelvű utánközlés. Jelen cikk angol változata megjelent a Belügyi Szemle 2025. évi 3. számában.
DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp851-869>

Kulcsszavak: fegyveresen elkövetett emberrablás, fegyveresen elkövetett bűncselekmény, bűnügyi statisztika, igazságügyi statisztika

Abstract

Aim: The aim of the article is to review and understand how the crime of armed kidnapping was present in the latest 30 years in Hungary, including various types of statistics and their comparison.

Methodology: Different types of statistical methods were used during the examination which were based on data requested from the Ministry of Interior, from the National Office of the Judiciary and from the Prosecution Service of Hungary. Furthermore, the legal background was reviewed and compared to the results of the statistical research.

Findings: Results show that even though armed kidnapping is a rare crime in Hungary, there are several similarities between the perpetrators in socioeconomic statuses and their crimes. Armed kidnapping was mostly committed in Budapest by two perpetrators at the same time who finished the crimes. These perpetrators were mostly Hungarian citizens, adults, males and singles without any children with a clean criminal record.

Value: The results may help to reduce occurrences of armed kidnapping and, in cases of armed kidnapping being committed, help the investigative authorities to understand and register these cases better – furthermore to provide help to the courts when deciding upon these cases to create a coherent and consistent judicial practice.

Keywords: armed kidnapping, committed with arms, criminal statistics, judicial statistics

Bevezetés

Az emberrablás viszonylag új bűncselekménynek számít a magyar büntetőjogban, mivel csak 1993-ban került be az 1978-as Büntető Törvénykönyvbe (1978-as Btk.). Ez az újonnan bevezetett bűncselekmény a jelenleg hatályos, 2012-es Büntető Törvénykönyvben (2012-es Btk.) is szerepel, és hatályba lépése óta csak kisebb módosításokon esett át. Annak ellenére, hogy az emberrablás a személyi szabadság elleni bűncselekmények közül a legsúlyosabbnak minősül (az 1978-as Btk.-ban a személyi szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények körébe tartozott), nem rendelkezik kiterjedt jogi vagy szakirodalmi háttérrel (Balla, 1991; Zsigmond, 2014). A témában mindössze a két

büntető törvénykönyv rendelkezései, néhány kommentár rövid leírásai (Czine, 2016) és rendkívül kisszámú bírói döntés érhető el. A joggyakorlatra, illetve az elérhető statisztikai adatokra épülő empirikus megközelítés alkalmazására az emberrablás vizsgálatában ugyanakkor továbbra sem került sor Magyarországon.

Az elmúlt 30 évben a szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények,¹ valamint a személyi szabadság elleni bűncselekmények² száma változó tendenciát mutatott Magyarországon ([URL1](#)), ugyanez a jelenség az ember-
rablás esetében is megfigyelhető volt. Ez a tendencia jellemző a fegyveresen, illetve a felfegyverkezve elkövetett emberrablásra is. A joggyakorlat által feldolgozott esetek alapján végzett adatgyűjtés során elérhető adatok és a nyomozó hatóságok (rendőrség és ügyészség) által gyűjtött adatok azt mutatják, hogy a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás esetében nem állítható fel semmilyen trend: valamennyi ilyen bűncselekmény elbírálására 2009 és 2017 között került sor, lényegesen kevesebb ügy elbírálása történt az említett időszakon kívül.

A jelen tanulmány célja, hogy a fegyveresen, illetve a felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekményét a bírói gyakorlat eredményei és a nyomozó hatóságok által gyűjtött adatok alapján vizsgálja, összehasonlítsa egymással és az 1978-as és 2012-es magyar büntető törvénykönyvek tartalmával. Az eredmények iránymutatást adhatnak a különböző nyomozó hatóságok és a jogalkalmazók számára a biztonságosabb környezet megteremtésében, illetve ezen bűncselekmények hatékonyabb megelőzésében.

Kutatási módszerek

Adatforrások

A jelen tanulmány két, különböző, a nyomozó hatóságok által üzemeltetett, nyilvánosan elérhető adatbázisból származó adatokon alapul, és két további adatigénnyellett lett kiegészítve. Az egyik adatbázist az Országos Bírói Hivatal

1 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény a szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények körébe az alábbiakat sorolta: kényszerítés, a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése, közösség tagja elleni erőszak, az egyesülési és gyülekezési szabadság megsértése, a választás, a népszavazás és a népi kezdeményezés rendje elleni bűncselekmények, a személyi szabadság megsértése, emberrablás, emberkereskedelem, magánlaksértés, zaklatás, a magántitok megsértése, személyes adattal visszaélés, közérdekű adattal visszaélés, levéltitok megsértése, rágalmozás, becsületsértés, kegyelet-sértés.

2 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a személyi szabadság elleni bűncselekmények körébe az alábbiakat sorolja: emberrablás, emberrablás bejelentésének elmulasztása, emberkereskedelem és kényszermunka, a személyi szabadság megsértése, kényszerítés.

működteti, amely anonimizált bírósági határozatokat tartalmaz (bírósági adatok) (URL2). A bírósági adatokra irányuló kutatás a „fegyveres emberrablás” és a „felfegyverkezve emberrablás” kulcsszavak alapján történt, az adatbázis adatait szűkítve a büntetőjog területére, és 2023. május 31-én zárult le. A másik nyilvánosan elérhető adatbázist (URL3) a Belügyminisztérium működteti és ez a nyomozó hatóságok által gyűjtött adatokat tartalmazza. Ez az adatbázis is nyilvánosan hozzáférhető, és feltehetőleg minden, a nyomozás során gyűjtött adatot lefed, azonban nem tartalmazza a büntetőjogi minősítő körülményeket, a szociodemográfiai tényezőket és egyéb releváns körülményeket. Ennek következtében 2023. április 29-én adatigénylés került benyújtásra a Belügyminisztérium felé, melynek módosítására 2023. május 11-én került sor. A válasz 2023. május 25-én érkezett meg, külön ügy- vagy iktatószám nélkül. A Belügyminisztérium által szolgáltatott adatok (minisztériumi adatok) rendkívül részletesek voltak, és szinte minden releváns információt tartalmaztak a fegyveresen, illetve a felfegyverkezve elkövetett emberrablások bűncselekményeiről. A nyilvánosan elérhető adatbázisokon túlmenően 2023. április 29-én adatigénylés került benyújtásra Magyarország Ügyészsége felé, amelynek módosítására 2023. május 10-én került sor. A válasz 2023. május 31-én érkezett meg, LFIIGA//346-4/2023 ügyszámmal (ügyészségi adatok).

Tekintettel arra, hogy jelen tanulmány négy különböző adatforrás felhasználásával készült, így egyes esetekben átfedések merültek fel az ügyek között, ugyanakkor számos eltérés is megfigyelhető. Ennek oka, hogy a Belügyminisztérium és Magyarország Ügyészsége által vizsgált és elemzett ügyek még a vádemelés előtti szakaszban voltak, míg a bírósági adatok ezzel szemben kizárólag olyan ügyeket tartalmaztak, amelyekben első-, másod- vagy harmadfokon ítélet született.

A különböző forrásokból származó eredmények feldolgozása során kizárólag azokra az esetekre szűkült az elemzés, amelyekben az elkövető fegyveresen vagy felfegyverkezve valósította meg az emberrablást. A bírósági adatok közül nem kerültek feldolgozásra azok a határozatok, amelyekben az emberrablás bűncselekménye nem fegyveresen, illetve felfegyverkezve valósult meg, illetve azok a határozatok sem, amelyekben csupán említés történt arról, hogy az elkövetőt korábban ilyen bűncselekmény miatt már elítélték. Az összegyűjtött bírósági határozatok az ügyekben hozott ítéletek száma, valamint a bírósági szint szerint kerültek csoportosításra. A minisztériumi és ügyészségi adatok esetében nem volt szükség további szűkítésre, mivel az adatigénylések eleve csak az érintett ügyekre vonatkoztak.

Az ügyek szűkítését követően egy illesztési eljárásra került sor annak érdekében, hogy az egyes adatbázisokból származó eseteket össze lehessen párosítani, és feltárhatók legyenek az összefüggések a szociodemográfiai tényezők,

valamint a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás között. Az összehasonlításra az egyes szociodemográfiai jellemzők alapján került sor az elkövető neme, életkora, állampolgársága, családi állapota, legmagasabb iskolai végzettsége, foglalkozása, kiskorú gyermekeinek száma, büntetett előélete és visszaesői állapota alapján történt.

Módszerek

Összesen 38 bírósági határozat került áttekintésre a bírósági adatok között, amelyek 18 ügyet eredményeztek, amelyekben első-, másod- és harmadfokú döntések is szerepeltek. A bírósági határozatokban foglaltak alapján 53 személy fegyveresen, illetve felfegyverkezve követte el az emberrablás bűncselekményét. A minisztériumi adatok 18 ügyet tartalmaztak, amelyekben összesen 51 személy követte el a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekményét. Az ügyészégi adatok nem voltak összevethetők és nem voltak csoportosíthatók egyértelmű kategóriákba, mivel az alkalmazott módszertan eltért, így azok a bírósági és minisztériumi adatokkal együtt nem voltak megfelelően elemezhetők.

Minden eset elemzésre került annak érdekében, hogy azonosíthatók legyenek azok a közös jellemzői, amelyek valamennyinél fennálltak (például az elkövetők állampolgársága, az elkövetők száma, illetve az elkövetők végzettsége vagy foglalkozása), amelyek alapján az egyes adatforrásokból származó adatok egymáshoz rendelhetők voltak.³ Ezt követően a megfeleltethető esetek külön elemzés alá kerültek, különös tekintettel az elkövetők szociodemográfiai jellemzőire, míg az egymáshoz nem illeszthető esetek vizsgálata azok sajátos jellemzői alapján történt (például bírósági eljárások, magyarországi előfordulás stb.).

Jelen tanulmány során keresztábra-elemzés alkalmazására is sor került, amely lehetővé tette az elkövetők főbb jellemzői és a különböző mérési szintű változók közötti összefüggések leírását.

Jogi háttér

Az emberrablás bűncselekménye két magyar büntető törvénykönyvben szerepelt: az 1978-as és a 2012-es Btk.-ban. Az 1978-as Btk. eredetileg nem tartalmazta az

3 Bár több eset egyértelműen megfeleltethető volt egymásnak, bizonyos feltételek nem egyeztek teljes mértékben (például az elkövetők neme, az alkalmazott eszközök vagy a további elkövetett bűncselekmények). Mivel azonban más tényezők – például a bűncselekmény elkövetésének időpontja és helyszíne, az eljárási szakaszok, az elkövetők száma és állampolgársága – tökéletes egyezést mutattak, ezek az esetek mégis megfeleltethetőnek minősültek.

emberrablás tényállását, az csupán egy 1993-as törvénymódosítás⁴ révén került be, és ekkor kizárólag a fegyveresen minősítő körülményként való figyelembevételével szabályozták. Eszerint akkor, ha az emberrablás fegyveresen valósult meg, a bíróság 5-től 15 évig terjedő szabadságvesztést szabhatott ki.⁵ A felfegyverkezve elkövetett emberrablás ebben az időszakban nem szerepelt az 1978-as Btk.-ban. Az 1978-as Btk. vonatkozó rendelkezése 1993. május 15-től 2013. június 30-ig volt hatályban, vagyis több mint húsz évig, így elviekben számos bírósági határozat született volna az emberrablás kapcsán, azonban az emberrablás bűncselekménye is viszonylag ritkán fordult elő, a fegyveresen és felfegyverkezve minősítések pedig még kevésbé voltak gyakoriak. Az egyik bírósági döntés kimondta, hogy amennyiben az emberrablás áldozata az azonnali életveszélyt az elkövető megölésével hárítja el, úgy jogos védelemre hivatkozva felmenthető.⁶ Egy másik határozatban a Kúria megállapította, hogy a fegyveresen elkövetett emberrablás nem minősül különösen súlyos jogsértésnek, ha az elkövető az áldozatot csupán néhány órán keresztül tartja fogva, és ez idő alatt nem alkalmaz fizikai bántalmazást, súlyos fenyegetést vagy kínzást.⁷ Egy további döntés szerint pedig a fegyveresen elkövetett emberrablás esetében minden elkövető bűnsegédnek minősül, még abban az esetben is, ha a további bűnsegédek kiléte a büntetőeljárás során nem volt megállapítható.⁸

A 2012-es Btk. 2013. július 1-jén lépett hatályba, azonban az emberrablás szabályozását egyáltalán nem módosította.⁹ Az 1978-as Btk. rendelkezéseivel összehasonlítva megállapítható, hogy az emberrablás bűncselekménye továbbra is elkövethető fegyveresen, illetve felfegyverkezve, amely jogszabályi szinten az egyetlen különbséget jelenti a két büntető törvénykönyv között; a kiszabható büntetés mértéke azonban változatlan maradt. 2013. július 1-je óta mindössze egy precendenserejű határozat született, amely kimondta, hogy fegyveresen elkövetett emberrablás esetén, ha az elkövető löfegyvert és egyéb, élet kioltására alkalmas eszközt is magánál tartott, akkor a fegyveresen minősítő körülmény magában foglalja a felfegyverkezve minősítő körülményt is, ellenkező esetben a bűncselekményt indokolatlanul kettős minősítés alá esőként kellene elbírálni.¹⁰ Ezen döntésen kívül csupán néhány egyéb határozat érhető el, azonban ezek nem kötelező erejűek, így az alsóbb fokú bíróságok számára nem keletkeztek új alkalmazandó szabályok a későbbi büntetőeljárások során.

4 1993. évi XVII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról 38. §.

5 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről 175/A. § (2) bekezdés b) pont.

6 Legf Bír Bf III 1970/1996.

7 Legf Bír Bf V 89/2001.

8 Legf Bír Bf I 3444/2001.

9 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 190. § (2) bekezdés c)–d) pont.

10 Bfv 1346/2015/5.

Az 1978-as Btk. eredetileg tartalmazta a fegyveresen elkövetés fogalmát, azonban annak meghatározása kezdetben kizárólag két esetet foglalt magában: ha az elkövető lőfegyvert vagy robbanóanyagot tartott magánál. Ez a szabályozás egészen 2002. március 31-ig volt hatályban.¹¹ 2002. április 1-jétől a fogalom kibővült, és a lőfegyver vagy robbanóanyag utánzatával történő fenyegetés is fegyveresen elkövetésnek minősült.¹² A jelenleg hatályos 2012-es Btk. szerint fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki működőképes lőfegyvert, robbanóanyagot, robbantószer, robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket tart magánál, vagy ezek utánzatával fenyegetve követi el a cselekményt.¹³ Az 1978-as Btk. tartalmazta a felfegyverkezve minősítés fogalmát is, amely az irányadó fogalom megalkotása óta nem változott. Ennek értelmében jelenleg felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.¹⁴

Kutatás és eredmények

Magyarországon az emberrablás ritkán előforduló bűncselekménynek minősül. 2007 és 2022 között a bírósági adatok alapján megközelítőleg 150 eset került rögzítésre, míg az ügyészségi adatok szerint 115 emberrablási ügy vált ismertté ebben az időszakban, azonban a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás előfordulása ennél is ritkább, ugyanis a vizsgált időszakban csupán néhány olyan emberrablás elkövetésére került sor, amely fegyveresen, illetve felfegyverkezve valósult meg. A bírósági adatbázis összesen 18 ilyen esetet tartalmazott, és azonos számú eset szerepelt a minisztériumi adatokban is. Az ügyészségi adatok eltérő rendszerezési módszere miatt az adatok nem voltak közvetlenül összehasonlíthatók a másik két forrásból származó adatokkal. Az említett 18+18 esetből mindössze nyolc mutatott teljes egyezést, míg a fennmaradó 20 eset (forrásonként 10–10) jelentős eltéréseket tartalmazott, így nem voltak alkalmasak összehasonlító elemzés végrehajtására. Ennek következtében a két forrásból származó nyolc-nyolc egyező eset összevetésre került, míg a további 20 eset elemzése külön-külön történt.

11 1978. évi IV. törvény 137. § 4) pont.

12 1978. évi IV. törvény 137. § 4a) pont. A Büntető Törvénykönyv módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény 19. § (3) bekezdés.

13 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 459. § (1) bekezdés 5) pont.

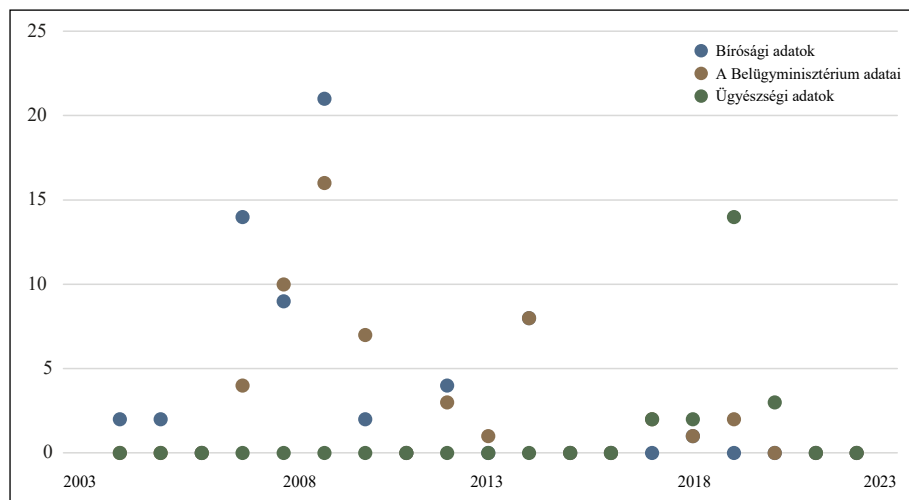
14 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 459. § (1) bekezdés 6) pont.

Bírósági adatok, a minisztériumi és ügyészségi adatok: sajátos jellemzők

Mivel minden adatforrás több olyan jellemzőt tartalmaz, amelyek összevetethetők egymással, függetlenül a megfeleltethető esetek eredményeitől, elengedhetetlen, hogy az összehasonlítható adatok együttes vizsgálatra kerüljenek. Ez lehetővé teszi olyan következtetések levonását, amelyek felhasználhatók a fegyveresen és felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekményének elemzése és értékelése során.

1. számú ábra

A fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablások időbeli alakulása és az elkövetők száma különböző adatforrások alapján

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Az 1. számú ábra azt szemlélteti, hogy az egyes adatforrások hogyan fedik le az elkövetők számát a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekménye tekintetében az elérhető adatgyűjtés kezdetétől napjainkig. Megjegyzendő, hogy az ügyészségi adatok kizárólag 2017 és 2020 között állnak rendelkezésre, 2017 előtt és 2020 utáni fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekményéről nem érkezett ügyészségi adat. Az 1. számú ábra alapján megállapítható, hogy a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás kifejezetten ritka bűncselekménynek tekinthető. Az 1. számú ábra továbbá azt is szemlélteti, hogy az egyes adatforrásokban az azonos esetek száma milyen eltéréseket mutathat: csupán 2015–2016 között volt az esetek száma teljesen megegyező. Ez az eltérés különlegesnek tekinthető,

mivel az adatbázisok ugyanazon elkövetési időszakra vonatkozó adatokat tartalmaznak. A különbség feltehetően az eltérő adatkezelési módszerekből adódik: a bírósági adatok a bíróságok által gyűjtött információkon és az elkövetők vallomásain alapultak, míg a Belügyminisztérium és az ügyészség adatbázisai saját nyilvántartási rendszereik szerint kezelték az eseteket.

1. számú táblázat

Az elkövetők és sértettek száma valamennyi adatforrás alapján (2017–2020)

	Elkövetők	Sértettek	Elkövetők /sértettek
Bírósági adatok ¹⁵	1	5	0,2
Minisztériumi adatok ¹⁶	5	4	1,25
Ügyészségi adatok ¹⁷	36	Nem áll rendelkezésre	N/A

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Az 1. számú táblázat szerint az ügyészségi adatok alapján a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablások túlnyomó részét 2017 és 2020 között hajtották végre. Ezzel szemben a bírósági adatok és a minisztériumi adatok eltérő eredményeket mutatnak: ezek szerint a bűncselekmények többsége 2007 és 2010 között valósult meg, valamint 2014-ben is több ilyen eset történt, ami összhangban áll az 1. számú ábra eredményeivel.

2. számú táblázat

Az elkövetők és sértettek állampolgársága a bírósági és a minisztériumi adatok alapján

	Magyar		Román		Szerb		Kínai		Osztrák		Egyéb		N/A	
	Elk.	Sér.	Elk.	Sér.	Elk.	Sér.	Elk.	Sér.	Elk.	Sér.	Elk.	Sér.	Elk.	Sér.
Bírósági adatok	37	19	1	0	2	0	9	1	0	0	0	1	0	0
A Belügyminisztérium adatai	42	20	1	0	0	0	6	1	0	2	0	1	3	0

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

15 A bírósági adatok a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablások esetei alapján kerültek kiszámításra a 2004 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan, azonban az adatok oly módon módosításra kerültek, hogy csak a 2017–2020 közötti időszak került figyelembevételre, lehetővé téve az ügyészségi adatokkal való összehasonlítást.

16 A minisztériumi adatok a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablások esetei alapján kerültek kiszámításra a 2007 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan, azonban az adatok oly módon módosításra kerültek, hogy csak a 2017–2020 közötti időszak került figyelembevételre, lehetővé téve az ügyészségi adatokkal való összehasonlítást.

17 Az ügyészségi adatok a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablások esetei alapján kerültek kiszámításra a 2017 és 2020 közötti időszakra vonatkozóan.

A 2. számú táblázatban bemutatott elkövetők és sértettek állampolgárságát tekintve több eltérés figyelhető meg a bírósági adatok és a minisztériumi adatok között. Ezek az eltérések elsősorban a magyar állampolgárságú elkövetők esetében jelentkeznek, de hasonló eltérés tapasztalható a kínai állampolgárságú elkövetők esetében is, valamint azoknál az eseteknél, ahol a minisztériumi adatok nem tartalmaztak állampolgárságra vonatkozó információt. A 2. számú táblázat szerint az elkövetők és a sértettek túlnyomó többsége magyar állampolgár, és nem volt kimutatható jelentős összefüggés az állampolgárság és az elkövető, illetve vonatkozásban.

3. számú táblázat

Az elkövetők életkor és nem szerinti megoszlása az egyes adatforrások alapján

	Fiatalkorúak (14–17 év)		Felnőttek (18–59 év)	
	Férfi	Nő	Férfi	Nő
Bírósági adatok	0	1	41	5
Minisztériumi adatok	0	1	47	3

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A 3. számú táblázat adatai alapján egy férfi elkövető sem követett el fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablást 18 éves kora előtt, míg a 14–17 éves korosztályban mindössze egy női elkövető fordult elő. Ő a rendelkezésre álló adatok szerint tanuló volt, középiskolai tanulmányait a 11. évfolyamig végezte el, és büntetlen előéletű volt. A 3. számú táblázat azt is megmutatja, hogy az ilyen bűncselekmények elkövetőinek többsége felnőtt férfi, a női elkövetők aránya alacsony, mindkét adatbázisban foglalt adatok szerint megközelítőleg 12%. Ez az eredmény összhangban van az ügyészégi adatokkal, amelyek szerint fiatalkorú női elkövető egyáltalán nem fordult elő, és a női elkövetők aránya 13,8%-ot tett ki.

4. számú táblázat

Az elkövetők büntetett előélete az egyes adatforrások alapján (visszaesők)

	Büntetett előéletű		Nem büntetett előéletű		Nincs megadva
	Büntetett előéletű	Büntetett előéletű és folyamatban lévő büntetőeljárás alatt áll ¹⁸	Büntetlen előéletű	Büntetlen előéletű, de folyamatban lévő büntetőeljárás alatt áll	
Bírószági adatok	19 (1)	6	22	2	0
Minisztériumi adatok	17 (4)	Nincs megadva	32	Nincs megadva	3

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A 4. számú táblázatban foglaltak szerint az elkövetők körülbelül fele nem volt büntetett előéletű. A másik felük viszont már volt büntetve, és közülük néhány esetben folyamatban lévő büntetőeljárás is zajlott más bűncselekmény miatt. A büntetett előéletű elkövetők között a visszaesők aránya ugyanakkor alacsony volt, ami azt jelenti, hogy a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekménye jellemzően nem fordul elő együtt terrorizmus, terrorizmus finanszírozása vagy személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetésével, amelyek a visszaesés szempontjából hasonló bűncselekménynek minősülnek. Az ügyészégi adatok szinte ugyanezt az eredményt mutatják: az elkövetők valamivel több mint fele priusz nélküli, és a visszaesők aránya itt is alacsony.

A fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekményének elkövetése során használt eszközök vizsgálata azt mutatja, hogy az egyes adatforrások között jelentős eltérések figyelhetők meg. A bírósági adatok szerint a leggyakrabban gáz- és riasztófegyvereket alkalmaztak; a legelterjedtebb eszközök azonban továbbra is a lőfegyverek voltak. Az ügyészégi adatokban ezzel szemben a gumilövedékes fegyverek¹⁹ fordultak elő legnagyobb számban. Meglepő módon a minisztériumi adatok szerint az emberrablás fegyveresen minősítéssel került nyilvántartásba vételre olyan esetekben is, amikor az elkövetők a testi erejüket vagy gépkocsit használták. Ezek adott esetben a felfegyverkezve minősítésnek megfelelőek, azonban a fegyveresen minősítésnek

18 A minisztériumi adatok nem tartalmazták a „büntetett előéletű és büntetőeljárás van folyamatban el-lene”, valamint a „folyamatban lévő eljárás” kategóriákat az érintett esetekre vonatkozóan, mivel az adatnyilvántartásban ezek az opciók nem szerepeltek. Ezeket a feltételeket a „büntetett előéletű” és „nem büntetett előéletű” kategóriákba sorolták. Ugyanez érvényes az ügyészégi adatokra is a büntetett előélettel kapcsolatban.

19 A gumilövedékes fegyverek és a gáz- és riasztófegyverek azonos típusba tartoznak, a különbség kizárólag a betöltött lőszer vagy riasztótöltény típusából adódik. A különböző fegyvertípusok és azok jogi meghatározásai a lőfegyverekről és lőszerekről szóló 2004. évi XXIV. törvény 2. §-ában találhatók.

a jogi fogalom alapján nem felelnek meg. További sajátosság, hogy a fegyveresen elkövetett emberrablás bűncselekménye során nem került sor működőképes lőfegyver használatára lőfegyverrel, holott ez a „fegyveresen” elkövetett bűncselekmény legújabb jogi definíciós eleme a 2012-es Btk. alapján.²⁰

Az egyező esetek

A bírósági és a minisztériumi adatokból egymásnak megfeleltethető nyolc eset összesen 30 elkövetőt sorolt fel, akik 37 rendbeli fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablásért kerültek felelősségre vonásra. Az elkövetésben való részvétel túlnyomórészt bűnsegédi minősítésű volt, és csupán néhány elkövető vett részt társtettesként vagy felbujtóként. Ezek a bűncselekmények befejezettként kerültek megállapításra, kísérlet vagy előkészületi szakban maradt cselekmény nem fordult elő. A bűncselekmények során alkalmazott eszközök vizsgálata alapján megállapítható, hogy az elkövetők többnyire lőfegyver-utánszatokat használtak, míg néhány esetben valódi lőfegyvereket is alkalmaztak a fegyveresen elkövetett emberrablás során, amelynek áldozatai túlnyomórészt magyar állampolgárok voltak – csupán egy esetben fordult elő, hogy a sértett nem magyar állampolgár volt.

A fegyveresen elkövetett emberrablás elkövetőinek szociodemográfiai jellemzői szintén relevánsak, mivel ezek részletesebb betekintést nyújthatnak az elkövetők motivációiba, emellett megkönnyíthetik a rendőrség és az igazságszolgáltatási szervek felkészülését arra vonatkozóan, hogy milyen elkövető kell számítaniuk az ilyen bűncselekmények elkövetése esetén.

5. számú táblázat

Az egyező esetek elkövetőinek szociodemográfiai jellemzői

Szociodemográfiai jellemzők	Bírósági adatok ²¹	Minisztériumi adatok
Állampolgárság		
magyar	22	23
kínai	6	6
román	1	1
Nem		
férfi	24	27
nő	5	3

20 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 5) pont a) alpont.

21 Az elkövetők szociodemográfiai jellemzői a bírósági adatok tekintetében az elsőfokú határozatokon alapultak.

Szociodemográfiai jellemzők	Bíróági adatok ²¹	Minisztériumi adatok
Életkor		
fiatalkorú	1	1
felnőttkorú	28	29
Családi állapot		
egyedülálló	15	Nincs megadva
kapcsolatban	8	Nincs megadva
házas	6	Nincs megadva
Kiskorú gyermekek száma		
0	14	Nincs megadva
1	8	Nincs megadva
2	2	Nincs megadva
3	4	Nincs megadva
4	0	Nincs megadva
5	1	Nincs megadva
Iskolai végzettség		
alapfokú	4	10
középfokú	22	15
felsőfokú	3	2
nincs megadva	0	3
Foglalkozás		
tanuló	1	0
munkanélküli	5	3
fizikai foglalkozású	13	12
szellemi foglalkozású	7	6
egyéb	3	2
nincs megadva	0	7
Büntetett előélet		
büntetett előéletű	12	8
+ visszaeső	+ 0	+ 4
büntetlen előéletű	17	22

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A 5. számú táblázat az elkövetők szociodemográfiai státuszát mutatja be a bírósági adatok és a minisztériumi adatok alapján, amelyek között a hasonlóságok mellett nagyobb eltérések is szerepelnek. Elsősorban az elkövetők száma tér el, amely feltehetően az eltérő adatkezelési módszerekből adódik. A bírósági adatok esetében az információk a különböző büntetőeljárési szinteken lezajlott tárgyalások során kerültek rögzítésre, így az adatok elsősorban az elkövetők valóságain alapulnak. Ezzel szemben a minisztériumi adatok nem tartalmaznak

információt az elkövetők családi állapotáról vagy kiskorú gyermekeinek számáról, mivel ezeket az adatokat a nyomozási eljárás során nem rögzítették. Az adatok összevetése alapján megállapítható továbbá, hogy az elkövetők többsége magyar vagy kínai állampolgár, míg más nemzetiségű személyek csak elvétve követtek el fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablást. Az elkövetők körében a férfiak dominálnak, és transznemű elkövetők egyáltalán nem fordultak elő. Fiatalkorú elkövetők is ritkán jelentek meg az adatokban, számuk kifejezetten alacsony. Megállapítható továbbá ezen adatok alapján, hogy az elkövetők legalább fele középiskolai végzettséggel rendelkezett, és fizikai munkát végzett, valamint nem volt büntetett előéletű.

A bírósági adatokon alapuló esetek²²

A bírósági adatok alapján (beleértve az összes esetet, nem csak az egyező eseteket) a 18 vizsgált ügyből 10 a Fővárosi Törvényszéken került elbírálásra, míg a fennmaradó nyolc ügyet különböző törvényszékek tárgyalták. Ez nem meglepő, mivel Budapest népsűrűsége a legmagasabb az országban ([URL4](#)). Minden eset másodfokra jutott ([URL5](#)); 11 ügyben a Fővárosi Ítéltábla hozott döntést, míg három ügy a Debreceni Ítéltáblához, két-két ügy pedig a Szegedi és Győri Ítéltáblához került. Meglepő módon a Pécsi Ítéltábla egyetlen esetet sem tárgyalt. Harmadfokra, a Kúria elé, csupán két ügy került.

Az ügyek időbeli alakulása is kiemelendő, mivel az esetek egyharmadát 2009-ben vagy azt követően követték el, néhány bűncselekmény 2012-ben, ennél kevesebb pedig 2008-ban és 2014-ben történt. A bírósági adatok szerint 2004 előtt és 2018 után nem került sor ilyen bűncselekmény elkövetésére. A bűncselekmény elkövetése és az elsőfokú ítélet meghozatala között átlagosan négy év telt el, ami viszonylag lassúnak számít más bűncselekmények elbírálási idejéhez képest ([URL6](#)). Az elsőfokú ítélet után azonban a másodfokú döntés átlagosan 1,22 éven belül megszületett, míg a harmadfokon lezárt eljárások átlagosan 12 hónapot vettek igénybe.

A másodfokú bíróság az esetek többségében módosította az elsőfokú bíróság ítéletét: kisebb változtatások voltak megfigyelhetők, például a büntetés enyhítése, a büntetés csökkentése és eltérő minősítés alkalmazása, vagy akár a büntetés időtartamának súlyosbítása. A harmadfokú bíróság ítélete azonban minden esetben megegyezett a másodfokú döntéssel.

22 Ebben a részben azok a tényezők kerülnek bemutatásra, amelyek az egyező esetekben nem voltak jelen, de a vizsgált bűncselekmények szempontjából mégis lényegesek. Ezek a körülmények elsősorban a bírósági eljáráshoz kapcsolódnak, például az eljárás időtartama, az eljáró bíróságok eltérései és a bírósági döntések sajátosságai.

A bírósági adatok tartalmazzák továbbá azokat a bűncselekményeket is, amelyeket az elkövetők a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás mellett megvalósítottak: a 30 elkövető összesen 17 más bűncselekményt követett el. Ezek túlnyomó része erőszakos vagyon elleni bűncselekmény volt, így különösen a rablás, a zsarolás és az önbíráskodás, de előfordultak közbizalom elleni bűncselekmények is, mint például a közokirat-hamisítás és a magánokirat-hamisítás, valamint vagyon elleni bűncselekmények, így különösen a lopás és a csalás.

A minisztériumi adatok alapján vizsgált esetek²³

A minisztériumi adatok szintén 18 esetet tartalmaztak, azonban kevesebb szemponttal dolgoztak, amelyek közül több eltért a bírósági adatokban szereplőktől.

A minisztériumi adatok elsősorban a fegyveresen elkövetett emberrablás elkövetési éve és annak nyilvántartásba vételi éve alapján rögzítik az eseteket. Az eltérés az eljárás sajátosságaiból adódik, mivel a bűncselekmény elkövetésének éve gyakran eltér attól az évtől, amikor a bünyügyi nyomozást végző hatóság nyilvántartásba veszi az ügyet. Az időbeli alakulás vizsgálata alapján megállapítható, hogy általánosságban kevesebb, mint egy év telik el a bűncselekmény elkövetése és annak nyilvántartásba vétele között, beleértve a nyomozási eljárást is, ami egyben ezen hatóságok hatékonyságát is jelzi.

A többi adatforrástól eltérően a minisztériumi adatok tartalmazzák a bűncselekmény elkövetésének helyszínét is, amely a bírósági adatokban nem szerepelt. A fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablások helyszíneinek vizsgálata alapján megállapítható, hogy ezek az esetek összesen 21 különböző helyszínen valósultak meg, amelyek egyharmada a fővárosban, Budapesten történt. Egy esetben az elkövető fegyveresen elkövetett emberrablást követett el egy külföldi országban, Dél-Afrikában, azonban ebben az esetben azonban a pontos település megjelölésére nem került sor.²⁴

A minisztériumi adatok további szempontként tartalmazzák az elkövetők és a sértettek pontos életkori csoportjait, azonban az adatok nem tesznek

23 Ebben a részben azok a tényezők kerülnek bemutatásra, amelyek nem voltak jelen sem az egyező esetekben, sem a bírósági adatokban, azonban a vizsgált bűncselekmények szempontjából mégis lényegesek. Ezek a körülmények elsősorban a nyomozási eljáráshoz kapcsolódnak, például a bűncselekmény nyilvántartásba vételének éve, a bűncselekmény pontos helyszíne és az elkövetők pontos életkora.

24 A 2012-es Btk. szerint a magyar büntetőjog alkalmazandó minden olyan cselekményre, amelyet magyar állampolgár külföldön követ el, amennyiben az a magyar jog szerint bűncselekménynek minősül. Mivel az emberrablás és a fegyveresen elkövetett emberrablás a magyar büntetőjog alapján bűncselekménynek számít, a magyar bíróságok joghatósága megállapítható.

különbséget felnőttek és fiatalok között.²⁵ A minisztériumi adatok szerint az említett 18 esetet összesen 54 elkövető valósította meg, akik közül egyik sem minősült gyermekkorúnak (14 év alatti). Az elkövetők közül 2 fő fiatalkorú (14–17 év közötti), 10 fő fiatal felnőtt (18–24 év közötti), 39 fő felnőtt (24–59 év közötti) volt, míg idős (59 év feletti) elkövető nem szerepelt az adatokban, és 3 elkövető esetében az életkor nem volt megadva. Az elkövetők számát az áldozatok számával összevetve megállapítható, hogy összesen 24 sértett szerepelt az adatokban, akik közül egyik sem volt gyermekkorú vagy fiatalkorú, 4 fő fiatal felnőtt, 15 fő felnőtt, és csupán 2 sértett minősült idősnek. A két kategória összehasonlítása alapján megállapítható, hogy a fegyveresen elkövetett emberrablás elkövetői és áldozatai túlnyomórészt felnőttek (39 elkövető vs. 18 sértett), és a fiatal felnőttek is jelentős arányban szerepelnek mindkét csoportban (10 elkövető vs. 5 sértett), míg a többi korcsoport csak alacsony számban képviselteti magát.

Az ügyészégi adatok eredményei

A Legfőbb Ügyészség szintén szolgáltatott adatokat a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás bűncselekményével kapcsolatban, azonban eltérő rendszerezés és időbeli felosztás alapján.²⁶ Az ügyészégi adatok hiányosak voltak egy másik okból is: 2018 második felére vonatkozóan rendelkezésre álltak adatok, azonban 2019-ben kizárólag a felfegyverkezve elkövetett emberrablás került rögzítésre, míg 2020-ban a fegyveresen és felfegyverkezve elkövetett emberrablásra vonatkozó adatokat összevontan közölték.

25 A 2012-es Btk. külön szabályokat tartalmaz a fiatalok által elkövetett bűncselekményekre, vagyis azon 12 és 18 év közötti személyek esetében, akik a bűncselekményt 12. életévük betöltését követően, de még 18 éves koruk előtt követték el. Fontos megjegyezni, hogy a magyar jogrendszerben a 14. életévét be nem töltött személy nem büntethető, kivéve a 2012-es Btk.-ban meghatározott bizonyos bűncselekmények esetében. Az emberrablás és a fegyveresen elkövetett emberrablás azonban nem tartozik ebbe a körbe, így ezekben az esetekben az általános szabályok alkalmazandók.

26 A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 2018. július 1-jén lépett hatályba, és megváltoztatta a büntügyi adatok gyűjtésének és rögzítésének eljárását. Ez az adatkezelési rendszer átalakulásához vezetett, ami befolyásolta az ügyészégi adatok struktúráját és elérhetőségét. Ennek következtében az ügyészégi adatkezelési gyakorlat eltért a korábban alkalmazott rendszerektől, és bizonyos időszakokra vonatkozóan eltérő módon történt az adatok összesítése, ami az időbeli bontásban és az egyes bűncselekménytípusok megjelenítésében is változásokat eredményezett.

Összefoglalás

Korlátozások

A fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás jellegéből, valamint a három különböző adatforrás eredményeiből adódóan indokolt a körültekintés fenntartása a következtetések levonása során.

Az összegyűjtött esetek – valamennyi adatforrást figyelembe véve – viszonylag alacsony száma megnehezítette azok statisztikai módszereket igénybe vevő vizsgálatát és részben emiatt az összehasonlításukat is. Az összehasonlítást tovább nehezítette, hogy az egyes adatforrások eltérő adatkezelési módszereket alkalmaztak, ami különösen az esetek időbeli eloszlásában eredményezett eltéréseket. A viszonylag alacsony számú rendelkezésre álló eset között a fegyveresen elkövetett emberrablás dominált: lényegesen több fegyveresen elkövetett emberrablás történt, mint felfegyverkezve elkövetett emberrablás. Ennek következtében ezek az esetek nem kerülhettek külön nyilvántartásba, és vizsgálatuk kizárólag a fegyveresen elkövetett emberrablásokkal együtt volt lehetséges, figyelembe véve az egyes minősítő körülmények közötti hasonlóságokat és eltéréseket.

További problémát jelentettek a bírósági adatok, mivel azok nem minden esetben voltak teljes mértékben áttekinthetők: több olyan eset is előfordult, ahol az elkövetők társadalmi-gazdasági státuszára vonatkozó jellemzők a különböző bírósági fokozatok során megváltoztak, és a felsőbb bíróságok ezeket – a bűncselekmény egyéb jellemzőivel együtt – ítéleteikben módosították.

A bűncselekmények során használt eszközök értelmezése szintén nehézségekbe ütközött, mivel néhány ügyészségi és minisztériumi esetben az adatgyűjtés során bizonyos eszközöket fegyveresen elkövetett bűncselekményhez soroltak, holott azok valójában nem tartoztak ebbe a kategóriába. Ezeket akár a felfegyverkezve elkövetett emberrablás során felhasznált eszközöknek is lehetett volna tekinteni.

Következtetések

Annak ellenére, hogy a fegyveresen elkövetett emberrablás több, mint 30 éve része a magyar büntetőjogi szabályozásnak, érdemi és átfogó módosítás soha érintette a tényállást. Ennek eredményeként az értelmezése szűk körű, különösen a bírósági gyakorlatban, ahol nem született olyan döntés, amely egyértelműen megváltoztatta volna az alsóbb fokú bíróságok joggyakorlatát vagy új értelmezési szempontokat vezetett volna be.

A kutatás eredményeinek áttekintése során továbbra is figyelemre méltó, hogy az elmúlt 30 évben mindössze 18 fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás történt, ami éves szinten átlagosan csupán 1,67 ilyen bűncselekményt jelent. Ez az alacsony esetszám visszaköszön a három különböző adatforrásban is, amelyek egyértelműen azt mutatják, hogy a fegyveresen elkövetett emberrablás rendkívül ritka, ugyanakkor néhány sajátos jellemzővel bír, mivel ezek az esetek általában az alábbi sajátos jellemzőkkel bírnak:

- Budapesten, 2009 és 2014 között történtek;
- legalább 2 elkövető vett részt bennük, bűnsegédként;
- mindig befejezett bűncselekmények voltak, nem maradtak kísérlet vagy előkészület stádiumában;
- magyar állampolgárok követték el őket, jellemzően felnőtt, férfi, egyedülálló, gyermek nélküli szociodemográfiai jellemzőkkel;
- az elkövetők jellemzően büntetlen előéletűek voltak;
- az elkövetések általában egyetlen magyar sértettet érintettek.

A bírósági eljárásokat megvizsgálva megállítható továbbá, hogy

- elsőfokú döntést jellemzően a Fővárosi Törvényszék hozta;
- minden határozat esetében sor került fellebbezésre;
- viszonylag rövid idő alatt került sor az eljárás lezárására;
- többnyire nem jutottak harmadfokra a Kúriához (Legfelsőbb Bíróság).

A jogi háttér, a bírósági adatok, a minisztériumi adatok és az ügyészégi adatok áttekintése alapján megállapítható, hogy a fegyveresen, illetve felfegyverkezve elkövetett emberrablás soha nem tartozott a leggyakoribb bűncselekmények közé, amellyel a magyar büntető igazságszolgáltatás foglalkozott. Mindazonáltal ennek a bűncselekménynek a jelentősége vitathatatlan, és megfelelő jogi és statisztikai nyomon követése a jövőben is elengedhetetlen és szükséges.

Felhasznált irodalom

- Balla P. (1991). Az emberrablás törvényi tényállásáról de lege ferenda. *Magyar Jog*, 39(6), 335–336.
- Czine Á. (2016). 45. tétel: Az emberrablás és az emberrablás feljelentésének elmulasztása. A személyi szabadság megsértése. In Belegi J., Czine Á., Deres P., Domokos A., Gelányi A., Győri Gy., Harangozó A. & Kovács I. (Szerk.), *Büntetőjog II.: Különös rész* (pp. 103–115). HVG ORAC.
- Zsigmond Cs. (2014). Egy emberrablási ügy nyomozásának tanulságai. *Belügyi Szemle*, 62(3), 117–132. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i3.pp117-132>

Alkalmazott jogszabályok

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
1993. évi XVII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról
2001. évi CXXI. törvény a Büntető Törvénykönyv módosításáról
2004. évi XXIV. törvény a löfegyverekről és lőszerekről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
A Legfelsőbb Bíróság 1970/1996. számú ítélete
A Legfelsőbb Bíróság 3444/2001. számú ítélete
A Legfelsőbb Bíróság 89/2001. számú ítélete
A Legfelsőbb Bíróság Bfv. 1346/2015/5. számú ítélete

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *Tájékoztató a bűnözésről*. <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/tajekoztato-a-bunozesrol/>
URL2: *Anonimizált határozatok*. <https://akta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>
URL3: *BSR*. <https://bsr.bm.hu/Document>
URL4: *6.1.3. Népsűrűség, települések száma, január 1. (2001–)*. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd005c.html
URL5: *Hungarian judicial system*. <https://birosag.hu/en/hungarian-judicial-system>
URL6: *Statisztikai évkönyvek*. <https://birosag.hu/birosagokrol/statisztikai-adatok/statisztikai-evkonyvek>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Minkó-Miskovics M. (2025). A fegyveresen elkövetett emberrablás előfordulása Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 73(3), 717–736. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp717-736>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A Magyar Kormány támogatásával készült a Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj keretében.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Minkó-Miskovics Mariann, aki a miskovics@mmmlegal.hu e-mail címen érhető el.

A kutyák rendészeti–kriminalisztikai célú alkalmazásának kezdetei Magyarországon

The Beginnings of the Use of Dogs for Law Enforcement and Forensic Purposes in Hungary

Ibolya Tibor

Prof. Dr., LL.M., büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes, címzetes egyetemi tanár

Legfőbb Ügyészség

Károli Gáspár Református Egyetem,

Állam- és Jogtudományi Kar

bluh@mku.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány bemutatja a kutyák rendészeti–kriminalisztikai alkalmazásának kezdeteit Magyarországon, amely az Osztrák–Magyar Monarchiában elsősorban csendőrségi és rendőrségi tisztviselők magán érdeklődéséből fejlődött ki.

Módszertan: Jelen tanulmány a témával kapcsolatos szakirodalom, korabeli híradások elemzése alapján, elsődlegesen a rendszettörténeti kutatások módszertani eszközeivel készült.

Megállapítások: A magyar csendőrök és rendőrök az országban több helyen, eleinte egymástól teljesen függetlenül, német és osztrák minták alapján kezdtek a kutyák rendészeti és kriminalisztikai lehetőségeivel foglalkozni, amely közvetlenül az első világháború előtt már az intézményesítés előtt állt, és azt csak az első világháború akadályozta meg.

Érték: Az Osztrák–Magyar Monarchia rendészeti–kriminalisztikai tevékenységével kapcsolatos kutatások és megállapítások száma elenyésző, ezért minden, a témával kapcsolatos információ gazdagítja a korszakról alkotott ismereteinket. A cikk további értéke az újszerűségét jelenti, melyben egy vezető ügyész szempontjából ismerjük meg a szakterület sajátosságát.

Kulcsszavak: Osztrák–Magyar Monarchia, nyomozás, rendőrkutya, nyomozókutya

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025.01.07. Átdolgozás: 2025.01.24.
Elfogadás: 2025.01.29.

Abstract

Aim: The paper describes the beginnings of the use of dogs in law enforcement and criminal investigation in Hungary, which developed in the Austro-Hungarian Monarchy mainly from the private interest of gendarmerie and police officers.

Methodology: The present study is based on the literature on the subject, contemporary news reports and analysis, primarily using the methodological tools of legal history research.

Findings: Hungarian gendarmes and police officers in several places in the country, at first completely independently of each other, began to deal with the law enforcement and criminalistics possibilities of dogs, based on German and Austrian models, which was already on the verge of institutionalization immediately before the First World War and was only prevented by the First World War.

Value: The number of researches and findings on the law enforcement and criminalistics activities of the Austro-Hungarian Monarchy is negligible, so any information on the subject will enrich our knowledge of the period.

Keywords: Austro-Hungarian Monarchy, investigation, police dog, detective dog

A kutyák kriminalisztikai célú felhasználásának két fő területe, a nyomkövetés és a szagazonosítás, egyaránt a kutyák különleges tulajdonságán, az emberétől nagymértékben eltérő szagfelismerő képességük kifinomultságán alapszik. Ez a képesség azonban önmagában semmit sem ér, mivel akármilyen „jó orrú” kutya sem tudna önmagától nyomkövetést, szagazonosítást végezni, hulla, kábítószer- vagy robbanóanyag- stb. keresést végrehajtani. Ezen feladatok elvégzéséhez mindenképpen alapos kiképzés szükségeltetik, amely során az ember tanítja meg a feladatra alkalmas kutyát – hisz nem minden kutyafajta, minden egyede alkalmas erre –, hogyan hasznosítsa különleges képességét. A kiképzés az embertől is nagyfokú odafigyelést igényel, amelyben a szakértelem mellett a türelem a másik főszereplő, hisz a kiképző türelmetlensége akár egy tehetséges kutya elvesztését is jelentheti a tevékenység számára. Tehát a képzés is és a későbbi „éles” feladatvégrehajtás is (ami a kutya számára tulajdonképpen „játék”) az állat és az ember együttműködésén alapszik, ahol a felelősség természetesen mindig az emberé, ezért van óriási jelentősége a kutyakiképző személyének.

Magyarországon a „rendőrkutya” vagy „nyomozókutya” szó hallatán az emberek többségének az 1970-es évek elején Szamos Rudolf tollából megjelent Kántor regények (Szamos, 1970), majd az azokból készült, az utcákat elnéptelentető és óriási sikert arató tévésorozat nyomán a Kántor nevű – a valóságban is létezett – németjuhász nyomozókutya jut az eszébe. A valóságban Kántor

és gazdája Tóth Tibor rendőr – akinek a könyvben és a sorozatban is használt „Csupati” becenevét az író találta ki – a szocialista időszakban először 1953-ban, kísérleti jelleggel megszervezett kutyakiképző program résztvevőiként találtak egymásra, majd 1953 és 1964 között a Vas megyei Rendőr-főkapitányság állományában valóban rendkívül eredményesen dolgoztak különböző bűnügyek felderítésén, amelyeknek a többsége bolti lopás és betörés volt. Ennek során 78 000 km-t tettek meg, 278 alkalommal kutattak fel sikeresen elkövetőket és 1,2 millió forintot szereztek vissza a jogos tulajdonosaiknak ([URL1](#)). A népszerű színészeket felsorakoztató tévésorozat a szórakoztatás mellett bizonyára a rendőrség toborzó filmjeként is működött, de azt is elhitette a laikus közönséggel, hogy a kutyák kriminalisztikai célú felhasználása a szocialista rendvédelem vívmánya. Való igaz, a filmben egyébként még nem bemutatott, máig sikerrel alkalmazott szagkonzerválás – a szagnyom akár évekkel későbbi felismertetésére alkalmas módon történő raktározása – az akkori Német Demokratikus Köztársaságból 1974-ben átvett és továbbfejlesztett módszeren alapult (Pető, 1980), de a kutyák rendőri munkában történő magyarországi felhasználásának kezdete jóval korábbi. Bár egy, már a „demokratikus” rendőrség idejében megjelent cikk azt az 1920-as évek közepére teszi (Sz. n., 1949), a valóságban az már az Osztrák–Magyar Monarchia idejében – ráadásul több helyen is – megkezdődött.

A folyamat bizonyosan spontán módon indult, a kutyát tartó-kedvelő csendőrök, rendőrök személyes érdeklődésén és a kutya ősi „rendészeti” funkcióján az őrzés-védelemre alapult, a személyes tulajdonban lévő kutyák házörzökként vigyáztak a vidéki őrszobákra, amit a szolgálati szabályzat is kifejezetten megengedett. A járőröző csendőrök – akikre akkoriban fejenként például Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében átlagosan 1923 lakos és 26,66 km² ellenőrzés alá vont terület jutott (Preszly, 1926) – előszeretettel vitték magukkal négy lábú segítséget. Egy 1908-as újsághír szerint egy csendőr és a kutyája közösen mentettek ki egy füsttől elájult asszonyt az égő házból Szerednye községben (Csendőrségi Lapok, 1908). A csendőrök egyébként elvileg nem vihetek volna magukkal járőrbe kutyát, az 1909-ben Bécsben megalakult Osztrák–Magyar Rendőrkutya Egyesület elnöke egyik céljaként pont azt jelölte meg, hogy a csendőrség szolgálati szabályzatának ezt tiltó rendelkezését eltöröljék (Népszava, 1909). Ugyanakkor a magyar királyi csendőrség már 1898-ban adott ki olyan nyomtatásban is megjelent utasítást (Útmutatás, 1898), amely a csendőrségi szolgálati célokra alkalmazandó kutyáinak betanításáról szólt, aminek az lehetett az előzménye, hogy a pozitív nemzetközi (elsősorban német) minták után a magyar csendőrség 1897-ben hivatalosan is engedélyezte, hogy az erdélyi-román határ egyik csendőrőrsén kutyát alkalmazzanak (Nagy, 1911). Az utasítás egyik szerzője (Matékovits Lajos százados és Sándor László főhadnagy

mellett) Panajott Sándor csendőr alezredes volt, aki később vezérőrnagyi rangban a magyar királyi csendőrség szemlélője (főparancsnoka) lett és 1909-ben (már nyugdíjasként) az Osztrák–Magyar Rendőrkutya Egyesület alelnökévé is megválasztották. Egyértelműen Panajott Sándor a magyar rendőrkutya ügy atyja, aki a csendőrségi kezdetekről 1909-ben külön (német nyelvű) cikket is megjelentetett az Osztrák–Magyar Rendőrkutya Egyesület lapjában (Der Polizeihund, 1909). Ő jegyezte fordítóként a téma első magyarul megjelent, szépen illusztrált szakkönyvét is (Konrad, 1911), amit 1911-ben adtak ki. Sikerére jellemző, hogy több kiadást megért, kutyabarát csendőrtisztek azt országszerte azzal terjesztették, hogy a könyvből befolyt összeget egy magyar rendőrkutya egyesület céljaira fordítják (Losonci Újság, 1911). Szintén az osztrák–magyar egyesület rendezésében volt az első magyarországi rendőrkutya verseny is 1911. június 11-én Pozsonyban, amelynek elnöke Panajott Sándor, bírása pedig az a Konrad Most porosz rendőrbiztos volt, akinek a könyvét Panajott fordította magyarra. A helyszín bizonyára nem volt véletlen, hisz Pozsonyban dolgozott az a Lehner József detektív, aki már az Osztrák–Magyar Rendőrkutya Egyesület 1909-ben tartott alakuló ülésén is előadást tartott saját, még 1907-ben vásárolt Luna nevű kutyájának nyomozati sikereiről (Sz. n., 1909).¹ A Pozsonyban versenyző 13 kutya közül csak kettő volt magyarországi, de nagy valószínűséggel ezek sem magyar kennelből származtak. A rendezvény inkább volt a rendőrkutya ügyet népszerűsítő bemutató, mint verseny, ügyes ötlettel a kiképzett és kiképzetlen kutyáknak ugyanazon feladatokat kellett végrehajtaniuk, így a látványos különbség önmagában meggyőző erővel bírt (Nagy, 1911).

A csendőrség úttörő szerepét jól magyarázza az a tény, hogy az országosan szervezett állami csendőrséggel szemben a rendőrség Magyarországon – Budapestet kivéve – önkormányzati jellegű szervezet volt, így „kutyakérdésben” sem történhetett központi intézkedés. Az érdeklődő rendőrök – az országban több helyen is – egymástól függetlenül, öntevékenyen kezdtek a kérdés tanulmányozásába, hisz a példaként szolgáló német és osztrák rendőrségekkel ápolta kiváló szakmai kapcsolat és a kölcsönös látogatások révén az információk áramlása zavartalan volt. A főváros ebből a szempontból is kivételezett helyzettel bírt, így az első „kutyás” rendőrök közül – akik a saját költségükre vásárolták ilyen célra szánt kutyáikat – több is Budapesten szolgált. Közéjük tartozott Sajó Sándor VII. kerületi (majd később újpesti) rendőrkapitány, aki a Magyar Ebbenérsztők és Ebbkedvelők Országos Egyesületének alelnöke is volt. Sajó első rendőrkutyáját – Holmes-t – Drezdából, egy ottani kiképző telepről hozatta (Pesti

1 A Népszava Lehner keresztnévét hibásan, Györgynek írta, a detektívet azonban Lehner Józsefnek hívták.

Hírlap, 1907). Második kutyája, ahogy megérkezett Budapestre, még a Nyugati pályaudvarról megszökött, ami gúnyos és kárörvendő cikk közlésére ösztönözte azt a Népszavát, ami Sajót a munkásmozgalom elleni fellépései miatt már többször is támadta (Sz. n., 1908).² Harmadik kutyája – a Hamburgból származó németjuhász Lux – azonban a korabeli Budapest egyik szenzációja lett, „kutyacelebként” rendszeresen írtak róla a lapok, nem csak kutyakiállításokon, de még a Vígyszínház egyik előadásában is szerepelt (Magyar Színpad, 1910). Rendőrakutyaként már korántsem volt ilyen sikeres, egy későbbi szakcikk szerint pályafutása során olyannyira nem produkált eredményeket, hogy „*talán nem is rendőrkutya volt*” (Gegus, 1917). Ez annál is inkább elképzelhető, mert ebben a kezdeti korszakban a városi ember számára a „rendőrkutya” szó ket-tős jelentéssel bírt, gyakran csak a házörzésre használt, többnyire németjuhász kutyát jelentette. Az ilyen kutyák kereskedésével akár kiképezve, akár kiképzés nélkül több cég is foglalkozott, de ezeknek valójában semmi köze sem volt a csendőrök, rendőrök által – már a nyomozásokhoz is felhasználta – kutyákhoz, ezért minden ezzel kapcsolatos híradást kétséggel kell kezelnünk.³

A valódi rendőrkutyákkal szemben a múlt század elején – a versenyleírásokból is tudhatóan – már igen komoly, három fő csomópont köré szervezett követel-ményrendszert támasztottak. Az engedelmesség és fegyelem körében a kutya-nak tudnia kellett parancsra lefeküdni, hívásra jönni, leülni, ülő helyzetből le-feküdni, parancsra ugatni, pórázon tartva a vezetőt mindig baloldalon követni, a vezetőt szabadon kíséni, eldobott tárgyat visszahozni, tárgyat idegenekkel szemben megvédeni, idegen kézből ételt el nem fogadni, 120 cm-es élősvényt átugrani, 225 cm-es akadályt átmászni. A szimatmunka keretében a kutyának egy versenyen képesnek kellett lennie idegentől származó fél órán belüli szag-nyom póráz nélkül 600–800 méteren keresztüli követésére,⁴ míg a „tettessel” szemben tudnia kellett őt őrizni, kíséni, menekülése esetén elfogni, parancs-ra elengedni, gazdáját támadás esetén megvédeni, beleértve a löfegyver fel-ismerését és a lövés hangjától való félelem legyűrését is (Pécsi Napló, 1912).

A Budapest Államrendőrség detektív testületének egyik legszínesebb egyé-nisége Bialoskursky Géza⁵ szintén az elsők között, 1910–1911 körül kezdett

2 A humorosnak szánt cikk szerint, ha a kutya nem hagyja magát elfogni, akkor okosabb, mint a detektí-vek, ha pedig mégis elfogják, akkor alkalmatlan arra a munkára, amire szánták.

3 Ilyen volt például az Ernyes (2019) által említett Dunaparti Rendőrkutya Telep nevű cég is. A „rendőrkutya” szónak a „házörző” szinonimájaként történő használatát bizonyítja Dorning Henrik is, amikor hollandiai útbeszámolójában arról ír, hogy „rendőrkutyát pedig nem láttam a kertekben” (Dorning, 1911).

4 24–36 órával a bűncselekmény elkövetése után egy kiképzett rendőrkutya már akkor is képes volt a szagnyomot 25–30 km-en keresztül követni.

5 Bialoskursky-ról bővebben (Ibolya, 2024).

Budapesten – német mintára, a wiesbadeni rendőrség vezetőjének látogatása után, nagy valószínűséggel Krecsányi Kálmán detektívfőnök kérésére – bűnügyi célokra kutyákat kiképezni (Krecsányi, 1912). Bialoskursky használt kutyákat egyrészt bűnözők elfogásánál (Friss Újság, 1912), másrészt szagnyom követésére (Budapesti Hírlap, 1911), sőt egy időben ilyen célokra tenyésztette is azokat (Dunántúl, 1914), de ez valószínűleg inkább hobbi és kikapcsolódás, valamint jövedelemforrás volt a számára, mint komoly tevékenység. A fentebbi követelményeknek Sajó Sándor rendőrkapitány híres Lux kutyája biztosan nem, Bialoskursky Géza detektív kutyái pedig nem tudni, hogy mindenben megfeleltek-e, de legalább róluk konkrét eredményeket is közöltek a lapok. Az is tudható, hogy a korszak egyik legnagyobb port kavaró gyilkossági ügyében, az 1914. január 9-én elkövetett úgynevezett Mágna Elza ügyben a detektívek vezetője Nagy Károly hozatott kutyát a holttest megtalálásának Duna-parti helyszínére, de az nem járt sikerrel.⁶ Ez volt egyébként általánosságban is elmondható az első világháború kitöréséig a budapesti rendőrség kutyákkal kapcsolatos tevékenységéről, ahogy azt a Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületének elnökhelyettese, Gegus Dániel – a korszak jó nevű rendőrtisztje – is kifejtette egy 1916-ban tartott és később nyomtatásban is megjelent előadásában (Gegus, 1917). Az, hogy az országban mégis megindult az ezzel kapcsolatos komolyabb előkészítő munka, jobbra vidéki rendőrtisztviselők érdeme.

Közülük meg kell említeni Bach Károly eszéki detektívfőnököt, aki tagja volt az Osztrák–Magyar Rendőrkutya Egyesületnek, és Bécsben maga is elvégzett egy kutyakiképző tanfolyamot. Bach igyekezett a tudását a gyakorlatban is érvényesíteni, konkrétan tudható, hogy emberölési ügyben is használt kutyát, amikor is a kutya a helyszínről a közeli kisváros vasútállomásához vezette a nyomozókat, amiből ők talán azt a nem megalapozatlan következtetést vonták le, hogy az elkövetők valószínűen vonattal távoztak (Pécsi Napló, 1913). Bach 1912. június 11-i kezdéssel Eszéken – először a Magyar Királyság területén⁷ – rendőrkutya tanfolyamot szervezett, amelyen az eszéki és pécsi rendőrségek tavasszal vásárolt kutyáit képezték ki, azonban a tanfolyamot félbe kellett szakítani a kutyák járványos megbetegedése miatt, ami több kutya elhullását is okozta. A járvány után a tanfolyamot befejezték, és a záró, 1912. szeptember 15-én tartott bemutatóra és versenyre Bécsből, Zágrárból, Esztergomból és a türingiai Gehrenből is hoztak kutyákat, ami összefüggésben állhatott azzal, hogy az újonnan kiképzett kutyákat Türingiából vásárolták (Bűnügyi Szemle,

6 Az más kérdés, hogy a kutya indítása a helyszín jellege miatt – a holttestet meztelenül, egy vesszőkosárban félig a Dunában, téli, latyakos, vizes környezetben találták meg – eleve nem kecsgetett komoly eredménnyel (Pesti Napló, 1914).

7 Eszék a Magyar Királyságon belül, de már akkor is Szlavóniához tartozott.

1912). A pécsiek még 1912 tavaszán rendelték Tübingiából két dobermannt, amelyek közül az egyik a város tulajdonába került, a másikat pedig költségkímélési okokból Schmidt Boldizsár rendőrkapitány⁸ vásárolta meg, ráadásul Kenedi Géza rendőrfogalmazónak szintén volt egy erre a célra korábban vásárolt saját kutyája (Pécsi Ujlap, 1912). Az eszéki tanfolyamra a rendőrség kutyáját – Szepit – küldték el a vezetőjével Kovács József rendőrőrzetűvel együtt, ahol tisztességesen helyt álltak, s a rendőrt a pécsi ebkedvelők hálából meg is lepték egy ezüsfogantyús sétapálcával (Pécsi Napló, 1912). Szepi hamarosan hírnévre tett szert az újságolvasó közönség körében, lopásokban és betörésekben szerzett nyomozási sikereiről (és kudarcairól) beszámoltak a lapok, a pécsi rendőrségnek és az ott dolgozó rendőrtisztviselőknek 1914-ben pedig már őt kutyája volt, amelyeket Szepivel együtt képeztek (Pécsi Ujlap, 1914).

Az eszéki tanfolyam zárásaként tartott bemutatóra és versenyre Esztergomból az ottani rendőrfőkapitány, a téma iránt szintén komolyan érdeklődő Peterdy Kálmán is küldött két, akkorra már kiképzett kutyát. Peterdy komoly közigazgatási múlttal (korábban szolgabíróként és főszolgabíróként is dolgozott) lett 1909-ben Esztergom rendőrfőkapitánya. Panajott Sándor mellett ő volt a legmagasabb beosztású „kutyabarát” rendvédelmi szakember, ráadásul Panajottal ellentétben még aktív szolgálatban állt, szakértelmét, befolyását és társadalmi kapcsolatait is bevetette az ügy érdekében, így alappal tekinthetjük őt a hazai rendőrkutya ügy másik apostolának. Peterdy az 1907-ben alakult Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesületének – mely fő feladatának az egységes állami rendőrség létrehozásának elősegítését tartotta – 1912-es kassai kongresszusán saját, Iserlohnban vásárolt (Felvidéki Újság, 1912), Princ nevű németjuhász kutyájával összegyűjtött tapasztalatai alapján tartott előadást a kutyák közbiztonsági hasznosságáról, majd még az év őszén Bécsbe utazott egy nemzetközi rendőrkutya versenyt megtekinteni és tenyészállatokat vásárolni (Esztergom és Vidéke, 1912). Peterdy tudatosan készült a magyarországi rendőrkutyaképzés és -tenyésztés beindítására, emiatt kapcsolatban állt Panajottal is, aki még 1912 év tavaszán négy kutyát küldetett neki a rimaszombati és putnoki csendőrsőkről, ezek egyikét és Princet nevezte be az eszéki versenyre. Meglévő kutyái mellé Bécsben további hatot (két apa- és négy anyaállatot) vásárolt, és már 1912 őszén megkezdte egy negyven kutya befogadására alkalmas kennelet építését is (Esztergom és Vidéke, 1912). A bécsi kirándulásnak más célja is lehetett, tapasztalatszerzésül szolgált az akkor már minden bizonnyal elhatározott 1913. évi nagy esztergomi rendőrkutya versenyhez és bemutatóhoz. Még

8 Pécs város rendőrségének ebben az időben Oberhammer Antal rendőrfőkapitány volt a vezetője, a rendőrkapitányi rang Pécsen nem első számú parancsnokot jelentett.

a verseny lebonyolítása előtt 1913 májusában Budapesten megalakult a Magyarországi Rendőr- és Védőkutya Egyesület, melynek Peterdy diplomáciai érzékének köszönhetően nem ő, hanem az Esztergom vármegyei főispán lett az elnöke, Peterdy Károly és Gegus Dániel társelnökök lettek. Az egyesületet – melynek megalakulása évében már 44 tagja volt, köztük olyan régi kutyabarát rendőrökkel, mint például Sajó Sándor (Vadászat és Állatvilág, 1913) – ügyvezetőként valójában Peterdy vezette, az érdeklődők hozzá fordulhattak bővebb felvilágosításért (Pesti Napló, 1913). Az egyesület egyik fő célkitűzése idomítóiskolák felállításának és azok irányításának felügyelete volt, ezek közül az elsőt pedig Peterdy Esztergomban tervezte beindítani. Ez gyakorlatilag azt jelentette, hogy – figyelemmel az állami rendőrség létrehozásának ekkor már többszörösen kinyilvánított szándékára – Esztergom lett volna az első állami rendőr-kutya kiképző központ Magyarországon.

Ennek érdekében szervezte meg Peterdy az esztergomi versenyt és bemutatót is, szándékosan 1913. július 13–14-ére időzítve, amely időben egybeesett a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesületének éves közgyűlésével, melyet Győrben tartottak. Ez jó alkalom volt arra, hogy a közgyűlés résztvevői hajós kirándulás keretében látogassanak el Esztergomba a kutyaverseny megtekintésére és Peterdy előadásának meghallgatására, amelynek címe *A védő- és rendőr-kutyák a nyomozásban* volt. A rendőrtisztviselők egyesületének közgyűlése így egymást követő években kétszer is halhatott Peterdytől a témáról, ami a közgyűléseken elhangzott előadások tematikáját tekintve korábban csak a rendőrség államosításának szükségességénél merült fel. Az esztergomi Prímás-szigeten rendezett versenynek és a bemutatónak nagy sikere és jó sajtója volt, hisz az 1911-ben tartott pozsonyi bemutatóról az újságok még alig írtak, az 1913-as esztergomi versenyről azonban nagy terjedelemben és képes tudósításokban is beszámoltak (Érdekes Újság, 1913). Az esemény fényét emelte, hogy a rendőrkongresszus résztvevői mellett egy sor előkelő vendég is megjelent (például József főherceg, aki másfél órán keresztül nézte a versenyt), és díjakat ajánlott fel a belügyi és a földművelésügyi miniszter is. A verseny – amelyen Bach Károly észéki detektívfelügyelő kutyái taroltak, elhozva az I. III. és IV. díjat (Esztergom, 1913) – a rendőr-kutya-ügy népszerűsítése mellett jó üzlet is volt, az esztergomi kennelt immár a Magyarországi Rendőr- és Védőkutya Egyesület tenyésztőtelepeként reklámozták, ahol „*állandóan kaphatók törzskönyvezett rendőr és házőrző kutyák kölykei esetleg felnőtt példányok is*” (Vadászat és Állatvilág, 1913).

Peterdy erőfeszítései és lobbitevékenysége lassan célba ért. A rendőrtisztviselők közgyűlésén és a kutyabemutatón a belügyminisztériumot képviselő legmagasabb rangú meghívott vendég Pekáry Ferenc minisztériumi osztálytanácsos,

az Államrendészeti Főosztály vezetője volt. Pekáry korának kimagasló tudású és felkészültségű rendőrtisztviselőjeként – korábban mint budapesti rendőrfőkapitány-helyettes – már bizonyította a korszerű kriminalisztika iránti érdeklődését, ő keltette életre a rendőrtisztviselők tudományos és jogi ismereteit bővítő, úgynevezett Bűnügyi Értekezletet, és neki köszönhetjük a daktiloszkópia, sőt áttételesen az országos bűnügyi nyilvántartás magyarországi bevezetését is (Esztergom és Vidéke, 1914). Pekáry – akit 1912-ben az egységes állami rendőrségről szóló törvényjavaslat előkészítése érdekében helyeztek át a Belügyminisztériumba – érdeklődéssel figyelte Peterdy elméleti és gyakorlati munkásságát. Megjelent a Magyarországi Rendőr- és Védőkutya Egyesület első közgyűlésén is 1913 októberében, és nagy valószínűséggel a Belügyminisztériumból támogatva Peterdy elképzeléseit. Az biztos, hogy 1914. április 22-én, egy a csendőrség vezetőiből és belügyminisztériumi tisztviselőkből álló bizottság megsemmisítette Peterdy kutyatelepét és azt továbbfejlesztésre feltétlenül alkalmasnak ítélte azaz, hogy amennyiben a belügyminiszter is egyetért, úgy országos kutyaidomító iskola kerülne ott felállításra (Esztergom és Vidéke, 1914). Ezután a Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesületének Szatmárnémetiben tartott 1914. évi közgyűlésén már nem Peterdy, hanem helyettese Csernák Béla tartott előadást a rendőrkutyákról (immár harmadik egymást követő évben!), amelyre válaszul a kormány képviselőjében jelenlévő Pekáry Ferenc azzal a jó hírrel örvendeztette meg a kongresszus résztvevőit, hogy a belügyminiszter elrendelte egy kísérleti kutyaképző tanfolyam felállítását Esztergomban (Esztergom és Vidéke, 1914). A pár napon belül nyomtatásban is megjelent belügyminiszteri körrendelet szerint a tanfolyam 1914. szeptember 1-jén indult volna a Magyarországi Rendőr- és Védőkutya Egyesület vezetőinek irányításával, annak a német rendőrtisztnek a vezetésével, aki az előző évi nagy verseny és bemutató zsűrizését is végezte. A belügyminiszter felhívta a törvényhatóságokat arra, hogy lehetőség szerint egy, vagy akár több rendőr altisztet is küldjenek el a hat hetesre tervezett tanfolyamra, amelyhez a kutyákat a németektől központilag kívánták beszerezni. A kutyákat a város vagy a vármegye a tanfolyam végzetével megtarthatta volna (Pécsi Ujlap, 1914).

Csernák Béla előadása és Pekáry Ferenc tájékoztatása 1914. június 28-án hangzott el Szatmárnémetiben. Aznap délelőtt Szarajevóban Gavrilo Princip meggyilkolta Ferenc Ferdinánd trónörökösét és feleségét, a hír kora délután jutott el a kongresszus résztvevőikhez. A kétnaposra tervezett rendezvény már aznap véget ért, este szinte mindenki hazautazott az állomáshelyére. A rendőrkutya tanfolyam tervezett szeptemberi kezdetére az Osztrák–Magyar Monarchia már hadban állt, a tanfolyam – ahogy a rendőrség államosítása is – elmaradt. Peterdy Kálmán nem maradt Esztergomban, 1915-ben Pozsony város

rendőr-főkapitányává nevezték ki (Városok Lapja, 1915), ahonnan a világháború és a forradalmak után, Pozsony cseh uralom alá kerülése miatt tért vissza Budapestre. 1921. május 26-án – miután két elődje is lemondott – Horthy Miklós kinevezte az immár egységesen megszervezett, az országot hét rendőri kerületre osztó állami rendőrségen belül az I. számú, úgynevezett budapestvidéki kerület főkapitányának (Budapesti Közlöny, 1921). A belügyi kormányzat már 1920 nyarán újsághirdetésben keresett egy újonnan felállítandó idomító és tenyésztő céljára kutyákat (Az Ujság, 1920), 1921 júliusában Budapesten, a Ferenc József laktanyában indult első állami rendőrségi⁹ rendőrkutya tanfolyam – mely magyar fajtákat, komondort, kuvaszt, pulit és pumit szándékozott rendőrkutyává nevelni – irányításával pedig őt bízták meg (Budapesti Hírlap, 1921). Tevékenységét nem tudta sokáig folytatni, hamarosan súlyosan megbetegedett és 1922. november 17-én, 55 éves korában meghalt (Magyarország, 1922). A Kerepesi úti temetőben 1926-ban átadott, a rendőrség által adományozott síremlékén életnagyságú, egyenruhás alakja lábainál lehajtott fejjel szomorkodó rendőrkutya emlékezteti a látogatókat a kutya és az ember örök barátságára.¹⁰

Felhasznált irodalom

- Anti Cs. L. (2011). A modern állami rendőrség apostola. Dr. Zebegnyői Pekáry Ferenc (1859-1925). In Szomor S. (Szerk.), *Jubileumi emlékalbum a 125 éve alakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére. Szemelvények az állami büntetőrendőrség történetéből* (pp. 199-205). Országos Rendőr-főkapitányság.
- Az Ujság. 1920. június 27.
- Budapesti Hírlap. 1911. január 20.
- Budapesti Hírlap. 1921. július 10.
- Budapesti Közlöny. 1921. június 9.
- Bűnügyi Szemle. 1912. október 15.
- Csendőrségi Lapok. 1908. október 25.
- Der Polizeihund. Wien, 1909. Nr. 1.
- Dorning H. (1911). Útban. *Közbiztonság*, 11(19), 588-589.
- Dunántúl. 1914. június 18.
- Érdekes Újság. 1913. július 27.

9 Körülbelül ebben az időben indult a kutyakiképzés a csendőrség gödöllői telepén is.

10 A síremlék súlyosan megrongálódott, a szobor feje hiányzik.

- Ernyes M. (2009). Szilánkok a rendőrakutyaképzés történetéből. In Parádi J. (Szerk.), *Emlékkönyv Keserű István születésének 90. évfordulója tiszteletére* (pp. 57-89). Magyar Rendvédelemtörténeti Társaság. <https://doi.org/10.31626/HU-EISSN2530094X.VIITOM.57-84.p>
- Esztergom és Vidéke. 1912. november 10.
- Esztergom és Vidéke. 1912. november 17.
- Esztergom és Vidéke. 1912. szeptember 25.
- Esztergom és Vidéke. 1914. április 26.
- Esztergom és Vidéke. 1914. július 9.
- Esztergom. 1913. július 20.
- Felvidéki Újság. 1912. június 11.
- Friss Újság. 1912. április 23.
- Gegus D. (1917). A kutya, mint rendőr. *A Természet*, 1-2, 7-21.
- Ibolya T. (2024). Detektív arcképvázlatok egy tabló ürügyén. *Belügyi Szemle*, 72(10), 1785-1798. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i10.pp1785-1798>
- K. Nagy S. (1911). *Az ember és a kutya*. Harmadik bővített kiadás. Országos Állatvédő Egyesület.
- Kondrad M. (1911). *Vezérfonal a rendőr- és védőkutya idomításához lélektani bizonyítékokkal*. Franklin Társulat Nyomdája.
- Krecsányi K. (1912). Detektívek figyelésén. *Tolnai Világlapja*, 01.14., 148-151.
- Losonci Újság. 1911. december 7.
- Magyar Színpad. 1910. április 17.
- Magyarság. 1922. november 18.
- Népszava. 1908. február 25.
- Népszava. 1909. április 13.
- Pécsi Napló. 1912. szeptember 17.
- Pécsi Napló. 1912. szeptember 19.
- Pécsi Napló. 1913. június 19.
- Pécsi Ujlap. 1912. június 4.
- Pécsi Ujlap. 1914. április 16.
- Pécsi Ujlap. 1914. július 12.
- Pesti Hírlap. 1907. december 25.
- Pesti Napló. 1913. május 30.
- Pesti Napló. 1914. február 8.
- Pető G. P. (1980). Fehérköpenyes nyomozók. *Népszabadság*, 07.18., 6.
- Preszly L. (1926). *A csendőrség úttörői*. Budapesti Hírlap Nyomdája.
- Sz. n. (1898). *Útmutatás a csendőrségi szolgálati czélokra alkalmazandó kutyák beoktatásához*. Német írók nyomán összeállították és a csendőrség céljainak megfelelőleg átdolgozták Sándor László főhadnagy, Matékovits Lajos százados, és Panajott Sándor alezredes. Székesfehérvár.
- Sz. n. (1908). Népszava. 1908. február 25.
- Sz. n. (1909). Népszava. 1909. április 13.

Sz. n. (1914). Pesti Napló.

Sz. n. (1949). Rendőrakutyák. *Magyar Rendőr Kalendárium*a, 139-140.

Szamos R. (1970). *Kántor nyomoz*. Zrínyi Katonai Kiadó.

Szamos R. (1972). *Kántor a nagyvárosban*. Zrínyi Katonai Kiadó.

Vadászat és Állatvilág. 1913. december 1.

Vadászat és Állatvilág. 1913. október 1.

Városok lapja. 1915. május 29.

A cikkben szereplő online hivatkozás

URL1: László E. (2020). *Kántor: a leghíresebb magyar rendőrakutya története*. <https://www.azenkutyam.hu/élet/kantor-a-rendorkutya/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Ibolya T. (2025). A kutya rendészeti–kriminalisztikai célú alkalmazásának kezdetei Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 73(4), 737–748. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp737-748>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Ibolya Tibor, aki a bluh@mku.hu e-mail címen érhető el.

Szexuális motiváció és sorozat-bűncselekmények

Sexual motivation and serial crimes

Erdélyi Ákos

kriminológus, bűnügyi pszichológus, egyetemi tanársegéd, doktorandusz
Nemzeti Köszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Nemzeti Köszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
erdelyi.akos@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: Jelen tanulmány célja rámutatni azokra a kapcsolatokra és kapcsolódási pontokra, amelyek a szexuális motiváció és a sorozatjellegű bűnelkövetés között azonosíthatók. A szexuális motiváció spektrumszemléletű megközelítése szerint lehet normatív, abnormatív és patológiás, amely eltérő viselkedéses megnyilvánulásokban ölt testet. Ugyanez a spektrumszemlélet érhető tetten a patológiás parafilias zavarok értelmezési keretrendszerében is, differenciálva az enyhe, a közepes és a súlyos parafilias tendenciákat. A szexuális motiváció számos esetben volt elkövetést befolyásoló és elkövetésre ösztönző viselkedés, amely azonban nem általánosítható. Ugyanakkor az is tapasztalható, hogy az ilyen típusú elkövetők jellemzően sorozat-bűnelkövetők, vagyis rendszerint több mint egy alkalommal követnek el személy elleni bűncselekményeket. A szerző célja rámutatni arra is, hogy ezek a sorozatelkövetők milyen fejlődési útvonalat járnak be, mire az ilyen típusú erőszakos bűncselekmény elkövetése megvalósul.

Módszertan: A szerző szakirodalmi áttekintés és esetismertetés útján szándékozik bemutatni a szexuális motiváció általános rendszerét és annak hatását a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetése vonatkozásában.

Megállapítások: A szexuális motiváció kérdésének vizsgálata sokkal relevánsabb az erőszakos bűnelkövetésben, mint azt elsőre gondolnánk. Ugyanakkor azt is ki kell emelni, hogy a szexuális aspektus jelenléte sok esetben enged bennünket következtetni más, további mentális zavarra vagy maladaptív sémára,

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2024. 09. 10. Átdolgozás: 2024. 10. 03.
Elfogadás: 2024. 10. 06.

amely szintén jellemző az elkövető személyiségszerkezetére. Az is kiemелendő, hogy a szexuális deviancia önmagában nem predesztinál bűnelkövetésre; ennek vizsgálata mindenképpen multidiszciplináris megközelítést követel.

Érték: Hazai és nemzetközi eseteken keresztül bemutatásra kerül, hogy a szexuális motiváció, azon belül is a deviáns és patológiás szexuális viselkedés miként kapcsolódik az erőszakos sorozat-bűncselekmények elkövetéséhez. A jelenség feltárása ugyan csak a főbb csomópontokat foglalja össze, de megalapozza azokat a további empirikus kutatásokat, amelyek a témakör szempontjából relevánsak lehetnek.

Kulcsszavak: motiváció, szexuális motiváció, spektrumszemlélet, erőszakos viselkedés

Abstract

Aim: The aim of my present study is to point out the relationships and connection points that can be identified between sexual motivation and serial crime offending. According to the spectrum approach, sexual motivation can be normative, abnormative, and pathological, which manifests itself in different behavioral manifestations. The same spectrum approach can also be traced in the framework of interpretation of pathological paraphilic disorders, differentiating between mild, moderate and severe paraphilic tendencies. In many cases, sexual motivation was a behavior influencing and encouraging the commission of a violent crime, but it cannot be generalized. At the same time, it can also be seen that these types of offenders are typically serial offenders, that is, they usually commit crimes more than once. My goal is also to point out the developmental pathway these serial offenders follow before committing this type of violent crime.

Methodology: Through a literature review and case report, I intend to present the general system of sexual motivation and its effect in relation to the commission of violent crimes against people.

Findings: Examining the question of sexual motivation is much more relevant to violent crime than we might think at first. At the same time, it should also be emphasized that the presence of the sexual aspect in many cases allows us to infer another mental disorder or maladaptive scheme, which are also characteristics of the offender's personality structure. It should also be emphasized that sexual deviance in itself does not predispose to committing a crime; examining this phenomenon definitely requires a multidisciplinary approach.

Value: Through hungarian and international cases, it is shown how sexual motivation, including deviant and pathological sexual behavior, is connected to

the commission of violent crimes. Although the exploration of the phenomenon summarizes only the main nodes, it lays the foundation for further empirical research that may be relevant from the point of view of the topic.

Keywords: motivation, sexual motivation, spectrum view, violent behavior

Bevezetés

Bizonyára minden, a téma iránt érdeklődő és a témában jártas személynek ismerős Ted Bundy, Jeffrey Dahmer vagy éppen John Wayne Gacy neve. A három férfi életének közös metszéspontja, hogy mindhárman a 20. század szexuális sorozat-bűnelkövetői. Ted Bundy több mint 30 fiatal, a tízes éveit végén és a húszas éveit elején járó nőt erőszakolt és gyilkolt meg 1974 és 1978 között; Jeffrey Dahmer 17 férfit és fiút végzett ki 1978 és 1991 között patológiás szexuális vágyának kiteljesedése céljából; John Wayne Gacy, avagy a gyilkos bohóc, pedig amellett, hogy sikeres üzletember volt és játékonysági eseményeket szervezett, ahol a gyerekeket bohócruhába öltöztve szórakoztatta, 33 fiatal férfivel végzett (Fahim & Dangwal, 2022; Ruzsonyi, 2016; Nichols, 2006; Silva et al., 2002; Jentzen et al., 1994).

De nem kell külföldre mennünk azért, hogy szexuálisan motivált sorozat-bűncselekményekkel találkozzunk, elegendő csupán néhány évtizedet visszamenünk az időben. Jancsó Ladányi Piroska az 1950-es években öt tizenéves fiatal lányt gyilkolt meg nekrofil módon; a martfűi rémként elhíresült Kovács Péter négy halálos kimenetelű és további kettő súlyos támadást hajtott végre; míg Szabó Zoltán, a balástyai rém vonatkozásában szintén tetten érhetők bizonyos szexuális aspektusok (Dulai, 2020; Faragó, 2012). A szexuális sorozat-bűnelkövetők jó példája Russell Williams is (Warren, 2020; Watt & Stewart, 2015), aki a Kanadai Királyi Légierő volt ezredesként szolgált. A volt ezredest első alkalommal „csupán” kétrendbeli emberölés, a 37 éves Marie-France Comeau tizedes és a 27 éves Jessica Lloyd meggyilkolása vonatkozásában hallgatták ki, majd az eljárás során további szexuális bűncselekmények elkövetését is hozzá köthették: két rendbeli szexuális erőszakot, szexuális zaklatást, valamint olyan 82 betöréses esetet, melyek motivációja nem anyagi haszonszerzés volt; a betörések alkalmával Williams női fehéreneműket tulajdonított el, amely egyrészt megfeleltethető a szexuális elkövetők trófeagyűjtési cselekményének (Lohner et al., 2021), másrészt a klinikai pszichológiában ismert fetisizmus zavarnak (American Psychiatric Association, 2022; World Health Organization, 2022). Williams esete „klasszikusnak” tekinthető: a szexuális motiváció és a kóros

szexuális zavar által motivált elkövető a fetisizmustól eljutott a nagyon szélsőséges és brutális emberölésig, amelyet a szakirodalom szexuális emberölésként, kéjgyilkossággként és/vagy erotophonophiliaként szokott azonosítani (Meloy, 2000; Krafft-Ebing, 1886).

A sorozatjelleg megállapítása

A sorozatjelleg megállapítása nem is olyan egyszerű feladat, mint azt sokan gondolnák. Precíz elemző-értékelő tevékenység szükséges hozzá, multidiszciplináris megközelítés, de mindenekelőtt pontos és részletes információ- és adatbázis a bűncselekmény(ek)ről és az elkövetés(ek) körülményeiről.

A sorozatgyilkos mint elkövetői kategória és terminológiai kifejezés csak az 1970-es éveket követően jelent meg, noha bőven ezt megelőzően is találunk sorozat-bűnelkövetőket. Ilyen volt többek között a Bolond Bombagyáros névre keresztelt George Metesky, aki az 1940–1950-es években több mint harminc bombát robbantott fel New York-szerte; az első szexuális sorozatgyilkos pedig az a Hasfelmetsző Jack volt, aki az 1880-as években több prostituálttal végzett Londonban (Innes, 2007; Ivaskevics, 2020; Lehoczki, 2021).

Noha a sorozatgyilkos terminológia megjelenését Robert Resslerhez, az amerikai Szövetségi Nyomozó Iroda, az FBI volt különleges ügynökéhez kötik (Nagy, 2015), a valóság az, hogy a kifejezést Ressler egy angliai konferencián hallotta először, majd visszatérve az Egyesült Államokba, kezdte el alkalmazni gyakorlati munkája során (Ressler & Shachtman, 1992). Ugyanakkor kétségtelen, hogy Ressler – és az FBI kötelékében megszervezett Behavioral Science Unit – nagy szerepet játszott a terminológia megszilárdulásában és elterjedésében. A konferencián a crime in series kifejezést alkalmazták azokra az esetekre, amelyek a beszerzett tárgyi bizonyítási eszközök alapján sorozatba illeszthetők voltak, függetlenül attól, hogy ezek a cselekmények életellenes cselekmények voltak-e. Az évek során természetesen a sorozatgyilkos terminológia is – mint oly sok más jelenség és/vagy fogalom – számos változáson/változtatáson ment át, azonban az egyes újragondolások rendre visszatérnek a klasszikusnak tekinthető sorozatgyilkos-meghatározáshoz (Douglas et al., 1992): legalább három alkalommal, legalább három sértett sérelmére, legalább három különböző helyszínen elkövetett olyan emberölés, ahol az egyes ölési cselekmények között érzelmi nyugvópont, érzelmi lenyugvás figyelhető meg, és amelyek elkövetése mögött szexuális indíték húzódik, amelyet a legdominánsabb ölési indítékok között tartanak számon. Ezt a meghatározást dolgozta át később többek között Hickey (1997; 2006; 2012), Skarpec (2001), valamint Holmes és Holmes (2010).

Fontos kiemelni azt, hogy a sorozatgyilkos és a sorozatgyilkosság kriminológiai kategória; a büntetőjog-tudományban ez a fogalom ismeretlen (Nagy, 2015; Ruzsonyi, 2016). A hazai büntető anyagi jogi szabályozás több ember sérelmére elkövetett emberölés büntetőjogi kategóriája feleltethető meg a kriminológia sorozatgyilkosság-kategóriájának: ebben az esetben az eredmény több ember életét kioltó elkövetői magatartás, amelyet a hatályos büntetőtörvénykönyvünk az emberölés minősített esetei között tart számon.¹

Térjünk vissza Douglas és munkatársai (1992) által meghatározott sorozatgyilkos-meghatározáshoz. Ugyanis van egy olyan eleme a meghatározásnak, amely jelen tanulmány központi eleme, ez pedig a szexuális motiváció.

Deviáns szexuális motiváció

Sokszor merül fel bennünk kérdésként, hogy miért cselekszünk úgy, ahogy, vagy éppen miért nem. A kérdés megválaszolásához két nézőpontot kell figyelembe vennünk (Gősiné Greguss & Bányai, 2006). Egyrészt léteznek az úgynevezett kauzális, vagy más néven oksági megközelítések, amelyek a jelenben létrejött cselekvés mögött valamilyen múltbeli történéseket, élményeket valószínűsítnek. A kauzális megközelítések közé tartoznak a múltbeli események és az azok hatására kialakult tapasztalatok, mint motiváló tényezők, valamint a biológiai és a pszichológiai magyarázatok. A másik nézőpontot finális, azaz célra irányuló megközelítésnek nevezzük, amely arra fókuszál, hogy a jelenben végrehajtott cselekvésünk milyen jövőbeli hasznot eredményez – vagyis milyen jutalomban reménykedünk, ami miatt az adott cselekvésfolyamot véghez vesszük.

A szexuális erőszak kapcsán, a fentieket figyelembe véve és alkalmazva azt mondhatjuk, hogy az erőszak elkövetésének kauzális oka lehet például az elkövető korai és rossz szexuális élménye, koragyermekkorban bántalmazás és elhanyagolás, vagy esetleg gyermekkorban az ő áldozattá válása, amelyek a jelenben, maladaptív módon, szexuális erőszakban jelennek meg. A finális okok között pedig olyan tényezők szerepelhetnek, mint a szexuális vágy kielégülése: az elkövető azért követi el a szexuális cselekményt, mert a szexuális vágya a jelenben nem tud adaptív és legitim módon, a többségi társadalom által elfogadott úton kielégülni, a jövőben viszont, a behatolással járó erőszakot követően, igen. Látjuk, a két megközelítés bár más-más szempontrendszer szerint, de arra keresi a választ, hogy cselekvésünket mi energizálja, mi tartja fenn és milyen tényezők hatására változtatunk azon.

1 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 160. § (2) bekezdés f) pont.

Vizsgáljuk meg kicsit a fent megjelenő folyamatot részleteiben. Amit látunk, hogy jelen van valamilyen hiányállapot – a fenti példában a szexuális vágy –, ami nagyban befolyásolja az egyén viselkedését, aki mindent megtesz annak érdekében, hogy ezt a kialakult és fennálló hiányállapotot a lehető legoptimálisabb módon kielégítse. Így máris eljutunk a motiváció meghatározásáig (Gősiné Greguss & Bányai, 2006): olyan célirányos viselkedés, amelynek eredménye, hogy a fennálló hiányérzet/hiányállapot megszűnik. Motivált vagyok arra, hogy a vágyott cél elérése érdekében viselkedjek vagy éppen ne viselkedjek valahogy. A motiváció összetett jelenség, amely számos módon csoportosítható és életünk szinte valamennyi területén azonosítható, legyen az akár munka, fiziológiás szükséglet (éhség, szomjúság) vagy a szexuális életünk.

Szexuális viselkedésünk és maga a szexuális motiváció is multidimenzionálisan szabályozott: részben biológiai-anatómiai-élettani szabályozottság, részben tapasztalati és kulturális szabályok irányítják. A biológiai tényezők között mindenképpen említést érdemelnek a genetikai (XX és XY kromoszóma), a különböző hormonális (az embrióban végbemenő androgenizáció folyamata, vagy serdülőkorban a hipotalamusz gonadotrop-felszabadító hormonja) és idegi hatások (szexualitással kapcsolatos alapreflexek), valamint az agy hipotalamusz központjának poszterior területei, amelynek stimulálása nemi vágy megjelenését eredményezi (Heath, 1972).

Az evolúciós kutatások világítottak rá arra, hogy a szexualitás nagyobb szerepet játszik egy faj túlélésében, mint az agresszió, ami meglepő tudományos eredménynek hathat. Ezt a tudományos eredményt azzal magyarázták, hogy a szexualitás azért fontos evolúciós tényező, mert annak a fajnak van a legtöbb utóda, amelyik a legrátermettebb. A „legrátermettebség” megmutatkozik az egyed szociális kapcsolataiban, problémamegoldó képességében, rezilienciájában. Mivel pedig ahhoz, hogy a „legrátermettebb gén” átöröközhető legyen, mindenképpen szexuális kontaktust kell létesítenie egy másik egyeddel. A fajfenntartást lényegében tehát – az evolúciós perspektíva alapján – a szexualitás határozza meg, és igen komoly befolyással van rá. Mindemelt nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a szexuális cselekvés napjainkban már nemcsak egy faj reprodukciós rátájára van hatással, hanem komoly emocionális és örömszerző funkcióval is bír, ami pedig hatással van a partnerek kötődésére és elköteleződésére is, ahogyan arra már egy fejezettel korábban is utaltam. A humán egyedfejlődés során azonban a szexualitás sok és sokféle változáson ment át: mind kulturális, mind anatómiai-hormonális szempontból jóval diverzebbé vált. Az evolúciókutatók szerint az egyedfejlődés során a férfiak szexuális aktusa jóval gyakoribb volt – és ez igaz lehet még napjainkban is –, mint a nőké, aminek oka az, hogy a férfiak sokkal „nagyobb szexuális változatosságot igényelnek”

(Gösiné Greguss & Bányai, 2006), jóval több szexuális partnerük van, aminek evolúciós magyarázata, hogy a férfiak igyekeznek génjeiket minél eredményesebben reprodukálni, aminek elérése érdekében jóval variábilisebb szexuális életet élnek. Ezt mennyiségi stratégiának nevezzük (minél több szexuális partnerrel kapcsolatot létesíteni), míg a nők ezzel szemben úgynevezett minőségi stratégiát részesítenek előnyben, vagyis olyan partnert választanak maguk mellé hosszú távra, aki a lehető legtöbb erőforrást tudja biztosítani számukra utódjaik felneveléséhez. Ezek a stratégiák a férfiak és nők párválasztási stratégiáikban is megjelennek: a férfiak inkább a fiatal, fizikailag vonzónak aposztrofált nőket keresik, míg a nők a párválasztásnál a férfi erőforrás-gazdagságában, társadalmi státuszában és stabil jövőképében keresik az igazit (Gyuris, 2009; Miller, 2006; Buss & Schmitt, 2003).

A szexuális motiváció kapcsán szólnunk kell néhány szót a devianciáról is, lévén, hogy a tanulmány tárgyaként megjelenő, erőszak útján ki- és megélt szexuális kielégülés és viselkedés a legenyhébben szólva is extrém módon deviáns. Ezt pedig meg kell értenünk akkor, ha szexuálisan motivált (sorozat)bűncselekményekről beszélünk. A deviancia – vagy más kifejezéssel élve nonkonformista viselkedés (Adler et al., 2005) – a társadalom többsége által elfogadott és legitimé tett normáktól, normálistól való eltérést jelöli (Boda, 2021; Boda & Papp, 2021; Haller, 2020; Giddens, 2003); a társadalmi szabályok olyan irányú megszegése, amely a közösség tagjaira nézve hátrányos következményekkel jár, legszélsőségesebb esete pedig a bűnözés (Boda, 2019). Amennyiben a büntetőjog-tudomány felől közelítjük meg a norma kérdését, a deviáns viselkedést ebben az esetben bűnözésnek hívjuk, amit a büntetőjog büntetni rendel azon okból kifolyólag, hogy a normasértő magatartás a társadalmi értékeket veszélyezteti (Bolyky, 2018). Ha pszichológiai szemszögből vizsgáljuk a kérdést, a pszichés működés normalitását megszegő jelenségeket rendellenesnek, abnormálisnak, bizonyos esetben pedig patológiásnak tekinthetjük (Comer, 2005). Arról pedig, hogy pszichológiai szempontból mi normális, a különböző pszichológiai területek másként vélekednek. A fejlődéslélektan a biztonságos kötődést emeli ki, mint a normális (pszichés) működés alapját; az evolucionisták vélekedése szerint az emberi agresszió adaptív és megvan a társadalmi haszna, az pedig csupán a zavar súlyosságán múlik, hogy deviáns vagy sem; a pszichodinamikus megközelítés alaptézise, hogy az elfojtott és a tudattalanba száműzött tartalmak feldolgozatlansága eredményezi a deviáns viselkedésforma kialakulását, valamint az, hogy a szuperego nem megfelelő módon kontrollálja az ösztön-én, másnéven az ID ösztönkésztetéseit (Boda, 2021; Boda & Papp, 2021; Bolyky, 2018; Carver & Scheier, 2006; Virág & Vág, 1990; Ainsworth, 1989). Az 1844-ben alakult Amerikai Pszichiátriai Társaság

(American Psychiatric Association – APA) álláspontja alapján a normalitás szinte azonos a mentális egészséggel, melyek az alábbi viselkedéses magatartási kritériumok mentén írhatók le: „*a személyre nem jellemzőek a belső konfliktusok; képes ésszerűen és hatékonyan gondolkodni, cselekedetei jól szervezettek képes megbirkózni az élet kihívásaival és problémáival; mentes a szélsőséges érzelmi reakcióktól (pl. szorongástól, aggodalomtól, egyéb érzelmi zavaroktól); és egyértelműen nem rendelkezik a mentális zavarok tüneteivel (pl. betegség belátási tudat hiányával, realitás kontroll problémával, rögeszmékkal, fóbákkal, illetve egyéb zavarokkal).*” (Sófi & Farkas, 2020). Tulajdonképpen a nemzetközi szinten elismert és mérvadó szervezet álláspontja szerint az a normális, aki nem abnormális, mely kép árnyaltabbá válik a különböző történelmi korok függvényében, hiszen a normalitásról alkotott szemlélet alakulásával változott a mentális betegségek megítélése is. Különböző korokban az adott kultúra és társadalom norma- és értékrendszerétől eltérő magatartást mutató személyeket felügyelet alá vonták, a társadalom többi tagjától elkülönítették, tehát bezárták (például tébolydába) és kontrollálták, korlátozták cselekedeteiket, vagy éppen halállal sújtották (például boszorkányperek). Ugyanakkor bizonyos pszichiátriai betegséggel rendelkező, de valamilyen oknál fogva kiváltságos személyek nemhogy a társadalom részeként funkcionáltak, de akár legfőbb irányítói lehettek (például Caligula vagy Néró császár) (Sófi & Farkas, 2020).

Visszatérve a szexuális viselkedéshez, a deviáns szexuális magatartás tehát nemcsak, hogy normasértő magatartás, hanem bizonyos szituatív tényezők fennálltakor bizony szankcionálandó és büntetendő. Gondoljunk csak a magamutogatásra. Annak ellenére, hogy bizonyos klinikai tünetek fennálltakor ez egy jól definiált mentális zavar ([American Psychiatric Association, 2022](#)), a viselkedéses jegyeket a büntetőjog – represszív módon – büntetni is rendeli. Ugyanez igaz a szexuális szadizmusra is: azon túl, hogy a két nagy nozológiai rendszer is mentális zavarként kezeli, a büntetőjog különös kegyetlenséggel való elkövetői magatartásként tartja számon.

Ezen a ponton pedig eljutottunk egy, a szexuális viselkedés újabb, már nemcsak, hogy deviáns, de kóros szintjéhez, a pszichopatológiai kórképekhez, amelyeknek szintén jelentős szerepe van a szexuális sorozat-bűncselekmények elkövetésében.

Patológiás szexualitás és spektrumszemlélet

A szexuális sorozat-bűnelkövetőket általában sokan, főként a laikusok, szexuálisan abnormálisnak gondolják. Noha van benne némi igazság, a helyzet

korántsem ennyire fekete vagy fehér. Gondoljunk csak vissza a Bevezetőben említett Williams ezredes esetére. Williams számos szexuálpatológiai kórkép jellegzetességeit mutatta, azonban azonosítása mégsem volt olyan könnyű feladat. De mi is az a pszichopatológia? Milyen szerepe van a szexuális viselkedések szervezésében, és milyen kapcsolatban áll az erőszakos bűnelkövetéssel?

A kérdések megválaszolását elsőként azzal kell kezdenünk, hogy mi is az a mentális zavar. Egyes meghatározások szerint a mentális zavar az elmeműködés azon patológiás működése, és a lelkiállapot kórosan zavart szintje, amellyel a pszichiátria tudománya foglalkozik (Haller et al., 2020a). Ugyanakkor a kóros lelki működésekkel nem kizárólagosan a pszichiátriatudomány foglalkozik: a pszichológia, illetőleg kifejezetten a klinikai pszichológia tárgya is ezen kóros lelki működések azonosítása és feltárása, valamint a mentális zavarok pszichoterápiás kezelésének kidolgozása. Ezek a zavarok általában racionálisan nem magyarázhatók meg, időben tartóssá válnak, a megjelenő érzelmi és/vagy viselkedési jegyek ellenállhatatlanul és kontrollálhatatlanul törnek be az egyén mindennapi életvitelébe. Tehát ahhoz, hogy egy diszfunkcionális mentális állapotot mentális zavarként diagnosztizáljunk, a következő kritériumoknak kell teljesülniük: időben stabil, racionálisan meg nem magyarázható állapotokról van szó, amelyek a beteg számára megnehezítik a mindennapi életműködést, és amelyek a beteg akaratától függetlenül vannak jelen (Haller et al., 2020a). Az Amerikai Pszichiátriai Társaság definíciója szerint a mentális zavar „*olyan szindróma, amelyre az egyén kogníciójának, érzelemszabályozásának vagy viselkedésének klinikailag jelentős zavara jellemző, amely a mentális működések háttérében álló pszichológiai, biológiai vagy fejlődési folyamatok diszfunkcióját tükrözi. Elkülönítendő egy életesemény vagy veszteség – pl. munka elvesztése vagy szeretett személy halála – által kiváltott várható választól. Sem az adott kultúrában deviánsnak tartott viselkedés [...], sem az egyén és a társadalom közötti konfliktusok nem tekinthetők mentális zavaroknak, kivéve abban az esetben, ha a deviancia vagy a konfliktus a személy diszfunkciójából ered*” (Lazáry et al., 2021). A mentális zavarok gyakran esnek a kriminalizáció áldozatául (Haller, 2020; Parti et al., 2016), különösen a skizofréniáspektrum- és egyéb más pszichotikus zavarok, a személyiségzavarok, valamint a parafilias zavarok, amely kriminalizációs folyamat nagyban aggályos – bár kétségtelen, hogy a mentális zavarok rendelkeznek rendészettudományi szempontból releváns aspektusokkal (Lehoczki, 2021; Haller et al., 2020a; Häkkinen-Nyholm et al., 2009a, 2009b).

A pszichopatológia a pszichiátriai diagnosztika alapja, tárgya pedig a személyiség kóros aspektusainak, viselkedésvariánsainak feltárása és azonosítása, amelyet a laikusok sok esetben örültséggel és a fokozott veszélyességgel

azonosítanak (Somlai & Németh, 2021). „*A pszichopatológia a tudománynak az a területe, amely a mindannyiunk számára rejtélyes kóros viselkedésformák vizsgálatával foglalkozik. A pszichopatológiával foglalkozó szakemberek [...] módszeresen gyűjtik azokat az adatokat, melyek segítségével a vizsgált jelenségek leírhatóak, előre jelezhetőek, értelmezhetőek és többé-kevésbé ellenőrizhetőek lesznek.*” (Comer, 2005). A pszichopatológiai perspektíva szerint egy személy akkor normális, ha képes a társadalmi szerepét betölteni – ellenkező esetben instabil és kiszámíthatatlan (Szakács, 1991). A mentális zavarok a klinikai pszichológia két nagy nozológiai rendszerében, a DSM-ben (Mentális Zavarok Diagnosztikai és Statisztikai Kézikönyve – [American Psychiatric Association, 2022](#)) és a BNO-ban (Betegségek Nemzetközi Osztályozása – World Health Organization, 2022) kerültek rögzítésre, amelyek számos átdolgozáson mentek keresztül az évek során. Jelenleg a DSM 5. kiadásának átszövegezett változata van érvényben ([American Psychiatric Association, 2022](#)), míg a BNO 11. kiadása hatályos (World Health Organization, 2022). A klinikai pszichológiában a 2013-as DSM-kiadás hozott némileg paradigmaváltást: egyrészt szemben az addigi dichotómián és tünetkategóriákon alapuló felfogással, a DSM-5 spektrumszemléletet vezetett be (például skizofrénia-spektrumzavar, autizmus-spektrumzavar), amelynek köszönhetően az egyes mentális zavarok komplexebb megközelítésben, sokkal plasztikusabban, jóval szélesebb íven tárgyalhatók. Másrészt a kategorizáció mellett dimenzonális megközelítést alkalmaz, amelynek köszönhetően pedig a pszichiátriai megbetegedések – köztük a parafilias zavarok is – pontosabban mérhetővé válnak (Nussbaum, 2013).

Viszonylag sok sorozat-bűnelkövető mutat parafilias vonásokat. Ezek olyan maladaptív szexuális izgalmi állapotokat és vonzalmakat jelölnek, amelyeket különféle tárgyak, helyzetek, emberek vagy lények váltanak ki; olyanok, amelyek iránt a legtöbb ember közömbös ([American Psychiatric Association, 2022](#); Haller et al., 2020b). Vannak, akik próbababák iránt éreznek szexuális vonzalmat, míg másokat a női fehérműző hoznak izgalmi állapotba, ahogyan láttuk Williams esetében is. Az ő esete arra is rámutat, hogy egy olyan, rendészettudományilag talán kevésbé jelentősnek tűnő parafilias zavar, mint a fetisizmus zavar, milyen komoly és szélsőségesen erőszakos cselekmények elkövetését motiválhatja. A legtöbb sorozatelkövető esetében, ahogyan Williams későbbi elkövetése során is, a szexuális szadizmus zavar viselkedéses jegyeivel találkozhatunk. Dahmer, Gacy, Bundy, Hasfelmetsző Jack – mindegyikük elkövetési magatartásában közös pont a fokozott brutalitás és szadizmus (Fahim & Dangwal, 2022; Ruzsonyi, 2016; Nichols, 2006; Silva et al., 2002; Jentzen et al., 1994). A parafilias zavarok közül minden bizonnyal a szadizmus mutatja a legerősebb kapcsolatot az erőszakos jellegű sorozat-bűncselekményekkel

(Stone, 2010; Johnson & Becker, 1997; Warren et al., 1996). A szexuális szadizmus zavar lényege, hogy az egyén szexuális izgalmi állapotát a másik félnek okozott fizikai és pszichikai bántalmazás, a szándékos fájdalomkókozás váltja ki (Tringer, 2010; Vizi, 2021). A szadizmus zavar mellé sok esetben társulnak egyéb specifikus parafiliás zavarok is, úgy, mint piquerizmus, antropofágia vagy erotofonofília (Lehoczki, 2021). A specifikus parafiliás zavarokhoz bizonyos esetekben tévképzetek is társulhatnak: például az elkövető azért iszik vért, mert meg van győződve arról, hogy azzal valamilyen erő birtokába jut, és a sértett ereje belé száll.

Noha a szexuális motiváció és a szexuális zavarok is multikauzális megközelítésű magyarázatokat kívánnak meg, van egy fontos viselkedésszervező jelenség, amiről röviden szót kell ejteni, ez pedig a (szexuális) fantázia.

A fantázia szerepe a szexuális viselkedésben

A fantázia alapvetően adaptív tevékenység, amellyel mindannyian gyakran találkozunk. A fantázia eredményes coping technika tud lenni; segít forgatókönyvek kidolgozásában, amelyek egy-egy kritikus szituáció vagy élethelyzeti elakadás megoldásában tudnak segíteni, az adaptív szexuális fantázia pedig ahhoz nyújt segítséget, hogy felkészüljünk az első alkalomra, és sorra vegyük, vajon mit fogunk közben érezni, mit szabad és mit nem szabad közben csinálni. A probléma akkor kezdődik, amikor a szexuális fantázia központi témája nem az intimitás, hanem a fájdalomkókozás, a harag és a dominanciaszükséglet kielégítése lesz. Lehoczki rámutat arra (2017), hogy a deviáns szexuális fantázia kialakulásának szempontjából két kritikus életszakaszt szükséges vizsgálnunk: a kisgyermekkor és a kamaszkort. A kisgyermekkor kitüntetett kérdése a biztonságos kötődés. Abban az esetben, ha a gyermekkor traumatogén, a gyermek a fantáziavilágba menekülve igyekszik kompenzálni a külvilágból eredő traumatikus élményeket (Protter & Travin, 1987). „Egyre inkább begyakorlódik és automatikussá válik a fantáziába menekülés megküzdésként való használata, amelynek fókuszába az agresszió, a dominancia és kontroll, a hatalom, bántalmazás, bosszú és a másik megalázása kerül” (Lehoczki, 2017). A kamaszkori szexuális fantáziatevékenység gyújtópontja a biológiai érés és a hormonális fejlődés. Emellett egyre gyakrabban jelenik meg a maszturbáció, amely sokszor a fantáziálás mellett jelenik meg. Serdülőkorban már tudatosan is irányíthatóvá válik a fantázia: abban az esetben, ha nem elég intenzív, nem elég stimuláló, a fantáziatartalom tudatosan módosítható és az intenzitása további elemekkel fokozható. A baj ott kezdődik, amikor ezek a további elemek az agresszió,

a bántalmazás, a szexuális erőszak és a fájdalomkozási témájából kerülnek ki. Ezekben az esetekben a fókusz ugyancsak áthelyeződik a normál szexuális viselkedésről egy abnormalis, erőszakos tartalmú szexuális viselkedésre, amely bizonyos szituatív tényezők hatására explozív szerű robbanással, szexuális erőszakos cselekmény elkövetésében tud manifesztálódni.

Összegzés

A tanulmány központi témája a szexuális motiváció, mindezt egy olyan súlyos cselekménysorozat vonatkozásában tárgyalva, mint a sorozat-bűncselekmények. Látjuk, hogy alapvető különbség van a szexuális motiváció és a patológiás szexuális viselkedés között, amelyek vizsgálata fontos tényező az ilyen típusú sorozat-bűncselekmények esetében. A motiváció abnormalis mivolta deviáns cselekményekben jelenhet meg, a patológiás szexualitás, a parafilias zavarok pedig komoly pszichés kérdéseket eredményeznek. A szexuális sorozat-bűncselekmények kategóriája igen variábilis: annak ellenére, hogy legtöbbször sorozatgyilkossággal hozzák összefüggésbe, Williams esetében láttunk példát arra, hogy a deviáns szexualitás betöréssel lopásban is megjelenhet, továbbá szexuális erőszak-sorozatokban, zaklatásban vagy rablásban is manifesztálódhat. Az pedig egy külön tanulmány kérdése, hogy a gyermekpornográfia cselekménye mennyiben illeszkedik a szexuális sorozat-bűncselekmények kategóriájába, de véleményem szerint több közös pont is azonosítható a két jelenség között.

Felhasznált irodalom

- Adler, F., Mueller, G. O. W., & Laufer, W. S. (2005). *Kriminológia*. Osiris Kiadó.
- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709–716. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.4.709>
- American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed., text rev.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787>
- Boda, Z. (2021). Az emberölés kriminálpszichológiai megközelítése. *Belügyi Szemle*, 69(2. ksz.), 9–30. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.1>
- Boda, Z., & Papp, L. (2021). Az erőszakos bűncselekményekhez vezető antiszociális viselkedés kriminálpszichológiai megközelítése. *Magyar Rendészet*, 20(2), 15–34. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.2.1>
- Boda, J. (2019). *Rendészettudományi szakszótár*. Dialóg Campus Kiadó.

- Bolyky, O. (2018). *Az emberölések jogi és kriminológiai jellemzői, különös tekintettel a mentális tényezők büntetőjogi értékelésére* [Doktori (PhD) disszertáció, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola].
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204–232. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.2.204>
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (2006). *Személyiségpszichológia*. Osiris Kiadó.
- Comer, D. J. (2005). *A lélek betegségei. Pszichopatológia*. Osiris Kiadó.
- Douglas, J. E., Burgess, A. W., Burgess, A. G., & Ressler, R. K. (1992). *Crime classification manual: A standard system for investigating and classifying violent crime*. Simon & Schuster.
- Dulai, P. (2020). A médiaerőszak által belobbantott tűz – egy szexuális indítékból elkövetett sorozatgyilkosság kriminálpszichológiai szemszögből. *Belügyi Szemle*, 68(2), 103–113. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.2.7>
- Fahim, A., & Dangwal, P. (2022). The making of a criminal: Case study of Ted Bundy. *International Journal of Creative Research Thoughts*, 10(6), 494–506.
- Faragó, O. (2012). *Magyar sorozatgyilkosok (1900–2012)*. Oriold Kiadó.
- Giddens, A. (2003). *Szociológia*. Osiris Kiadó.
- Gősiné Greguss, A., & Bányai, É. (2006). A motiváció. In Oláh, A. (Szerk.), *Pszichológiai alapismeretek* (pp. 321–369). Bölcsész Konzorcium.
- Gyuris, P. (2009). *Homogámia és/vagy szexuális imprinting a párválasztásban. Rivalis párválasztási mechanizmusok tesztelése az evolúciós pszichológiában* [Doktori (PhD) értekezés, PTE Pszichológia Doktori Iskola Evolúciós és Kognitív Pszichológia Program].
- Häkkänen-Nyholm, H., Repo-Tiihonen, E., Lindberg, N., Salenius, S., & Weizmann-Henelius, G. (2009a). Finnish sexual homicides: Offence and offender characteristics. *Forensic Science International*, 188(1–3), 125–130. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2009.03.030>
- Häkkänen-Nyholm, H., Weizmann-Henelius, G., Salenius, S., Lindberg, N., & Repo-Tiihonen, E. (2009b). Homicides with mutilation of the victim's body. *Journal of Forensic Sciences*, 54(4), 933–937. <https://doi.org/10.1111/j.1556-4029.2009.01094.x>
- Haller, J. (2020). Devianciák – A pszichopatológia alapjai. In Farkas, J., & Haller, J. (Szerk.), *Pszichológia a közszolgálatban II.* (pp. 61–74). Dialóg Campus Kiadó.
- Haller, J., Bellavics, M. Zs., & Baráth, N. E. (2020a). Kriminálpszichiátria – elméleti háttér és gyakorlati hasznosítás. *Magyar Rendészet*, 20(3), 119–135. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.7>
- Haller, J., Fogarasi, M., & Farkas, J. (2020b). Szexuális bűncselekmények. In Haller, J. (Szerk.), *Bűntettek kriminálpszichológiája* (pp. 59–116). Dialóg Campus Kiadó.
- Heath, R. G. (1972). Pleasure and brain activity in man: Deep and surface electroencephalograms during orgasm. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 154, 3–18. <https://doi.org/10.1097/00005053-197201000-00002>
- Hickey, E. W. (1997). *Serial murders and their victims* (2nd ed.). Thompson Wadsworth.
- Hickey, E. W. (2006). *Serial murderers and their victims* (4th ed.). Thompson Wadsworth.
- Hickey, E. W. (2012). *Serial murderers and their victims* (6th ed.). Thompson Wadsworth.

- Holmes, R. J., & Holmes, S. T. (2010). *Serial murder* (3rd ed.). Sage Publications.
- Innes, B. (2007). *Bűnös elmék. Pszichológiai profilalkotás a bűntények felderítésében*. Skandi-Wald Könyvkiadó.
- Ivaskevics, K. (2020). Bűnözői profilalkotás. In Haller, J. (Szerk.), *Rendészeti pszichológia* (pp. 111–148). Dialóg Campus Kiadó.
- Jentzen, J., Palermo, G., Johnson, L. T., Ho, K. C., Stromo, K. A., & Teggatz, J. (1994). Destructive hostility: The Jeffrey Dahmer case. A psychiatric and forensic study of a serial killer. *The American Journal of Forensic Medicine and Pathology*, 15(4), 283–294. <https://doi.org/10.1097/00000433-199412000-00002>
- Johnson, B. R., & Becker, J. V. (1997). Natural born killers? The development of the sexually sadistic serial killer. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 25(3), 335–348.
- Krafft-Ebing, R. F. von. (1886). *Psychopathia sexualis: Eine klinisch-forensische Studie*. Stuttgart.
- Lazáry, J., Németh, A., & Bánk, M. Cs. (2021). Klasszifikációs rendszerek. In Németh, A., Füredi, J., Lazáry, J., & Somlai, Zs. (Szerk.), *A pszichiátria magyar kézikönyve* (6. átdolgozott és bővített kiad., pp. 201–209). Medicina Könyvkiadó.
- Lehoczki, Á. (2017). *A szexuális erőszakot elkövetők fantáziavilága: A szexuális erőszakot elkövetők fantáziavilágának vizsgálata a bűnelkövetés tükrében* [Doktori (PhD) értekezés, Debreceni Egyetem Pszichológiai Doktori Iskola].
- Lehoczki, Á. (2021). *A poszt-offenzív szakasz pszichológiai vizsgálata az emberölés profilalkotásában* [Doktori (PhD) disszertáció, Nemzeti Közszolgálati Egyetem].
- Lohner, K., Hermann, Zs., & Haller, J. (2021). Szexuális motiváció nyomai a tetthelyen: Kriminálpszichológiától a kriminalisztikáig. *Belügyi Szemle*, 69(10), 1813–1828. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.10.10>
- Meloy, J. R. (2000). The nature and dynamics of sexual homicide: An integrative review. *Aggression and Violent Behavior*, 5(1), 1–22. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(99\)00006-3](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(99)00006-3)
- Miller, G. (2006). *A párválasztó agy. A párválasztás szerepe az emberi agy evolúciójában*. Typotex.
- Nagy, Zs. (2015). Sorozatgyilkosok: Egy fogalmi meghatározás problémái. *Doktori Műhelytanulmányok*, 175–185.
- Nichols, D. S. (2006). Tell me a story: MMPI responses and personal biography in the case of a serial killer. *Journal of Personality Assessment*, 86(3), 242–262. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8603_02
- Nussbaum, A. M. (2013). *The pocket guide to the DSM-5 diagnostic exam*. American Psychiatric Association.
- Parti, K., Szabó, J., & Virág, Gy. (2016). A média azt üzenete... Szexuális erőszakkal kapcsolatos ismeretek, vélemények és attitűdök vizsgálata egy médiakampány kapcsán. *Médiakutató*, 16(2), 7–24.
- Ressler, R., & Shachtman, T. (1992). *Whoever fights monsters: My twenty years tracking serial killers for the FBI*. St. Martin's Paperbacks.

- Ruzsonyi, P. (2016). Sorozatgyilkosok a rácson túl: „Bestiális ember – emberi bestiák” I. rész. *Börtönügyi Szemle*, 35(1), 2–22.
- Silva, J. A., Ferrari, M. M., & Leong, G. B. (2002). The case of Jeffrey Dahmer: Sexual serial homicide from a neuropsychiatric developmental perspective. *Journal of Forensic Sciences*, 47(6), 1347–1359. <https://doi.org/10.1520/JFS15574J>
- Skarpec, C. A. (2001). Defining serial murder: A call for a return to the original Lustmörd. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 16(2), 10–24. <https://doi.org/10.1007/BF02805177>
- Somlai, Zs., & Németh, A. (2021). A pszichopatológia alapvonalai. In Németh, A., Füredi, J., Lazáry, J., & Somlai, Zs. (Szerk.), *A pszichiátria magyar kézikönyve* (6. átdolgozott és bővített kiad., pp. 120–134). Medicina Könyvkiadó.
- Sófi, Gy., & Farkas, J. (2020). Mentális betegek kezelése és ellátása: Magyarországi intézménytörténeti vonatkozások. In Karlovitz, J. T. (Szerk.), *Jogok és lehetőségek a társadalomban* (pp. 265–280). International Research Institute.
- Stone, M. H. (2010). Sexual sadism: A portrait of evil. *The Journal of the American Academy of Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry*, 38(1), 133–157. <http://dx.doi.org/10.1521/jaap.2010.38.1.133>
- Szakács, F. (1991). *Patopszichológiai vademecum*. Tankönyvkiadó.
- Tringer, L. (2010). *A pszichiátria tankönyve*. Semmelweis Kiadó.
- Virág, Gy., & Vág, A. (1990). Elméletek a bűnöző személyiségről. In Horváth, T., & Lévy, M. (Szerk.), *Kriminológiai szakirodalom-gyűjtemény I. kötet (Válogatás a magyar kriminológiai irodalomból)* (pp. 312–327). Tankönyvkiadó.
- Vizi, J. (2021). Parafilias zavarok. In Németh, A., Füredi, J., Lazáry, J., & Somlai, Zs. (Szerk.), *A pszichiátria magyar kézikönyve* (6. átdolgozott és bővített kiad., pp. 462–471). Medicina Könyvkiadó.
- Warren, A. R. (2020). *Beyond suspicion: Russell Williams, a Canadian serial killer*. Barnes & Noble.
- Warren, J. I., Hazelwood, R. R., & Dietz, P. E. (1996). The sexually sadistic serial killer. *Journal of Forensic Sciences*, 41(6), 970–974. <https://doi.org/10.1520/JFS14033J>
- Watt, M. C., & Stewart, S. H. (2015). A case study of Russell Williams. In Watt, M. C. (Szerk.), *Explorations in forensic psychology: Cases in criminal and abnormal behaviour* (pp. 2–29). Nelson Education.
- World Health Organization. (2022). *The 11th revision of the International Classification of Diseases (ICD-11)*. World Health Organization.

Alkalmazott jogszabály

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Erdélyi Á. (2025). Szexuális motiváció és sorozat-bűncselekmények. *Belügyi Szemle*, 73(4), 749–764. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp749-764>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Erdélyi Ákos, aki az erdelyi.akos@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Erősségek és fejlesztendő területek feltárása a központi közigazgatási döntéshozatal működésében néhány szervezet példáján keresztül

Exploring strengths and areas for development in decision-making
in central public administration through the examples of some
organizations

Nánási-Pintér Nikolett

szakpszichológus, doktorandusz
Belügyminisztérium,
Vezetőképzési és Továbbképzési Főosztály
Nemzeti Köszolgálati Egyetem,
Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola
pinter.nikolett88@gmail.com

Absztrakt

Cél: A kutatás célja az Egészséges Szervezet modell (Lövey & Nadkarni, 2003) segítségével a központi közigazgatás néhány szervezetének példája alapján annak feltárása, hogy a közigazgatási szervezetekben milyen erősségek és fejlesztendő területek vannak a különféle dimenziókban, milyen tényezők, folyamatok, jellemzők találhatók a közigazgatásban. Jelen cikkben az Egészséges Szervezet modell húsz egészség-betegség dimenziója közül eggyel foglalkozik a szerző, a döntéshozattal. Ennek működését mutatja be néhány központi közigazgatási szervezet példáján keresztül.

Módszertan: Több központi közigazgatási szervben félig strukturált interjúk készültek különböző vezetői szinten lévő vezetőkkel (osztályvezetői szinttől helyettes államtitkári szintig) az Egészséges Szervezet modell alapján.

Megállapítások: A döntéshozatal tekintetében vannak olyan szervezetek vagy egységek, ahol ez a terület példaértékűen működik, és vannak olyan szervezetek és egységek, ahol több nehézséggel szembesülnek a döntéshozatal területén,

Magyar nyelvű utánközlés. Jelen cikk angol változata megjelent a Belügyi Szemle 2025. évi 4. számában.
DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp871-891>

de láthatóak pozitív változások, nehézségek megoldására irányuló törekvések is. A megkérdezett vezetők hatáskörükön belül többféle módszerrel teszik hatékonyvá a döntéshozatalt, és a felmerülő nehézségekre lehetséges megoldásokat, jó gyakorlatokat javasolnak.

Érték: A vezetői interjúk alapján fény derült arra, hogy a döntések megszületése szempontjából melyek lehetnek a központi közigazgatásban a példaértékűen működő mechanizmusok, módszerek, és melyek a kevésbé hatékonyan működők. Azokban a szervezetekben, ahol a máshol erősségnek számító tényezők, mechanizmusok fejlesztendőnek tűnnek, ott fejlődésre lenne lehetőség a más szervezetekben alkalmazott jó gyakorlatok, jó példák alkalmazásával, ha hajlandók és képesek azokat kipróbálni, magukra adaptálni.

Kulcsszavak: szervezeti diagnosztika, közigazgatás, vezetői interjúk, döntéshozatal

Abstract

Aim: The aim of the research is to use the Healthy Organization Model to explore, what strengths and areas for development there are in the public administration, what factors, processes, and characteristics are there in the public administration in which the public administration works very well and effectively based on the interview results of some organizations of the central public administration. In this paper, I will focus on one of the 20 health-disease dimensions of the Healthy Organization Model, which is decision-making., I will illustrate its functioning through the examples of a few organizations in the central public administration.

Methodology: Conducting semi-structured interviews with leaders at various levels in several central public administration organisations using an interview guide based on the Healthy Organization Model.

Findings: There are organizations and units where this area functions exemplary; there are organizations and units where they face more difficulties in the area of decision-making, but positive changes and efforts to solve difficulties are visible. The leaders use several methods to make decision-making effective within their jurisdiction, and they suggest possible solutions to the difficulties in decision-making process.

Value: Based on the leader interviews, it was revealed which mechanism of decision making in the central public administration are functioning exemplary, and which mechanism are functioning not so efficient. In those organizations where certain mechanism need to be developed, there may be possible to develop them with the good practices applied in other organizations.

Keywords: organizational diagnosis, public administration, leader interviews, decision-making

Az emberi erőforrás mint a közigazgatás versenyképességének fontos tényezője

Jelenleg általánosan elfogadott, hogy az államnak és a közigazgatásnak kiemelt feladata a gazdaság versenyképességének biztosítása (Imre, 2009). Az állam és a mindenkor kormányzat (közigazgatás) azonban csak akkor tud stabilitást biztosítani a gazdaság szereplőinek, ha maga is stabilan működik. Ezért egyértelmű kapcsolat van a kormányzás stabilitása és a versenyképesség között. A kormányzás teljesítményének fontos összetevője a rendelkezésre álló erőforrásokkal való gazdálkodás hatékonysága. Ezek közül kiemelkedik a tudást hordozó humán tőkével való tudatos gazdálkodás. Az innovatív emberi erőforrás nemcsak megújulni képes, hanem növekvő teljesítményhez segíti a szervezetet, vagyis értéket teremt, s emiatt kiemelt jelentőségű a versenyképesség növelése szempontjából. A közigazgatás versenyképességet támogató szerepe sok tekintetben a tisztviselők, a tehetségek és a vezetők kiválasztásán múlik (Belügyminisztérium, 2017).

A közszféra kereseti adatai – 2008 kivételével – minden évben a versenyszféra értékei alatt maradnak. A közigazgatáson belüli kötött bértábla miatt viszonylag korlátozottabban jelennek meg a munkaerőpiacra jellemző regionális bérkülönbségek, kivéve a magasabb bérkategóriájú központi igazgatási szervezetek helyt adó Budapestet. Az emelkedő bérszínvonal ellenére a szellemi foglalkozásuk fizetése még mindig jelentősen alacsonyabb a közigazgatásban, mint a versenyszférában, ugyan területileg eltérő mértékben. Budapesten az átlagosnál kisebb a különbség a központi szervezetek magasabb bérezése miatt (Kaiser, 2017; 2018). A versenypiachoz képest alacsonyabb fizetések viszont a tehetségek távolmaradásához vagy elvesztéséhez vezethetnek.

Bürokrácia

A bürokratikus szervezet és irányítás ismérvei Weber szerint a következők:

- Tartós szervezet speciális funkcióval vagy funkciókkal, amely cselekedeteiben szabályokhoz igazodik. A tartósságot és a következetességet a szervezetben belül írásos szabályokkal és döntésekkel biztosítják.
- A szervezet hierarchikus személyi kapcsolatokon épül fel. A hatalom területe a hierarchián belül egyértelműen meghatározott, és a köztisztviselők jogai és kötelességei minden egyes szinten meghatározottak.

- A személyi állomány elválasztott az igazgatási eszközök tulajdonlásától. Az állomány tagjai személyükben szabadok, csak személytelen hivatalos kötelezettségeikkel tartoznak felelősséggel feletteseik előtt.
- A személyi állomány végzettsége alapján kinevezett, vagyis nem választott, és érdemei alapján léptetendő feljebb.
- A személyi állományt meghatározott fizetés illeti meg, és határozott időre kinevezett. A fizetés mértéke a hierarchiában betöltött rangtól függ. Az alkalmazás folyamatos a meghatározott időtartamon belül, és rendszerint nyugdíjas állást jelent (Weber, 1947, idézi Jenei, 2019).

Ugyanakkor a versenygazdaság a költség-haszon elvre épül, míg a bürokratikus rendszerekben a közszolgálat tevékenysége egy éppen érvényesülő ideológia mentén „racionális” lesz még akkor is, ha az gazdaságtalan vagy épp nem hatékony (Forgács, 2019).

A múlt századtól kezdve az állami feladatok számának emelkedésével nőtt a hivatalnokok száma, s az igazgatási feladatok szakszerű, gyors, precíz intézéséhez nélkülözhetetlenné váltak, ezért Forgács (2019) a hivatalnok fogalmának kiterjesztett értelmezését használja, mely szerint hivatalnoknak és a bürokrácia körébe tartozónak tekint minden közszolgálati alkalmazottat. Az ellátandó feladatok oldaláról ezt három, egyre szélesedő körként határozza meg: 1) közszolgálat központi feladatai (államigazgatás, helyi igazgatás, katonai igazgatás); 2) tág értelemben vett közszolgálat (jóléti intézmények, szociális feladatok); és 3) legtágabb értelemben vett közszolgálat (pénzgazdaság, állami termelés és szolgáltatások) (Forgács, 2019; Sallai, 2022). Forgács (2019) szerint a versenygazdaság és a bürokrácia egyetlen közös pontja az, hogy mindkettő a fennmaradásra törekszik. A főbb különbségek a kettő között az alábbiak: míg a versenygazdaság célracionálisan (gazdaságosság) cselekszik, addig a bürokrácia értékracionálisan (ideológiák mentén). További különbség: a magánszektornak és az állami bürokráciának nem ugyanazt kell megoldania Forgács (2019). Viszont a közszolgálati szolgáltatásnyújtás hatékonysága érdekében érdemes szervezési logika és megoldási formák terén működő megoldásokat átvenni a versenygazdaságtól (Bordás, 2021; Barta, 2020), de önmagában a pusztá hatékonyság nem lehet fokmérő a szervezést illetően (Lapsánszky, 2019). Különbség található még a munka díjazása tekintetében is, ami azt jelenti, hogy a magánszféra teljesítményalapon, a közszféra a teljesítménytől függetlenül ad bért a munkavégzésért. A közszféra munkahelyei politikai döntések eredményei, amelyeket bármikor meg lehet változtatni legitim módon, ezért egy politikai hatalomváltás, átszervezés, új vezető kinevezése, belső feszültségek, a hatáskörök vagy a felelősség kedvezőtlen változása hatást gyakorol a munkahelyekre, mert

ezek a munkateljesítménytől függetlenek. Ehhez társul az alternatívánélküliség is: ha a munkahely légköre kedvezőtlen, vagy a hivatalnok nem érzi magát eléggé megbecsültnek, általában marad, és beletörődötté válik, míg ilyen helyzetben egy gazdasági munkavállaló egyszerűen munkahelyet vált. Európában a bürokratikus kultúrában ritka, hogy a versenygazdaságban helyezkednek el a közszolgálati dolgozók, melynek több különböző oka lehet: az egyén számára magasabb presztízst biztosít a közhatalom gyakorlása, ideális értékeket részesíti előnyben egy személy a vagyonszerzés helyett, a versenygazdaság nem biztosít teljesítményfüggetlen hosszú távú perspektívát, a vállalkozóvá válás pedig kockázatos, a közigazgatáshoz kapcsolódó speciális képesítéssel a versenyszférában nem lehet elhelyezkedni. Továbbá a közigazgatásban kialakult szívesség-lekötelezettségre épülő belső kapcsolati háló is oka, hogy a közigazgatásból versenyszférában való elhelyezkedés ritka. A szívesség-lekötelezettségre épülő belső kapcsolati háló jellemzői, hogy kölcsönös segítségnyújtások sorából alakul ki és bizonyos pozíciók között jöhet létre, íratlan szabályainak betartására szükség van a hivatalnok részéről, mert különben összefognak ellene és a rendszer kivetí magából, ami pozíciója gyengüléséhez, sőt elvesztéséhez is vezethet (Forgács, 2019; Sallai, 2022)

A döntéshozás lépései és jellemzői

A döntési folyamat mindig a cselekvést kiváltó ok felismerésével kezdődik, és az egyetlen vagy több cselekvési változat kiválasztásával és végrehajtásával végződik, mely eltérő jellemzőket mutathat, eltérő módon mehet végbe. A problémák lehetnek analitikus vagy zárt problémák, ez utóbbiaknak van egy logikai úton megtalálható megoldása, és az attól való eltérés az, amikor a részek közötti kapcsolat megbomlik. A másik típus a diffúz, multikauzális problémák, amelyek megoldására nincs egy egyetlen megoldás, hanem – a komplexitása miatt – több megoldás is szükséges (Zoltayné Paprika, 1999; Weiss, 1991). Ilyenek például a szervezeti és folyamatbeli problémák, ahol a problémamegoldáshoz akár többféle megoldást érdemes egyszerre alkalmazni. Probléma akkor merül fel, amikor a döntéshozó felfedezi, hogy az észlelt jelenlegi állapot eltér a kívánattól, tehát a probléma felmerülése függ a döntéshozó észlelésétől.

A problémák súlyosságuk foka alapján egy egyenesen helyezhetők el, melynek egyik végpontja a válsághelyzetek, a másik végpontja a lehetőségek.

A döntési folyamat lépései közül vannak, amik hangsúlyosak, és vannak, amelyek kevésbé fontosak vagy nélkülözhetők. Két lépés van, ami minden döntési folyamatnak része: ezek a felismerés és az értékelés-választás.

I. Az első fázis a probléma azonosítása, ami két lépést foglalhat magában: ekkor a szervezet döntéshozói felismerik, hogy a jelenlegi állapot eltér a jelenben vagy a jövőben kívánatostól, és döntenek arról, hogy ezt az eltérést megszüntetik, ezáltal elindítják a problémamegoldási és döntési folyamatot. A probléma felismerését – amiben a döntési folyamat elindítása is benne van – nagymértékben befolyásolhatja a döntéshozó (döntéshozók) és az adott szervezet tulajdonságai, melyek a következők:

1. A döntéshozó pszichológiai jellemzői, kognitív képességei, melyek szerint a döntéshozó:
 - Észleli-e, és ha igen, hogyan a problémára utaló jelzéseket?
 - Mennyi információt (jelzést) képes feldolgozni?
 - Milyen a beállítódása, értékrendszere az észlelt problémával kapcsolatban?

(Egy „válságbeli” problémákkal leterhelt menedzser nem valószínű, hogy felismeri az összes lehetőséget, mert a stressz beszűkítheti a gondolkodását. Kérdés, hogy a jelzéseknek milyen küszöböt kell elérniük, hogy a döntéshozó felismerje a problémát.)

2. A szervezet jellemzői szerint fontos a döntéshozatal szempontjából az, hogy a szervezet milyen eszközöket, módszereket használ a problémákra utaló jelzések észlelésére. Ilyenek lehetnek például bizonyos mutatók figyelése, a környezet, a partnerek és a versenypiaci és intézményi szereplők tanulmányozása stb. Fontos kérdés, hogy milyen automatizmusok léteznek a döntési folyamat elindítására és milyen módszereket, ösztönzőket alakít ki a lehetőségek és problémák felismeréseinek elősegítésére, illetve a szervezet belső környezetének mely elemei, tulajdonságai gátolják meg ezt.
3. A probléma által érintett egyéb szervezeti döntéshozók és érdekelt felek tulajdonságaira azért érdemes figyelni a döntéshozatali folyamat során, mert érdekkonfliktus esetén egyes döntéshozók akadályozhatják a problémára utaló jelzések észlelését (például ha a meglévő status quóban érdekeltek), vagy blokkolhatják a döntési folyamat elindítását.

II. A második lépés az azonosítás fázisában a diagnózis: ekkor történik a probléma pontosítása és megfogalmazása. Válsághelyzetekben gyakran az időhiány és a kognitív korlátok következtében mellőzik a döntéshozók ezt a lépést. A probléma diagnózisával már ténylegesen elindult a döntési folyamat, megindult az erőforrások mozgósítása a probléma megoldása érdekében.

III. A döntési folyamat harmadik fázisa a megoldás kialakítása. A megoldás kialakítása háromféle módon lehetséges:

1. Olyan alternatívát vagy alternatívákat találni, melyek kész megoldást jelentenek a problémára.

2. Teljesen új megoldást kell kidolgozni az egyedi, újszerű probléma miatt.
3. Egy készen talált alternatíva átalakítása, adaptálása a probléma megoldására.

A megoldás kialakítása igényli a legtöbb ráfordítást, a legtöbb erőforrást ez köti le. Ezt a szervezet két tevékenység egyikén keresztül, vagy a kettő összekapcsolásával teljesítheti. Az első tevékenység a keresés, melynek célja olyan alternatívák megtalálása, melyek kész megoldást jelentenek a problémára. Mivel az alternatívák nem állnak rendelkezésre (Simon, 1982), és az összes szóba jöhető megoldást nyújtó alternatívát sincs esély megtalálni, el kell dönteni, hogy milyen tevékenységet milyen területen, mennyi ideig és mekkora erőforrások bevonásával lehet végezni. A megoldás kialakítása során új alternatívákat is ki lehet dolgozni az újszerű vagy egyedi problémák esetén, ahol nem lehetséges egyetlen kész alternatívát megtalálni, vagy amikor az alternatívák keresése kudarcra végződött. Előfordulhat, hogy olyan alternatíva viszont létezik, amely csak átalakítás, átdolgozás után jelenthet megoldást a problémára. (Például egy megvásárolt információs rendszer üzembe helyezése.)

IV. A stratégiai döntéshozatal folyamatának utolsó szakasza a szelekció fázisa, amikor az alternatívák már adóttak, csak választani kell közülük. Hiába rendelkezik ugyanis egy szervezet az alternatívák elemzése, értékelése és a választás tekintetében megfelelő módszerekkel, könnyen kudarcot vallhat, ha a probléma felismerése, diagnosztizálása során hibákat követ el (például nem ismeri fel, nem idejében ismeri fel vagy rosszul definiálja a problémát), vagy nem fordít kellő időt és erőforrást az alternatívák keresésére, illetve az új megoldás kialakítására (Zoltayné Paprika, 1999).

Az Egészséges Szervezet modell

Az Egészséges Szervezet modellt (mely Örömteli Szervezet modellként is ismert) Lövey Imre és Manohar S. Nadkarni együttesen dolgozta ki az öt kontinensen szerzett szervezetfejlesztői tapasztalataik alapján, melyet szervezetfejlesztés, szervezeti tanácsadás keretében használnak jelenleg is. A modell egy átfogó holisztikus keretet ad szervezeti egészség és betegség jobb megértéséhez, valamint újszerű módon elemzi a szervezeteket, ahol a segítségével örömteli, s ezért hatékony szervezet hozható létre (Lövey & Nadkarni, 2003).

Az Egészséges Szervezet modell a szervezeti egészséget a következőképpen definiálja: ez egy holisztikus feltétel, melynek során a következő hat fő kritérium egyidejűleg és magas szinten teljesül.

- Kielégíti a vevők szükségleteit azáltal, hogy nagy értéket nyújt a vevőnek, így legitimé teszi létét, és képes fenntartani magát a folyamatosan beérkező bevételekből.
- Kielégíti tagjai, munkatársai szükségleteit azáltal, hogy olyan környezetet teremt, ahol a tagok fejlődnek és tudják, hogy fontosak, így el tudják érni egyéni céljaikat, miközben megvalósítják a szervezet célkitűzéseit is.
- Kielégíti a gazdasági követelményeket (pénzügyi elvárások, mint például a nyereségesség) azáltal, hogy a leghatékonyabban és legeredményesebben használja fel az erőforrásokat a célok elérése érdekében.
- Egyensúlyt teremt a fenti három alapvető célkitűzés között, és ennek érdekében olyan struktúrát és kultúrát hoz létre, mely segíti a három célkitűzés együttes figyelembevételét a döntéshozatali folyamatok során.
- Az idők során növekszik, gyarapodik és fejlődik, fokozza lehetőségeit és/vagy képességeit annak érdekében, hogy egyre bonyolultabb kihívásoknak tudjon megfelelni.
- Harmóniában él a környezetével.
(Lövey & Nadkarni, 2003)

A modell szerint a „Döntésképtelenség – Hatékony döntéshozatal” dimenzióban, ha egy szervezetre a jellemző a döntésképtelenség, akkor a szervezetben a döntéshozatal túl hosszú időt vesz igénybe. Mire a döntés megszületik, lehet, hogy a körülmények már megváltoztak. Mivel a szervezet döntési mechanizmusai nem adnak időben választ a környezet kihívásaira, ez jelentős veszteségekhez, illetve elmaradt haszonhoz vezethet (Concordia, 2010).

Azért ezt a szervezetelemzési modellt választottam, mert az Egészséges Szervezet modell alkalmas egy szervezet erősségeinek („egészség”) és a fejlesztendő területeinek („betegség”) feltárására 20 dimenzió mentén, mely egyszerre nagyszámú dimenzióban részletes elemzést biztosít egy szervezetről. A modell az ideális állapottól („egészség”) való eltérést nemcsak egy irányba (negatív) tudja felmérni, hanem a „túl jó”-t is méri, mivel nemcsak a negatív irányba való eltérés okozhat diszfunkcióonális működést, hanem a pozitív oldal túlhasználata is. A modell megalkotói a szervezeti betegségek együttjárásával is foglalkoztak: kidolgozták, hogy mely szervezeti betegség milyen más betegségekkel járhat együtt. Ez a szervezeti betegségek megelőzésében segíthet, mert oda lehet figyelni arra, hogy ha a szervezetben még nincs valamilyen betegség, az ne is alakuljon ki. Figyelmeztető jel lehet, ha van egy már kialakult betegség, akkor az azzal együtt valószínűleg előforduló betegségek megelőzésére jobban oda lehet figyelni még a kialakulás előtt. A modellnek magyar vonatkozásai és eredményei is vannak a versenyszférában, így lehetőség nyílt a közigazgatási és a versenyszférabeli eredmények összehasonlítására.

Kutatási kérdések

Átfogó kutatásom célja az Egészséges Szervezet modell segítségével annak feltárása a központi közigazgatás néhány szervezetének eredménye alapján, hogy a vizsgált közigazgatási szervezetekben milyen erősségek és fejlesztendő területek vannak jelen a többféle dimenzióban. Vajon milyen tényezők, folyamatok, jellemzők találhatók a közigazgatásban, amiben a közigazgatási szervezetek hatásosan és hatékonyan működnek, és melyekben fordulnak elő hiányosságok, kevésbé hatékony működések? Ezen diagnosztikai kutatások hiánypótlóak lennének a közigazgatásban, mert jelenleg a közigazgatásnak nincs olyan egységes fejlesztési módszertana, melyben egyszerre több dimenzió és azok egymással való lehetséges összefüggései szerepelnek. Jelen tanulmányban a döntéshozatallal kapcsolatos működésmódokat, mechanizmusokat, jó gyakorlatokat, jó példákat, nehézségeket, akadályokat mutatom be a lehetséges okokkal. Vajon milyen tényezők segítik, gátolják a megalapozott döntéshozatalt néhány központi közigazgatási szervezetben?

A kvalitatív kutatás: az interjú

A kutatás módszere interjú, azon belül is félig strukturált interjú, melyhez az Egészséges Szervezet modell dimenziói alapján interjúvezérfonalat készítettem a fő- és alkérdésekkel. Az interjúkérdések (leginkább a főkérdések) nyitott kérdéseket tartalmaznak a modell dimenzióihoz kapcsolódóan, azért hogy ne legyenek sugalmazó kérdések, és ne érezzék a vezetők, hogy milyen választ várok el, így szabadabban kifejtessék a gondolataikat az adott témával (dimenzióval kapcsolatosan).

Az alkérdések pedig az adott témában (jelen esetben a döntéshozatallal kapcsolatban) arra vonatkoztak, hogy mi az, ami nagyon hatásosan és hatékonyan működik, és mi az, ami nehézséget okoz az adott szervezet számára és a saját egysége, főosztálya, osztálya számára a szervezetben. Mit gondolnak, mi lehet annak a működésnek az oka?

Az interjúkat különböző szintű vezetőkkel vettem fel, szinte mindenkivel személyesen, egy vagy több alkalommal. Egy interjú kb. 1–1,5 órát vett igénybe. A megkeresett vezetők – néhány kivételtől eltekintve – nyitottak voltak az interjú elkészítésére, és őszintén válaszoltak a feltett kérdésekre. Az interjúk felvétele 2023-ban és 2024-ben történt.

A vezetőkkel készült interjúk szolgáltatnak alapot ahhoz, hogy látni lehessen, mely dimenziók és állítások nem alkalmazhatóak a közigazgatásban, vagy

ha igen, akkor csak változtatással az eredeti kérdőív tételei közül. Az interjúk eredményei alapján készülhet majd el az eredeti versenyszférára készült kérdőív tételeinek, esetleg akár a dimenzióinak az átírása, ugyanis egyes fogalmak nem értelmezhetőek egy az egyben a közigazgatásra (például vevő, piac).

A vezetői interjúk tehát megalapozhatják a nagyobb mintájú felmérésre alkalmas, közigazgatásra adaptált kérdőív elkészítését.

Az interjúk fő elemzési szempontjai, hogy

- mi az, ami példaértékű az adott egységben, osztályon, főosztályon (hatásosan és hatékonyan működik, jó példa lehetne más egységeknek, más szervezeteknek), és
- mi az, amivel a megkérdezett vezető nem elégedett, vagy úgy gondolja, hogy nem működik hatékonyan, nehézséget jelent (fejlesztendő területek), valamint
- milyen okokat, megoldási javaslatokat, egyéb felmerülő szempontokat (például adott szervezeti vagy egységbeli sajátosságok) tudnának megemlíteni?

A vizsgált minta és jellemzői

Az interjúalanyok megtalálása során többféle mintavételi eljárást alkalmaztam.

- A hozzáférésalapú mintavételt, melynél a mintavételt az dönti el, hogy milyen csoporthoz, intézményhez vagy helyszínhez van a kutatónak hozzáférése.
- A kényelmi mintaválasztást, ahol az éppen elérhető egyéneket vonjuk be a vizsgálatba, vagyis jelen esetben mely szervezeteknél, mely vezetők voltak nyitottak az interjú elkészítésére.
- A hólabda mintavételi eljárást is használtam, melynek lényege, hogy egy vizsgált személyen keresztül jutunk el a következőhöz, azon keresztül a következőhöz, és így tovább. Jelen esetben az interjú végén megkérdeztem az adott vezetőt vagy szervezetben dolgozó munkatársakat, hogy szerintük ki lenne még nyitott a szervezetben vagy más szervezetben erre az interjúra.

A kutatás során keletkezett eredményeket anonim módon, összesítve dolgoztam fel, a vezetők személyazonosságára és a személyes válaszaikra titoktartás vonatkozik. Az 1. számú táblázat mutatja – a titoktartásnak megfelelően – a szervezetek és vezetők megoszlását a mintában.

1. számú táblázat

Interjúalanyok szerkezeteként

Szervezet	Interjúalanyok száma
„A” szervezet	2 fő (osztályvezető, főosztályvezető)
„B” szervezet + „B” szervezet háttérintézménye	8 fő (osztályvezető, főosztályvezető, helyettes államtitkár) + 2 fő (igazgató és osztályvezető)
„C” háttérintézmény	2 fő (osztályvezető, főosztályvezető)
„D” szervezet	1 fő osztályvezető

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A mintában „B” szervezet felülreprezentált, jóval több interjúalany volt ebben a szervezetben. Ez egy nagy szervezet sok szakterülettel és hivatásrenddel, így a szervezeten belül is heterogén volt a minta, mert többféle szakterületen dolgozó vezetővel készült interjú.

Azoknál a szervezeteknél, ahol kevesebb interjúalannyal készült el az interjú, akkor is tudott az egész szervezet működéséről megfelelő mennyiségű információt szolgáltatni, ugyanis őket az egész szervezetről és saját egységéről is kérdeztem, mindemellett különböző vezetői szinten dolgoznak ezek az interjúalanyok, és így még teljesebb a kép, mert többféle szinten látnak rá a szervezetre.

Eredmények bemutatása

Az interjúk alapján az eredmények közül a döntéshozatali folyamatot, az azzal kapcsolatos pozitív és negatív példákat, döntéshozatalt segítő javaslatokat ismertetem részletesen.

Az interjúk egy részének felvétele és az eredmények egy része a Belügyi Tudományos Tanács „*Kutass a Belügyben!*” tudományos gyakorlonki programjának keretében megvalósult kutatásnak köszönhető.

Az interjúkat összességében áttekintve a közigazgatási szervezetekre jellemző, hogy a kormány döntéseit hajtják végre. A döntéshozatal legtöbb esetben a különböző vezetői szinteken történik. Szabályozott hierarchia van a döntéshozatal során, melyben a döntések úgy születnek, hogy az hozza meg, akinek jogköre, kompetenciája van az adott döntéshez.

A döntéshozatalra vonatkozó interjúkérdésekre adott válaszokat az alábbi szempontok mentén elemeztem, s ez alapján mutatom be a döntéshozatallal kapcsolatos működésmódokat, jó gyakorlatokat, nehézségeket, akadályokat, lehetséges okokat, döntéshozatalra ható gátló és segítő tényezőket és a döntéshozatali mechanizmusok javítására vonatkozó javaslatokat.

- Rendelkezésre állnak-e az adatok és információk a megalapozott döntéshozatalhoz? Mennyire van jelen információs túlerheltség vagy információhiány?
- Tisztázottak-e a döntési jogkörök?
- Felvállalják-e a döntéshozók a saját szintjükön a felelősséget?
- Tisztán láthatók és elemezhetők-e az alternatívák?
- Jelen vannak-e a döntési szempontok?
- Időben születnek-e meg a döntések, vagy halogatják amíg csak lehet? Ha nem, mi akadályozza a döntéseket?
- Mennyire érthetők a döntések a következő döntési lánc szereplői számára?

Adatok és információk rendelkezésre állása a megalapozott döntéshozatalhoz, információs túlerheltség, információhiány jelenléte

A vezetői interjúk alapján a vizsgálatban részt vevő szervezetekben általában rendelkezésre állnak a megfelelő információk a megalapozott döntéshozatalhoz. A lehetséges döntésekről írásbeli dokumentumot, feljegyzéseket készítenek, amikhez ellenjegyzést és hozzáfűzést lehet tenni. A beosztottak és közvetlen vezetőik között is írásbeli dokumentálási kötelezettség létezik, amely előtt szóbeli egyeztetés is szokott lenni. Az egyik középvezető számára például különösen fontos, hogy magyarázatot adjon (ezzel információt biztosítson) a beosztottainak a döntések eredményéről.

Megalapozott döntéshozatalhoz abban az esetben nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű információ, amikor a több osztályon, főosztályon, egységben, szervezetben jelenlévő időnyomás (rövid határidők) a döntéshozatalnál is megjelenik. Mivel rövid határidő van a döntések meghozatalára, ezért gyorsan kell döntést hozni, így előfordulhat, hogy kihagynak döntési szinteket a döntéshozatal során, és/vagy kevesebb információ alapján hoznak meg döntéseket. A vezetőknek érdemes figyelmet fordítani arra – főleg a rövid határidővel meghozandó döntéseknél –, hogy ne legyenek személyek, szakterületek szándékosan kihagyva a döntéshozatali folyamatból, és emellett a vezetők ne essenek abba a hibába, hogy azt hiszik, értenek mindenhez. Törekedjenek arra, hogy a megalapozott döntéshozatalhoz a szakmai információt az ahhoz értő beosztottaiktól, illetve más szakterületektől beszerezzék.

Az információs túltelítettség úgy jelenik meg több vezetőnél is, hogy túl sok információt kell befogadnia, feldolgoznia kevés idő alatt, hogy döntést tudjon hozni. Több szervezetnél előfordul, hogy egy nagyon magas szintű vezetőnek gyakran az estéit vagy a hétvégéjét is fel kell használnia ahhoz, hogy a szükséges

nagy terjedelmű szakmai anyagokat átolvassa és döntésre jusson azzal kapcsolatban, ugyanis a határidőt be kell tartania. Nemcsak felsővezetői szinten fordul elő gyakran, hogy egy terjedelmesebb anyag átnézésére és véleményezésére csak néhány óra áll rendelkezésre.

Az egyik szervezetnél markánsan előfordult – az interjúk tapasztalatai alapján – az információhiány. Ebben a szervezetben a felsővezetés nem tájékoztatja az alattuk lévő vezetőket a felsővezetői szinten meghozott döntésekről, főleg a szervezet jövőképe, stratégiájára vonatkozó döntések eredményeiről. Olyan szervezetekben, ahol az információáramlás nem megfelelő, ott a vezetőknek különösen érdemes odafigyelni arra, hogy felkészítő anyagokat készítsenek, e-mailben megosztható háttéranyagokat küldjenek számukra.

Az interjúk alapján a megalapozott döntéshozatal információkkal és adatokkal kapcsolatos kérdésekre elsősorban az időtényező hat. Az információ megfelelő mennyiségű lehetne, ha lenne időkeret a döntéshozatali folyamatban beszerezni azokat, vagy feldolgozni a meglévő (nagy mennyiségű) információt.

A döntési jogkörök tisztázottsága

Az interjúk alapján a szervezetek többségénél szabályozott hierarchia szerint zajlik a döntéshozatal, melyben a döntések úgy születnek, hogy az hozza meg, akinek jogköre, kompetenciája van az adott döntéshez. A döntések különböző vezetői szinteken kerülhetnek meghozatalra. Léteznek olyan döntési helyzetek, ahol az osztályvezető javaslatot tesz, a főosztályvezető jóváhagyja és a helyettes államtitkár meghozza a döntést, és ha olyan szintű a döntés témája, akkor a végső döntést a szervezetben lévő legmagasabb a vezetői szinten hozzák meg, mint például a miniszter vagy az államtitkár. Vannak olyan döntési helyzetek, ahol az osztályvezetők és a főosztályvezetők hozhatják meg a döntést, amennyiben jogkörük van hozzá. Az interjúk során azt is lehetett tapasztalni, hogy javaslatok megfogalmazásával már ügyintézői szinten is jelentősen hozzá lehet járulni a döntések meghozatalához. A döntéshozatalban alacsonyabb szinteken is létezik a hierarchia (közvetlen vezető-beosztotti szinten).

Egy szervezetnél valószínűsíthetően nincsenek tisztázva a döntési jogkörök, mert abban a szervezetben többször előfordul, hogy a vezetők egymásnak dobálják, adják tovább a feladatot (ezzel együtt a döntéshozatalt is az adott feladattal kapcsolatosan). Erre lehetséges megoldás lehet a munkaköri hatáskörök tisztázása. Szükséges nagyon alaposan, precízen, érthetően leírni, hogy kihez milyen feladat, döntés tartozik, milyen vezetői szintnek mi tartozik pontosan a hatáskörébe. Különösen érdemes odafigyelni a munkakörök, hatáskörök,

jogkörök tisztázásánál, hogy ne legyenek átfedések. Így meg lehetne előzni, hogy a feladatok és a vele járó döntés ne legyen „dobálható” a vezetők, vezetői szintek vagy osztályok, főosztályok, egységek, szervezetek között. A munkakörök tisztázása, pontosítása abban is segít, hogy mindenki, akinek a véleménye és szerepe szükséges volna a döntési folyamatban ténylegesen be legyen kapcsolva az adott szinten.

Döntéshozók felelősségvállalása a saját szintjükön meghozandó döntésekben

Egy szervezet kivételével az adott vezetői szinten lévő döntéshozók vállalják a felelősséget a meghozott döntésekért. Az interjúkon több vezetőnél megjelent, hogy a felelősségvállalás elősegítéshez a vezetők azt szokták kérni a beosztottjaiktól, hogy tájékoztatva legyenek mindenről, ami az osztályukon/főosztályukon, egységükben történik, például az aktuális feladat haladásáról, a lehetséges megoldásokról, a levelezésekről, mert csak olyanért tudnak felelősséget vállalni a vezetők, amiről tudnak és ismerik a részleteket.

Abban a szervezetben, ahol felelősségátróasztás van jelen, annak lehetséges oka lehet, hogy egy vezetőnek valóban nem tartozik a munkaköréhez az adott döntés meghozatala. A vezető óvatos, a vezetőnek kevés az információja a megalapozott döntéshozatalhoz, esetleg félhet a következményektől, és kívárrja, hogy valaki más hozza meg a döntést, vagy nem egyedül dönt és várnia kell a másik félre vagy szakterületre, hogy az hozzon döntést. Az átfedések és hiányosságok a döntési jogkörökkel kapcsolatban lehetőséget adnak a feladatok és döntések átadására, továbbadására, ezzel együtt a felelősség átróasztására, felelősség fel nem vállalására. Ezért a felelősségvállalás elősegítésében is szerepe lehet a munkakörök tisztázásának, hogy egyértelmű legyen a felelőse az adott döntésnek, feladatmegoldásnak.

Tisztán látható és elemezhető alternatívák a megalapozott döntések meghozatalában

Az interjúk alapján a vizsgálatban részt vevő szervezeteknél a megalapozott döntéshozatalt segítő alternatívák jelen szoktak lenni a döntéshozatalban, mivel általában a vezetők és beosztottak között vannak egyeztetések, közös ötletelések (brainstorming), mely alapján lehetnek olyan javaslatok és ötletek, amelyek esetleg a vezetőnek (osztályvezetők, főosztályvezetők) nem jutottak

eszébe, és azokat mégis megfelelőnek tartja. A megkérdezett vezetők véleménye alapján szinte minden vezetői szinten lehet kérdéseket feltenni a legjobb döntés meghozatala érdekében, ezzel segítve a döntési alternatívák kidolgozását, akár továbbgondolását.

Az interjúk alapján példaértékű és javasolható a szakemberek bevonása a döntéselőkészítésbe, és valóban érdemes nagyobb figyelmet fordítani erre egy szervezetben, hogy megalapozott döntések születhessenek. A központi közigazgatásban jellemző, hogy a szakterületek a maguk szakismeretével és hatáskörével működnek, ahol magasan képzett, tapasztalt szakemberek töltenek be beosztotti (nem vezetői) pozíciókat. Az ő szaktudásuk és tapasztaltuk a döntéselőkészítő javaslatokban kulcsfontosságú, a vezetőknek tehát érdemes bevonni őket a döntéselőkészítésbe, jól alátámasztott döntési alternatívák kidolgozásába (megfelelően alátámasztott A, B, C verziók). Ez nemcsak a lehető legtöbb ember számára megfelelő döntéshez vezethet, hanem a motiváció fenntartásában is segíthet, mivel azt érezhetik a beosztottak, hogy az adott területen fontosak a szervezet számára, fontos a munkájuk, a véleményük, gondolataik, szaktudásuk. Presztízs értékű és megbecsülés érzését keltő lehet, hogy szaktudásukkal, tapasztalatukkal akár a nagy horderejű kormánydöntések megvalósításában is részt vehetnek.

Döntési szempontok jelenléte vagy hiánya

A vizsgálatban részt vevő szervezetek megkérdezett vezetőinél többféledöntési szempont lehet jelen, mert egy adott szakterület a saját szakmáján belül szakmai szempontok mentén hozhat döntést, vagy javaslatokat készíthet a felső vezetés számára, ha a döntés ott kerül meghozatalra. A vezetők azt is említették, hogy a döntési szempontok olyankor nem egyértelműek, amikor más szervezetekkel, osztályokkal, főosztályokkal, egységekkel való együttműködést igénylő döntéseknél szakmai nézeteltérések adódnak a szakterületek között a számukra fontos szempontok miatt. Ha nem tudnak döntésre jutni és a nagy szakterületek versengenek egymással, akkor egy nagyon magas szintű felsővezető hozza meg a végső döntést az adott ügyben. Az interjúkban elmondottak alapján az is előszokott fordulni, hogy nem alkalmaznak döntési szempontokat, egy döntés a szolgálati út, a hierarchia/döntési szintek kihagyásával, akár döntéselőkészítés nélkül születik meg. Ennek olyan okai lehetnek, mint a feladat minősége, fajtája, a politikai döntés, a döntéshozó személyes attitűdje, személyes konfliktusok megléte a döntéshozók között. A munkakörök, felelősségi körök tisztázása a döntési szempontoknál is segítő tényező lehet, mivel a személyes konfliktusoknak, attitűdnek kevesebb szerep juthatna megfelelő szabályok mellett.

Az egyik szervezetben a felsővezetésre jellemző, hogy rendszeresen nem vesznek figyelembe döntési szempontokat (ugyanebben a szervezetben fordul elő a stratégiai és jövőképpel kapcsolatos döntések kommunikálásának hiánya is). A nem szakmai (nem is politikai), hanem általában az operatív, működésre vonatkozó döntéseknél az alacsonyabb szintű vezetőknek nincs semmilyen javaslati lehetősége, a felsővezetés „egyedül hozza meg” a döntéseket, melyeknek olyan következményei lehetnek, hogy azok hátráltatják a szervezetben folyó szakmai munka ellátását, s emberi oldalról is nehézséget okoz, a szervezetnek többletkiadást jelenthet, vagy hibás döntés születik. A munkatársakra (vezetők, beosztottak) jelentős hatással van a döntésekből való kimaradás, a szempontjaik meg nem hallgatása és figyelmen kívül hagyása, valamint a szervezeti stratégia és jövőkép ismeretének hiánya, vagyis az, hogy nem tudják, milyen célért végzik a munkájukat, mi az értelme a munkájuknak. A munkatársak ezért úgy érezhetik, hogy nem jól végzik a munkájukat, elégedettségük és elkötelezettségük csökkenhet. Ebben a szervezetben a szakmai döntésekbe egyre inkább bevonják a szakmai területeket, teret engednek a szakmai kérdésekben, döntési helyzetekben a szakterületeknek, mely pozitív irányú változás kezdete lehet. Továbbiakban a felsővezetésnek érdemes lenne különös figyelmet fordítani a döntések kommunikálására és a többi, alattuk lévő vezetői szint – nemcsak a szakmai döntéshozatalba való – bevonására. Ebben a szervezetben szükséges lehet erősen fejleszteni a döntéshozatali folyamatot és a döntések eredményeivel kapcsolatos kommunikációt az egész szervezetben, nemcsak az utólag hibásnak bizonyuló feladatvégzést gátló döntések kiküszöbölésére, hanem a munkatársak elégedettségének, elkötelezettségének fenntartása és növelése érdekében is.

Ugyanakkor nemcsak a hiányzó, hanem a nagyon egyértelmű döntési szempontokra is érdemes lehet odafigyelni egy szervezetnek, például egy nagyon kicsi szervezeti egységben hamar megszülethet egy jogkörükbe tartozó döntés, mert egymáshoz hasonlóan gondolkodnak a vezető és a beosztottai, és általában a munkatársak között – a vezetőt is beleértve – konszenzus van az elveket és jogszabályokat illetően, és a vezető egyértelműen a felelőse az adott szinten meghozott döntésnek. Itt fennállhat a veszélye a csoportgondolkodás (groupthink) jelenségének, mely akkor szokott előfordulni, ha egy csoportban erős a csoportkultúra és hasonló módon gondolkodnak. Ezért fontos odafigyelni arra, hogy ennek olyan következménye lehet – a többoldalú megközelítést elhanyagolva –, hogy hibás döntés születik. Ezt érdemes lehet megelőzni például már azzal is, hogy a vezetők ismerik a csoportgondolkodás jelenségét, és olyan módszereket alkalmaznak, amelyek a többoldalú megközelítést mozdítják elő (például a DeBono-féle hat kalap módszert).

Döntések határidejének betartása

Több vezető említette, hogy a döntések meghozatala nem történik meg időben, ez néha, de gyakran is előfordulhat az egyes szervezetekben. Ennek egyik oka, hogy a döntések elakadnak a döntéshozatali hierarchia valamelyik szintjén. A döntések nemcsak elakadhatnak a szervezeti hierarchiában, hanem be is lassulhat a döntési folyamat, melynek jellemzője, hogy minél magasabb szinten van a döntéshozatal, annál inkább belassulhatnak a döntések a nagy munkaterhelés (feltorlódtott feladatok) miatt. A döntések elakadásának vagy lassulásnak oka lehet még a túl sok hierarchiaszinten való keresztüljutás időigénye, mert amíg a hierarchiaszinteken végigmegy és eljut ahhoz a személyhez, aki a lehetséges alternatívákat, szempontokat vagy megoldási javaslatokat kidolgozza a döntéshez, előfordul, hogy sokkal kevesebb idő áll rendelkezésére a feladat elvégzéséhez, mint amennyi idő alatt eljutott hozzá a döntéshozatallal kapcsolatos feladat. A feladat eljuttatásának ideje ekkor a szakmai munkától veszi el az időt, mivel a döntések meghozatalának adott határideje van. Lehetséges okai lehetnek még az elakadásnak és lassú döntéshozatalnak a vezetők részéről a felelősségvállalás hiánya, a felelősség hárítása, valamint a nagy munkateher miatti feladat- és döntésfelhalmozódás. Megoldásként említették a döntési jogosultságok megfelelő delegálását a felelősség delegálása nélkül, de ez nem mindig alkalmazható, mert jogszabály szabályozza, hogy egy vezető mit delegálhat vagy nem delegálhat. A döntések belassulásának csökkentésére az egyik szervezetnél például észszerű keretek között a hierarchiaszintek számának csökkentését alkalmazták sikeresen, lerövidítve a hivatali utat, hogy a feladat annak kidolgozójához minél előbb elérjen, ezzel terhet vesznek le egy másik (valószínűleg túlterhelt) vezető válláról, és a feladatot megoldónak is több ideje lesz megoldást, javaslatot találni az adott feladatra, mert előbb szerez tudomást róla.

Döntések érthetősége a döntésben érintettek (döntési lánc szereplői) számára

A megkérdezett vezetők egységeiben, főosztályain, osztályain lehetőséget szoktak biztosítani információátadásra, kommunikációra, kérdésre, ezért érthetőek általában az ezen a szinteken hozott döntések.

A legmagasabb szinten (kormány szinten) meghozott döntéseknél előfordulnak, hogy a részletek nincsenek tisztázva, értelmezési nehézségek adódnak, nem egyértelmű a döntés. A szakmai területeknek ilyen esetekben szüksége lenne kérdésési lehetőségre, hogy megfelelően hajtsák végre és a szakmai részét az elvárásokhoz

igazodva tudják alkalmazni, viszont ezen a szinten nem lehet kérdéseket feltenni. Mivel a közigazgatási szervek a kormány döntéseit hajtják végre, ez jelentős probléma lehet a központi közigazgatásban azon szervezetek egységeinél (szakterületeinél), ahol ezek a megtalálhatóak. Létre lehetne hozni egy kommunikációs csatornát, hogy a szakmai területek ezekben az esetekben kérdéseket tehessenek fel, hogy a végrehajtáshoz szükséges döntések megalapozottak, megfelelőek lehessenek. Alsóbb szinteken erre már vannak jól működő gyakorlatok, például olyan osztályok/főosztályok, amelyek híd szerepet töltenek be ugyanolyan témákkal, ágazatokkal, de más szakterületi megközelítésben foglalkozó egységek/főosztályok/osztályok között. A híd szerepét betöltő osztályon dolgozók mindegyik szakterület nyelvezetét ismerik valamilyen szinten, és segítenek az egymással való kommunikációban, közös megoldás/döntés kialakításában.

Az interjúk alkalmával említésre került, hogy előfordultak már olyan esetek is, amikor kivétel van a döntés alól, vagyis vannak olyanok, akikre egy adott döntés nem vonatkozik. Itt érdemes nagy figyelmet fordítani arra, hogy egy döntés alól ne legyenek kivételek, mindenkire vonatkozzon az adott döntés. Amennyiben mégis szükséges valamilyen ok miatt kivételeket megadni, akkor a döntések alóli kivételek legyenek írásba foglalva és indokolva, ezért az érintetteknek kevésbé érezhetik méltánytalannak a kimaradást vagy a nem kimaradást a döntések alól.

A döntések megértésében segíthet az is, hogy a döntést meghozó vezetők törekedjenek arra, hogy egyértelműek legyenek a döntések, a döntéseket ne változtassák meg, amikor egy döntés már megszületett, valamint gyors és következetes vezetői és felső vezetői döntések születhessenek egy szervezetben.

Javaslatok a megalapozott döntéshozatal egészére nézve a döntéseket meghozó vezetők számára

A különböző elemzési szempontok mentén kifejtésre kerülő javaslatok mellett a megalapozott döntés meghozatalában a vezetőket még az alábbiak is segíthetik.

A vezetőknek döntépszichológiai ismereteket is érdemes lenne elsajátítani, így a döntéseket irányító mechanizmusokat, kognitív torzításokat időben felismerhetik, főleg ha gyorsan, nagy mennyiségű döntést kell hozniuk.

Mivel több szervezetnél fordult elő vezetők és főleg a felsővezető nagyon nagy leterheltsége, viszont a feladatok, döntések mennyisége nem csökkenthető, ezért lehetne szélesebb határidőt megadni egy-egy feladatra, a döntés meghozatalára.

A vezetőknek, felső vezetőknek a munkaidejükben lehetne teret biztosítani arra, hogy olyan, a munkájukat érintő területekkel, témákkal, szakmájukkal is

foglalkozhassanak, amit nagyon szeretnének végezni vagy korábban végeztek, de a vezetői munka mellett és különösen a nagy leterheltség miatt sem idejük, sem lehetőségük nincs „kedvenc” feladatok végzésére. Az ilyen feladatok felöltődést biztosíthatnának a számukra, csökkentve a kiégés esélyét.

Összefoglalás

A közigazgatásban a döntéshozatal a szakirodalommal (Weber, 1947) összevetve bürokratikusnak tekinthető, mert a közigazgatási szervezetek szabályok szerint működnek, így a döntéshozatal is szabályozott. A vezetői szintek hierarchikusak, és a döntési folyamat is hierarchikusan működik a szervezeteknél. A vezetők hivatalos kötelezettségeikben felelősséggel tartoznak a döntéseikért.

A vezetői interjúkon a döntéshozattal kapcsolatban példaértékű, hatékony működéssel, folyamatokkal, módszerekkel és több fejlesztendő mechanizmussal is találkoztam. A mintában szereplő szervezetek többségénél a döntéshozatal jól szabályozott az, hogy milyen vezetői szinten, milyen döntések születnek, valamint a döntési hierarchiát általában betartják, és ott megfelelő a döntéselőkészítés is. A döntéshozatalban szinte mindegyik szervezetnél nehézséget okoz az időnyomás (keves idő a döntésekre, gyors döntéshozatal szükségessége, nehezen tartható, túl rövid határidők) és az ebből fakadó további nehézségek. Ilyenek például az egyszerre jelenlévő információhiány és információtöbblet, döntési hierarchia be nem tartása, szakterületek, személyek kimaradása a döntésekből, melyek a nem megalapozott döntések és a később hibásnak bizonyuló döntések meghozatalának növekedését eredményezhetik. Továbbá előfordul több szervezetnél a döntések lassúsága és a döntések elakadása a döntési hierarchiában. A döntéshozatalhoz kapcsolódó nehézségek, problémák megjelenése alapján felmerülhet, hogy a szervezetekben jelen lehet különböző mértékben a döntésképtelenség szervezeti betegség. A döntésképtelenség szervezeti betegség gyakran fordul elő a versenyszférában a bürokrácia és a kockázatkerülés betegségekkel együtt (Lövei & Nadkarni, 2003), azonban mind a bürokrácia, mind a kockázatkerülés a közigazgatásra általában jellemző sajátosság. Ezek egy bizonyos szint alatt nem tekinthetők szervezeti betegségnek, itt a bürokrácia a működésmód része. A közigazgatási szervezeteknek a fennmaradás érdekében nem szükséges kockázatot vállalniuk, mert a fennmaradásuk az állam által biztosított. A bürokrácia pedig az egész közigazgatásban jellemző szervezeti kultúra (Weber, 1947; Forgács 2019) – Handy besorolása alapján szerepkultúra –, ahol a szakterületek a maguk szakismeretével és hatáskörével működnek (Klein, 2001). Azonban ezeknek a túlzásba vitelére szintén oda kell

figyelni, mert ekkor már szervezeti betegséggé válhatnak a közigazgatásban is. Ilyen például a nagyon magas szintű kockázatkerülés a felelősségvállalás hiánya miatt, vagy ha a bürokrácia már ellehetetleníti egy szervezet működését a túl sok szabállyal, a túl nagy számú hierarchiaszinttel stb.

A problémamegoldó gondolkodás a döntéshozatal folyamatába épül. A döntéseket pedig emberek alkotják meg, így a humán erőforrásokkal való gazdálkodásban jelentős szerepet képvisel a humán tőke minősége. A megkérdezett vezetőkkel való interjú alapján beosztotti és vezetői szintek is valamilyen módon részt vesznek a döntéshozatali folyamatokban, tehát a központi közigazgatásban a döntéshozatal – mint kognitív működés része – nagy humán tőkét igénylő folyamat. Az interjúk alapján a döntéshozatalban szükség van magasan képzett, szakterületükön nagy szakértelemmel rendelkező szakemberekre, akik akár egymással együttműködve alakítják ki – a döntések alapjául szolgáló adatok és információk elemzése alapján – a dokumentumokat. A közszférában a jövedelmek ugyan elmaradnak a versenyszférához képest, de például a szakmai feladatokkal (például döntéselőkészítés) motiválni lehet a munkatársakat a szaktudásuk szervezet érdekében történő felhasználására (értékkeremtés), ha szerepet kaphatnak egy fontos – akár nagy horderejű – döntés meghozatalához szükséges elemző és javaslattevő dokumentum elkészítésében.

A kutatás korlátai és jövőbeli kutatási tervek

A kutatás korlátja, hogy az egyik szervezet interjúalanyok tekintetében felülreprezentált, azonban sok szakterület és több hivatásrend is megtalálható az adott szervezetben, mely heterogenitás szempontjából megfelelőnek tekinthető. Ők többféle szakterületről és hivatásrendből mutattak be nézőpontokat az interjúk során.

A kutatás folytatásának következő lehetőségei lehetnek:

- 1) A kvalitatív kutatás kiterjesztése. Kutatási irány lehet, hogy még több központi közigazgatáshoz tartozó szervben fel lehetne venni az interjút a vezetőkkel, valamint a mintába a területi közigazgatás szervezeteit is bele lehetne vonni. Előfordulhat, hogy másféle nehézségeik vannak, mint a központi közigazgatásnak.
A háttérintézményekben dolgozó interjúalanyok számát tovább lehetne bővíteni, hogy minél heterogénebb legyen a vezetői minta, minél több sajátossága kerüljön felszínre a központi és a területi közigazgatásnak.
- 2) Az Egészséges Szervezet modellhez tartozó kérdőív közigazgatásra történő adaptálása: a tételek közigazgatás nyelvezetére való átírása, és ahol

szükséges közigazgatásra jellemző tételekkel való kiegészítése egy-egy dimenzióknak, valamint akár csak közigazgatásra jellemző dimenziók kialakítása és az ehhez tartozó tételek elkészítése.

- 3) A közigazgatásra vonatkozó adaptált kérdőív eredményeit össze lehetne hasonlítani az versenyszférában keletkezett eredményekkel.

Felhasznált irodalom

- Barta A. (2020). Kormányzás és közigazgatás. In Árva Zs., Gellén M., Koi G., Lőrincz L., Pátyi A., Rózsás E., & Varga Zs. (Szerk.), *Közigazgatás-elmélet* (p. 62). Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.
- Belügyminisztérium. (2017). *KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16 Megvalósíthatósági tanulmány: A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása*.
- Bordás P. (2021). Közszolgáltatások. In Jakab A., Könczöl M., Menyhárd A. & Sándor J. (Szerk.), *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* [31].
- Concordia. (2010). *Az egészséges szervezet felmérés eredményei: Minta Vállalat – Hierarchia szerinti elemzés*. Concordia Szervezet- és Vezetésfejlesztési Kft.
- Forgács D. P. (2019). *A bürokrácia szociológiája*. Kossuth.
- Imre M. (2009). Az állam és a közigazgatás gazdasági szerepe és feladatai. In Verebelyi I. & Imre M. (Szerk.), *Jobb közigazgatás – helyben járás és visszaféjlődés helyett* (pp. 185–202). Századvég Kiadó.
- Jenei G. (2019). Adalékok Max Weber elméletének hatástörténeti problematikájához. *Köz-Gazdaság*, 14(4). <https://doi.org/10.14267/RETP2019.04.13>
- Kaiser T. (Szerk.). (2017). *Jó állam jelentés 2017*. Nordex Nonprofit Kft.–Dialóg Campus Kiadó. <https://joallamjelentes.uni-nke.hu/kiadvanyok/jo-allam-jelentes-2017/>
- Kaiser T. (Szerk.). (2018). *Jó állam jelentés 2018*. Nordex Nonprofit Kft.–Dialóg Campus Kiadó. <https://joallamjelentes.uni-nke.hu/kiadvanyok/jo-allam-jelentes-2018/>
- Klein S. (2001). *Vezetés- és szervezetszociológia*. SHL Hungary Kft.
- Lapsánszky A. (2019). *A közszolgáltatások közigazgatás-tudományi alapjai: A piaci közszolgáltatások szervezése és igazgatása* (pp. 12–14). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Lövey I. & Nadkarni M. (2003). *Az örömteli szervezet – Szervezeti egészség, betegség, öröm*. HVG Könyvek Kiadó.
- Sallai B. (2022). A bürokráciáról – újra. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 10(2), pp. 60–80. <https://doi.org/10.32575/ppb.2022.2.3>
- Simon H. A. (1982). *Korlátozott racionalitás: Válogatott tanulmányok*. KJK.
- Zoltayné Paprika Z. (1999). *A stratégiai döntéshozatal módszertani kérdései* (PhD-disszertáció). Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem. <https://phd.lib.uni-corvinus.hu/236/>

- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization* (A. M. Henderson & T. Parsons, Trans.). Free Press.
- Weiss, D. H. (1991). *Problémamegoldás alkotó módon*. Park Kiadó.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Nánási-Pintér N. (2025). Erősségek és fejlesztendő területek feltárása a központi közigazgatási döntéshozatal működésében néhány szervezet példáján keresztül. *Belügyi Szemle*, 73(4), 765–786. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp765-786>

Nyilatkozatok

A szerző a Belügyi Tudományos Tanács „*Kutass a Belügyben!*” tudományos gyakornoki programjának keretében kutató gyakornok.

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Nánási-Pintér Nikolett, aki a pinter.nikolett88@gmail.com e-mail címen érhető el.

Rendőri pályaválasztási motiváció és szakmai identitás

A pályaválasztás mögött álló okok vizsgálata a rendészeti képzésben részt vevő hallgatók körében

Police career motivation and professional identity
Examining the reasons behind career choice among students in law
enforcement education

Fekete Márta

Dr. PhD, adjunktus
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
fekete.marta@uni-nke.hu

Hlavacska Gergely

egyetemi tanársegéd, doktorandusz
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
hlavacska.gergely@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A hazai és külföldi szakirodalom egyaránt hangsúlyosan foglalkozik a rendészeti pálya fiatalok számára vonzóvá tételének lehetőségeivel, a pályamotiváció kérdéskörével, a pályán megmaradás növelésével, a fluktuáció csökkentésével (lásd például [Wilson & Grammich, 2009](#); [Christián & Erdős, 2020](#)). A toborzás és a megtartás tehát aktuális kérdések, melyek folyamatos, mélyreható kutatásával megfoghatóvá válnak a pályaválasztással és pályamotivációval kapcsolatos attitűdök. A rendészeti ágazatok átalakulásával (problémamegoldó, stratégiai gondolkodást igénylő, közösségi alapokra építő rendszert) változnak a jövő rendőrével kapcsolatos elvárások ([Scrivner, 2006](#)), azonban a társadal-munkban hangsúlyosan előforduló problémák leküzdésére – szervezett bűnözés, terrorizmus, migrációs válság – határozottabb rendőri válaszokra is szükség van ([Kerecsi, 2020](#)), ezért a rendészeti felsőoktatási képzésnek különféle megren-delői igényekre kell reagálnia, az ide jelentkező hallgatók is számos különbö-ző okból és indíttatásból választják a rendészeti pályát. A kutatás célja annak

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 10. 07. Átdolgozás: 2024. 11. 16.
Elfogadás: 2024. 11. 30.

megértése, hogy a rendőri pálya választása mögött milyen hangsúlyos motivációk, elképzelések húzódnak.

Módszertan: Jelen tanulmányban azon kérdőíves kutatásuk eredményeit mutatják be a szerzők, melyet a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karára 2023–2024-es tanévben nappali tagozatra jelentkező hallgatók (N = 168) körében végeztek.

Megállapítások: A rendészeti pályát választók motivációját számos felmérés vizsgálta világszerte. A motívumok alapskáláját Lester 1983-as munkája adja, aki ezt három fő klaszterbe rendezte: fizetés és biztonság (1), szolgálat (2), valamint hatalom és státusz (3) (Lester, 1983). Erre a munkára támaszkodik számos további, pályaválasztással kapcsolatos kutatás (lásd például Wu et al., 2009; Elntib & Milincic, 2021). Ezek mindegyike jól tetten érhető a szerzők hazai vizsgálódásában. Kutatásukban arra is keresték a választ, hogy a jelentkezők miként tekintenek a rendőri pályára, milyen domináns motívumok húzódnak pályaválasztásuk mögött, és mindezek mennyire formálják a szakmáról és hivatásszemélyiségről születő elképzeléseiket.

Érték: A rendészeti tisztí utánpótlás bemeneti alapjainak monitorozásával tendenciaszerű következtetéseket tudnak levonni a szerzők a pályaválasztási motívációról, így új irányokat fogalmaznak meg a toborzásra vonatkozóan. Lester és további kutatók pályaválasztási motívumai a hazai mintán is fellelhetők, e motívumok megértésével teljesebb képet kaphatunk a rendőrtisztek pályán tartásának lehetőségeiről.

Kulcsszavak: pályaválasztás, pályamotiváció, rendészeti képzés, pályán maradás

Abstract

Aim: Both domestic and foreign literature focuses on the possibilities of making law enforcement careers attractive to young people, career motivation, increasing retention and reducing turnover (see e.g. Wilson & Grammich, 2009; Christián & Erdős, 2020). Recruitment and retention are therefore topical issues, and continuous in-depth research will help to understand attitudes towards career choice and motivation. As law enforcement sectors are transforming (problem-solving, strategic thinking, community-based policing), expectations of the future police officer are changing (Scrivner, 2006), but to tackle the problems that are prominent in our society - organised crime, terrorism, migration crisis - also require stronger policing responses (Kerezsi, 2020), and therefore higher education in law enforcement needs to respond to a variety of customer needs, with students choosing law enforcement careers for a variety of reasons and motivations. The aim of this research is to understand the main motivations and ideas behind the choice of a career in policing.

Methodology: In this paper we present the results of our questionnaire survey among students (N=168) enrolled full-time at the Faculty of Law Enforcement of the National University of Public Service in the academic year 2023-24.

Findings: The motivation of people choosing a career in law enforcement has been the subject of numerous surveys around the world. The basic scale of motives is provided by the work of Lester (1983), who organized it into 3 main clusters: pay and security (1), service (2), and power and status (3) (Lester, 1983). This work is drawn upon by a number of other studies on career choice (see e.g. Wu et al., 2009; Elntib & Milincic, 2021). All of these are well understood in our domestic study. In our research, we also sought to understand how candidates view police careers, what are the dominant motives behind their career choices, and to what extent these motives shape their perceptions of the profession and their identity as a professional.

Value: By monitoring the input base of police officer recruits, we can draw trend-like conclusions about career choice motivation and thus formulate new directions for recruitment. The career choice motives of Lester and other researchers can be found in our sample, and by understanding these motives we can gain a more complete picture of the potential for keeping police officers in the profession.

Keywords: career choice, career motivation, police training, career retention

A rendőri karriert űzők pályaválasztási motivációja nagyon sokféle. Kutatásunkban többek között a Nemzeti Közszerológati Egyetem rendészeti képzésére jelentkező hallgatók pályaválasztási motivációját mértük fel egy kérdőíves vizsgálódás keretén belül (N = 168). A következőkben röviden áttekintjük, hogy a nemzetközi és hazai szakirodalomban a pályaválasztási motivációnak milyen elméletei, empirikus kutatásai lehettek fel, ezt követően megnézzük, hogy az általunk elemzett minta alapján mely, a szakirodalom által meghatározott motívumok azonosíthatók a 2023–2024-es tanévben tanulmányaikat megkezdő hallgatók körében.¹

¹ Hazai kutatásunkban a teljes rendészeti képzésre jelentkezőket vizsgáltuk, tehát a pénzügyőr- és a rendőri szakokra jelentkezőket is. A két szakirányt választók motivációi közt valószínűleg komoly hasonlóságok vannak, de fellelhetők árnyalatnyi különbségek is.

Pályaválasztás, pályaaorientáció és hivatásszemélyiség

Ahhoz, hogy be tudjuk határolni a rendőri pálya választása mögötti motívumokat, röviden érdemes kitérnünk arra, hogy mit is értünk pályaválasztás, pályaaorientáció alatt, és mit jelent mindez szűkebben, a rendőri hivatás tükrében.

A pályaválasztással kapcsolatban számos magyarázat áll rendelkezésre, melyek hosszú távon akár arra is képesek, hogy a pályán megmaradás esélyeit magyarázhassuk rajtuk keresztül. Mark Savickas (2005) szerint az életpálya nem választott, hanem konstruált, a személy és a környezete közötti interakció során folyamatosan épül. Ez aktív döntéshozatalt és folyamatos életpálya alakítást kíván meg az egyéntől. Nem egymozzanatos cselekvésről van szó, hanem a készségek, kompetenciák folyamatos alakításáról, illesztéséről a választott pályára. Ennek a folyamatnak a célja az, hogy a választott karrier az önkifejezés és önmegvalósítás eszköze legyen. Minden bizonnyal ez az egyik kulcsa a hivatásszemélyiség kialakulásának is (lásd például Finszter, 1986; Magasvári, 2022; Erdős & Magasvári, 2023), ami ideális célként fogalmazódik meg a rendészetben is, és a hozzá hasonló hivatások területén.

Az aktív pályaválasztáshoz szükséges megfelelő önismeret, a saját képességek azonosítása. Rendelkezni kell a pályával kapcsolatos tudással konkrét feladatok, eszközrendszer, mentális-pszichés-fizikai követelmények szintjén. Tudni kell, milyen – akár továbblépési – lehetőségek vannak a szakmában. Tisztában kell lenni azzal a társadalmi kontextussal, amelybe az adott hivatás beágyazódik: mi annak a társadalmi rendeltetése, presztízse. Mindezek együttes megléte esetén tudatosan végrehajtott pályaválasztási döntésről beszélhetünk.² A végrehajtás feltétele természetesen az is, hogy a jelölt felismeri, milyen készségeiben-képességeiben szükséges fejlődnie ahhoz, hogy a pályára illeszkedjen. Úgy véljük, hogy mindezek azonosítása a rendészeti pályára történő jelentkezés előtt a pályán maradás záloga lehet.

Ezen a ponton nem mehetünk el szó nélkül a generációs kihívások mellett, hiszen ahhoz, hogy jobban átlássuk a pályára illesztéssel és pályán tartással kapcsolatos feladatokat, nem árt tudni, hogy mik azok a karakterisztikák, amelyek alkalmassá teszik a jelen generációját a szabályok által keretezett rendészeti munkára. E tanulmánynak nem célja a generációs kihívásokkal mélységében foglalkozni, ezért most csak néhány jellemzőre térünk ki, ám fontos kihangsúlyozni, hogy az aktuális generációk évről-évre egyre kevésbé érdeklődnek a rendőri pálya iránt (Christián & Erdős, 2020), tehát a motivációk azonosítása annak

2 Véleményünk szerint egy 18 évesen az egyetemi képzést megkezdő egyén esetén mindez a feltétel ritkán teljesül egyszerre.

érdekében felelősségünk, hogy ez a szám ne mutasson folyamatos csökkenést, ha az elvárásokhoz mérten tudjuk alakítani mind a képzésünket, mind a szervezeti berendezkedést. A most a képzésben túlsúlyban levő Z-generációs fiatalok sajátossága, hogy fontos számukra a közösséghez tartozás, a társadalmi felelősségvállalás és hogy olyan munkát végezzenek, mely értékteremtő, a környezetükre hatást gyakorló. Elmondható, hogy ez a három hangsúlyos jellemző a rendőri ethosszal könnyen összekapcsolható, hiszen a bajtársiasság, a segítő jelleg, a társadalmilag fontos szerep mind-mind tetten érhető az egyes hivatásrendekben. Azonban a rendőri munka jellegével kevésbé összeegyeztethető jellemzők is fellelhetők a fenti generációban, így például a rendőri munka és a magánélet kapcsolatának terén. Ez alatt érthetjük a munkabeosztás kiszámíthatatlanságát, a gyakran teljes embert kívánó munkaköröket, illetve azt is, hogy a szervezet bizonyos kötöttségeket vár el a tagjától, mint például ritkított és erősen szűrt közösségi média megjelenést, bizonyos területeken a véleménynyilvánítás visszaszorítását, vagy a mindig elvárt, etikai kódexben foglalt viselkedés gyakorlását (ez akár alkohol és egyéb szerek fogyasztására is vonatkozik). Ezek a szigorú kötöttségek a szélesebb mozgástérhez szokott Z-generáció számára nehezíthetik a pályára való illeszkedést (McCafferty, 2003).

Rendőri pályaválasztási motiváció. Fellelhető motívumok a külföldi szakirodalom tükrében

A rendőri pályát választók motivációjának első tapogatózó írása Cumming és társai nevéhez fűződik (Cumming et al., 1965), akik cikkükben két eltérő pályaválasztási motivációt különböztetnek meg. A szerzők szerint egyesek azért választják a pályát, mert érvényt akarnak szerezni a törvényeknek (law enforcers), míg másoknak a közösség, a köz szolgálata a fontos (support).³ A cikk 801, a rendőrségi segélyhívó számra érkező hívás napi, heti ritmusát, valamint a segélykérés típusát és az arra adott rendőri választ elemzi. Ezzel kapcsolatban fogalmazza meg, hogy a rendőri munka a kontroll és a támogatás (control and support) két pólusa között mozog attól függően, hogy kik a segélykérők és milyen típusú beavatkozás szükséges. A pályaválasztási motivációt ugyan a tanulmány csak érintőlegesen említi, hiszen a kutatás elsődleges célja nem annak vizsgálata, ám a további szakirodalmi áttekintés során láthatjuk, hogy a fent ki-
rajzolódnál látszó motívum a többi elemzésben is tetten érhető.

3 E második motívum a generációs sajátosságok közt fellelhető.

A következő munka a David Lester által 1983-ban publikált tanulmány. Ez a rendőri pályaválasztásimotiváció-kutatás egyik hiánypótló darabjának tekinthető, hiszen addig empirikus kutatás kevés készült a témában. Lester a rendőri képzésre jelentkezők motivációját ($N = 128$) mérve igyekezett prognosztizálni azt, hogy vajon a jelentkező sikeresen befejezi-e a képzést vagy sem. A kutatásban részt vevőknek 15 megjelölt pályaválasztási ok erősségét kellett meghatározniuk egy 1–5-ig terjedő Likert-skálán. Az öt legfontosabb ok a következőképpen alakult:

1. számú táblázat

Az öt legfontosabb pályaválasztási ok Lester kutatása alapján

Lehetőség arra, hogy a közösségben élő embereknek segítsék.
Biztos munkahely.
Jó közösség a munkatársakkal.
Jogérvényesítés lehetősége.
Bűnözés elleni küzdelem.

Forrás. A szerzők saját szerkesztése (Lester, 1983).

Lester a főbb okok mellett figyelte azok előfordulását a fiatalok és idősek, a színes bőrűek és a fehérek, a férfiak és nők, az érettségivel rendelkezők és azzal nem rendelkezők, illetve a képzést elvégzők és el nem végzők között. Esetünkben ezek közül a fiatalabbak és idősebbek, a férfiak és nők, illetve a kiképzést elvégzők és el nem végzők motivációja az érdekes. A korosztály tekintetében elmondható, hogy az idősebbek esetében hangsúlyosabb pályaválasztási indok a biztos munkahely és kiszámítható fizetés, mint a másoknak való segítség és az izgalom ígérete, mely utóbbi kettő viszont a fiatalabbaknál volt jobban tetten érhető. A férfiak és nők pályaválasztási oka kapcsán az körvonalazódik az 1985-ös kutatásból, hogy a munka társadalmi presztízse a nők számára ekkor még kevesebbet nyomott a latban (későbbi, illetve hazai vizsgáldások más eredményeket hoznak), inkább a segítség és jogérvényesítés motívuma jelent meg náluk. A képzést elvégzők és el nem végzőkről pedig azt találta Lester, hogy előbbi csoport esetében szignifikánsan magasabb volt a jelentkezők környezetében az olyan családtag vagy barát, aki rendőrként dolgozott (Lester, 1983).

A kutatás későbbi fázisaiban Lester három fő klaszterbe sorolta a pályaválasztás főbb motívumait:

- 1) Fizetés és biztonság.
- 2) Szolgálat.
- 3) Hatalom és státusz.

Lester kutatása számos későbbi keltezésű, rendőri pályaválasztási motivációról szóló kutatás alapját képezte, kibővítve azt további vizsgálódásokkal nem, etnikum, tanulmányok, generációs kihívások és egyéb demográfiai jellemzők mentén (lásd például [Foley et al., 2008](#)). Fontos szempontként merül fel ezekben a rendőri brutalitásról vagy túlkapásokról beszámoló, nagy publicitást kapott események pályaválasztási hajlandóságot befolyásoló jellege (például Rodney King, Abner Louima, George Floyd, Breonna Taylor), ebből hazánkban kevesebb fellelhető (esetleg a „Zsanett-ügy”, vagy a 2006-os események ilyen hatását lenne érdemes vizsgálni, ám a jelenleg rendőrképzésre jelentkező generáció számára ezek a történetek nem biztos, hogy teljes egészében ismertek). Lester kutatásának továbbgondolásakor a motivátorok mellett az aggodalmakat is érdemes mérni (fear and concern; lásd például [Markus & Nurius, 1986](#); [Cambareri & Kuhns, 2018](#)), illetve azt, hogy mely motivátor tényezőket koptatja el a szervezet, és melyek azok, amik kiállják az idő próbáját?

Wu és társai vizsgálódásának ([Wu et al., 2009](#)) is Lester adta az alapját. Ők a motívumok öt nagy csoportját különítették el, ezek a következők.

2. számú táblázat

Öt fő pályaválasztási motívum

Anyagi biztonság, kiszámítható megélhetés és fizetés.
Munka társadalmi presztízse, tekintély és hatalom.
Minőség és funkció (segítés és érdekesség).
Fontos személyek befolyásolása (egyenruhás családtagok).
Különbözőbb motiváció nélkül a pályára érkező sodródók.

Forrás. A szerzők saját szerkesztése ([Wu et al., 2009](#)).

Elntib és Milincic ([2021](#)) kutatásában 14 pályaválasztási motívum körvonalazódik. Ezek között több fellelhető az ezt megelőző vizsgálódásokban is, ám hangsúlyosabban megjelenik a referenciaszemély (család, barátok) hatása, a hatalom és a tekintély gyakorlásának lehetősége, illetve a média befolyásoló jellege is. Ez utóbbi a korábbi vizsgálatokban nem merült fel szempontként, ám érdemes elgondolkodni azon, hogy a média által közvetített rendőrkép mennyiben manipulálja a rendőri munkáról alkotott elképzeléseket és ébreszt hamis elvárásokat a jelentkezőkben (lásd [Fekete et al., 2022](#); [Fekete et al., 2023](#)). Elntib és Milincic vizsgálatában ezen kívül megtalálható a csapatmunka és a kapcsolatok jelentősége (e helyütt utalnánk vissza a Z-generáció elvárásaira e területen, melyről fentebb írtunk), az állandó fizetés, illetve náluk is külön csoportot képeznek a sodródók, akik terveik szerint addig úzik a hivatást, amíg más, jobb nem kerül a látóterükbe ([Elntib & Milincic, 2021](#)).

Nők és a rendészeti pálya

Egy USA-ban készített felmérés szerint 2019-ben csökkent a rendőrségi képzésekre jelentkezők száma. Elvárásként fogalmazódik meg e probléma feloldására a rendőrök toborzásának magasabb szintre emelése, illetve a megújulás szükségessége. Különösen igaz ez a nők rendőri pályára vonzására, mely évtizedes kérdés, és elsősorban a maszkulin szervezeti kultúra és a kirekesztő felvételi eljárás, a nem kellőképpen családbarát szervezeti politika magyarázza ennek nehézségeit (lásd [Clinkinbeard et al., 2021](#); [Sárközi, 2008](#)).

Az USA-ban az 1950-es években jelentek meg az első nők a rendőrség sorai-ban, ekkoriban jellemzően nőkkel és gyermekekkel kapcsolatos munkákat bíztak rájuk. Ez a „repertoár” az 1960–1970-es években bővült, amikor az amerikai rendőrnők járőrködni kezdtek. Ezt követően, az 1980–1990-es években gyors ütemben nőtt a nők beáramlása a szervezetbe, ám a 2000-es évekre elmondható, hogy jelentős stagnálás állt be ebben a folyamatban. 2021-re a hivatásos rendőrök 12,6%-a nő az Egyesült Államokban ([Clinkinbeard et al., 2021](#)). E számok tükrében fontos megérteni, hogy jelenleg mi az, ami a női jelentkezők számára a rendőri pályát vonzóvá teszi, jellemzően mely területekre jelentkeznek, illetve hosszútávon milyen előnyökkel jár a nők jelenléte a rendészetben?

A hazai körképet tekintve elmondható, hogy a nők pályaválasztási motivációja nem különösebben különbözik a férfiakétól: céljuk társadalmilag hasznos és elismert munkát végezni. A korábban a rendőrségen klasszikusan női feladatkörnek tekintett igazgatásrendészeti vagy adminisztratív területen való felülreprezentáltság feloldódni látszik, hiszen a női rendőrök bűnügyi területen jelennek meg egyre nagyobb számban (Földesi, 2013). Vezetői pozíciót jellemzően nem töltenek be (Földesi, 2013; Simon, 2015), ám nem is feltétlenül erre aspirálnak, hanem munkájukat magasabb színvonalon végezni az elsődleges céljuk ([Sárközi, 2008](#)). Azt fontos azért kiemelni, hogy a nők számára jellemzően sokkal kevesebb lehetőség is adott a karrier kiépítésében ([Garcia, 2003](#)).

Néhány külföldi tanulmány beszámol arról, hogy a szervezetbe lépéskor – annak túlnyomóan maszkulin értékei miatt – a nőknek igenis vannak félelmeik integrálódásukat illetően ([Cambareri & Kuhns, 2018](#)), és míg egyrésztől reményekkel és elvárásokkal érkeznek a rendőri világba, másrészről ezt a megérkezést félelmek és aggodalmak kísérik ([Markus & Nurius, 1986](#)).

A kutatás módszertana, módszer és eljárás

2023 augusztus-szeptemberében lefolytatott vizsgálatunknak kettős célja volt: egyrésztől megismerni azt, hogy milyen okok állnak az alapfelkészítés intenzív

szakasza alatt leszerelők döntése mögött, másrésről az, hogy képet kapjunk azon elsőéves hallgatók pályaválasztási motivációjáról, akik a 2023–2024-es tanévben nappali képzésben vesznek részt és tisztjelöltként folytatják tanulmányaikat.⁴

Az NKE Rendészettudományi Karának oktatási-nevelési hitvallása négy pilléren nyugszik: kiképzés, nevelés, képzés, oktatás (Christián et al., 2021), melyek közül a beérkező állományt érintően a kiképzés foglal el igen hangsúlyos helyet, hiszen az elsőéves hallgatók, rendészeti szocializációjuk részeként, beérkezésüket követően egy hathetes intenzív alapfelkészítésen esnek át. Annak ellenére, hogy a rendészeti ágazatok átalakulásával (problémamegoldó, stratégiai gondolkodást igénylő, közösségi alapokra építő rendszert) változnak a jövő rendőrével kapcsolatos elvárások (Scrivner, 2006), bizonyos, a társadalmunkban hangsúlyosan előforduló problémák leküzdésére – szervezett bűnözés, terrorizmus, migrációs válság – határozottabb rendőri válaszokra is szükség van (Kerezsi, 2020), ezért a kiképzés szükségessége megkérdőjelezhetetlen. Emellett ez a hat hét egyfajta „átzilipelés” is a civil életből a rendészet világába. Az intenzív alapfelkészítés időszaka próbára teszi a beérkező hallgatók elszántságát, így az utóbbi években megfigyelhető tendencia alapján megállapítható, hogy ez az időszak jelentős szűrőként szolgál a hallgatók körében.

A két deklarált kutatási célnak megfelelően kétféle módszert alkalmaztunk: 1) a leszerelőkkel egy rövid, félig strukturált interjút készítettünk; 2) a képzésben maradó elsőévesekkel kérdőívet vettünk föl egy online ív segítségével. A leszerelők esetében arra törekedtünk, hogy egy rövid, 15–20 perces interjúban megismerjük a pályaválasztási motivációt és a korai pályaelhagyás okait. Ennek érdekében a félig strukturált interjúban – a teljesség igénye nélkül – az alábbi kérdésköröket érintettük.

- 1) Hol érettségizett? Hányadik helyen jelölte meg az NKE RTK-t és hányadszorra próbálkozott?
- 2) Milyen szakirányt jelölt meg és melyikre szeretett volna leginkább bejutni? Hova vették fel végül?
- 3) Miért választotta a rendőri pályát? Mióta készült ide és miért gondolja, hogy alkalmas rá? Van-e a családjában hivatásos személy?
- 4) Szerinte miből áll a rendőr munkája?
- 5) Mire számított az alapkiképzés során?

Az interjúk esetében a 4. kérdés szorul bővebb magyarázatra. Itt arra kértük a hallgatót, hogy az általunk összeválogatott, a rendőri munka sokféleségét és

4 Tehát a kutatás mintáját nem képezték a „tehetséges tiszthelyettes” képzésben részt vevő hallgatók, illetve a büntetés-végrehajtási szakirányon továbbtanuló hallgatók sem, ahogyan a civil biztonsági szakirányosok sem.

jellegét reprezentáló képekből válassza ki azt az egyet, ami számára a rendőrséget jelképezi. A képeket a szakirodalmi áttekintésben megismert főbb motívumok alapján válogattuk ki, így volt közöttük a segítséssel, a hatalommal, a jogérvényesítéssel, a legitim fizikai erőszak monopóliumával, a bajtársiassággal-egységességgel, az ellenőrzéssel összefüggésben lévő fotó. Bár e tanulmányban az interjúk eredményeit nem közöljük, ám a kérdőíves felmérésben ugyanezen képek közül kellett választaniuk az ott megkérdezetteknek.

A képzésben maradó elsőévesekkel a *Társadalmi és kommunikációs* óra keretében töltöttük ki egy körülbelül 15–20 perc alatt megválaszolható online kérdőívet. Az első rész szociodemográfiai adatokra kérdezett rá: a hallgató nemére, lakóhelyére, korábbi rendészeti tanulmányokra, a választott szakirányra, az első helyen megjelölt szakirányra (és hogy ehhez képest hova vették föl), illetve arra, hogy érettségít követően közvetlenül jött-e az egyetemi képzésbe.

A kérdőív második része már a pályaválasztási motivációra, karrierelvárásra és pályapercepcióra fókuszált. Itt a már fent említett képválasztásos kérdést is „meg kellett válaszolniuk” a hallgatóknak. Arra is rákérdeztünk, hogy az alapfelkészítés alatt volt-e leszerelési gondolata, és ha igen, az minek köszönhető, illetve minek köszönhető a maradása. E kérdés elemzésével arra kívántunk választ kapni, hogy az alapfelkészítés mely pontján jön el a lemerülés, ennek külső vagy belső ok-e az előidézője, illetve milyen kontextuális hozzávalók irányítják a hallgató döntéseit. Összesen 168 kitöltött kérdőív érkezett vissza, amelynek eredményeit e cikkben az alábbi változók vizsgálatával prezentáljuk.

- 1) Pályaválasztási motiváció és elképzelések a rendőri pályáról.
- 2) Nemek aránya általánosságban és az egyes szakirányokon.
- 3) Elbizonytalanodás az alapkiképzés alatt és ennek lehetséges magyarázatai.

Eredmények

A válaszok elemzése során számos kereszttáblát is készítettünk. Több esetben (például a nemek szakirányonkénti megoszlása) az egyes alcsoportok alacsony számosságúak, ezért tényleges tendenciákat csak egymást követő évek adatainak aggregálásával fogunk majd kapni. Az eredményekből levont következtetések, értelmezések érvényességét ez a tényező mindenképp korlátozza.

Pályaválasztási motiváció

Pályaválasztási motiváció felmérésére Lester és az öt követő szerzők Likert-skálás kérdőívénél egy egyszerűbb megoldást választottunk. A kitöltőtől azt kértük,

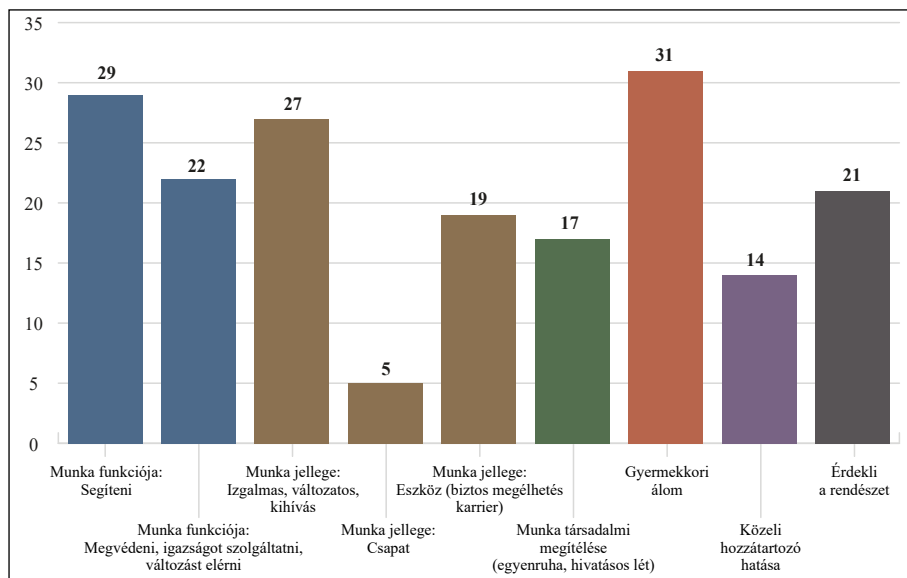
hogy „Röviden fogalmazza meg, hogy miért választotta a rendészeti pályát?”. A válasz szabadszavas volt. A válaszok között voltak sztoikus tömörségű egyszavas válaszok („*Izgalmas.*” „*Érdekel.*” „*Nagyszülők.*”), és voltak bővebb, több mondatban kifejtett válaszok is. Ez utóbbiak számos különböző pályaválasztási motívumot is tartalmaztak. A 168 kitöltő válaszaiban 199 jól elkülöníthető motívumegységet azonosítottunk, melyek szabadszavas jellegüknek köszönhetően sokféle motívumot adtak. Az elkülönített motívumokat próbáltuk nagyobb csoportokba, típusokba sorolni. A csoportok kialakításakor támaszkodtunk mind Lester (1983), mind Wu és társai (2009) korábbi tipológiájára. Végül a rendőri pálya választásának az alábbi motívumcsoportjait különböztettük meg.

- 1) Az első csoportba a rendészeti munka funkciójával (társadalmi küldetésével) összefüggő motívumokat soroltuk. Itt jellemző válaszok voltak a „*Segíteni az embereknek*”, „*Igazságot szolgáltatni*”, „*Megvédeni a társadalmat*”, „*Változást előidézni*”. A válaszokban 51 alkalommal fordult elő ilyen motívum, melyek közül a leggyakoribb (29 jelölés) a „*Segíteni az embereknek*” volt.
- 2) A második csoportba azokat a válaszokat soroltuk, amelyek a rendőri munka jellegével, természetével függtek össze. Ennek egyik alcsoportja volt a mindennapi munka jellege: izgalmas, változatos, csapatban kell dolgozni motívumok tartoztak ide. Ebbe a típusba 27 jelölést soroltunk. Másik alcsoportja a rendészeti munka karrierjellegéből, az állami foglalkoztatásból adódó motívumokat tartalmazott: „*Biztos megélhetés*”, „*Karrierlehetőség*” voltak a jellemző elemek (19 előfordulás).
- 3) A harmadik motívumcsoport a munka társadalmi beágyazottságára, társadalmi megítélésére (presztízs), a hivatást üzők és a szűkebb vagy tágabb közösség kapcsolatára (tekintély, hatalom) utal. Ebbe a kategóriába 19 választ soroltunk.
- 4) Voltak olyan pályaválasztási motívumok is, melyek kívül estek ezen a három kategórián. Ezeket a grafikon jobb oldalán tüntettük fel. Ilyen kategória volt a „*Gyerekkori álmom*”, a „*Közeleli hozzátartozó hatása*”, valamint a „*Személyes érdeklődés*” is.

Az 1. számú ábrán oszlopdiagramban szedtük össze a fenti kategóriák megoszlását.

1. számú ábra

Pályaválasztási motivációk a szabadszavas válaszok alapján

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Elképzelések a rendészeti munkáról

A rendészeti pályáról alkotott elképzeléseket mérő kérdésnél azt kértük a válaszadóktól, hogy a rendőri munka különböző aspektusait bemutató kilenc kép közül válasszanak egyet, ami szerintük leginkább kifejezi a rendőri munka lényegét. Majd a választást követően röviden nevezzék meg, hogy mit jelent számukra ez a kép.

2. számú ábra

Hallgatók rendőri pályáról alkotott elképzelései

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.⁵

A fenti montázson láthatók a képek, valamint a hallgatók választásainak százalékos megoszlása. A kilenc kép jeleneteit és az azokhoz kapcsolódó társításokat a 3. számú táblázat tartalmazza.

5 Képek forrása: 1. kép: [URL1](#), 2. kép: [URL2](#), 3. kép: [URL3](#), 4. kép: [URL4](#), 5. kép: [URL5](#), 6. kép: [URL6](#), 7. kép: [URL7](#), 8. kép: [URL8](#), 9. kép: [URL9](#).

3. számú táblázat

A rendőri pályáról alkotott elképzelések – képválasztás százalékos megoszlása

Ssz.	Képen látható jelenet	Gyakori társítások	Választások száma	Választások aránya
1.	Kommandósok egy ajtót törnek be.	Erő, keménység, bátorság, izgalom.	12	7,1%
2.	Rendőrök valakit a földre tepernek.	Csapatmunka, veszély, legitim erőszak használata, bűnözők elleni fellépés.	26	15,5%
3.	Egy férfi bűnügýhöz kapcsolódó képeket rendez egy nagy falitáblán.	Összefüggések keresése, ismeretlen felderítése, kutatás, rejtély, megoldás, logika, gondolkodás.	63	37,5%
4.	Egy rendőr egy látássérültet kísér át egy gyalogátkelőhelyen.	Segítés, mások védelme.	32	19%
5.	Testpáncélba öltözött rendőrök tüntetőkkel csapnak össze.	Tekintély, csapatmunka.	2	1,2%
6.	Egy férfit hallgatnak ki a nyomozók.	Emberekkel bánni tudni.	9	5,4%
7.	Rendőrök traffipaxszal sebességet mérnek.	Biztonság, rend fenntartása.	6	3,6%
8.	Motorosrendőrök vonulnak konvojban.	Összetartás, egység, rend.	2	1,2%
9.	NAV Merkur bemutató.	Csapatmunka, összetartás, erő, fegyelem.	19	9,5%

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A hallgatók 37,5%-a jelölte meg a 3. képet. A választások magas száma mögött megjelenhet a média hatása, ami a rendőri munkát leginkább a krimi, nyomozás formájában mutatja be, illetve ok lehet még az is, hogy a felvételi eljárások során a bűnüldözési nyomozó szakirányt jelölték meg a legtöbbször első helyen, mely a szakirány magas népszerűségére utal. A második legtöbbet választott kép (19%) a 4. volt. Itt a segítség motívumát azonosítottuk. Ezt követte a 2. kép (15%). A mögöttes motívumok a bűnüldözés elleni küzdelemmel, a veszéllyel kapcsolhatók össze. A 9. képet a hallgatók 9,5%-a választotta. A választások mögött motívumként az erő, a fegyelem, az összetartás jelenik meg.

A képválasztások megoszlását egy kereszttáblában is megvizsgáltuk. Arra voltunk kíváncsiak, hogy vajon a rendészeti és a bűnügyi alapszakos hallgatók válaszaiban milyen különbségek figyelhetők meg. Az eredmények azt mutatják, hogy a két csoport elég jól elkülönül egymástól a képválasztások alapján. A hallgatóknak reális elképzeléseik vannak leendő munkájukról. Bár tényleges tendenciákat csak egymást követő évek adatainak aggregálásával tudunk kapni, néhány jelenséget azért így is érdemes megemlíteni. A 3. képet (elemzés,

nyomozás) ötször annyi bűnügyi alapszakos választotta, mint rendészeti. A 4. képről (segítés motívuma) viszont elmondható, hogy ezt kétszer annyi rendészeti alapszakos hallgató választotta, mint bűnügyi.

Egy másik keresztábrán a képválasztások nemek szerinti megoszlását néztük meg. Itt szintén a 4. kép az érdekes, melyet kétszer annyi férfi választott, mint nő. A 2. és 9. kép esetében enyhe férfi túlsúly van. A 3. képet másfélszer annyi nő választotta, mint férfi. Ezt a bűnügyi szakirányon a nők magas arányával tudjuk magyarázni.

Nemek aránya a rendészeti képzésben

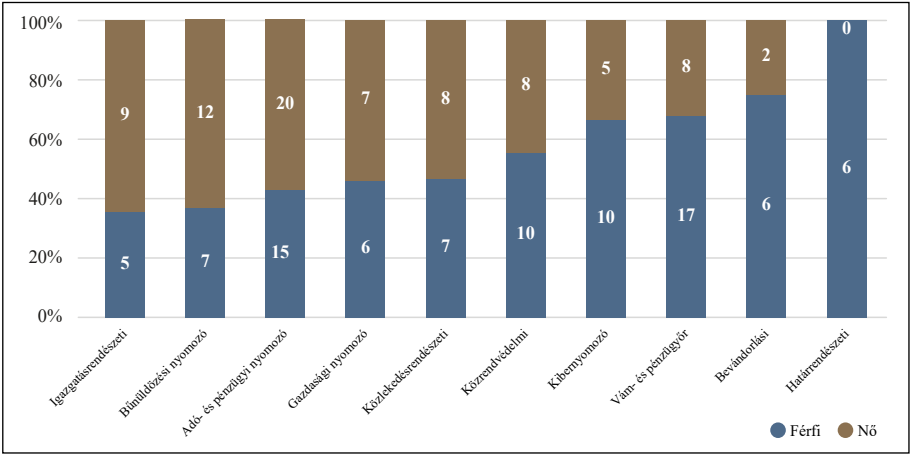
A 2023–2024-es tanévben elsőéves hallgatók közül 89 férfi, 79 nő. A nők aránya a rendészeti képzésben 47%. Ezen belül a rendőrséghez kapcsolódó szakirányok esetében (igazgatásrendészet, bűnüldözői nyomozó, közrendvédelem, közlekedés, kiberyomozó) a nők aránya még ennél is magasabb. Ezeken a szakokon 39 férfi és 42 nő tanul, a nők aránya tehát meghaladja az 50%-ot.

Nemek aránya szakirányonként

A nemek arányát szakirányonként is megvizsgáltuk. Ezt mutatja a 3. számú ábrán lévő grafikon, ahol balról jobbra haladva az egyes szakok esetében egyre nő a férfiak száma.

3. számú ábra

Nemek szakirányonkénti megoszlása

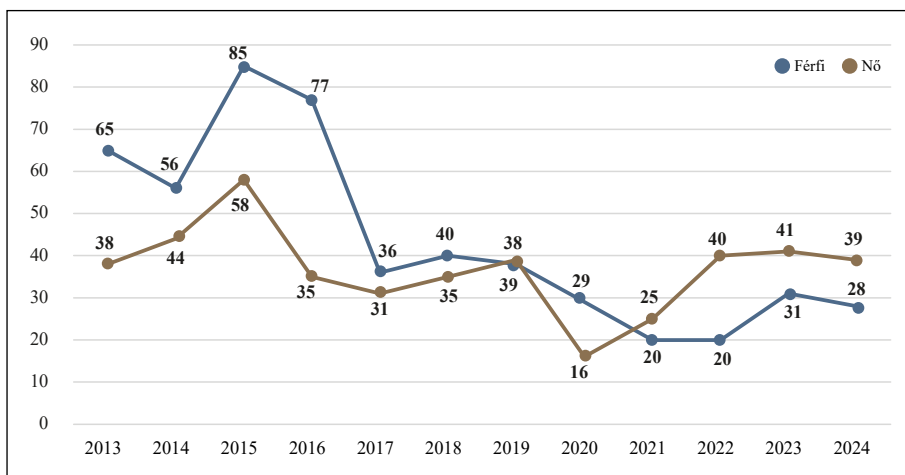
Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

A nők aránya az igazgatásrendészeti szakirányon a legmagasabb (64,3%). Ezt a szolgálati ágat mindig is a nők magas száma jellemezte, ami a munka jellegét (hivatali, adminisztratív jellegű, irodai) tekintve nem szorul különösebb magyarázatra. Ami viszont érdekes, hogy a bevándorlási szakirányon a férfiak igen magas számban képviseltetik magukat, pedig itt az igazgatásrendészethez közeli adminisztratív jellegről beszélhetünk. Az NKE Rendészettudományi Karának Tanulmányi Osztálya rendelkezésünkre bocsátotta a 2013–2023-as évekre vonatkozóan a szakokra jelentkezők és a felvettek számát, nemi arányát és a ponthatárokat. Mivel a 11 év alatt változott a rendészeti képzési portfólió – szakok tűntek el, olvadtak össze vagy jelentek meg –, ezért az egyes évek nehezen összehasonlíthatók egymással.

A bűnügyi szakirányok (bűnügyi nyomozó, gazdasági nyomozó, adó- és pénzügyi nyomozó) viszonylagos állandósága miatt ezen szakok esetében megvizsgáltuk a nemek arányának változását.

4. számú ábra

A bűnügyi szakirányra felvett hallgatók megoszlása 2013–2024 között

Forrás. A szerzők saját szerkesztése az NKE RTK Tanulmányi Osztály által rendelkezésre bocsátott adatok alapján.

Az adatok alapján azt mondhatjuk, hogy a bűnügyi szakirányra felvett hallgatók száma 2015-ben volt a legmagasabb (77 férfi, 35 nő), ezt követően két év alatt majdnem 40%-kal csökkent (36 férfi és 31 nő). A bűnügyi szakképzésben ez alatt a két év alatt a férfiak száma 54%-kal lett kevesebb. A COVID-19-járvány évében (2020-ban) a legalacsonyabb a szakirányra felvételizők száma. Az ezt

követő években a nők felvételi száma visszaáll a COVID előttire, de a férfiak száma nem kapaszkodik vissza. 2022-ben a férfi-nő arány ezeken a szakokon 1/3–2/3. A bünyügyi szakok közül egyedül a kiberyomozó szakirányon van több férfi, mint nő, ez vélhetően a pályához szükséges technika, digitális ismeretek miatt van, ez jobban vonzza a férfiakat.

A közrendvédelmi szakirányon a férfiak alig valamivel vannak többen, mint a nők, holott ezt a szakirányt alapvetően egy maszkulin, férfias szaknak gondolnánk, ahol a határozott, erélyes fellépésnek és a statikus kommunikációs elemeknek is nagy jelentősége van. A vám- és pénzügyőri szakirányon már jelentős férfi fölényrel találkozunk. Szintén erős férfi túlsúlyt mutat a bevándorlási szakirány, és végül nem találunk nőket a határrendészet szakirányon.

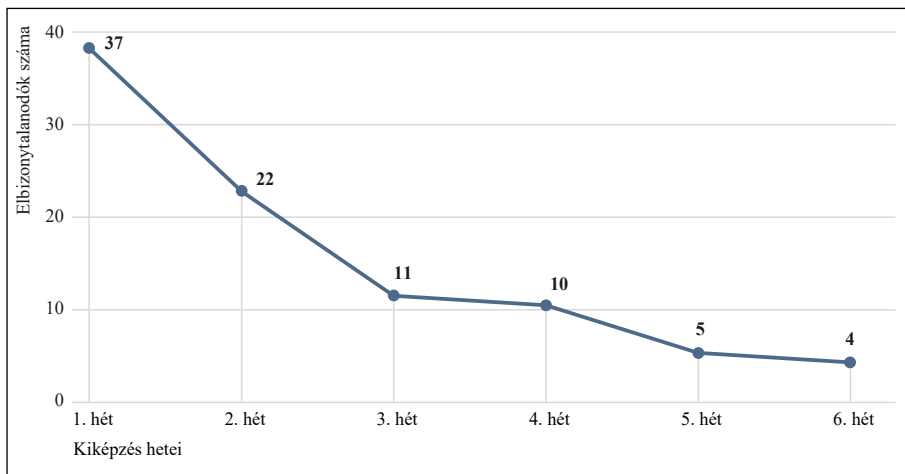
Elbizonytalanodás az alapkiképzés során

Az alapfelkészítés intenzív szakasza alatt 12-en döntöttek úgy, hogy nem fejezik azt be. Tőlük egy félig strukturált interjú keretében próbáltuk megtudni a döntés okát. Az ezekből az interjúkból kinyert eredményeket egy későbbi tanulmányban közöljük.

Azonban a felvett kérdőívben is rákérdeztünk, hogy vajon hányan vették fontolóra, hogy abbahagyják az alapfelkészítést, hányan bizonytalanodtak el pályaválasztási döntésükben. A kérdés számukra így hangzott: „*Volt-e az alapfelkészítés intenzív szakasza során olyan pont, amikor Ön fontolóra vette, hogy abbahagyja azt?*”. A kitöltők közül 62-en válaszoltak igennel, ami az összes, képzést befejező hallgató 37%-a, és 106 fő válaszolta azt, hogy nem bizonytalanodtak el döntésükben (63%). Az elbizonytalanodók esetében rákérdeztünk arra is, hogy mikor vették fontolóra a leszerelést. A válaszok között voltak konkrét napokat, hetet, vagy akár több hetet is megjelölők. Ezeket összesítve azt látjuk, hogy az képzésben eltöltött idő előrehaladtával egyre csökkent az elbizonytalanodók száma.

5. számú ábra

Leszerelést fontolóra vevők száma a kiképzés heteiben

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.⁶

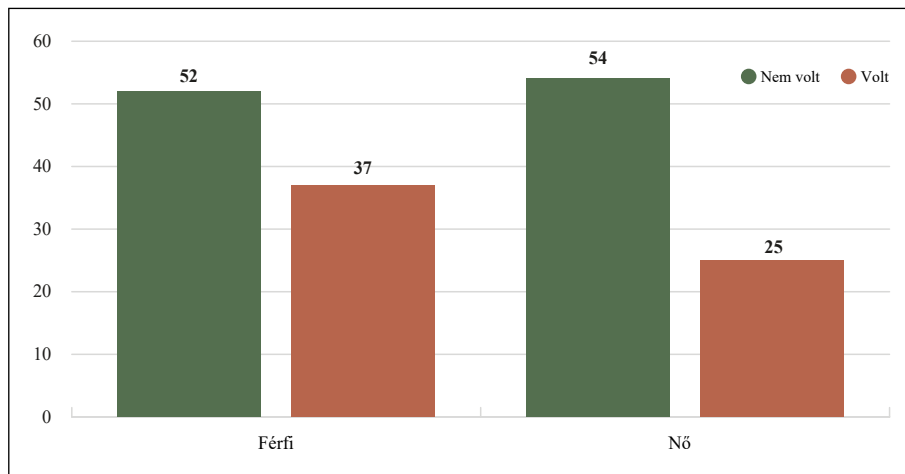
Az elbizonytalanodás okaként a hallgatók leggyakrabban a mentális kimerültséget határozták meg (40 említés). Emellett megjelent a stressz (20), fizikai fáradtság (19), leterheltség (18) és a honvágy is. Nyolc hallgató nevezte meg az elbizonytalanodás okaként a kiképzői magatartást, valamint a túl sok kötöttséget. A kiképzés folytatásában leggyakrabban a család, szülők támogatása, a szakasztársak biztatása volt az elbizonytalanodók segítségére. A képzésben maradáshoz egyes válaszok alapján fontos volt az előjárók, a hallgatói kiképzők, felsőbb éves hallgatók, vagy a szakasziparancsnok támogatása. A hallgatók egy része önmagának akart bizonyítani, mert úgy gondolta, hogy keményebb fából faragták; valakit a biztos jövő és a kitűzött cél elérése hajtott tovább.

A nemek szerinti megoszlást vizsgálva azt találjuk, hogy a nőknek mindössze 31%-a (25 fő), míg a férfiaknak 41%-a (37 fő) bizonytalanodott el a hat hét alatt. Egzakt oksági magyarázatokat erre a jelenségre ugyan szintén csak több év leszerelőinek vizsgálatával tudunk tenni, de felmerült bennünk magyarázatként, hogy a nők ebben a korban érettebb, megfontoltabb döntéseket hoznak, mint a férfiak, esetleg nagyobb szabálykövetési hajlandóságukból adódik nagyobb arányú maradásuk, mivel könnyebben fogadják el a kiképzés szigorú rendszerét. Magyarázatként felmerülhetnek egyéb társadalmi okok is.

6 Ha a válaszadó több hetet is megjelölt, amikor fontolóra vette a leszerelést, akkor válaszáat az összes megjelölt hétnél feltüntettük.

6. számú ábra

Elbizonytalanodás az alapfelkészítés intenzív szakaszában, nemek szerinti megoszlás

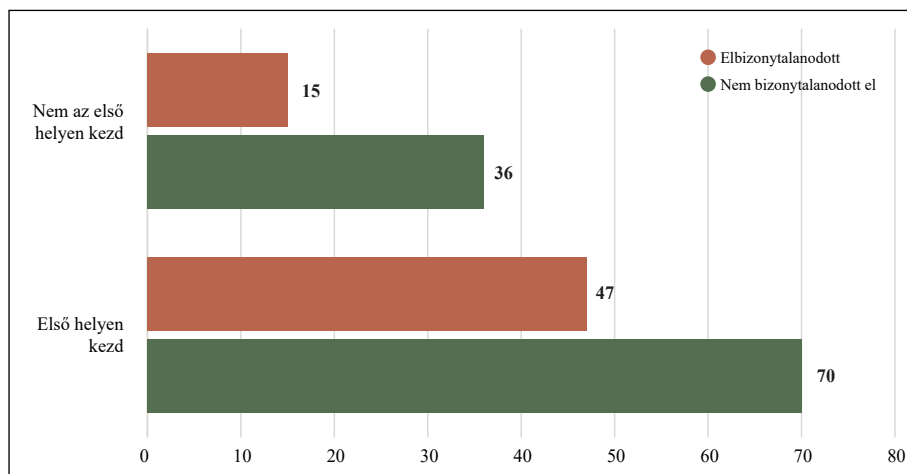

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Megvizsgáltuk, hogy milyen más tényezőtől függhet még az elbizonytalanodás. Azt találtuk, hogy összefüggés van az „első helyen kezdés” és az elbizonytalanodás között. A kérdőívet kitöltők közül 117 fő kezd az általa a felvételi eljárás során megjelölt első helyen, 51-en a második vagy harmadikként megjelölt szakírányra nyertek felvételt. A tanulmányaikat az elsőként megjelölt helyen kezdők közül 47-en bizonytalanodtak el (40%), míg a nem első helyen kezdők közül 15-en (29%). Azok tehát, akik nem az általuk első helyen jelölt szakírányon tanulnak, kisebb arányban számoltak be az alapkiképzés alatt elbizonytalanodásról.

7. számú ábra

Elbizonytalanodók aránya a felvételi során megjelölt hely tükrében

Forrás. A szerzők saját szerkesztése.

Feltételezhetjük, hogy azok, akiket az általuk kívánt szakirányra vettek fel, úgy érezték, hogy ők maguk döntöttek a pályájukkal kapcsolatban. Ők megengedhették maguknak, hogy kétségeket, elbizonytalanodást társítsanak ehhez a döntéshez, míg azok, akiket más szakra vettek fel, a csalódás mellett azt is érezhették, hogy pályaválasztásukkal kapcsolatban nem teljes mértékben saját döntést hoztak. Ők azzal erősítették meg, hogy ez a megfelelő pálya számukra, hogy nem kérdőjelezték meg ezt a döntést. Az is lehetséges, hogy akik nem az első helyen kerültek be az egyetemre, úgy érezhették, hogy nem elég jók ehhez, ezért keményebben küzdöttek, hogy bizonyítsák rátermettségüket.

Az elbizonytalanodás szakirányonkénti megoszlását tekintve elmondható, hogy a legnagyobb arányban a vám- és pénzügyőr hallgatók voltak érintettek ebben (14 fő, vagyis 56%). Mivel a legtöbb leszerelő is közülük került ki, ezért a magas elbizonytalanodási arány a szociális fertőzéssel is magyarázható: ha mások megtehetik, hogy abbahagyják, megtehetem én is. A csoporton belül alakulhattott ki egy implicit norma a leszereléssel kapcsolatban.

Összegzés

Az általunk végzett vizsgálat egy feltáró jellegű, leíró kutatás, melynek egyik kitűzött célja a rendészeti tisztí utánpótlás egyik bementi forrásának

monitorozása volt: a 2023–2024-es tanévben a NKE-n nappali munkarendben tanuló leendő tisztjelöltek motivációinak megismerése, fontosabb paraméterek szerinti leírása. Számos olyan jelenséget sikerült azonosítanunk, melyek további feltárást érdemelnek. Az egyik ilyen a nők rendkívül magas aránya a rendészeti tiszti képzésben, valamint dominanciájuk bizonyos szakirányokon. A hallgatók pályaválasztási motivációi egybecsengenek a szakirodalom által megjelölt indítékokkal. Adataink alapján sikerült megneveznünk néhány tényezőt, melyek összefüggésben állhatnak a kiképzés alatti elbizonytalanodással. Bár jelen kutatásunk sok érdekes, további kutatási irányokat is kijelölő eredményt hozott (ilyen például a jelen tanulmányban nem részletezett területi megoszlás, mely megdönteni látszik néhány „rendészeti preconcepciót”), határozott összefüggéseket akkor tudunk kimutatni, ha több éven keresztül követjük és mérjük a bejövő állomány motivációját, ezért vizsgálatunkat, kibővített formában, szeretnénk megismételni a 2024–2025-ös tanévtől kezdődően.

Felhasznált irodalom

- Cambareri, J. F., & Kuhns, J. B. (2018). Perceptions and perceived challenges associated with a hypothetical career in law enforcement: Differences among male and female college students. *Police Quarterly*, 21(3), 335–357. <https://doi.org/10.1177/1098611118760862>
- Christián L., & Erdős Á. (2020). Vészharang és jubileum? A rendészeti felsőoktatás kilátásai, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségei. *Belügyi Szemle*, 68(12), 11–42. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.1>
- Christián L., Hautzinger Z., & Kovács G. (2021). A magyar rendészeti felsőoktatás jelene és jövője. *Magyar Rendészet*, 21(Különszám), 53–72. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.ksz.4>
- Clinkinbeard, S. S., Solomon, S. J., & Rief, R. M. (2021). Why did you become a police officer? Entry-related motives and concerns of women and men in policing. *Criminal Justice and Behavior*, 48(6), 715–733. <https://doi.org/10.1177/0093854821993508>
- Cumming, E., Cumming, I., & Edell, L. (1965). Policeman as philosopher, guide and friend. *Social Problems*, 12(3), 276–286. <https://doi.org/10.2307/798922>
- Eltib, S., & Milincic, D. (2020). Motivations for becoming a police officer: A global snapshot. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 36(1), 1–9. <https://doi.org/10.1007/s11896-020-09396-w>
- Erdős Á., & Magasvári A. (2023). A pénzügyőri hivatásválasztás háttérének kvalitatív vizsgálata. *Neveléstudomány*, 2023(2), 32–43. <https://doi.org/10.21549/NTNY.41.2023.2.3>
- Fekete M., Bajnok A., & Hegedűs J. (2023). Akciókutatás a rendészeti felsőoktatásban: egy tantárgyfejlesztés reflexiója. *Neveléstudomány: Oktatás, Kutatás, Innováció*, 11(2), 20–31. <https://doi.org/10.21549/NTNY.41.2023.2.2>

- Fekete M., Hegedűs J., Molnár K., Hlavacska G., & Molnár I. J. (2022). A magatartástudomány helye és a kompetenciafejlesztés lehetőségei a rendészeti felsőoktatásban. *Belügyi Szemle*, 70(10), 2029–2046. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.10.6>
- Finszter G. (1986). Hivatás – megélhetés. Hozzászólás Mészáros Ferenc vezérőrnagy: „A pályántartás lehetőségei és feladatai a csapatoknál” című cikkéhez. *Honvédségi Szemle*, 40(11), 16–20.
- Foley, P. F., Guarneri, C. & Kelly, M. E. (2008). Reasons for choosing a police career: Changes over two decades. *International Journal of Police Science and Management*, 10(1), 2–8. <https://doi.org/10.1350/ijps.2008.10.1.2>
- Földesi K. (2013). REND + ŐR + (NŐ)? Nők és férfiak a rendőrségen. In Karlovitz J. T. (Szerk.), *Vzdelávanie, výskum a metodológia = Oktatás, kutatás és módszertan: Neveléstudományi és Szakmódszertani Konferencia* (pp. 761–771).
- Garcia, V. (2003). „Difference” in the police department: Women, policing, and „doing gender”. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 19(3), 330–344. <https://doi.org/10.1177/1043986203254530>
- Kerezsi K. (2020). A rendőrség militarizálódása: áldás vagy átok? *Magyar Rendészet*, 20(3), 147–162. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.9>
- Lester, D. (1983). Why do people become police officers: A study of reasons and their predictions of success. *Journal of Police Science and Administration*, 11(2), 170–174.
- Magasvári A. (2022). *A pénzügyőri szolgálat empirikus vizsgálata az utánpótlás- és hivatáskutatások tükrében* [Doktori értekezés, Nemzeti Közszerzői Egyetem, Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola]. <https://doi.org/10.17625/NKE.2022.037>
- Markus, H., & Nurius, P. (1986). Possible selves. *American Psychologist*, 41(9), 954–969. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.9.954>
- McCafferty, F. L. (2003). The challenge of selecting tomorrow’s police officers from generations X and Y. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 31(1), 78–88.
- Savickas, M. L. (2005). The theory and practice of career construction. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (pp. 42–70). John Wiley & Sons.
- Sárközi I. (2008). *Nők a rendészetben* [Doktori értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola]. <https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12133/ertekezes.pdf?sequence=1>
- Scrivner, E. (2006). *Innovations in police recruitment and hiring: Hiring in the spirit of service*. Office of Community Oriented Policing Services. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/innovations-police-recruitment-and-hiring-hiring-spirit-service>
- Simon Zs. (2015). Nők szerepvállalása a fegyveres erőknél. In *Tanulmányok a társadalomról III. A Szegedi Tudományegyetem Alkalmazott Társadalomismereti Tanszék, valamint az SZTE Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék Tudományos Diákköri Munkái* (pp. 189–218).
- Wilson, J. M., & Grammich, C. A. (2009). *Police recruitment and retention in the contemporary urban environment: Conference proceedings*. RAND Corporation. <https://doi.org/10.7249/RB9546>

Wu, Y., Sun, I., & Cretacci, M. A. (2009). A study of cadets' motivation to become police officers in China. *International Journal of Police Science & Management*, 11(3), 377–392. <https://doi.org/10.1350/ijps.2009.11.3.142>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Police raid Bury homes in dawn crackdown on drugs*. www.burytimes.co.uk/news/17688447.police-raid-bury-homes-dawn-crackdown-drugs/
- URL2: *Cluster of police arrest resistant homeless man (video)*. www.berkeleyside.org/2015/02/13/cluster-of-police-arrest-resistant-homeless-man-video
- URL3: *Csongrádi rendőr lopás miatt magára hívta a rendőröket egy kacsatelepen*. www.rtl.hu/baleset-bunugy/2023/01/10/csongrad-rendor-lopas-magara-hiv-rendor-kacsatelep
- URL4: *To protect and to serve – a heartwarming moment shared on Reddit*. www.reddit.com/r/aww/comments/1hz1tu/to_protect_and_to_serve/
- URL5: *US protests in pictures: George Floyd, BLM, police brutality, and Breonna Taylor*. www.independent.co.uk/news/world/americas/us-protests-pictures-george-floyd-blm-police-brutality-photography-breonna-taylor-a9545586.html
- URL6: *Interview considerations for officers dealing with complex trauma*. www.policechief-magazine.org/interview-considerations-complex-trauma/
- URL7: *Új közlekedésrendészeti ellenőrző akció Magyarországon*. www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/kozlekedesrendeszet/uj-kozlekedesrendeszeti-ellenorzo
- URL8: *A rendőrség legfrissebb hírei és információi*. www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink?field_feltolto_szerv_tid=111&field_feltolto_szerv_target_id=All&page=5392
- URL9: *Országos Rendőr- és Tűzoltónap 2024 Budapesten*. www.csodalatosmagyarorszag.hu/programok/csaladi/orszagos-rendor-es-tuzoltonap-2024-budapest/

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Fekete M., & Hlavacska G. (2025). Rendőri pályaválasztási motiváció és szakmai identitás – A pályaválasztás mögött álló okok vizsgálata a rendészeti képzésben résztvevő hallgatók körében. *Belügyi Szemle*, 73(4), 787–810. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp787-810>

Nyilatkozatok

A szerzők szeretnék köszönetüket kifejezni a Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézetnek és annak munkatársainak a kutatásuk támogatásáért és az általuk nyújtott praktikus segítségért.

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Az adatokat kérésre rendelkezésre bocsátják.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Fekete Márta, aki a fekete.marta@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Az eseményadat-rögzítők (EDR) szerepe a közlekedési bűncselekmények bizonyítása során

The role of event data recorders (EDRs) in proving traffic offences

Herke Csongor

Prof. Dr., DSc., tanszékvezető egyetemi tanár,
MTA doktora
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
herke.csongor@ajk.pte.hu

Szécsi Tibor László

osztályvezető, rendőr alezredes
Budapesti Rendőr-főkapitányság,
Balesetmegelőzési és Közlekedési Osztály
szecsiot@gmail.com

Absztrakt

Az eseményadat-rögzítők (EDR) egyre nagyobb jelentőséggel bírnak a közlekedési balesetek és közúti bűncselekmények rekonstrukálásában. Az EDR-ek által rögzített adatok – például sebesség, fékezés, gyorsulás és kormányzás – pontos információkat nyújtanak a jármű mozgásáról a balesetet megelőző és követő másodpercekben. A tanulmány bemutatja az EDR-ek jogi és technikai aspektusait, valamint azok szerepét a közlekedési balesetek elemzésében és a felelősség megállapításában.

Az EDR-adatok alkalmazása nemcsak a baleseti rekonstrukciót segíti elő, hanem alapvető bizonyítékként is szolgálhat a bírósági eljárások során. Az Amerikai Egyesült Államokban és az Európai Unióban különböző jogi szabályozások biztosítják az EDR-ek által rögzített adatok felhasználhatóságát, azonban az adatvédelem és a hozzáférhetőség kérdései továbbra is kihívást jelentenek.

A tanulmány javaslatokat fogalmaz meg az EDR-technológia továbbfejlesztésére, beleértve az adatrögzítés időtartamának növelését, az adatok integrálását más forgalomirányítási rendszerekkel, valamint a szabványosított formátumok bevezetését a kriminalisztikai és közlekedésbiztonsági vizsgálatok hatékonyságának növelése érdekében.

Cél: A tanulmány célja az EDR szerepének vizsgálata, különösen a közlekedési bűncselekmények bizonyítása során. Az EDR-ek által rögzített adatok

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 02. 20. Átdolgozás: 2025. 03. 03.
Elfogadás: 2025. 03. 05.

megbízható információforrást jelentenek a balesetek előtti és utáni események rekonstruálásához, ezáltal hozzájárulnak a felelősség pontos megállapításához. A kutatás kiemelten foglalkozik azzal, hogy az EDR-adatok milyen mértékben segíthetik a jogalkalmazó szerveket a közlekedési jogsértések felderítésében és a büntetőeljárások során. A tanulmány elemzi az EDR-technológia technikai paramétereit, különös tekintettel a rögzített adatok típusaira, megbízhatóságára és jogi felhasználhatóságára. Ezenkívül összehasonlítja az Amerikai Egyesült Államok és a kontinentális országok jogi szabályozásait, amelyek eltérő módon kezelik az EDR-adatok bizonyítékként való alkalmazását. A kutatás célja továbbá a jelenlegi szabályozási és technikai korlátok feltárása, valamint javaslatok megfogalmazása az EDR-adatok hatékonyabb integrálására a közlekedésbiztonsági és kriminalisztikai vizsgálatokba.

Módszertan: Az elemzés során a szerzők dokumentumelemzést alkalmaztak, amely magában foglalta a releváns jogszabályok, nemzetközi és hazai szabályozások, valamint bírósági ítéletek vizsgálatát az EDR-adatok bizonyítékként történő felhasználásával kapcsolatban. A kutatás másik fontos eleme a komparatív jogi elemzés, amely összehasonlította az EDR-ek jogi és technikai szabályozását az Amerikai Egyesült Államokban és az Európai Unióban. Az adatok felhasználhatóságát és hitelességét bírósági gyakorlatok és korábbi esetek elemzésével is vizsgálták. A kutatás során esettanulmányokat is elemeztek, amelyek konkrét közlekedési balesetek rekonstrukciójára és az EDR-adatok bizonyító erejére fókuszáltak. Az elemzés részét képezte a kriminalisztikai szakértők által végzett adatértelmezési eljárások vizsgálata, amely a technológia megbízhatóságát és alkalmazhatóságát értékelte. A módszertan kiegészült egy kritikai elemzéssel, amely az EDR-technológia jelenlegi kihívásait és fejlesztési lehetőségeit tárgyalta, beleértve a jogi és adatvédelmi kérdéseket is. A kutatás végső célja az volt, hogy javaslatokat fogalmazzon meg az EDR-ek kriminalisztikai és közlekedésbiztonsági felhasználásának optimalizálására.

Megállapítások: A kutatás kimutatta, hogy az EDR-ek kulcsfontosságú szerepet töltenek be a közlekedési bűncselekmények bizonyításában, mivel pontos és objektív adatokat szolgáltatnak a balesetek körülményeiről. Az EDR-ek által rögzített adatok – például a jármű sebessége, a fékezés időzítése és a kormányzás iránya – hozzájárulnak a közlekedési események rekonstruálásához, ezáltal segítik a hatóságokat a felelősség megállapításában.

A tanulmány rámutatott arra, hogy az EDR-adatok bizonyítékként való elfogadása jogilag eltérő a különböző országokban. Az Amerikai Egyesült Államokban ezek az adatok gyakran elfogadottak bírósági eljárásokban, míg az Európai Unióban az adatvédelem és a személyiségi jogok védelme korlátozhatja a felhasználásukat. Ezenkívül megállapításra került, hogy az EDR-ek jelenlegi rögzítési

időtartama nem minden esetben elegendő a teljes vezetői cselekvéssor dokumentálására, különösen összetettebb balesetek esetén. A tanulmány hangsúlyozza, hogy a rögzítési idő meghosszabbítása és az adatok részletesebb elemzése javíthatná az EDR-ek kriminalisztikai alkalmazását. További problémát jelent az adatok hitelessége és sértetlensége, amelyeket a bíróságoknak és a szakértőknek alaposan ellenőrizniük kell. A kutatás javasolja az EDR-adatok szabványosítását, hogy azok egységes módon legyenek felhasználhatók a közlekedési balesetek vizsgálatában.

Végezetül, a tanulmány kiemeli, hogy a technológiai fejlődés és a jogi szabályozások összehangolása szükséges ahhoz, hogy az EDR-ek hatékonyabban támogassák a közlekedésbiztonságot és a büntetőeljárást.

Érték: A kutatás nemcsak technikai szempontból vizsgálja az EDR-ek működését, hanem a jogi és adatvédelmi kihívásokat is tárgyalja, amelyek a bírósági eljárásokban való felhasználásukat befolyásolják. A tanulmány értéke abban rejlik, hogy összehasonlítja az amerikai és az uniós jogi szabályozást, ezáltal betekintést nyújt a nemzetközi joggyakorlatba. A kutatás hozzájárul a közlekedésbiztonsági szakértők, jogászok és döntéshozók munkájához azáltal, hogy az EDR-ek pontos adatainak felhasználhatóságát vizsgálja bünyügyi eljárások során. Különösen fontos az EDR baleseti rekonstrukcióban játszott szerepének elemzése, amely segítséget nyújt a hatóságoknak és szakértőknek a közlekedési balesetek objektív vizsgálatában. A kutatás kiemeli, hogy az EDR-ek által gyűjtött információk növelhetik a baleseti felelősség megállapításának megbízhatóságát. A tanulmány gyakorlati értékét tovább növeli a szabályozási és technológiai fejlesztésekre vonatkozó javaslatok megfogalmazása, amelyek hozzájárulhatnak az EDR-ek hatékonyabb felhasználásához a közlekedésben. Az itt bemutatott eredmények alapján a jövőben lehetőség nyílna a baleseti adatok egységes szabványosítására és szélesebb körű jogi elfogadására, ezzel növelve a közlekedésbiztonságot és a büntetőeljárások hatékonyságát.

Kulcsszavak: eseményadat-rögzítő (EDR), közlekedési bűncselekmények, baleseti rekonstrukció, közlekedésbiztonság

Abstract

Event data recorders (EDRs) are becoming increasingly important in the reconstruction of traffic accidents and road crime. The data recorded by EDRs, such as speed, braking, acceleration and steering, provide accurate information on vehicle movements in the seconds before and after an accident. The paper describes the legal and technical aspects of EDRs and their role in analysing road accidents and establishing liability. The use of EDR data not only facilitates accident reconstruction, but can also serve as essential evidence in court

proceedings. In the United States and the European Union, different legal regimes ensure the usability of the data recorded by EDRs, but privacy and accessibility issues remain a challenge.

The study makes recommendations for further development of EDR technology, including increasing the duration of data recording, integrating data with other traffic management systems, and introducing standardised formats to increase the efficiency of forensic and traffic safety investigations.

Aim: The aim of the study is to examine the role of EDR, in particular in the evidence of traffic offences. The data recorded by EDRs are a reliable source of information for reconstructing events before and after accidents, thus contributing to the accurate attribution of responsibility. The research will focus on the extent to which EDR data can assist law enforcement agencies in detecting and prosecuting traffic offences. The study analyses the technical parameters of EDR technology, in particular the types of data recorded, their reliability and their legal usability. It also compares the legal regimes in the United States and continental countries that deal differently with the use of EDR data as evidence. The research also aims to identify current regulatory and technical limitations and to make recommendations for better integration of EDR data into road safety and criminal investigations.

Methodology: The authors used a documentary analysis, which included an examination of relevant legislation, international and domestic regulations and court rulings on the use of EDR data as evidence. Another important element of the research was comparative legal analysis, which compared the legal and technical regulation of EDRs in the United States of America and the European Union. The usability and credibility of the data were also examined by analysing judicial practices and previous cases. The research also analysed case studies focusing on the reconstruction of specific traffic accidents and the evidential value of EDR data. The analysis included an examination of data interpretation procedures carried out by forensic experts to assess the reliability and applicability of the technology. The methodology was complemented by a critical analysis of the current challenges and opportunities for development of EDR technology, including legal and privacy issues. The ultimate aim of the research was to formulate recommendations for optimising the use of EDRs in forensic and road safety applications.

Findings: The research has shown that EDRs play a key role in the evidence of traffic offences by providing accurate and objective data on the circumstances of accidents. The data recorded by EDRs, such as vehicle speed, braking timing and steering direction, contribute to the reconstruction of traffic incidents, thus helping authorities to establish responsibility. The study pointed out that the legal

acceptance of EDR data as evidence varies from country to country. In the United States of America, these data are often accepted in court proceedings, while in the European Union, data protection and privacy rights may limit their use.

In addition, it has been found that the current recording period of EDRs is not always sufficient to document the full sequence of driver actions, especially in more complex accidents. The study stresses that an extension of the recording period and a more detailed analysis of the data could improve the forensic use of EDRs. A further problem is the authenticity and integrity of the data, which should be carefully checked by courts and experts. The research suggests standardisation of EDR data so that they can be used in a consistent way in traffic accident investigations. Finally, the study highlights the need to harmonise technological advances and legal regulations to make EDRs more effective in supporting road safety and criminal prosecution.

Value: The research not only examines the technical aspects of EDRs, but also addresses the legal and privacy challenges that affect their use in court proceedings. The value of the study lies in its comparison of US and EU legislation, thus providing insights into international jurisprudence. The research contributes to the work of road safety experts, lawyers and policy makers by examining the usability of accurate EDR data in criminal proceedings. Of particular importance is the analysis of the role of EDR in accident reconstruction, which will help authorities and experts to objectively investigate traffic accidents. The research underlines that the information gathered by EDRs can increase the reliability of accident liability assessments.

The practical value of the study is further enhanced by the recommendations for regulatory and technological improvements that could contribute to a more effective use of EDRs in transport. The results presented here could lead to the possibility of a uniform standardisation and wider legal acceptance of accident data in the future, thus improving road safety and the efficiency of prosecutions.

Keywords: Event Data Recorder (EDR), traffic crimes, accident reconstruction, road safety

Az EDR használatának elméleti és gyakorlati problémái

Az eseményadat-rögzítők (Event Data Recorder, EDR) egyre szélesebb körben elérhetőek, és kulcsszerepet játszanak a közlekedési balesetek okainak feltárásában. Az EDR-ek által rögzített adatok – például a jármű sebessége, a fékezés időzítése és az egyéb vezetői beavatkozások – segíthetnek a balesetek rekonstruálásában

és a megelőző biztonsági rendszerek fejlesztésében (Chen et al., 2017). Az EDR emiatt egyre nagyobb szerepet és figyelmet kap a világ közúti közlekedésében, mivel jelentősen hozzá tudnak járulni a közúti közlekedésbiztonság javításához, valamint a közúti közlekedési baleseteket követő hatósági vizsgálatok hatékonyságát jelentősen javíthatják. Az EDR-rendszer tulajdonképpen bizonyos értelemben a repülőgépek fekete dobozához hasonlítható, amely bizonyos járműadatokat tud és képes rögzíteni a baleset vagy egyéb járműközlekedéssel kapcsolatos rendkívüli esemény bekövetkezésénél. Segít meghatározni a hatóságoknak az egyéni felelősséget, amely hatékonyabb igazságszolgáltatást eredményez. Az EDR-rendszerekből kinyert adatok elemzése hozzájárulhat a közúti közlekedésbiztonság javításához, akár műszaki, akár humán értelemben is.

A passzív biztonsági rendszerek, például a légzsákok és az övfeszítők működésének vizsgálata során az EDR-ek régóta fontos eszközök. Az aktív biztonsági rendszerek – például az automatikus vészfékezés (AEB) és a sávelhagyásra figyelmeztető rendszerek – tesztelése azonban nagyobb kihívásokat rejt magában, mivel az események megelőző szakaszában rendelkezésre álló objektív adatok korlátozottak. Egyes szabályozások kifejezetten előírják a balesetet megelőző járműdinamikai adatok rögzítését, amely jelentősen segítheti az aktív biztonsági rendszerek fejlesztését és értékelését (Thomson et al., 2013).

Az EDR-ek általában a jármű légzsákvezérlő moduljába vannak integrálva, és a következő főbb paramétereket rögzítik: a jármű sebessége és gyorsulása az ütközés előtti másodpercekben; a fék- és gázpedál használata; kormányzási adatok és stabilitási rendszerek működése; biztonsági övek állapota és az utasok védelmi rendszereinek aktiválása (Gabler et al., 2004).

Fontos leszögezni, hogy a közúti balesetek rekonstruálhatósága és a felelőség megállapíthatósága eltérő mértékű attól függően, hogy milyen balesetről van szó (Vida & Török, 2023):

- Útelhagyásos balesetek: gyakran nehezen rekonstruálhatók, különösen EDR-adatok nélkül.
- Előzési és kanyarodási ütközések: az eseményrögzítők segíthetik a manőverek időzítésének meghatározását.
- Frontális ütközések és sávváltások: az EDR+ jelentősen javíthatja az elemzés pontosságát.
- Lámpás kereszteződésekben történt balesetek: az EDR-adatok önmagukban nem elegendők, szükség van forgalomirányító rendszer szinkronizált adatainak rögzítésére.

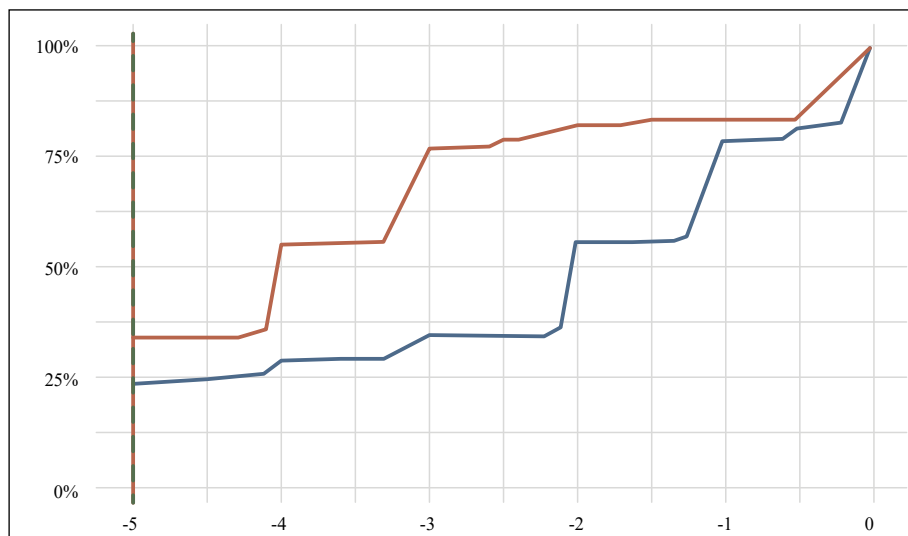
Más szerzők az EDR-ek baleseti rekonstrukció során való alkalmazásakor az egyenes vonalú fékezés, a sávváltási manőver, a kanyarodás és a körforgalomban

történő haladás szerint tesznek különbséget (Guzek & Lozia, 2021). Azonban bármelyik felosztást is nézzük, megállapítható, hogy az EDR pontossága korlátozott, különösen az olyan mozgásoknál, ahol a jármű jelentős dőlési szögváltozásokat mutat.

Az EDR a balesetet megelőzően csak pár másodpercig rögzíti a meghatározott adatokat, és a bekövetkezést követően is csak pár másodpercet rögzít. Chen és társai kutatása éppen erre a problémára hívta fel a figyelmet (Chen et al., 2017). A kutatás során az EDR-adatokat összevetették a National Automotive Sampling System Crashworthiness Data System (NASS/CDS) és a National Motor Vehicle Crash Causation Study (NMVCCS) adatbázisaival, valamint két természetes vezetési vizsgálattal (100-Car NDS és SHRP-2 NDS). A vizsgálatok azt mutatták, hogy az EDR-ek jelenlegi öt másodperces adatgyűjtési időtartama nem minden esetben elegendő a vezetői cselekvések teljes körű rögzítésére. A fékezési eseményeket tartalmazó adatok szerint az esetek 35%-ában a fékezés már öt másodperccel az ütközés előtt megkezdődött, tehát az adatgyűjtésnek hosszabb időszakot kellene lefednie.

1. számú ábra

A fékezési adatok megjelenése az EDR-ben

Forrás. Chen et al., 2017.

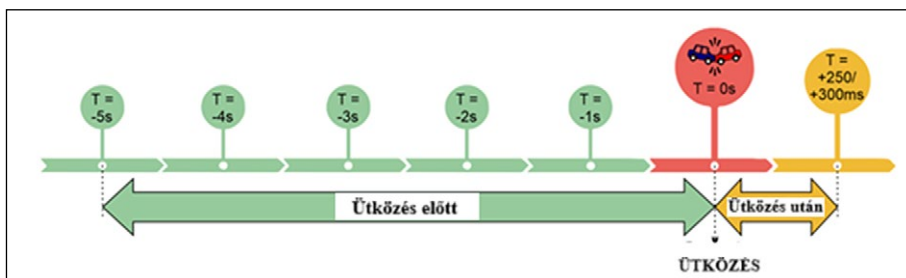
Az 1. számú ábrán a felső vonal jelzi a fékezési felső határt, az alsó az alsó határt. Jól látható, hogy a járművezetők több mint egyharmada már az EDR öt másodperces rögzítési ideje előtt megkezdte a fékezést.

A tanulmány azt is kimutatta, hogy az EDR-ek nem mindig rögzítik teljes egészében a kereszteződésben zajló eseményeket. Az esetek 13%-ában a járművezető már több mint öt másodperccel az ütközés előtt áthaladt a kereszteződés határán, amelyet az EDR-ek nem tudtak megfelelően dokumentálni. A kanyarodási és gyorsítási adatok hiánya miatt az ilyen balesetek rekonstruálása nehezebb lehet. Ugyanez a helyzet a letérési balesetekkel, amelyek során a járművezetői reakciók és az ütközés közötti idő kulcsfontosságú.

A legtöbb országban érvényben lévő szabályozás szerint tehát az EDR-nek legalább öt másodpercnyi ütközés előtti adatot kell rögzítenie, és legalább az ütközés pillanatát követő rövid, 250 ms-os időszakot is. A szakértők szerint ugyanis ezek a legrövidebb adatperiódusok, amikre szükség van ahhoz, hogy a jármű ütközés előtti viselkedéséről és az ütközés által az ütközés hatására előidézett járműdinamikáról, mint az ütközés hatásáról, némi információt kapjunk. Ezt az időtartamot a 2. számú ábra szemlélteti.

2. számú ábra

Az adatrögzítés időtartama az EDR-ben

Forrás. Laranjeira, 2022.

Chenék kutatásának az eredményei azt sugallják, hogy az EDR-ek jelenlegi öt másodperces felvételi időtartama sok esetben nem elegendő a teljes baleseti szekvencia rögzítésére. Ez különösen igaz a hátsó ütközések, kereszteződési balesetek és letérési események esetében, ahol a vezetői cselekvések akár nyolc másodperccel az ütközés előtt is kezdődhetnek (Chen et al., 2017).

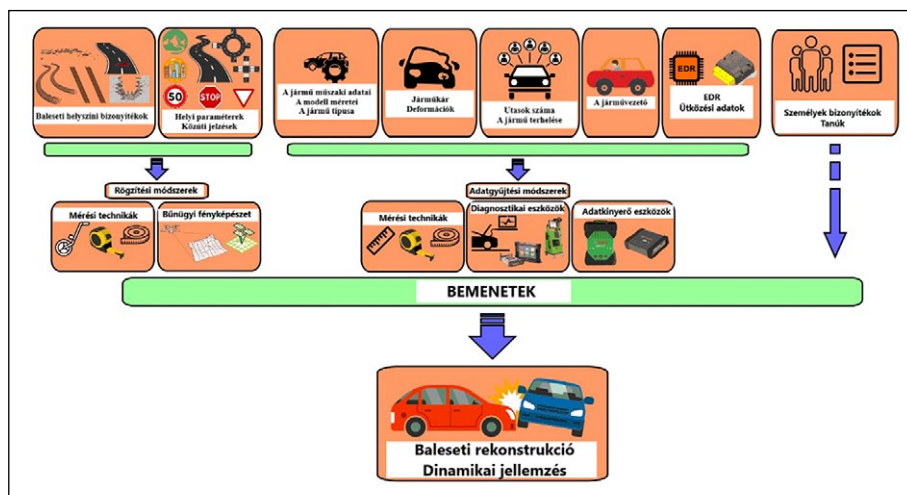
Az EDR-nek négy fő alkalmazási területe lehet a közúti baleseti adatgyűjtésben. Az első a baleseti rekonstrukció. Az EDR-ek által szolgáltatott adatok ugyanis segítenek a baleseti események időbeli sorrendjének és az ütközési dinamikának a pontos feltérképezésében. A második terület a járműbiztonsági rendszerek értékelése. A biztonsági rendszerek (például automatikus vészfékezés, sávellahagyás-figyelmeztetés) hatékonysága jól elemezhető az EDR-adatok alapján. A harmadik terület a jogszabályi és biztosítási vizsgálatok. Az EDR-adatok

döntő szerepet játszhatnak a felelősség megállapításában és a biztosítási igények elbírálásában. Végül az EDR-adatok segíthetnek a közlekedéspolitikai döntéshozatalban, a közlekedési infrastruktúra fejlesztésében és a biztonsági előírások módosításában is (Gabler et al., 2004).

A fentiek közül a baleseti rekonstrukcióról szólnánk részletesebben. A baleseti rekonstrukció célja, hogy meghatározza a járművek és a vezetők viselkedését a baleset során. Ehhez különböző adatforrások állnak rendelkezésre, például helyszíni nyomok (féknyomok, járműtörmelékek és az útburkolat sérülései), tanúvallomások (szemtanúk és a balesetben érintettek vallomásai), járműkárok elemzése (a deformációs energia és az ütközési sebesség kiszámítása), végül az EDR-adatok [gyorsulás, sebességváltozás (Delta-V), kormányzás, fékezés és egyéb paraméterek]. A több területről származó összes információt össze kell gyűjteni, kombinálni és értékes inputként kell felhasználni a közúti balesetek kivizsgálásához, ahogyan azt a 3. számú ábrán bemutatott diagram szintetizálja, hogy az ütközések körülményeire vonatkozó következtetéseket jelentős pontossággal, precizitással és megbízhatósággal lehessen levonni.

3. számú ábra

A baleseti rekonstrukció során összegyűjtött adatok

Forrás. Laranjeira, 2022.

Az EDR-ek alkalmazása jelentősen növeli a rekonstrukció pontosságát, mivel olyan információkat szolgáltatnak, amelyeket korábban nehéz volt beszerezni vagy pontosan meghatározni. Az EDR-adatok pontossága és megbízhatósága több tényezőtől függ. Ilyen lehet a mintavételezési gyakoriság. Az EDR

nem minden esetben rögzíti elegendő időtartamon keresztül az adatokat, ami befolyásolhatja az ütközés előtti események pontos rekonstrukcióját. Meg kell említeni az adatok integritásának kérdését is, mivel az adatok pontossága függhet a szenzorok érzékenységtől és a feldolgozási algoritmusoktól. Végül befolyásolhatják az EDR által rögzített adatokat a külső tényezők (útviszonyok, időjárási körülmények és egyéb külső tényezők) is (Laranjeira, 2022).

Az EDR által szolgáltatott adat mint bizonyíték

Az EDR által szolgáltatott adatok bizonyíték jellege először az Amerikai Egyesült Államokban merült fel. Az USA-ban a bizonyítékok elfogadásához sokáig úgynevezett Frye-tárgyalást kellett lefolytatni. Az amerikai jog szerint ugyanis mindaddig, amíg valamilyen tudományos bizonyítékot nem tartanak általánosan elfogadottnak, mind a vád, mind a védelem kérheti Frye-tárgyalás lefolytatását annak érdekében, hogy az elmélet és a módszer minden részletkérdését tisztázzák (Tremmel et al., 2009). Az Egyesült Államokban a Frye-standardot igen sokáig alkalmazták, de azt később felváltotta a Daubert-standard, amit a Daubert vs. Merrell Dow Pharmaceuticals, Inc. ügyben hozott 1993-as szövetségi bírósági ítélet vezetett be ([URL1](#)). Az ügyben a bíróság megállapította, hogy a Frye-standard elfogadhatósági normája összeegyeztethetetlen a bizonyítási szövetségi szabályokkal, amelyek tágabban közelítették meg az új tudományos bizonyítékokat. A Daubert-standard szigorúbban szabályozza a tudományos bizonyítékok elfogadhatóságát, és lehetővé teszi a bíróságok számára, hogy szélesebb körű mérlegelés alapján döntsenek a szakértői bizonyítékok elfogadhatóságáról. Végül soron a Daubert-standard megváltoztatta az új tudományos bizonyítékok elfogadhatóságának mértékét az „általános elfogadottságról” a „megbízhatóságra”. Az Egyesült Államokban ma már a Daubert-standard a gyakoribb szabvány, bár egyes államok még mindig a Frye-standardot alkalmazzák (Bartók et al., 2024).

Számos olyan referenciaügy van, amelyben az EDR-adatokat elfogadhatónak és megbízhatónak ítélték. Ezen ügyek közül sok a légzsákok termékhibájával/hanyagságával kapcsolatos, többek között a Bachmann v. General Motors Corp. ügyben, ahol az EDR-adatokat egy Frye-meghallgatást követően fogadták el, amelyet a fellebbviteli bíróság helybenhagyott (Bachmann, 2000). A General Motors Corp. ellen több légzsákuügyben is EDR-adatokat használtak annak bizonyítására, hogy a kioldás elmaradása megfelelő volt (Cansler, 2002; Sipes, 1997). Az EDR-adatok megbízhatóságának kérdésével foglalkozó számos más fontos ügyben megállapították, hogy nincs szükség Frye-meghallgatásra, és hogy az

EDR bizonyítékok jogilag és a tudományos közösség által általánosan elfogadott módon megbízhatóak. Azonban az USA-ban az adatok felhasználása során a Daubert-szabvány által meghatározott tudományos megbízhatósági kritériumokat figyelembe kell venni (Daily et al., 2008). Mivel az EDR-eket csak nemrégiben kezdték el használni a gépjárművekben, a bírósági ügyekben bizonyítékként való felhasználásukra csak az elmúlt tíz-tizenöt évben került sor az USA-ban.

A kontinentális jogrendszerű országokban is kialakult a szakvélemény elfogadhatóságának feltételrendszere (Bartkó et al., 2024). Ezek fő jellemzői a szakértői minősítés (a szakvéleményt adó személynek általában szakértői minősítéssel kell rendelkeznie az adott területen), a megbízhatóság (a szakvéleménynek megbízhatónak és megalapozottnak kell lennie), a tudományos elfogadottság (a szakértő által használt módszereknek és elméleteknek elfogadottnak kell lenniük a tudományos közösségben az adott területen), az objektivitás (a szakvéleménynek objektívnek kell lennie, és nem szabad elfogultságot vagy egyéni véleményt tükröznie), valamint az egyértelműség és érthetőség (a szakvéleménynek világosnak és érthetőnek kell lennie a bíróság és az érintettek számára). Az EDR által szolgáltatott adatokat elfogadják a szakvélemény alapjául, ezért azok felhasználhatók bizonyítékként hazánkban is. Ugyanakkor Rao rámutatott arra, hogy az EDR-adatok kombinálása más adatforrásokkal, például természetes vezetési vizsgálatokkal (Naturalistic Driving Data, NDD) lehetővé teheti a vezetői viselkedés pontosabb értékelését (Rao, 2017).

Az EDR által szolgáltatott adatok nagy segítséget nyújthatnak az úgynevezett digitális kriminalisztikában. A digitális kriminalisztika a bűnügyi vizsgálatok egyik speciális ága, amely az elektronikus eszközökből származó adatok elemzésére és visszaállítására összpontosít. A digitális kriminalisztika legfőbb ágai a mobil eszközök kriminalisztikája (például mobiltelefonok és táblagépek adatainak vizsgálata), a hálózati kriminalisztika (internetes hálózatokon történő támadások elemzése), az adatbázis kriminalisztika (adatbázisok manipulációjának nyomozása) és a fájlrendszerek és adattárolók vizsgálata (merevlemezek és más digitális tárolók adatelemzése). Az EDR mint bizonyíték ebbe az utóbbi ágazatba sorolható. Mivel a digitális kriminalisztika alapkövetelménye, hogy a bizonyítékok begyűjtése szakszerű módon történjen, a digitális eszközökön végzett módosítások dokumentálásra kerüljenek és az adatokat megbízható forrásból szerezzék be, ezeket a szabályokat az EDR esetén is be kell tartani (Gunawardhana, 2021).

A digitális kriminalisztika által feltárt és rögzített bizonyítékok a büntetőeljárásban a megfelelő jogszabályi rendelkezések betartásával felhasználhatók. A bírósági eljárásokban felhasználható digitális bizonyítékokkal szemben támasztott követelmények alapján az EDR-ekből nyert adatoknak megbízhatónak,

pontosnak és hitelesnek kell lenniük. Daily és társai az EDR-ből származó bizonyítékokkal kapcsolatosan több problémára is rámutattak. Az első az eltérő szabványok és adatformátumok kérdése. Az EDR-ek ugyanis nem egységesek technológiai szempontból, ami nehezíti az összehasonlítást és az adatok hiteles értelmezését. A másik ilyen kérdés a zárt rendszerek és ellenőrizhetőség hiánya. Az EDR-eszközök adatfeldolgozása ugyanis nem nyilvános, így a kriminalisztikai szakértők számára nincs lehetőség az adatok független elemzésére. Végül rá kell mutatni az adatvesztés kockázatára: a járművek eltérő tárolási és naplózási mechanizmusai miatt előfordulhat, hogy kritikus adatok elvesznek vagy nem rögzülnek megfelelően (Daily et al., 2008).

Az EDR-re vonatkozó jogszabályi háttér az Amerikai Egyesült Államokban

Az Amerikai Egyesült Államokban az EDR-ekkel kapcsolatos szabályozások kezdeti időszakáról áttekintést tett közzé az NHTSA (National Highway Traffic Safety Administration), azaz az Országos Közúti Közlekedésbiztonsági Hivatal. Az NHTSA már 1997-ben ajánlást adott ki, hogy a balesetek adatait EDR-ekkel lehet gyűjteni. 1998-ban a National Highway Traffic Safety Administration's Office of Research and Development (Országos Közúti Közlekedésbiztonsági Igazgatóság Kutatási és Fejlesztési Hivatala) munkacsoportot hozott létre az EDR-ek adatainak felhasználásával és gyűjtésével kapcsolatban (URL2).

Az Amerikai Egyesült Államokban érvényes legfontosabb jogszabályi előírásokat a 49 CFR (Code of Federal Regulations – Szövetségi szabályzatok kódexe) 563. része (Event Data Recorders) tartalmazza, amely az EDR-ekkel kapcsolatos műszaki követelményeit, valamint az EDR rendszerből történő adatgyűjtési előírásokat határozza meg (URL3). Az NHTSA 2006-ban alkotta meg ezt a jogszabályt (URL4). A jogszabály nemzeti követelményeket határoz meg az EDR-rendszerrel felszerelt járművekre vonatkozóan a gépjárművek baleseteinek gyűjtésére, azoknak a tárolására és az adatoknak a visszakereshetőségére, de a járműgyártásra is követelményeket határoz meg. Pontosan előírja, hogy milyen adatalemeket kell rögzítenie az EDR-nek.

A 49 CFR jogszabályt a 2012. szeptember 1-jén vagy azt követően gyártott járművekre kell alkalmazni, amennyiben fel vannak szerelve EDR-rendszerrel. A jogszabály taxatív felsorolást tartalmaz, hogy milyen jármű-kategóriára kell alkalmazni, és külön előírást fogalmaz meg az 567.7 pont a 2013. szeptember 1-je előtt két vagy több szakaszban gyártott vagy átalakított járművekre (URL5). A 49 CFR 563 jogszabály nem kötelező előírás minden gépjárműre,

viszont ha egy gépjárműbe beszerelték, beépítették az EDR-t, akkor annak meg kell felelnie a jogszabályi előírásnak. A 49 CFR 563.7 pont szerint meghatározott adatelemeket ugyanis minden, jogszabály hatálya alá tartozó gépjárműnek teljesítenie kell.

A 49 CFR jogszabály leírja, hogy a hatálya alá tartozó gépjárművek használati utasításában angol nyelven fel kell tüntetni, hogy a gépjármű EDR-rel van felszerelve. A meghatározott szövegben leírásra került, hogy a jármű EDR-rel van felszerelve. Leírásra kerül továbbá, hogy mi az EDR fő célja, tehát bizonyos ütközési vagy ütközésszerű helyzetekben adatokat rögzít. Tartalmazza, hogy meddig tart az adatok rögzítése, hogyan működnek a gépjármű bizonyos be rendezései, információt szolgáltat a rögzített adat a biztonsági övek bekapcsolt állapotáról, meddig nyomta le a gépjárművezető a gáz- vagy a fékpedált, és milyen gyorsan haladt a gépjármű. A használati utasításban leírásra kerül továbbá, hogy ezek az adatok segíthetnek feltárni a balesetek körülményeit, és csak balesetnél kerülnek rögzítésre. Nem rögzíti az EDR a normál vezetést, továbbá nem rögzíti a személyes adatokat sem. A használati utasításban leírásra kerül továbbá, hogy balesetek vizsgálata során a hatóságok az EDR-adatokat összekapcsolhatják a személyazonosításra alkalmas adatokkal. A járműgyártókon kívül más felek is (például a rendészeti szervek) hozzáférhetnek a járművek EDR adataihoz, ehhez speciális eszköz szükséges. A járműgyártók a gépjármű használati utasítását kiegészíthetik az EDR tulajdonságaival, funkciójával, egyéb képességeivel, de a kötelező nyilatkozatnak szükséges szerepelnie benne ([URL3](#)). Egyes járműgyártók az Amerikai Egyesült Államokbeli honlapjukon is tájékoztatást nyújtanak a járműveikbe szerelt EDR-rendszerről (például a Mercedes Benz, [URL6](#)).

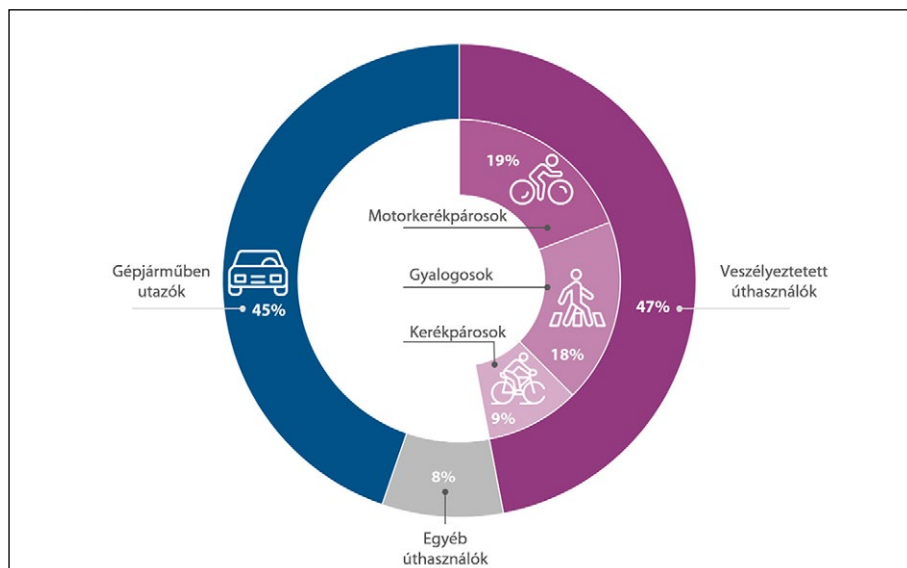
Az EDR szabályozása az Európai Unióban

Az Európai Unió az EDR-rendszerek szabályozásában élen jár, amely hozzájárul az EU közúti közlekedésbiztonságához. 2019-ben 22 800 fő vesztette életét Európa útjain, de ez a szám 2020-ra már 4000 fővel kevesebb volt ([URL7](#)). Ez a csökkenés a koronavírus-járványra is visszavezethető, de a közlekedésbiztonsági szabályok is szerepet játszottak benne. 2022-ben 20 640 fő vesztette életét az utakon az Európai Unióban, a legveszélyeztetettebbek a gyalogosok, kerékpárosok, motorkerékpárosok voltak ([URL8](#)).

Ha megvizsgáljuk a közúti halálozásokat az Európai Unióban, akkor megállapíthatjuk, hogy a közúton történő balesetek halálozási adatai az úthasználati bontásban az alábbiak voltak 2021-ben (az összeg a kerekítés miatt nem 100%).

4. számú ábra

Közüti halálozások az Európai Unióban, úthasználók szerinti bontásban (2021)

Forrás: [URL8](#).

A 4. számú ábra jól mutatja, hogy a gépjárművekben utazók és a veszélyeztetett úthasználók aránya nagyjából megegyezik (összesen 45–47%). Az Európai Unióban 2022-ben egymillió lakosra vetítve átlagosan 46 fő veszítette életét Európa közútjain közlekedési balesetében, de az uniós tagállamok között nagy a különbség. Ez a szám 2022-ben Romániában volt a legnagyobb, a legjobban teljesítő Svédországban viszont a román adatok negyede szerepelt a statisztikában ([URL8](#)).

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019. november 27-i 2019/2144 rendelete ([URL9](#)) az új járművek általános biztonsági követelményeiről rendelkezik. A rendelet 2022. július 6-án lépett hatályba, amint a Bizottság 2022/545 felhatalmazáson alapuló rendelete is, amely a személygépjárművek mellett a tehergépjárművekre is előírásokat fogalmaz meg.

A 2019/2144 EU rendelet 6 cikkének (1) bekezdése szerint „A gépjárműveket fel kell szerelni a következő fejlett járműrendszerekkel:

- intelligens sebességszabályozó;
- indításgátló alkoholszonda előkészítése;
- a járművezető fáradékonyságát és figyelmét érzékelő figyelmeztető rendszer;
- a járművezető figyelmetlenségét érzékelő fejlett figyelmeztető rendszer;
- vészfékjelzés;

- f) tolatóradar; és
- g) eseményadat-rögzítő.”

A (4) bekezdés szerint „Az eseményadat-rögzítőknek különösen a következő követelményeknek kell megfelelniük:

- a) az általuk röviddel az ütközés előtt, az ütközéskor, és közvetlenül az ütközést követően rögzített és tárolt adatoknak – nagyfokú pontossággal és az adatok fennmaradásának biztosítása mellett – tartalmazniuk kell a jármű sebességét, fékezését, helyzetét és dőlését az úton, a jármű valamennyi biztonsági rendszere, a 112-es hívószámú fedélzeti e- segélyhívó rendszer aktiválásának és üzem-módjainak állapotát, a fékek aktiválását és az aktív fedélzeti biztonsági és balesetmegelőző rendszerek érdemi beviteli paramétereit;
- b) azokat nem lehet kikapcsolni;
- c) olyan módon kell képesnek lenniük az adatok rögzítésére és tárolására, hogy:
 - i. zárláncú rendszeren működnek;
 - ii. az általuk összegyűjtött adatokat anonimizálják és védik a manipulációval és a visszaéléssel szemben; és
 - iii. az általuk összegyűjtött adatok lehetővé teszik a pontos járműtípus, -változat és -kivitel, valamint különösen a járműbe szerelt aktív biztonsági és balesetmegelőző rendszerek azonosítását; továbbá
- d) azok az adatok, amelyeket képesek rögzíteni, rendelkezésre bocsáthatók a nemzeti hatóságok számára az uniós vagy a nemzeti jog alapján kizárólag baleseti kutatás és elemzés céljára, többek között a rendszerek és alkotóelemek típusjovahagyásához, és az (EU) 2016/679 rendeletnek megfelelően egy szabványosított interfészen keresztül.”

Az eseményadat-rögzítő az (5) bekezdés szerint „nem rögzítheti és tárolhatja a jármű-azonosító szám járművet azonosító szakaszának utolsó négy számjegyét, sem más olyan információt, amely lehetővé tenné a konkrét jármű, annak tulajdonosa vagy üzembentartója beazonosítását.”

A legfontosabb előírása a Bizottság 2022/545 felhatalmazáson alapuló rendeletének az alábbi ([URL10](#)): „2024. július 6-i hatállyal a nemzeti hatóságok az eseményadat-rögzítőkkel kapcsolatos okok fennállása esetén megtiltják az új járművek nyilvántartásba vételét, értékesítését és forgalomba helyezését, amennyiben azok nem felelnek meg az ebben a rendeletben és a 160. sz. ENSZ-előírás 01. módosítássorozatában megállapított műszaki követelményeknek, mivel az ilyen járművek megfelelőségi nyilatkozatai attól kezdve nem érvényesek. A nemzeti hatóságok azonban az ilyen járműveknek az (EU) 2018/858 rendelet 48., 49. és 50. cikke szerinti nyilvántartásba vételének, értékesítésének és

forgalomba helyezésének céljára 2026. július 1-jéig elfogadják az EU-n kívül a 160. sz. ENSZ-előírás szerint megadott jóváhagyásokat a 160. sz. ENSZ-előírás 01. módosítássorozata szerinti jóváhagyás alternatívájaként.”

A 2022/545 rendelet meghatározza, hogy a jármű EDR-rendszerének milyen műszaki követelményeket kell teljesítenie. Külön foglalkozik az adatbiztonsággal is, hogy meglehessen védeni az EDR által rögzített és tárolt adatokat az esetleges manipulációtól. Külön meghatározza, hogy az EDR-en végzett szoftverfrissítéseket észszerű mértékben védeni kell a manipulációkkal szemben és az érvénytelen frissítések megelőzése érdekében. Külön részletezi a 2022/545 rendelet az adatok lehívását. Eszerint biztosítani kell szabványos adatátviteli csatlakozót, hogy soros adatkimenetén keresztül lehívhatóak legyenek az adatok. Rendelkezik a jogszabály arról, hogy ha az adatkimenet egy balesetet követően már nem lesz üzemképes, akkor az adatokat közvetlenül is le lehessen hívni az EDR-hez közvetlenül kapcsolódással. A járműgyártónak tájékoztatnia kell a típusjóváhagyó hatóságot és – a típusjóváhagyó hatóság kérésére – minden érdekelt alkotóelem-, diagnosztikaeszköz- és vizsgálóberendezés-gyártót vagy -javítót arról, hogy miként férhetnek hozzá az eseménnyel kapcsolatos adatokhoz, valamint hogyan hívják le és értelmezzék azokat. A járműveket, az EDR-eket úgy kell megtervezni, hogy képesek legyenek eseményjelentéseket előállítani. Tiltja a jogszabály, hogy az EDR-ből az adatot olyan interfészekon keresztül le lehessen hívni, melyhez nem szükséges a járműnek a kinyitása, vagy számszámok nélkül hozzáférhetőek. A vezetékek nélküli kapcsolat sem megengedett.

A kinyert adatoknak géppel olvasható formátumban rendelkezésre kell állniuk, és nem tartalmazhatnak olyan információkat, és nem bocsáthatók rendelkezésre olyan információkkal együtt, amelyek lehetővé teszik, hogy ezeket az adatokat természetes személyekkel hozzák összefüggésbe.

Külön foglalkozik a jogszabály azzal, hogy a gépjárművek időszakos műszaki felülvizsgálatánál (műszaki vizsga) biztosítani kell az EDR ellenőrzését.

Az EDR kötelező beépítése két lépcsőben történik: a járművek nyilvántartásba vétele, valamint az alkotóelemek és az önálló műszaki egységek forgalomba hozatala és üzembe helyezése betiltásának időpontja az M1, az N1 és az S, T, U kategóriák esetében 2024. július 7., az M2, M3, N2 és N3 kategóriák esetében 2026. január 7. napja. Ez azt jelenti, hogy 2024. július 7. napját követően az alábbi új gyártású járművek esetén kötelező az EDR beszerelése:

- M1: Legfeljebb 8+1 ülőhellyel rendelkező személygépkocsik (például normál személyautók, SUV-ok, kisbuszok).
- N1: Tehergépkocsik 3,5 tonnás össztömegig (például kisteherautók, furgonok).
- S: Speciális járművek (mentőautók, tűzoltóautók, páncélozott járművek, egyedi célú járművek).

- T: Mezőgazdasági és erdészeti traktorok.
- U: Haszonjárművek, munkagépek.

Az EDR kötelező bevezetésének várható hatásai Magyarországon. Az EDR rendszerek jövője

Magyarország területén a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett végleges adatok alapján 2023-ban 14 452 esetben történt személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset. Ebből halálos kimenetelű 438 volt, súlyos sérüléssel 4179 baleset járt. Hazánkban 2023-ban 19 115 közlekedési bűncselekmény történt, ebből közlekedési baleset okozása bűncselekményt 2646 esetben regisztráltak ([URL11](#); [URL12](#)). Feltehető a kérdés, hogy a személyi sérüléssel járó közúti közlekedési balesetekből, illetve közlekedési bűncselekményekből hány esetben lesz szükséges a hatóságoknak az eljárásaik során a gépjárművek EDR-adatainak letöltésére, letöltetésére, az EDR-adatok elemzésére, elemeztesére.

A 2024. július 6-tól hatályos, Magyarországra is érvényes 2022/545 rendeletre tekintettel szükségessé válhat a közúti járművek műszaki megvizsgálásáról szóló 5/1990. (IV.12.) KöHÉM rendelet, valamint a közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételeiről szóló 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet módosítása. A magyarországi új gépjárművek (főként az M1, N1 kategória) forgalomba helyezésénél szükséges lenne már most vizsgálni, hogy azok megfelelnek-e az európai uniós jogszabályi előírásoknak, még ha a hazai jogszabályi környezetet csak később igazítják is ehhez a rendelethez.

Melegh Gábor igazságügyi szakértő szerint már most is foglalkoznak EDR-rendszerek kiolvasásával, és rendelkeznek az ehhez szükséges technikai háttérrel Bosch Crash Data Retrieval (CDR) EDR-kiolvasó készülékkel ([URL13](#)). Az igazságügyi szakértők az EDR-kiolvasó készüléket a vizsgált gépjármű EDR-jéhez a vizsgált gépjármű OBD diagnosztikai interfészen keresztül tudják csatlakoztatni. Ha ez nem lehetséges a gépjármű sérülése miatt, akkor a légszákvezérlőre tudják rácsatlakoztatni a diagnosztikai eszközt. A diagnosztikai kiolvasás után 60–65 oldalas adatot kapnak, amelyet az igazságügyi szakértői vélemény elkészítésénél felfolhasználnak.

A statisztikai elemzés kimutatta, hogy az EDR és EDR+ technológiák bevezetése jelentősen növeli a balesetek rekonstruálhatóságát és a felelősség megállapításának lehetőségét. Különösen az EDR+ technológia esetében figyelhető meg a legnagyobb előrelépés, amely a baleseti okok teljes körű feltárását teszi lehetővé. Azonban bizonyos balesettípusok, például az útelhagyások és a lámpás kereszteződésekben történt ütközések esetében további fejlesztések szükségesek a teljes értékelhetőség érdekében ([Vida & Török, 2023](#)).

Ahogy más technikák esetében, az EDR-nél is elmondható, hogy még számos fejlesztésre van szükség. A legfontosabb lehetséges fejlesztési irányok a következők:

- Egységes adatgyűjtési szabványok bevezetése, amely biztosítaná az adatok egységes rögzítését és kiolvasását, hogy pontosabb rekonstrukció váljon lehetővé (Guzek & Lozia, 2021) azért, hogy az adatok könnyebben összehasonlíthatóak legyenek (Laranjeira, 2022; Gabler et al., 2004).
- Az EDR-ek rögzítési időtartamának növelése a teljes vezetői beavatkozás dokumentálása érdekében (Chen et al., 2017).
- Részletesebb adatgyűjtés biztosítása, beleértve a gyorsítási és kormányzási adatokat is (Chen et al., 2017). A mintavételezési gyakoriság növelése az ütközés előtti események pontosabb rögzítése érdekében (Thomson et al., 2013; Laranjeira, 2022).
- Független adatellenőrzési mechanizmusok kialakítása, hogy az EDR-ekből nyert bizonyítékok hitelesek és visszaellenőrizhetők legyenek (Daily et al., 2008).
- Továbbfejlesztett adatvédelmi szabályozások, amelyek biztosítják a járművezetők személyes adatainak védelmét (Gabler et al., 2004). Ennek keretében szükséges lehet az adatvédelmi szabályok szigorítása, hogy az EDR-adatok kezelése megfeleljen a GDPR elvárásainak (Ziemiak, 2019).
- Az EDR-ek és forgalomirányító-rendszerek integrációja a baleseti adatok pontosabb elemzése érdekében (Chen et al., 2017; Gabler et al., 2004). Az EDR-ek és egyéb aktív biztonsági rendszerek adatainak integrálása, hogy pontosabb képet kapjunk a vezető és a jármű közötti interakciókról (Thomson et al., 2013; Laranjeira, 2022). Az EDR-ekből származó adatok és a vezetőtámogató rendszerek kombinált használata növelhetné a közlekedésbiztonságot (Guzek & Lozia, 2021).
- Kriminálisztikai protokollok kidolgozása, amelyek biztosítanak az EDR-adatok megfelelő kezelését, begyűjtését és felhasználását (Daily et al., 2008).
- Új adattárolási technológiák alkalmazása, amelyek csökkenthetik az adatvesztés kockázatát és növelhetik az információk megbízhatóságát (Daily et al., 2008). Blockchain-alapú biztonsági megoldások bevezetése, amelyek megakadályozhatják az adatok manipulációját (Gunawardhana, 2021).
- További kutatásokra van szükség annak megállapítására, hogy az EDR-ek milyen mértékben járulhatnak hozzá az autonóm járművek biztonsági rendszereinek fejlesztéséhez (Guzek & Lozia, 2021).
- Mesterséges intelligencia és gépi tanulás alkalmazása a gyorsabb és pontosabb adatfeldolgozás érdekében. Automatizált digitális nyomozati rendszerek fejlesztése, amelyek képesek nagy mennyiségű adat valós idejű elemzésére (Gunawardhana, 2021).

Az EDR-rendszerek jövője összetett, hiszen függ a technológiai fejlődéstől, a technológiai tényezőktől, és nem utolsósorban az adatvédelmi előírásoktól. Ha a jövőről beszélünk, szóba jöhet a gyűjtött adatok kiterjesztése, akár a vezető éberségi állapotára, például biometrikus szenzorok alapján. De a környezeti tényezőket (például az időjárási és fényviszonyok adatait) is tudná gyűjteni a rendszer. Ha az adatvédelmi előírások lehetőséget nyújtanak rá, a jármű fedélzeti kameráinak felvételei is rögzítésre kerülhetnének közvetlen a baleset előtt és után.

Felmerülhet a valós idejű adattovábbítás a hatóságok részére, az adatok felhőbe történő feltöltődése balesetek esetén, bár a fentiek alapján ez egyelőre ütközik az EU-rendelet kifejezett rendelkezéseivel.

Végül utalni kell arra, hogy balesetmegelőzési felhasználása is lehetne az EDR által gyűjtött adatoknak: az adatok anonim elemzéséből kinyert információk a járműgyártást támogathatják, és azonosíthatóvá válhatnak a balesetveszélyes forgalmi szituációk, amelyekre a közútkezelők forgalomtechnikai beavatkozással meg tudnák tenni a megfelelő lépéseket.

Felhasznált irodalom

- Bachman v. General Motors Corp., 2000 FED App. 0039P (6th Cir.). <https://casetext.com/case/bachman-v-general-motors-corp-1>
- Bartkó R., Elek B., Fantoly Zs., Herke Cs. (2024). *A büntető eljárásjog tankönyve*. HVG Orac.
- Cansler v. Mills, 765 N.E.2d 698 (Ind. Ct. App. 2002). <https://casetext.com/case/cansler-v-mills>
- Chen, R. J., Tatem, W. M., & Gabler, H. C. (2017). *Event Data Recorders (EDRs) Duration Study*. Virginia Tech. <https://www.nhtsa.gov/sites/nhtsa.gov/files/2023-05/2-EDR-Final-Report-to-Congress-Supplemental-Rpt-tag.pdf>
- Daily J. S., Singleton N., Downing E., & Manes G. W. (2008). The forensic aspects of event data recorders. *Journal of Digital Forensics, Security and Law*, 3(3). <https://doi.org/10.15394/jdfsl.2008.1044>
- Gabler H. C., Gabauer D. J., Newell H. L., & O'Neill M. E. (2004). *Use of event data recorder (EDR) technology for highway crash data analysis*. National Cooperative Highway Research Program. https://onlinepubs.trb.org/onlinepubs/nchrp/nchrp_w75.pdf
- Gunawardhana M. (2021). *Role of digital forensic in solving cybercrimes*. Cardiff Metropolitan University. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.18493.95205>
- Guzek, M., & Lozia, Z. (2021). Are EDR devices undoubtedly helpful in the reconstruction of a road traffic accident? *Energies*, 14(21), 6940. <https://doi.org/10.3390/en14216940>
- Laranjeira, F. G. M. (2022). *Study and validation of data recorded in the vehicles' EDR in order to perform a road accident's dynamic reconstruction*. Polytechnic Institute of Leiria.

- Rao, R. M. (2017). *Using event data recorder (EDR) data to perform what-if simulations for safety benefit analysis by reconstructing real traffic kinematics and driver behaviors*. Chalmers University of Technology. <https://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/250499/250499.pdf>
- Sipes v. General Motors Corp., 946 S.W.2d 143 (Tex. App. 1997). <https://casetext.com/case/sipes-v-general-motors-corp>
- Thomson, R., Sandin, J., Bagdadi, O., Hjort, M., Augusto, B., & Andersson, H. (2013). *EDR pre-crash data: Potential for applications in active safety testing*. Swedish National Road and Transport Research Institute. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:747382/FULLTEXT01.pdf>
- Tremmel F., Fenyvesi Cs., & Herke Cs. (2009). *Kriminalisztika*. Dialóg Campus Kiadó.
- Vida, G., & Török, Á. (2023). Expected effects of accident data recording technology evolution on the identification of accident causes and liability. *European Transport Research Review*, 15(17). <https://doi.org/10.1186/s12544-023-00591-4>
- Ziemiak, M. P. (2019). Event data recorder (EDR) systems in the context of claims adjustment in motor insurance: A case of Poland. *Prawo Asekuracyjne*, 4(101). <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.6734>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, Inc.*, 509 U.S. 579 (1993). <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/509/579/>
- URL2: *Event Data Recorder information from the National Highway Traffic Safety Administration*. <https://www.nhtsa.gov/research-data/event-data-recorder>
- URL3: *49 CFR Part 563 – Event Data Recorders*. <https://www.ecfr.gov/current/title-49/subtitle-B/chapter-V/part-563>
- URL4: *Federal Register notice on Event Data Recorders*. <https://www.federalregister.gov/documents/2024/12/18/2024-29862/event-data-recorders>
- URL5: *49 CFR § 567.7 – Requirements for persons who alter certified vehicles*. <https://www.ecfr.gov/current/title-49/subtitle-B/chapter-V/part-567/section-567.7>
- URL6: *Event Data Recorder – GLA SUV 2023 Owner's Manual*. <https://www.mbusa.com/en/owners/manuals/gla-suv-2023-10-h247-mbox/data-storage/event-data-recorder>
- URL7: *Halálos közúti balesetek az EU-ban – Európai Parlament*. <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20190410STO36615/halalos-kozuti-balesetek-az-eu-ban>
- URL8: *Különjelentés 04/2024: Úton az uniós közúti közlekedésbiztonsági célkitűzések elérése felé – Európai Számvevőszék*. <https://www.eca.europa.eu/hu/publications?ref=SR-2024-04>
- URL9: *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2144 rendelete (2019. november 27.) a gépjárművek és pótkocsijaik, valamint az ilyen járművekhez szánt rendszerek, alkatrészek és önálló műszaki egységek típusjóváhagyására vonatkozó követelményekről*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A32019R2144>

URL10: *Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/545 rendelete (2022. március 30.) a gépjárművek általános biztonságáról és a járművek utasainak védelméről.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32022R0545>

URL11: *Egészségügyi kiadások és finanszírozás, 2000–2021 (KSH).* https://www.ksh.hu/stadat_files/ege/hu/ege0077.html

URL12: *Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól (Legfőbb Ügyészség).* <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/10/tajekoztato-a-bunozes-2023.-evi-adatairol.pdf>

URL13: *Bosch Crash Data Retrieval Tools.* <https://boschcdrtool.com/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Herke Cs., & Szécsi T. L. (2025). Az eseményadat-rögzítők (EDR) szerepe a közlekedési bűncselekmények bizonyítása során. *Belügyi Szemle*, 73(4), 811–831. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp811-831>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Herke Csongor, aki a herke.csongor@ajk.pte.hu e-mail címen érhető el.

Human Rights Violations Targeting Christians

Addressing the Intensifying Anti-Christian Sentiment in a Global Frame

David R. Hodge

PhD, Distinguished Professor, Researcher
Arizona State University,
School of Social Work
University of Pennsylvania,
Program for Research on Religion and Urban Civil Society
DavidHodge@asu.edu

Abstract

Aim: This article examines the scope and intensity of human rights violations experienced by Christians and suggests some possible strategies to address the problem. The United Nations has expressed concern at the global increase in acts of intolerance and violence directed towards Christians and other people of faith. Yet despite calls by the United Nations to address this growing human rights crisis, little attention has been devoted to the human rights violations experienced by Christians who encounter discrimination in more nations than any other religious group.

Methodology: To conduct this study, a domain-based review of the pertinent literature was conducted. Content from a diverse array of disciplines was reviewed and synthesized to extend knowledge in a specific domain, in this case human rights violations targeting Christians.

Findings: Both the prevalence and intensity of human rights violations experienced by Christians has reached record levels. Over the past 14 years, the number of nations in which Christians encounter harassment increased from 107 to 155. Currently, Christians experience harassment in 78 percent of 198 nations and territories across the globe. Similarly, the number of nations where Christians experience high levels of persecution has increased from 53 nations in 2014 to 78 nations in 2024.

The manuscript was submitted in English. Received: 19 September 2024. Revised: 04 October 2024.
Accepted: 14 November 2024.

Value: Christians represent some of the most vulnerable and oppressed people in the world. The data and strategies presented in this article position state and private sector actors with the information they need to address the intensifying anti-Christian sentiment across the globe.

Keywords: Christians, Christianophobia, human rights, religious discrimination

Human Rights Violations Targeting Christians: Addressing the Escalating Anti-Christian Sentiment in a Global Frame

Anti-Christian sentiment—commonly referred to as Christianophobia or Christophobia—refers to animosity directed toward Christianity which manifests in discrimination, prejudice, and human rights violations aimed at Christians or Christian practices (Febriani, 2022; Yancey & Williamson, 2014). The United Nations’ (2019) General Assembly expressed concern at the global increase in acts of intolerance and violence directed towards Christians and other people of faith. Yet despite calls by the United Nations for diverse actors to address this growing human rights crisis, little attention has been devoted to the violations experienced by Christians. The lack of scholarship on this topic is particularly concerning given that Christians are subject to discrimination in more nations than any other religious population in the world (Pew Research Center, 2023).

In response to calls from the United Nation (2019) to address this issue, the present article describes the scope and intensity of human rights violations experienced by Christians and suggests some strategies to address the problem. Without understanding the nature and parameters of the violations, it is difficult to execute the appropriate political and social strategies. Put differently, this understanding provides the foundation for actions that can be implemented by various state and private sector actors to alleviate Christianophobia.

The following content is based upon a domain-based review of the pertinent literature (Palmatier et al., 2018). Domain-based papers review, synthesize, and extend a body of literature in a particular domain or area. In the present case, content was reviewed and synthesized to extend knowledge about human rights violations targeting Christians. Toward this end, the content discussed below is based upon a diverse array of sources, including empirical studies, law, news reports, social sciences, and the United Nations. The resulting synthesis begins by defining the right to religious freedom, followed by a discussion of global trends in human rights violations experienced by Christians, and concludes by offering strategies to foster more inclusive, human rights-friendly societies.

Defining the Fundamental Human Right of Religious Freedom

Addressing human rights violations is contingent upon understanding the underlying rights involved. To fully comprehend the escalating anti-Christian sentiment, one must be cognizant of the right to religious freedom. It is this right that provides the basis for the United Nations' (2019) assessment concerning the global increase in prejudice aimed at people of faith.

The right to religious freedom appears in many international human rights protocols; but the perhaps the most pertinent is Article 18 of the United Nations' (1948/2021) Universal Declaration of Human Rights (Fazaeli et al., 2020). Developed in the aftermath of Second World War, the Declaration was adapted by the General Assembly in 1948 without dissent (Gil, 1998). It represents the international community of nations' articulation of the basic human rights that provide a durable foundation for freedom, justice, and peace across all human societies.

Article 18 goes beyond simply prohibiting religious discrimination to present a positive account of religious freedom. In other words, this Article outlines the parameters of this fundamental human right in an affirmative manner. In paraphrased form, Article 18 states that everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change one's religion or belief; and freedom—either alone or in community with others, and in public or private—to manifest one's religion or belief in teaching, practice, worship and observance (United Nations, 1948/2021).

As this content implies, religious freedom is a multidimensional right. Implicitly embedded in religious freedom are the rights to freedom of: assembly, association, thought, and speech (United Nations, 2019). Accordingly, religious expression cannot be relegated solely to the personal or private sphere. Christians and other people of faith are free to express their religious beliefs as individuals or in institutional settings with like-minded others (Marshall, 2021). Attempts to dichotomize religious expression into private and public domains and then prohibit public manifestations of religion represent a violation of this fundamental human right (Fazaeli et al., 2020).

The following sections discuss global trends in violations of religious freedom rights in two inter-related areas noted by the United Nations (2019). Specifically, the United Nations has expressed concern about the increasing number of acts of intolerance and violence targeting Christians and other people of faith and the growing intensity of the acts. In keeping with this framework, the next two sections describe, respectively, the increasing prevalence and intensity of human rights violations experienced by Christians.

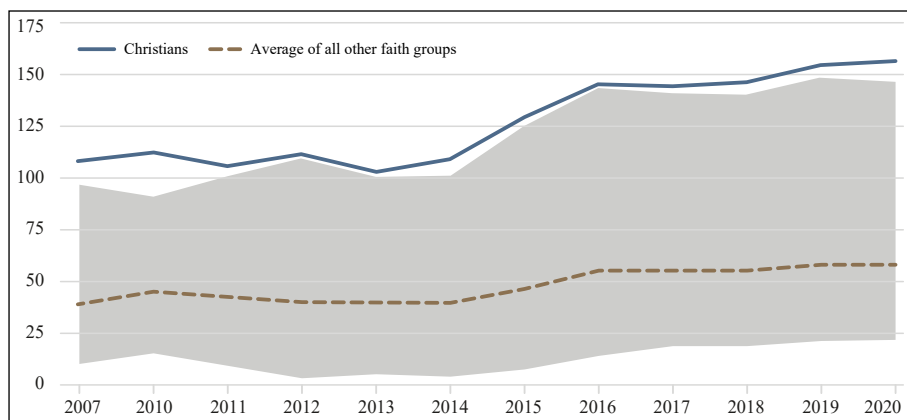
The Prevalence of Human Rights Violations Targeting Christians

Among the best data on the prevalence of religious freedom violations experienced by Christians comes from the Pew Research Center (2023). The Pew reports are widely used by diverse actors, including governments, non-governmental organizations, and think tanks (Birdsall & Beaman, 2020). Further supporting the credibility of Pew’s analysis is the fact that their data is largely consistent with the findings obtained by other researchers conducting similar investigations (Fox & Finke, 2021; Müller et al., 2019). Triangulation of the results from multiple studies in this manner enhances the credibility of the data.

Pew produces data on religious harassment, which serves as a reasonable proxy for religious freedom violations. The measure of harassment is comprised of two 10-point indexes that assess government restrictions and social hostilities. The former refers to state policies that restrict religious expression by, for example, fining or incarcerating Christians for their beliefs and practices (Allen, 2016; Ford, 2016). The latter refers to acts of aggression committed by private individuals and groups, such as mob violence targeting church attendees (Adelaja & Sanni, 2022; Gettleman & Raj, 2021). Data are compiled on 198 nations and self-governing entities, such as Macao and Taiwan. As such, the Pew reports cover more than 99.50 percent of the world’s population and all 193 member states of the United Nations, with the sole exception of North Korea.

Figure 1

Number of Countries in which Christians Experience Harassment by Year

Note. Data obtained from the Pew Research Center (2023).

Comment: the table features the number of nations in which Christians and other religious groups encountered either government or social harassment. It does not depict the severity of harassment.

The solid line in Figure 1 portrays the number of countries in which Christians encounter harassment by year. In 2007, Christians were harassed in 107 nations. By 2020, the number of nations had risen in a relatively linear trend to 155. Thus, the number of nations where Christians were harassed increased by roughly 45 percent over the 14 years covered by the Pew reports. In absolute terms, Christians experienced harassment in 78 percent of the 198 nations and territories examined in 2020, according to the most recent data available at the time this article was written in 2024.

The dotted line in the middle of the shaded grey area represents the mean level of harassment for all other religious groups. As is the case for Christians, the pervasiveness of harassment is also increasing for the average religious adherent. However, the increase is more pronounced for Christians as illustrated in Figure 1.

The upper boundary of the grey area depicts Muslims, who are the second most widely harassed group. In 2020, they experienced harassment in 145 nations. The lower boundary depicts the least widely harassed group, the religiously unaffiliated (e.g., agnostics, atheists, and secular humanists). It is important to note that Article 18 protects the right of people to affirm atheism and other secular metaphysical belief systems. In 2020, this secular population was harassed in 27 countries for their metaphysical beliefs.

As these data suggest, people from essentially every faith group experience the infringement of their rights in some national context across the globe. In some settings, the harassment is particularly pronounced (Finley, 2020). Diaphobia—animus toward a divine worldview in which a transcendent God serves as a person's central point of reference—and other forms of religious discrimination are pervasive (Hodge, 2003). It is essential that everyone's right to religious freedom be respected. In keeping with the United Nations' (2019) assessment, efforts are needed to promote the rights of all people of faith wherever they are violated. The widespread harassment of Christians across the globe, however, underscores the importance of the present paper.

The Pew (2023) data indicate the harassment of Christians is widespread and increasing rapidly in a global frame. These data, however, do not necessarily capture the severity of the harassment (Birdsall & Beaman, 2020). It is important to note that variations in severity typically exist between, and even within, nations (Petri, 2022). This reality underscores the need for data investigating the intensity of religious freedom violations.

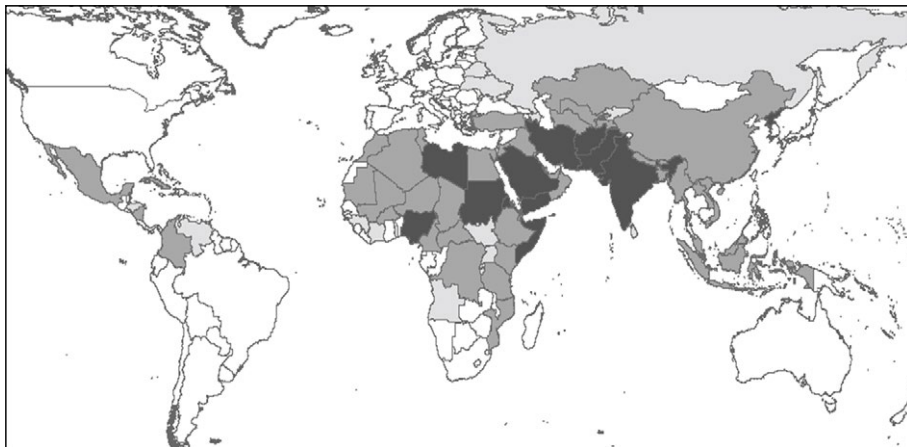
The Intensity of Human Rights Violations Targeting Christians

The most accurate data on the intensity of Christian human rights violations may be produced by Open Doors Analytical (2024). This organization investigates the nations in which it is most difficult to live as a Christian and then compiles the results in an annual report called the World Watch List (WWL). A Christian is defined as anyone who self-identifies as a Christian or belongs to a Christian community based upon a church's historic creeds (Open Doors International, 2023). The data collected by Open Doors Analytical is unique in that it may be the only organization to conduct field research (Sauer, 2019). To help ensure the accuracy of the data, an independent audit of each edition of WWL is performed by the International Institute for Religious Freedom (International Institute for Religious Freedom, 2024).

For each nation, Open Doors (2023) calculates a persecution score based upon six spheres or areas. Persecution is defined as hostility stemming from one's identification as a Christian. Expressions of persecution are assessed in five spheres related to: private, family, community, national, and church life. The sixth sphere cuts across the previous five spheres and measures the levels of violence Christians experience due to their faith. Based upon scores in these six spheres, nations are ranked and classified as featuring high (41-60 points), very high (61-80 points) or extremely high (81-100 points) levels of persecution.

Figure 2

Nations with High, Very High, or Extremely High Levels of Persecution of Christians

Note. Data obtained from 2024 World Watch List by Open Doors Analytical.

Comment: Light grey shading denotes high levels of Christian persecution, medium grey is very high levels of persecution, while dark grey denotes extremely high levels of persecution.

Figure 2 depicts the 2024 list of nations exhibiting high, very high, and extremely high levels of persecution ([Open Doors Analytical, 2024](#)). Some 78 nations fell into these three categories. In contrast, 53 nations were classified in these three groups in 2014, the first year the WWL reports were independently audited ([Open Doors Analytical, 2014](#)). In 2014, just two nations exhibited extremely high levels of persecution, a number that had increased to 13 by 2024. In short, the persecution of Christians has continued to intensify globally and has now reached the highest level recorded since Open Doors began collecting data approximately three decades ago.

As mentioned above, it is important to reiterate that variation often exists within nations ([Petri, 2022](#)). In other words, not all Christians living in the nations featured in Figure 1 necessarily experience high degrees of oppression. Rather, the key issue is that the depicted nations represent areas of concern in which Christians are disproportionately subjected to discriminatory dynamics. In terms of areas of concern, Figure 2 highlights the regions of the Middle East, North Africa, and the Asia-Pacific. This is consistent with data from the Pew Research Center ([2023](#)) as well as other studies that have singled out these areas as featuring especially egregious violations of religious freedom (Fox, 2019).

It is difficult to overstate the oppression that Christians living in these areas commonly experience. Christians have been forcibly eradicated from whole cities and territories due to systemic oppression perpetrated by governments and social mobs ([LeMasters, 2018](#)). Believers have been physically assaulted, abducted and held for ransom, imprisoned and tortured, forced to participate in suicide bombings, and even crucified (Müller et al., 2019). Women are often disproportionately persecuted and have been jailed by family members, placed under house arrest, and denied custody of their children. Females have been coerced into marriage (and divorced against their will) and sold into sex slavery ([Fisher et al., 2021](#)). Christian churches and schools have been bombed, leaders executed, and property confiscated. In areas of conflict, Christians have been forced from their homes and communities to prevent them from accessing humanitarian aid and to depopulate the area of Christians ([LeMasters, 2018](#)). Observers have referred to this human rights crisis as crimes against humanity ([Brown, 2016](#)), a genocide (MacGuire, 2019), a global assault on Christians (Marshall et al., 2013) and a global war on Christians (Allen, 2016).

The escalating breadth and intensity of anti-Christian sentiment across the world underscores the need for strategies to address the human rights violations.

In recognizing of this growing crisis, the United Nations (2019) has issued calls to promote the universal right to religious freedom and to actively seek to mitigate act of intolerance and violence aimed at Christians and other people of faith. Several strategies can be implemented to address the intensifying Christianophobia by both state and private sector actors.

State Options to Address Anti-Christian Sentiment

At the state level, some western democracies have incorporated advocacy for religious freedom into their foreign policy initiatives (Philpott & Shah, 2016). At least two complementary models have been adopted by states to address nations that either implicitly or explicitly sanction pronounced discrimination of Christians and other people of faith (Müller et al., 2019). The first model seeks to highlight egregious violators of religious freedom rights while the second adopts a humanitarian approach to assist persecuted religious communities. These might be summarized, respectively, as the visibility and humanitarian models.

The visibility model may be best represented by the United States which adopted the International Religious Freedom Act (IRFA) in 1998 (Philpott & Shah, 2016). IRFA was an innovative initiative which helped inform subsequent religious freedom advocacy by some other western democracies (Petri & Buijs, 2019). IRFA created two key entities: 1) the United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF), and 2) the Office of International Religious Freedom within the State Department.

USCIRF and the State Department both publish information yearly on the status of religious freedom outside the United States. USCIRF highlights nations in which particularly egregious violations of religious freedom occur. The State Department compiles data on religious freedom violations occurring in nations across the globe. The annual reports, in tandem with the associated policy recommendations, seek to promote religious freedom as an important aspect of American foreign policy. USCIRF, for example, may recommend the imposition of sanctions on nations engaged in systematic, egregious violations of religious freedom rights.

In practice, such policy recommendations are rarely implemented (Blitt, 2019). Concerns about religious freedom violations are often superseded by those related to commercial relations, fighting terrorism, and maintaining alliances. Nevertheless, the reports issued by USCIRF and the State Department function to shine a light on nations engaged in significant religious freedom violations. This visibility can be effective in encouraging countries to support the religious freedom rights in the Declaration that they—at least in theory—affirm.

To be clear, the IRFA does not focus on human rights violations targeting Christians. Rather, the emphasis is on religious freedom more broadly. Accordingly, Christians are included along with other groups experiencing violations of their religious freedom rights around the world. The second model, discussed next, adopts a different emphasis to alleviate suffering.

The humanitarian model is exemplified by the Hungary Helps initiative created by the Hungarian government in 2017 (Ochab, 2019). This initiative focuses on persecuted Christians—in keeping with the fact that they are the most widely discriminated population—but also assists Jews, Muslims, Yazidis, and other populations experiencing oppression (Azbej, 2022). Hungary Helps seeks to identify humanitarian crises across the globe, provide direct, locally based assistance, and to develop and reconstruct areas so individuals can remain in their native lands. Thus, the aim is to move beyond the mere provision of emergency assistance to create projects that restore and support communities so people can live in sustainable local societies.

Projects are typically developed by partnering with local communities and faith-based organizations (FBOs). Collaborating with local communities helps ensure the projects are socially valid, or congruent with a community's beliefs, practices, and values (Snodgrass et al., 2022). Social validity is a crucial factor in ensuring interventions are useful and sustainable. Humanitarian projects frequently fall into disuse after the expiration of funding and, in some cases, may even exacerbate local problems (Moyo, 2009). Incorporating local actors in the decision-making process increases the likelihood projects will provide long-term benefits.

Another key aspect of Hungary Helps is collaborating with FBOs (Chowdhury et al., 2019). These organizations tend to be well positioned to deliver services, and facilitate development and reconstruction due to their social location and their high degree of social validity (Austin et al., 2022). FBOs frequently have robust social networks, are embedded in local communities, and possess substantial credibility with people who are poor or vulnerable. These characteristics are often particularly important in regions without good governance (Moyo, 2009). Significantly, it is these regions where the needs are most acute. In short, FBOs tend to be flexible, nimble, and provide aid that is prompt, direct, and local.

These two frameworks—the visibility and humanitarian models—offer different approaches for states interested in addressing the persecution of Christians and other people of faith. As the United Nations (2019) observes, private sector actors also have an important role to play including, for instance, media outlets, human rights organizations, religious bodies, and researchers. In the next

section, some strategies are presented that non-state actors might implement to address anti-Christian bias.

Private Sector Options to Address Anti-Christian Sentiment

Private sector actors can play instrumental roles in countering Christianophobia both internationally and nationally. Authoritarian governments oppressing Christians may only respond to international pressure (Baloch & Ellis-Petersen, 2021). This reality underscores the importance of advocacy by a diverse array of private sector actors. Different actors bring different perspectives to bear on the problem which, in turn, can help address the oppression.

Local, regional, and national media can help sensitize people regarding a human rights crisis about which many are unaware. To cite one example of how media can raise awareness, Gettleman and Raj (2021) profiled the increasing attacks on Christians in India in the New York Times. These authors chronicled how perpetrators used social media apps to incite and coordinate attacks against vulnerable Christians. Scouts identified Sunday services and then used social media to immediately organize assaults on Christians while the services were occurring. After being publicly beaten, the Christians proceeded to report the assaults to the police. Rather than arresting the perpetrators, the police arrested and jailed the Christians. The propagation of such accounts draws attention to knowledge that is often subjugated in the interests of those with power, providing a valuable service to readers interested in creating more inclusive, human rights-friendly states (Foucault, 1980).

The United Nations (2019) has appointed August 22 as the International Day Commemorating the Victims of Acts of Violence Based on Religion or Belief. The UN resolution provides a natural opportunity for news organizations to highlight egregious examples of Christianophobia such as that reviewed above. In addition to newspapers, television programming, academic journals, and other venues might also feature pieces on violations of religious freedom in various settings to help raise consciousness about this issue.

Human rights organizations are well suited to operationalize advocacy for oppressed Christians. These organizations have extensive experience in addressing violations of people's rights. Yet, as has long been case with many other private sector actors, relatively few human rights organizations have devoted sufficient attention to the violations experienced by Christians and other people of faith (Rosenthal, 1997). To be clear some organizations—such as the Alliance Defending Freedom International and Forum 18—do focus on religious freedom

violations. As such, they perform a valuable service. These efforts should be supplemented by other prominent human rights organizations. Such organizations can make an important contribution to alleviating suffering among some of the world's most vulnerable and oppressed people by ensuring their work encompasses advocacy for all the rights enumerated in the Universal Declaration (Marshall et al., 2013).

Religious bodies also have a unique role to play. As cultural insiders, Christians and other people of faith are uniquely positioned to understand the nature and character of violations of religious freedom (Bussey, 2020). They might function as canaries in the coal mine, as early detectors of atmospheric conditions that legitimize and fuel human rights violations. In addition, many religious entities have a substantial number of members. Consequently, in addition to identifying violations, they can mobilize people to advocate for religious freedom, in both international and national contexts.

It is important to reiterate that Christianophobia is not confined to the nations that appear on the WWL. As illustrated by the Pew (2023) data, anti-Christian sentiment is pervasive. Discrimination against Christians is a significant problem in many western democracies (Yancey, 2023). To cite just one example from the United States, state actors repeatedly worked to ban Christian student groups from public university campuses ([InterVarsity Christian Fellowship/U.S. v. University of Iowa](#), 2021). In turn, the toleration of systemic bias in western nations helps legitimize more oppressive acts in other countries.

In any country, it is important to identify, name, and eliminate forms of systemic bias that affect Christians. Human rights violations tend to flow from power imbalances (Foucault, 1980). Disparate power relations—especially in key culture-shaping professions—lead to the creation of social narratives that function to legitimize government restrictions and social hostilities targeting Christians (Müller et al., 2019). Indeed, ultimate power resides in the ability to create, disseminate, and police the social narratives that give people a sense of meaning and purpose (Sue, 2010). These narratives provide heuristic prisms to members of the general population, shaping their understanding and interpretation of the world (Petri, 2018). They implicitly socialize people about the issues that merit their consideration, the populations whose rights should be protected or enhanced, and those whose rights should be disregarded or constricted. To cite some practical examples, they determine who is allowed to bank and who is debanked ([Sattler](#), 2023), who is allowed to participate in society and who is “disappeared” from society (Chow, 2020).

In western settings, the social narratives created by the post-industrial knowledge sector reflect a secular perspective that tends to ignore or disparage the

concerns of Christians (Gouldner, 1979). For example, television programming in the United States—perhaps the most influential form of media in America—rarely features Christians, depicts them in a favourable manner, or accurately represents their perspectives (Lichter et al., 1994; Skill & Robinson, 1994). Similarly, Christians living in developing nations—who comprise the majority of the world’s Christian population—also frequently lack access to cultural power (Marshall et al., 2013).

Accordingly, efforts are needed to deconstruct the power imbalances that legitimize anti-Christian sentiment. In western settings, this entails investigating the under-representation of Christians in positions of cultural power, such as academia, news media, television programming, etc. (Smith, 2003). As part of this process, research is needed to illustrate how the under-representation facilitates discrimination against Christians (Yancey, 2023). As alluded to above, visibility is the first step in creating more inclusive societies that respect religious freedom rights.

In addition to examining the effects of discrimination, exploring the beneficial effects of religious freedom should also be considered. In other words, researchers might investigate how this fundamental human right enhances societal well-being. Highlighting the advantages associated with respecting this fundamental right may foster support for religious freedom among diverse societal stakeholders.

To cite some examples that others might build upon, investigators have documented a relationship between religious freedom and better economic outcomes (Grim et al., 2014; Grim & Grim, 2016). Others have illustrated how inner-city congregations add value to their neighbourhoods by, for instance, creating green spaces and social enterprises that augment liveability in urban areas (Cnaan & An, 2018). Still others have explored how affirmation of religious freedom in international settings is associated with gender empowerment and political and civil freedoms (Grim & Finke, 2010). These are all outcomes that have broad appeal. Documenting the utilitarian value of religious freedom in this manner helps build a positive case for the importance of this human right.

Conclusion

In a global frame, Christians encounter more pervasive violations of their fundamental human rights than any other religious group. In addition, the severity of the violations is also increasing. The prevalence and intensity of the oppression experienced by Christians has reached record levels. In recognition of the

increasing acts of intolerance and violence targeting Christians and other people of faith, the United Nations (2019) has emphasized the importance of multidimensional efforts to promote and protect the universal right to religious freedom.

In keeping with this call, the present paper has presented two conceptually distinct approaches that nation-states might adopt to support vulnerable and oppressed people of faith. In addition, several strategies were offered that private sector actors could implement to address the intensifying anti-Christian sentiment in nations across the world. It is important to stress, however, that the strategies offered in this paper are ineffectual unless acted upon. To build inclusive societies that respect human rights, action is required by both state and private sector actors.

References

- Adelaja, T., & Sanni, K. (2022). Police recover explosives following massacre in Nigerian Catholic church. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/africa/nigeria-church-massacre-victims-suffered-range-injuries-doctor-says-2022-06-06/>
- Allen, J. L. (2016). *The global war on Christians: Dispatches from the front lines of anti-Christian persecution*. Image.
- Austin, T. S., King, D. P., Bergdoll, J., & Fulton, B. R. (2022). Defining and estimating the scope of US faith-based international humanitarian aid organizations. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 33(5), 970–989. <https://doi.org/10.1007/s11266-021-00450-7>
- Azbej T. (2022). Introductory remarks. In J. Kaplan (Ed.), *Anti-semitism in Hungary: Appearance and reality* (pp. 63–66). Helena History Press LLC.
- Baloch, S. M., & Ellis-Petersen, H. (2021). Man tortured and killed in Pakistan over alleged blasphemy. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/03/pakistan-sri-lankan-man-priyantha-diyawadana-tortured-killed-alleged-blasphemy-sialkot>
- Birdsall, J., & Beaman, L. (2020). Faith in numbers: Can we trust quantitative data on religious affiliation and religious freedom? *The Review of Faith & International Affairs*, 18(3), 60–68. <https://doi.org/10.1080/15570274.2020.1795401>
- Blitt, R. C. (2019). The Wolf Act amendments to the US International Religious Freedom Act: Breakthrough or breakdown. *University of Pennsylvania Journal of Law & Public Affairs*, 4(2), 151–201. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3220604>
- Brown, E. M. (2016). Persecution of Christians in Muslim-majority countries. *Journal of Ecumenical Studies*, 51(2), 198–209. <https://doi.org/10.1353/ecu.2016.0014>
- Bussey, B. W. (2020). A response to the political argument against religious conscience. *International Journal of Religious Freedom*, 13(1–2), 139–156.

- Chow, A. (2020). Public faith, shame, and China's social credit system. In J. Kurlberg & P. M. Phillips (Eds.), *Missio Dei in a digital age* (pp. 236–256). SCM Press.
- Chowdhury, S. R., Wahab, H. A., & Islam, M. R. (2019). The role of faith-based NGOs in social development: Invisible empowerment. *International Social Work*, 62(3), 1055–1074. <https://doi.org/10.1177/0020872818767260>
- Cnaan, R. A., & An, S. (2018). Even priceless has to have a number: Congregational halo effect. *Journal of Management, Spirituality & Religion*, 15(1), 64–81. <https://doi.org/10.1080/14766086.2017.1394214>
- Fazaeli, M., Karami, M., & Asadi, S. (2020). Interaction between protection of Sunni minority under international law and national security of Islamic Republic of Iran. *International Journal on Minority and Group Rights*, 27(3), 580–602. <https://doi.org/10.1163/15718115-02703005>
- Febriani, N. A. (2022). Adult religious morality development from the Quranic perspective: Strategies to overcome Islamophobia and Christianophobia. *HTS Theological Studies*, 78(4). <https://doi.org/10.4102/hts.v78i4.7398>
- Finley, J. S. (2020). Why scholars and activists increasingly fear a Uyghur genocide in Xinjiang. *Journal of Genocide Research*, 23(3), 348–370. <https://doi.org/10.1080/14623528.2020.1848109>
- Fisher, H., Miller, E. L., & Sauer, C. (2021). Wounded because of religion: Identifying the components of gender-specific religious persecution of Christians. *Mission Studies*, 38(1), 119–141. <https://doi.org/10.1163/15733831-12341777>
- Ford, S. T. (2016). *Little Sisters of the Poor Home for the Aged v. Sebelius: Ramifications for church plans and religious nonprofits*. *University of Colorado Law Review*, 87, 581–619.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972–1977*. Vintage.
- Fox, J. (2019). How common is religious freedom worldwide? *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 29–44.
- Fox, J., & Finke, R. (2021). Ensuring individual rights through institutional freedoms: The role of religious institutions in securing religious rights. *Religions*, 12(4), 273. <https://doi.org/10.3390/rel12040273>
- Gittleman, J., & Raj, S. (2021). Arrests, beatings, and secret prayers: Inside the persecution of India's Christians. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/12/22/world/asia/india-christians-attacked.html>
- Gil, D. G. (1998). *Confronting injustice and oppression: Concepts and strategies for social workers*. Columbia University Press.
- Gouldner, A. W. (1979). *The future of intellectuals and the rise of the new class*. Seabury Press. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-16083-9>
- Grim, B. J., & Finke, R. (2010). *The price of freedom denied: Religious persecution and conflict in the twenty-first century*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511762345>
- Grim, B. J., Clark, G., & Snyder, R. E. (2014). Is religious freedom good for business? A conceptual and empirical analysis. *Interdisciplinary Journal of Research on Religion*, 10(4), 1–19.

- Grim, B. J., & Grim, M. E. (2016). The socio-economic contribution of religion to American society: An empirical analysis. *Interdisciplinary Journal of Research on Religion*, 12(3), 1–31.
- Hodge, D. R. (2003). The challenge of spiritual diversity: Can social work facilitate an inclusive environment? *Families in Society*, 84(3), 348–358. <https://doi.org/10.1606/1044-3894.117>
- International Institute for Religious Freedom. (2024). *Audit statement on the outcomes of the Open Doors World Watch List 2024*. https://iirf.global/wp-content/uploads/2024/01/Audit_Statement_on_the_outcomes_of_the_Open_Doors_World_Watch_List_2024.pdf
- InterVarsity Christian Fellowship/U.S. v. University of Iowa, 19-3389 (8th Cir. Jul. 16, 2021). Retrieved from <https://casetext.com/case/intervarsity-christian-fellowshipusa-v-university-of-iowa>
- LeMasters, P. (2018). Peaceable responses to persecution: The experience of Eastern Christian communities in the Middle East. *Journal of Ecumenical Studies*, 53(3), 386–406. <https://doi.org/10.1353/ecu.2018.0026>
- Lichter, S. R., Lichter, L. S., & Rothman, D. (1994). *Prime time: How TV portrays American culture*. Regnery Publishing.
- MacGuire, J. P. (2019). *International religious freedom: The rise of global intolerance*. Lexington Books.
- Marshall, P. (2021). Institutional religious freedom: An overview and defense. *Religions*, 12(5), 364. <https://doi.org/10.3390/rel12050364>
- Marshall, P., Gilbert, L., & Shea, N. (2013). *Persecuted: The global assault on Christians*. Thomas Nelson.
- Moyo, D. (2009). *Dead aid: Why aid is not working and how there is a better way for Africa*. Macmillan.
- Müller, T., Veerman, F., & Rees, M. D. (2019). Highlighting the dark corners of persecution: Using the Open Doors World Watch List as a basis. *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 17–28.
- Ochab, E. U. (2019). Addressing violence and persecution based on religion or belief. *Journal of Christian Legal Thought*, 9(2), 27–32.
- Open Doors Analytical. (2014). *World Watch List 2014 religious statistics – final*. <https://opendoorsanalytical.org/wp-content/uploads/2016/03/WWL-2014-Religious-Statistics-FINAL.xlsx>
- Open Doors Analytical. (2024). *World Watch List*. <https://opendoorsanalytical.org/world-watch-list-documentation/>
- Open Doors International. (2023). *Complete World Watch List methodology*. <https://www.opendoors.org/research-reports/wwl-documentation/Complete-WWL-Methodology-update-October-2023.pdf>
- Palmatier, R. W., Houston, M. B., & Hulland, J. (2018). Review articles: Purpose, process, and structure. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 46(1), 1–5. <https://doi.org/10.1007/s11747-017-0563-4>
- Petri, D. P. (2018). The vulnerability of religious minorities: A literature review. *International Journal for Religious Freedom*, 11(1–2), 15–30.

- Petri, D. P. (2022). The tyranny of religious freedom rankings. *The Review of Faith & International Affairs*, 20(1), 82–88. <https://doi.org/10.1080/15570274.2022.2031064>
- Petri, D. P., & Buijs, G. J. (2019). The societal relevance of religious freedom research: Notes for academia, public policy, and vulnerable religious groups. *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 7–16.
- Pew Research Center. (2023). *How COVID-19 restrictions affected religious groups around the world in 2020*. <https://www.pewresearch.org/religion/2022/11/29/how-covid-19-restrictions-affected-religious-groups-around-the-world-in-2020/>
- Philpott, D., & Shah, T. S. (2016). In defense of religious freedom: New critics of a beleaguered human right. *Journal of Law and Religion*, 31(3), 380–395. <https://doi.org/10.1017/jlr.2016.39>
- Rosenthal, A. M. (1997). Persecuting the Christians. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/1997/02/11/opinion/persecuting-the-christians.html>
- Sattler, J. (2023). The rise of religious debanking. *ADF Ministry Alliance*. <https://www.adfministryalliance.org/post/the-rise-of-religious-debanking>
- Sauer, C. (2019). How many Christians are under threat of persecution? An initial assessment of approaches. *International Journal for Religious Freedom*, 12(1–2), 55–68.
- Skill, T., & Robinson, J. D. (1994). The image of Christian leaders in fictional television programs. *Sociology of Religion*, 55(1), 75–84. <https://doi.org/10.2307/3712177>
- Smith, C. (2003). *The secular revolution*. University of California Press. <https://doi.org/10.1525/9780520936706>
- Sue, D. W. (2010). *Microaggressions and marginality: Manifestation, dynamics, and impact*. John Wiley.
- United Nations. (1948/2021). *Universal Declaration of Human Rights*. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- United Nations. (2019). *International Day Commemorating the Victims of Acts of Violence Based on Religion or Belief*. <https://undocs.org/en/A/RES/73/296>
- Yancey, G., & Williamson, D. A. (2014). *So many Christians, so few lions: Is there Christianophobia in the United States?* Rowman & Littlefield. <https://doi.org/10.5771/9781442224070>
- Yancey, G. (2023). “Many of their beliefs are also cruel”: Religious bias in the study of psychology. In *Ideological and political bias in psychology: Nature, scope, and solutions* (pp. 287–312). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-29148-7_10

Reference of the article according to APA regulation

- Hodge, D. R. (2025). Human Rights Violations Targeting Christians – Addressing the Intensifying Anti-Christian Sentiment in a Global Frame. *Belügyi Szemle*, 73(4), 833–849. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp833-849>

Statements

Conflict of interest

The author have declared no conflict of interest.

Funding

The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethics

No dataset is associated with this article.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is David R. Hodge, who can be contacted at DavidHodge@asu.edu.

The Prevalence of Armed Kidnapping in Hungary

Mariann Minkó-Miskovics

Dr, PhD, Independent Researcher, Independent Attorney at Law
miskovics@mmmlegal.hu

Abstract

Aim: The aim of the article is to review and understand how the crime of armed kidnapping was present in the latest 30 years in Hungary, including various types of statistics and their comparison.

Methodology: Different types of statistical methods were used during the examination which were based on data requested from the Ministry of Interior, from the National Office of the Judiciary and from the Prosecution Service of Hungary. Furthermore, the legal background was reviewed and compared to the results of the statistical research.

Findings: Results show that even though armed kidnapping is a rare crime in Hungary, there are several similarities between the perpetrators in socioeconomic statuses and their crimes. Armed kidnapping was mostly committed in Budapest by two perpetrators at the same time who finished the crimes. These perpetrators were mostly Hungarian citizens, adults, males and singles without any children with a clean criminal record.

Value: The results may help to reduce occurrences of armed kidnapping and, in cases of armed kidnapping being committed, help the investigative authorities to understand and register these cases better – furthermore to provide help to the courts when deciding upon these cases to create a coherent and consistent judicial practice.

Keywords: armed kidnapping, committed with arms, criminal statistics, judicial statistics

The manuscript was submitted in English. Received: 16 July 2024. Revised: 24 July 2024.
Accepted: 04 August 2024.

Introduction

The crime of kidnapping is a rather new crime in Hungarian criminal law as being present since 1993 in the Criminal Code of 1978. This newly introduced crime was also included in the effective Criminal Code of 2012 and ‘suffered’ only minor changes through the last years. Even though being the most serious crime against personal freedom (earlier: crime against personal freedom and human dignity), there is no extensive legal or literature-based background (Balla, 1991; Zsigmond, 2014) connected to it, only the different criminal codes, short descriptions in a few commentaries (Czine, 2016) and only a couple of judicial decisions which – in most cases – provides further interpretations to the law. Empirical approach towards the crime of kidnapping is still missing in Hungary, especially when the approach is based on a more precise practice of the judicial system.

Even though the number of crimes against freedom and human dignity¹ and crimes against personal freedom² has a rather varying trend in Hungary in the last 30 years (URL1), which is also true for the crime of kidnapping. This varying trend is also present when it comes to the crime of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon as a specific type of kidnapping where the perpetrator used an arm or a deadly weapon. Judicial practice and data collected by investigative authorities (police and prosecution service) show that armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon has no permanent trend: almost all of these crimes were adjudicated between 2009–2017 and only a few cases were decided before or after that period. Reviewing and understanding these trends with these crimes are definitely difficult as research in this area has never been performed in Hungary, especially when the perpetrator was armed or carried a deadly weapon. As a result, no study has ever been conducted in Hungary in connection with the empirical background of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon at all.

The present study aims to explore the crime of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon based on the results of the judicial practice and data collected by investigative authorities, compare them with each other and with the content of the different criminal codes of Hungary while focusing

-
- 1 The Criminal Code of 1978 contained the following crimes against freedom and human dignity: coercion, violation of freedom of conscience and religion, violence against a member of a community, violation of the freedom of association and assembly and participation in electoral rallies, violation of personal freedom, kidnapping, human trafficking, breach of domicile, harassment, violation of personal privacy, abuse of personal data, abuse of public data, violation of mail privacy, illicit access of personal privacy, defamation, slander, humiliation of defenceless person, desecration.
 - 2 The Criminal Code of 2012 contains the following crimes against personal freedom: kidnapping, default of reporting kidnapping, human trafficking and forced labour, violation of personal freedom, coercion.

on the sociodemographic factors of the perpetrators. The results may provide a guidance to different investigative, decisive and law enforcing authorities on providing a safer environment and helping preventing these crimes better.

Research methods

Data Sources

The present study was based on data collected from two publicly available databases operated by different authorities in Hungary and completed with two data requests towards two different authorities. One database is operated by the National Office of the Judiciary which contains anonymous judicial decisions (hereinafter referred to as ‘judicial data’) ([URL2](#)). The research regarding judicial data was conducted with the keywords ‘armed kidnapping’ and ‘kidnapping committed with a deadly weapon’ within the area of criminal law and concluded on 31 May 2023. The other publicly available database ([URL3](#)) is operated by the Ministry of the Interior and contains data collected by the investigative authorities. This database is publicly available and covers all data collected during the investigation procedure, however, does not contain specific conditions connected to criminal law, such as qualifying conditions, sociodemographic conditions, etc. As a result, a data request was sent to the Ministry of the Interior on 29 April 2023 and amended on 11 May 2023. The answer was provided on 25 May 2023 without any special case or identification number. The provided ministry data (hereinafter referred to as ‘ministry data’) was extensive and contained almost all relevant information connected to armed kidnapping cases and kidnapping cases committed with a deadly weapon. Apart from the publicly available databases, a data request was sent to the Prosecution Service of Hungary on 29 April 2023 and amended on 10 May 2023. The answer was provided on 31 May 2023 with case number LFIIGA//346-4/2023 (hereinafter referred to as ‘prosecution data’).

Since three different data sources was used for the present study, there were some overlaps between the different cases, but also many differences, since the cases considered and analysed by the Ministry of the Interior and by the Prosecution Service of Hungary are cases still before indictment by the prosecution. Judicial data, however, only contained cases that were closed with a verdict on the first or second or third instance.

Results based on three different sources were narrowed down to those cases where the perpetrator committed kidnapping with carrying an arm or a deadly

weapon and those judicial decisions from the judicial data were not involved where the exact case did not include armed kidnapping or kidnapping committed with a deadly weapon, just mentioned that the perpetrator was convicted for such a crime earlier as having a criminal record already. The collected judicial decisions were divided into cases which contained at least one judicial decision depending on the adjudicating instance. No narrowing was necessary for ministry data and prosecution data as data requests already narrowed down the requested cases.

After narrowing down the cases, a matching procedure was concluded in order to pair the cases from the different databases to each other in order to find and understand connections between sociodemographic conditions and armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon. Contrasting was made based on gender, age, citizenship, marital status, highest education level, employment status, number of underage children, criminal record and recidivism.

Methods

Altogether 38 criminal decisions were reviewed from the judicial data which resulted in 18 cases which included first-, second and third-instance decisions as well. In the judicial data 53 perpetrators committed armed kidnapping or kidnapping with a deadly weapon. Ministry data contained 18 cases in which 51 perpetrators committed armed kidnapping and kidnapping with a deadly weapon. Prosecution data could not be calculated together and distributed into any specific groups as the provided data followed a different methodology which did not make it possible to analyse them properly along with the judicial data and ministry data.

All cases were placed next to each other in order to find matches based on specific conditions present in all cases (for example nationality of the perpetrators, higher or lower numbers of perpetrators or the qualifications or employment of the perpetrators) which made these cases easier to match with each other.³ After this procedure, matching cases were examined separately with a focus of sociodemographic characteristics of the perpetrators and non-matching cases were examined based on their specific characteristics (for example judicial procedures, prevalence within Hungary, etc.).

3 Even though several cases clearly matched, there were some conditions which did not match completely (such as the gender of the perpetrators or the tools used, or additional committed crimes), however, since other conditions (date of committing the crime, place of committing the crime, stages, number of perpetrators, their nationality, etc. matched perfectly, these cases were regarded as matches.

During the present study cross-tabs analysis was used with which the relationship among different measurement level variables as the main characteristics of the perpetrators could be described. The results were separated and examined in accordance with the legal background of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon.

Setting

Hungary is a small Central European country with the population of approximately 9.6 million people with the density of 103.2 people/km². Budapest as the capital city of Hungary is the most populated county and city in Hungary with the population of approximately 1.68 million people, covering 17.5% of the population of Hungary ([URL4](#)).

Hungary has a three-level judicial system, including 113 district courts serving as first-instance courts situated in cities and in the different districts of Budapest. Additionally, there are 20 regional courts, functioning both as first and second-instance courts, located in major urban centres. The country also has five regional courts of appeal in Debrecen, Miskolc, Győr, Szeged, and Budapest adjudicating in second and third instance cases. The highest court in Hungary is the Curia which decides cases on third instance. The jurisdiction of these courts is primarily territorial, focusing on the cities where they reside and their surrounding areas. Regional courts of appeal operate within specific counties, while the Curia holds authority across Hungary. With the exception of Budapest-based courts, caseloads are generally distributed mostly evenly based on population size.

Legal background

Kidnapping was included only in two modern criminal codes in Hungary: the Criminal Code of 1978 and the Criminal Code of 2012. The Criminal Code of 1978 did not cover the crime of kidnapping, it was only introduced in 1993 with an amending act⁴ which only included ‘armed’ as a qualifying condition. According to its regulation the court could impose a punishment of imprisonment of between 5-15 years in case of committing kidnapping while being armed.⁵ Kidnapping could not be committed with a deadly weapon during the effect of the Criminal Code of 1978. The Criminal Code of 1978 was effective from

4 Art 38 of Act XVII of 1993 on the Amendment of Criminal Regulations

5 Art 175/A(2) point b) of Act IV of 1978 on the Criminal)

15/05/1993 until 30/06/2013 so for a little over 20 years, which means that several judicial decisions should be available. However, based on the rarity of the crime, only a few decisions were made. One of these decisions stated in case of a crime of kidnapping the victim eliminates the immediate life-threatening danger by killing the perpetrator, then the victim may be acquitted based on self-defence.⁶ In another decision, the Curia declared that armed kidnapping does not constitute a particularly adverse infringement in cases where the perpetrator holds the victim captive only for a few hours and during which time no physical abuse or severe threat or torture takes place.⁷ Another decision stated that any perpetrator is an accessory to the crime of armed kidnapping even if the other accessories remain unknown during the criminal procedure.⁸

The Criminal Code of 2012 entered into force on 01/07/2013 and has been in effect since then; however, it has not affected the regulation of kidnapping at all.⁹ Comparing it to the regulation in the Criminal Code of 1978 it can be seen that this crime can be committed ‘with arms’ and/or ‘with deadly weapons’ as well which is the only difference between the two criminal codes in this area; the punishment, however, remains the same. Since 01/07/2013 only one binding decision has been made declaring that in cases of perpetrators committing armed kidnapping where the perpetrators at the same time bear a firearm and also other tools which may be regarded as deadly weapons, the qualifying condition of ‘armed’ now incorporates the qualifying condition of ‘with a deadly weapon’, otherwise these would doubly be qualified without a sufficient justification.¹⁰ Apart from this decision, only a few other decisions are available, but these are not binding, and as a result no new rules were made for the lower courts to apply during subsequent criminal procedures.

The Criminal Code of 1978 contained originally the definition of ‘armed’. When the crime of kidnapping was introduced, the definition included only two parts: carrying a firearm or an explosive which was effective until 31/03/2002.¹¹ After 01/04/2002 the definition was broadened to include threatening with the use of replicas of arms and explosives.¹² Currently a crime is armed when the perpetrator was carrying a functioning firearm, explosive, detonator or equipment

6 Legf Bir Bf III 1970/1996.

7 Legf Bir Bf V 89/2001.

8 Legf Bir Bf I 3444/2001.

9 Art 190(2) points c)-d) of Act C of 2012

10 Bfv 1346/2015/5.

11 Art 137 point 4 of Act IV of 1978

12 Art 137 point 4a of Act IV of 1978, 19(3) of the Act CXXI of 2001 on the Amendment of the Criminal Code

for explosives or detonators or was threatening with the replica of these.¹³ The definition of ‘committed with a deadly weapon’ was also included in the Criminal Code of 1978 and since being accepted no change has ever occurred, the definition is still the same. Currently a crime is committed with a deadly weapon when the perpetrator carries a tool suitable for causing death to overcome or prevent resistance.¹⁴

Research and Results

Kidnapping in Hungary is a crime with a rare occurrence as between 2007 and 2022: only approximately 150 cases took place based on judicial data and 115 kidnapping cases based on prosecution data; armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon is even more rare. There were only a small number of cases available or provided by the different sources between 2007 and 2023 when the perpetrator was armed or committed kidnapping with a deadly weapon. Altogether 18 cases were available in the judicial database and also 18 cases provided by the Ministry of the Interior. Additionally, the Prosecution Service of Hungary used a different presentation method which could not be matched to the other provided or available data.

From the mentioned 18+18 cases, only eight were fully in compliance with each other, the other 20 (10 from each source) cases were too diverse in nature to allow analytical comparison. As a result, the matching eight cases from the one source and eight from the other were analysed together and the other 20 were examined separately.

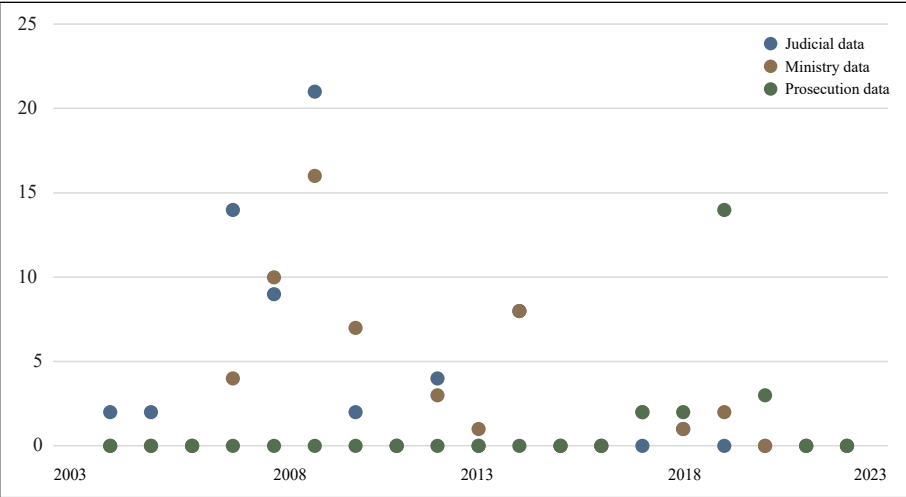
Judicial data vs ministry data vs prosecution data: special characteristics

Since all data sources contain several characteristics that can be compared to each other apart from the results in the matching cases, it is important to see the comparable data together in order to make some conclusions which can be used when dealing with the crime of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon.

¹³ Art 459(1) point 5 of Act C of 2012

¹⁴ Art 459(1) point 6 of Act C of 2012

Figure 1
Timeline and number of perpetrators committing armed kidnapping and kidnapping with a deadly weapon based on different data sources

Note. Figure is made by the author.

Figure 1 shows how the different data sources cover the number of perpetrators in the light of different years when kidnapping and when armed kidnapping and kidnapping with a deadly weapon were committed. It is to be noted that prosecution data was only provided between 2017–2020 and before 2017 and after 2020 no data was provided at all. Based on Figure 1 it can be seen that armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon is rather rare. Figure 1 also shows how different can be the same data regarding the different sources: only in 2015–2016 were the case numbers the same. This difference is rather interesting as both databases used the same data: when the cases were committed. The difference probably comes from the different data recording methods: the courts in the judicial data used data collected by the investigative authorities and the confessions of the perpetrators; while the ministry data and the prosecution data were based on their own data collection.

Table 1*The number of perpetrators and victims in light of all data sources between 2017–2020*

	Perpetrators	Victims	Perpetrators/victims
Judicial data ¹⁵	1	5	0.2
Ministry data ¹⁶	5	4	1.25
Prosecution data ¹⁷	36	Not provided	N/A

Note. Table is made by the author.

Table 1 shows that according to prosecution data most perpetrators committing armed kidnapping and kidnapping with a deadly weapon performed the crime between 2017–2020. Judicial data and ministry data, however, show different results: according to these data sources most perpetrators committed these crimes between 2007–2010 and also several perpetrators committed them between 2014–2014 in accordance with the results of Figure 1.

Table 2*The nationality of the perpetrators and the victims in light of the judicial and ministry data*

	Hungarian		Romanian		Serbian		Chinese		Austrian		Other		N/A	
	Perp.	Vict.	Perp.	Vict.	Perp.	Vict.	Perp.	Vict.	Perp.	Vict.	Perp.	Vict.	Perp.	Vict.
Judicial data	37	19	1	0	2	0	9	1	0	0	0	1	0	0
Ministry data	42	20	1	0	0	0	6	1	0	2	0	1	3	0

Note. Table is made by the author.

Regarding the nationalities of the perpetrators and of the victims presented in Table 2, several differences can be found between the judicial data and the ministry data. These differences mostly appear across the Hungarian perpetrators, but is also seen for the Chinese perpetrators and for those where the ministry data did not detail the nationality data of the perpetrators. According to Table 2, vast majority of perpetrators and victims are Hungarians, no significant connection could be detected between citizenship and perpetrator-victim connection at all.

15 Judicial data was calculated with the basis of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon between 2004–2022, however the numbers were amended in such a way that only the period between 2017–2020 was taken into account to be able to compare the data with the prosecution data.

16 Ministry data was calculated with the basis of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon between 2007–2022, however the numbers were amended in such a way that only the period between 2017–2020 was taken into account to be able to compare the data with the prosecution data.

17 Prosecution data was calculated with the basis of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon between 2017–2020.

Table 3*Age groups and genders of perpetrators regarding different data sources*

	Youths (between 14–17)		Adults (between 18–59)	
	Male	Female	Male	Female
Judicial data	0	1	41	5
Ministry data	0	1	47	3

Note. Table is made by the author.

According to Table 3 it can be seen that no male perpetrator committed armed kidnapping or kidnapping with a deadly weapon under the age of 18 and only one female perpetrator being between 14–17 years old committed these crimes. This female perpetrator was a student and finished only 11 classes in high school and she had no criminal record at all. Table 3 also shows that adult males dominate these crimes and female perpetrators are not common, their prevalence is around 12% in both databases. This result is in accordance with the results of the prosecution data in which no youth female committed these crimes and the ratio of female perpetrators is 13.8%.

Table 4*Criminal records of the perpetrators regarding different data sources (recidivists)*

	Has a criminal record		Has no criminal record		Not provided
	Has a criminal record	Has a criminal record and has an ongoing criminal procedure ¹⁸	Has no criminal record	Does not have a criminal record but has an ongoing criminal procedure	
Judicial data	19 (1)	6	22	2	0
Ministry data	17 (4)	Not provided	32	Not provided	3

Note. Table is made by the author.

Table 4 shows that approximately half of the perpetrators had no criminal record at all. The other half of the perpetrators had a criminal record and some of them had even an ongoing criminal procedure initiated against them for any other crime(s). Those perpetrators who had a criminal record were recidivists in smaller numbers which means that committing the crime of armed kidnapping

¹⁸ The ministry data did not contain the conditions of 'has a criminal record and has an ongoing criminal procedure' and 'ongoing' for the mentioned categories, the data recording did not include these options and these conditions were categorized as 'has a criminal record' and 'has no criminal record'. The same applies for the prosecution data in connection with (not) having a criminal record.

and kidnapping with a deadly weapon does not occur together with terrorist acts, financing terrorist acts and violent crimes against persons which would constitute recidivism. The results are almost the same in prosecution data: a little bit more than half of the perpetrators have no criminal record and the number of recidivists is also very small.

When reviewing the tools used during committing these crimes, it can be seen data sources differ from each other in a significant level. According to judicial data, gas- and alarmpistols were the most common tools; firearms were the most prevalent tools; prosecution data resulted in rubber bullet guns¹⁹ having the greatest occurrence. Another surprising issue was that according to the ministry data the crime was regarded as ‘armed’ when perpetrators used ‘body, body part’ and a ‘car’ which could constitute the crime committed with a deadly weapon but definitely not constitute committed ‘armed’ based on its legal definition. Furthermore, no kidnapping was committed with a *functioning* firearm which was the newest addition to the legal definition of ‘armed’.²⁰

Matching cases

Matching cases from judicial data and ministry data – altogether eight cases – had 30 perpetrators with 37 ordinations of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon. The degree of involvement is seemed to be accessory in vast majority of these matching cases and only a few perpetrators were acting as a principal or as an aider. These crimes were executed to completion, no attempt or uncompleted preparations appear. When reviewing the used tools in the matching cases, it can be stated that the perpetrators mostly used replicas of firearms and in a few cases real firearms to commit the crime of armed kidnapping against mostly Hungarian citizens – only in 1 case was the victim a non-Hungarian.

The personal characteristics of the perpetrators regarding the crime of armed kidnapping is also relevant as this might provide a more detailed insight into the motivations of the perpetrators, furthermore it would also make it easier to prepare the police and the judicial authorities regarding what to expect when someone commits such crimes.

19 Rubber bullet guns and gas- and alarmpistols are the same, their difference comes only from the ammunition placed into the gun/alarmpistol. For the definitions of different types of arms and guns see Art 2 of Act XXIV of 2004 on Firearms and Ammunitions

20 459(1) point 5 subpoint a) of the Criminal Code of 2012

Table 5*Sociodemographic characteristics of the perpetrators regarding the matching cases*

Sociodemographic characteristics	Judicial data ²¹	Ministry data
Citizenship		
Hungarian	22	23
Chinese	6	6
Romanian	1	1
Gender		
Male	24	27
Female	5	3
Age		
Minor	1	1
Adult	28	29
Relationship status		
Single	15	Not provided
In a relationship	8	Not provided
Married	6	Not provided
Number of underage children		
0	14	Not provided
1	8	Not provided
2	2	Not provided
3	4	Not provided
4	0	Not provided
5	1	Not provided
Education level		
Elementary school	4	10
High school	22	15
University	3	2
Not provided	0	3
Employment status		
Student	1	0
Unemployed	5	3
Blue-collar work	13	12
White-collar work	7	6
Other	3	2
Not provided	0	7
Criminal record		
Has a criminal record	12	8
+ recidivist	+ 0	+ 4
Has no criminal record	17	22

Note. Table is made by the author.

21 Sociodemographic characteristics of the perpetrators regarding judicial data was based on first instance decisions.

Table 5 shows SES characteristics of perpetrators comparing the judicial data and the ministry data. It can be seen that even though these cases were matches between different data sets, there were several differences between them. First of all, the number of perpetrators is different which probably comes from the different data recording methods. Furthermore, in the judicial data the data is collected on hearings during the different criminal procedures which means that the data is mostly based on the confessions of the perpetrators. It is also visible that data collected to parentage and relationship status is missing from the ministry data: it was not provided in the investigative procedure at all. Comparing the two datasets, it can be seen that most perpetrators were Hungarian or Chinese, other citizens barely committed armed kidnapping or kidnapping with a deadly weapon. The gender of the perpetrators is dominated by male perpetrators and no transsexuals committed these crimes at all. Minor perpetrators are also rather rare and their frequency is definitely low. Based on both data sets, at least half of the perpetrators finished high school and the work as blue-collar employees with no criminal record at all.

Cases based on judicial data²²

Based on judicial data (including all data, not only the matching cases): 10 of the 18 cases were tried at the Budapest-Capital Regional Court and the other eight cases were heard at different regional courts in Hungary, which is not surprising as the area of Budapest itself has the highest population density in Hungary ([URL5](#)). All these cases reached second instance ([URL6](#)); 11 cases were decided at the Budapest Court of Appeal, but only three cases landed at the Debrecen Court of Appeal and two cases each were decided at the Szeged and Győr Court of Appeal. Surprisingly, no case was heard at the Pécs Court of Appeal. Only a really few cases got to the third instance, to the Curia: two cases were handled there.

The timeline of these cases was also interesting as one third of the cases were committed either in 2009 or later on, a few were committed in 2012 and even fewer each in 2008 and in 2014, but no case was committed before 2004 or after 2018 according to the judicial data. Between the year of committing the crimes and the year of those charged getting the first instance decision, the average time was four years which is slow compared to the general procedural durations in

22 In this part, only the relevant conditions will be presented, i.e. which cannot be found in the matching cases. These conditions are mostly connected to the judicial procedure, such as procedural timelines, different courts, judicial decisions, etc.

other criminal cases ([URL7](#)). However, after the first instance, it only took on average 1.22 years for the second instance court decision upon the case, and on average 12 months on the third instance to close the procedures.

The second instance amended the decision of the first instance in most cases: the courts were seen to make some minor changes, for example reduced the sentence, reduced the sentence and chose a different qualification or even made the sentence duration more severe. Sentencing of the third instance, however, always matched that of the second instance – no changes at all.

The judicial data also contains and refers to the other types of crimes the perpetrators committed alongside the crimes of armed kidnapping: the 30 perpetrators committed 17 other various crimes. Most of these crimes were violent crimes against property (robbery, robbery through inebriation or intimidation, blackmail, private justice) but there were also a few crimes against the public confidence (forgery of documents, criminal offence with authentic documents) or crimes against property (theft, fraud). Since the main crime of the perpetrators was armed kidnapping which is a violent crime, it was not surprising to see these results, especially the violent crimes against property which may have been in connection with the crime of armed kidnapping during the execution of the crime.

Cases based on ministry data²³

The ministry data also covered 18 cases of which the Ministry of the Interior operated with fewer conditions from which several were different from the judicial data.

First of all, the ministry data operates and records cases based on the year of committing the crime of armed kidnapping and the year of registering the crime of armed kidnapping: the difference comes from the procedure, as the year of committing the crime is often different from the year when the authority performing the criminal investigation registers the crime. When reviewing the timelines, it can be declared that in general it takes less than a year for the authorities to register the crime, including the investigation procedure, which also shows the efficiency of these authorities.

Uniquely, the ministry data also covers the place where the crime was committed, which was not included in the judicial data. Reviewing the place where

23 In this part only those relevant conditions will be presented, which cannot be found in the matching cases or in the judicial data. These conditions are mostly connected to the investigation procedure, such as the year of registration of the crime, the exact place of the crime and the exact ages of the perpetrators.

armed kidnapping or kidnapping with a deadly weapon was committed, all these cases were committed in 21 different locations, of which one third were performed in the capital city, Budapest and there was one case where the perpetrator committed the crime of armed kidnapping in a foreign country (South Africa) in which case no exact city or municipality was provided.²⁴

Another condition the ministry data records contained is the exact age groups of the perpetrators and their victims, although the data does not differentiate in terms of adults or youths.²⁵ According to the ministry data, those 18 cases were performed by 54 perpetrators from which none was regarded as underaged (under the age of 14), 2 perpetrators were youths (between 14–17), 10 were young adults (between 18–24) and 39 were adults (between 24–59) and no perpetrator was regarded as elderly (above 59) and for 3 perpetrators no age was provided. Comparing these numbers to the numbers of the victims, there were only 24 victims from which none were underaged or youths, only 4 were young adults, many of them – exactly 15 – were adults and only two were technically elderly. Comparing these two conditions, it can be stated that mostly adults commit the crime of armed kidnapping, also against adults (39 perpetrators vs 18 victims) and young adults are also rather common in both categories (10 perpetrators vs 5 victims); the other age groups are not represented with high numbers in either group.

Results of the prosecution data

The Prosecution Service of Hungary also provided data in connection with the crime of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon using a different scheme with different timelines.²⁶ Prosecution data was not complete for another reason: for the second half of 2018 was the data provided, but for 2019 only the crime of kidnapping with deadly weapons was recognised and for 2020 the data for the crimes of armed kidnapping and kidnapping with a deadly weapon was provided together.

24 According to the Criminal Code of 2012 Hungarian criminal law should also apply to any act by Hungarian citizens committed abroad, which are criminalised in accordance with Hungarian law. Since kidnapping and armed kidnapping is a crime under the Hungarian criminal law, the Hungarian criminal courts have jurisdiction.

25 The Criminal Code of 2012 contains specific rules on crimes committed by youths i.e. people between 12 and 18 years of age who committed the crime after turning 12 and before turning 18. It is to be noted that in the Hungarian legal system no one can be punished under the age of 14 except when committing specific crimes listed in the Criminal Code of 2012. However, kidnapping or armed kidnapping do not belong to this category so the general rules apply in this case.

26 The reason for this data provision was that the new criminal procedural code – Act XC of 2017 on the Criminal Procedure – entered into force on 01 July 2018 and changed the procedure of criminal data collection and recording which resulted in a different data management system.

Discussion and Conclusions

Limitations

Based on the nature of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon and the results from three different data sources, it is relevant to maintain consistency and caution when drawing conclusions.

First of all, the collected cases – based on all different data sources – have a rather small number which made it difficult to examine them in depth, especially to compare them with each other. Comparison was further aggravated as different data sources used different data recording methods which resulted in different datasets, especially in the timeline of the cases. Within the small number of cases, armed kidnapping was dominant: far more armed kidnapping was committed than kidnapping with a deadly weapon took place. As a result, it was not possible to register these cases separately and their examination was only possible with armed kidnapping cases.

Another issue was the judicial data: it is not fully comprehensible as there were several cases where the SES characteristics have changed during the different instances and higher courts have amended these characteristics – among other characteristics of the crimes – in their decisions.

Interpreting the tools used during these crimes were also difficult as in a few prosecution cases and ministry cases, while collecting the data several tools were declared to belong to ‘armed’ but they do not belong there at all. They could have been interpreted as ‘deadly weapons’ however in that case the label ‘armed’ was not correct.

Discussion and conclusions

Even though the crime of armed kidnapping exists in the criminal regulation of Hungary for over 30 years now, no real and in-depth change has ever been made in connection with it. As a result, its interpretation is narrow, especially its judicial practice which does not have any decision on this area that would definitely change the practice or interpretations of the lower courts or would introduce anything new in this area as there were and still are so few cases that the courts have to decide upon.

Reviewing the results of the research, it is still remarkable that in 30 years only 18 cases of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon took place, which means that only 1.67 of these crimes are committed yearly. This small number of cases is reflected the three different data sources, which,

nonetheless, show that the crime of armed kidnapping is rather rare with a few special characteristics as these occurrences of armed kidnapping and kidnapping committed with a deadly weapon usually:

- took place in Budapest between 2009–2014;
- were performed by at least 2 perpetrators acting as accessories;
- occurred with these crimes always being completed successfully;
- were committed by Hungarian citizens who were typically adult, male and single without any children;
- occurred where the perpetrators typically had a clean criminal record;
- occurred with, typically, just one Hungarian victim.

These crimes usually

- were decided at the Budapest Capital Regional Court as a first instance;
- always reached the second instance; furthermore
- had a rather short procedural deadline; and
- mostly did not reach the third instance at the Curia (High Court).

After reviewing the legal background, judicial data, ministry data and prosecution data, it can be declared that the crime of armed kidnapping was never the most common frequent or common crime dealt with by the Hungarian criminal system, however, its significance is beyond dispute and the proper legal and statistical follow-up will still be desirable and necessary for the future.

References

- Balla, P. (1991). Az emberrablás törvényi tényállásáról de lege ferenda [The legal status of kidnapping de lege ferenda]. *Magyar Jog*, 39(6), 335–336.
- Czine, Á. (2016). 45. tétel: Az emberrablás és az emberrablás feljelentésének elmulasztása. A személyi szabadság megsértése [Topic 45: Kidnapping and failure to report kidnapping. Violation of personal liberty]. In Belegi, J., Czine, Á., Deres, P., Domokos, A., Gelányi, A., Győri, Gy., Harangozó, A. & Kovács, I. (Eds.), *Büntetőjog II.: Különös rész* (pp. 103–115). HVG ORAC.
- Zsigmond, Cs. (2014). Egy emberrablási ügy nyomozásának tanulságai [Lessons from a kidnapping investigation]. *Belügyi Szemle*, 62(3), 117–132. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i3.pp117-132>

Online links in the article

URL1: *Tájékoztató a bűnözésről*. [Crime report.] <https://ugyeszseg.hu/statisztikai-adatok/taje-koztato-a-bunozesrol/>

URL2: *Anonimizált határozatok*. [Anonymized decisions.] <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok>

URL3: *BSR*. <https://bsr.bm.hu/Document>

URL4: *Népszámlálási adatbázis*. [Census database.] <https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/>

URL5: *6.1.3. Népsűrűség, települések száma, január 1. (2001–)*. [6.1.3. Population density, number of settlements, January 1 (2001–).] https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd005c.html

URL6: *Hungarian judicial system*. [Hungarian judicial system.] <https://birosag.hu/en/hungarian-judicial-system>

URL7: *Statisztikai évkönyvek*. [Statistical yearbooks.] <https://birosag.hu/birosagokrol/statisztikai-adatok/statisztikai-evkonyvek>

Laws and regulations

Act IV of 1978 on the Criminal Code

Act XVII of 1993 on the Amendment of Criminal Regulations

Act CXXI of 2001 on the Amendment of the Criminal Code

Act XXIV of 2004 on Firearms and Ammunitions

Act C of 2012 on the Criminal Code

Act XC of 2017 on the Criminal Procedure

Judgement of the Supreme Court of Hungary Legf. Bír. Bf. III. 1970/1996.

Judgement of the Supreme Court of Hungary Legf. Bír. Bf. V. 89/2001.

Judgement of the Supreme Court of Hungary Legf. Bír. Bf. I. 3444/2001.

Judgement of the Supreme Court of Hungary Bfv. 1346/2015/5.

Reference of the article according to APA regulation

Minkó-Miskovics, M. (2025). The Prevalence of Armed Kidnapping in Hungary. *Belügyi Szemle*, 73(3), 851–869 <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp851-869>

Statements

Conflict of interest

The author have declared no conflict of interest.

Funding

Produced with the support of the Hungarian Government under the Hungarian State Eötvös Scholarship Programme.

Ethics

The data will be made available on request.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Mariann Minkó-Miskovics, who can be contacted at miskovics@mmmlegal.hu.

Exploring strengths and areas for development in decision-making in central public administration through the examples of some organizations

Nikolett Nánási-Pintér

Specialist Psychologist, PhD candidate
Ministry of the Interior,
Department of Leadership Training and Continuing Education
National University of Public Service,
Doctoral School of Public Administration
pinter.nikolett88@gmail.com

Abstract

Aim: The aim of the research is to use the Healthy Organization Model to explore what strengths and areas for development there are in the public administration, what factors, processes, and characteristics there are in the public administration in which the public administration works very well and effectively based on the interview results of some organizations of the central public administration. In this paper, I will focus on one of the 20 health-disease dimensions of the Healthy Organization Model, which is decision-making. I will illustrate its functioning through the examples of a few organizations in the central public administration.
Methodology: Conducting semi-structured interviews with leaders at various levels in several central public administration organizations using an interview guide based on the Healthy Organization Model.

Findings: There are organizations and units where this area functions exemplary; there are organizations and units where they face more difficulties in the area of decision-making, but positive changes and efforts to solve difficulties are visible. The leaders use several methods to make decision-making effective within their jurisdiction, and they suggest possible solutions to the difficulties in decision-making process.

Value: Based on the leader interviews, it was revealed which mechanism of decision making in the central public administration is functioning exemplary,

The manuscript was submitted in English. Received: 10 December 2024. Revised: 07 March 2025.
Accepted: 11 March 2025.

and which mechanisms are functioning not so efficient. In those organizations where certain mechanisms need to be developed, there may be possible to develop them with the good practices applied in other organizations.

Keywords: organizational diagnosis, public administration, leader interviews, decision-making

Human resources as an important factor in the competitiveness of public administrations

At present, it is generally accepted that the state and public administration have a key role to play in ensuring the competitiveness of the economy (Imre, 2009). However, the state and the government (public administration) can only provide stability to economic actors if it is itself stable. There is therefore a clear link between stability of governance and competitiveness. The efficiency of the management of available resources is an important component of governance performance. One of the most outstanding of these is the conscious management of human capital, which is a store of knowledge. Innovative human resources not only have the capacity to renew themselves, but also to help the organization to improve its performance, i.e. to create value, and are therefore of key importance for increasing competitiveness. In many respects, the role of public administrations in supporting competitiveness depends on the selection of officials, talents and leaders (Belügyminisztérium, 2017).

Public sector earnings have remained below the competitive sector in every year except 2008. Regional wage differentials in the public sector labor market are relatively more limited due to the fixed wage scale within the public administration, except in Budapest, which is home to central administrations with higher wage scales. Despite the rising wage levels, salaries for white-collar workers are still significantly lower in public administrations than in the competitive sector, although to a different extent across regions. In Budapest, the gap is smaller than average due to the higher wages of central bodies (Kaiser, 2017; 2018). However, lower salaries compared to the competitive market can lead to the absence or loss of talent.

Bureaucratic operation

According to Weber, the characteristics of bureaucratic organization and management are:

- A permanent organization with a specialized function or functions, whose actions are governed by rules. Durability and consistency within the organization are ensured by written rules and decisions.
- The organization is built on hierarchical personal relationships. The area of authority within the hierarchy is clearly defined and the rights and duties of civil servants at each level are defined.
- Personnel are separated from the ownership of administrative assets. Personnel members are personally free, accountable only to their superiors for their impersonal official duties.
- The staff are appointed on the basis of their qualifications, i.e. they are not elected. And promoted on merit.
- Staff are paid a fixed salary and are appointed for a fixed term. The rate of pay depends on the rank in the hierarchy. Employment is continuous for a fixed period and usually involves retirement (Weber, 1947, cited in [Jenei, 2019](#)).

At the same time, a competitive economy is based on the cost-benefit principle, while in bureaucratic systems, the activities of the civil service will be ‘rational’ according to a prevailing ideology, even if they are uneconomic or inefficient (Forgács, 2019).

From the last century the number of civil servants increased as the number of public tasks increased, making them indispensable for the professional, fast and precise management of administrative tasks, therefore, Forgács (2019) uses an extended interpretation of the concept of a clerk, which considers all civil servants’ bureaucrats.

On the side of the tasks to be performed, he defines this as three ever-widening circles: 1. civil service central tasks (state administration, local administration, military administration), 2. civil service in the broad sense (welfare institutions, social tasks) and 3. civil service in the broadest sense (monetary economy, state production and services) (Forgács, 2019; [Sallai, 2022](#)). Forgács (2019) argues that the only common point between the competitive economy and bureaucracy is that both seek to survive. The main differences between the two are: the competitive economy acts goal-rationally (‘economically’), whereas bureaucracy acts value-rationally (‘ideologically’). Another difference is that the private sector and the state bureaucracy do not have the same tasks Forgács (2019). However, for the efficiency of public service delivery, it is worth adopting solutions

from the competitive economy in terms of organizational logic and solutions (Bordás, 2021; Barta, 2020). But mere efficiency alone cannot be a yardstick for organizational performance (Lapsánszky, 2019). There is also a difference in terms of remuneration, which means that the private sector pays for work on a performance basis, while the public sector pays for work regardless of performance. Public sector jobs are the result of political decisions that can be legitimately changed at any time. Therefore, a change of political power, a reorganization, the appointment of a new leader, internal tensions, an unfavorable change in powers or responsibilities will have an impact on jobs because they are independent of job performance. This is compounded by a lack of alternatives: if the workplace climate is unfavorable or the official does not feel sufficiently valued, they will usually stay and become resigned, whereas in such a situation an economic worker simply changes jobs. In Europe, in a bureaucratic culture, it is rare for civil servants to find a job in the competitive economy, for a variety of reasons: the prestige of holding public office is higher for the individual, the preference for ideal values over wealth acquisition, the competitive economy does not provide a performance-independent long-term perspective, and becoming an entrepreneur is risky, and it is not possible to find a job in the competitive sector with specific public administration-related qualifications. Furthermore, the internal network of relationships based on a favors-commitment relationship in public administration is another reason why it is difficult to move from public administration to the competitive sector. The characteristics of the favors - commitment internal network of relationships based on the obligation of favor are that it is formed by a series of mutual assistance and can be established between certain positions, and that the official must abide by its unwritten rules, otherwise they will join forces against him and the system will expel him, which may lead to the weakening or even loss of his position (Forgács, 2019; Sallai, 2022)

Steps and characteristics of decision-making

The decision-making process always starts with the identification of the cause of the action and ends with the selection and implementation of one or more variants of action, which may have different characteristics and be carried out in different ways. Problems may be analytical or closed problems, the latter having a solution that can be found logically, and deviation from it being the point at which the link between the parts is broken. The other type is diffuse, multicausal problems, where there is no single solution, but rather, due to their complexity,

multiple solutions are required (Zoltayné Paprika, 1999; Weiss, 1991). These include, for example, organizational and process problems, where the solution to the problem may require multiple solutions to be applied simultaneously. A problem arises when the decision-maker discovers that the perceived current state is different from the desired one, so that the emergence of the problem depends on the decision-maker's perception. Problems can be placed on a straight line according to their severity, with crisis situations at one end and opportunities at the other. Some of the steps in the decision-making process are important and others are less important or can be dispensed with. There are two steps that are part of any decision-making process: recognition and evaluation choice.

I. The first phase is problem identification, which can involve two steps: at this point, the decision-makers in the organization recognize that the current state of affairs is different from the one they want in the present or the future and decide to eliminate this difference, thus starting the problem-solving and decision process. The recognition of the problem, which includes the initiation of the decision-making process, can be greatly influenced by the characteristics of the decision maker(s) and the organization, which are:

1. The psychological characteristics and cognitive abilities of the decision maker:
 - Does they perceive, and if so, how, the signals that indicate a problem?
 - How much information (signals) can they process?
 - What are his/her attitudes and values about the perceived problem?

(A leader overwhelmed by 'crisis' problems is unlikely to recognize all the possibilities because stress can narrow his thinking. The question is what threshold the signals must reach for the decision-maker to recognize the problem.)

2. According to the characteristics of the organization, the tools and methods used by the organization to detect signs of problems are important for decision-making. This may include monitoring certain indicators, studying the environment, partners and competitive and institutional actors, etc. It is important to ask what automatic mechanisms exist to trigger the decision-making process and what methods and incentives are in place to facilitate the identification of opportunities and problems, and what elements and characteristics of the organization's internal environment prevent this.
3. The characteristics of other organizational decision-makers and stakeholders affected by the problem are worth paying attention to during the decision-making process because, in the case of a conflict of interest, some decision-makers may obstruct the detection of signals of the problem (for example, if they are interested in the existing status quo) or block the decision process from being initiated.

II. The second step in the identification phase is the diagnosis: this is when the problem is clarified and formulated. In crisis situations, this step is often neglected by decision-makers due to time constraints and cognitive limitations. Once the problem has been diagnosed, the decision-making process is effectively under way, and resources are mobilized to solve the problem.

III. The third stage of the decision-making process is the design of the solution. There are three possible ways to develop a solution:

1. to find an alternative or alternatives that represent a ready-made solution to the problem.
2. develop a completely new solution to the unique, novel problem.
3. adapting a ready-made alternative to solve the problem.

The development of the solution requires the most effort, commits the most resources. This can be accomplished through one of two activities or by combining the two. The first activity is the search for alternatives that provide a ready solution to the problem. Since alternatives are not available (Simon, 1982), and since there is no chance of finding all the alternatives that might provide a solution, it is necessary to decide which activity can be carried out in which area, for how long and with how many resources. In the solution design process, new alternatives may be developed for novel or unique problems where no single ready-made alternative can be found or where the search for alternatives has failed. Alternatives may exist which can only be adapted or reworked to solve the problem (e.g. the installation of a purchased information system).

IV. The final stage of the strategic decision-making process is the selection phase, when the alternatives are already given and only a choice has to be made. Even if an organization has the right methods for analyzing, evaluating and choosing alternatives, it can easily fail if it makes mistakes in identifying and diagnosing a problem (e.g. fails to recognize it, does not recognize it in time, or defines it wrongly), or does not spend sufficient time and resources in searching for alternatives or developing a new solution (Zoltayné Paprika, 1999).

The Healthy Organization Model

The Healthy Organization Model (also known as the Joyful Organization Model) was developed jointly by Imre Lövey and Manohar S. Nadkarni based on their experience as organizational developers on five continents and is still used in the context of organizational development and organizational consulting. The model provides a comprehensive holistic framework for a better understanding

of organizational health and illness and provides a novel way of analyzing organizations where it can be used to create a joyful and therefore effective organization (Lövey & Nadkarni, 2003).

The Healthy Organization Model defines organizational health as a holistic condition in which the following six key criteria are met simultaneously and at high levels:

- Satisfies the needs of its customers by providing high value to the customer, thus legitimizing its existence and being able to sustain itself from the continuous incoming revenues.
 - Satisfies the needs of its members, its employees, by creating an environment where members develop and know they are important, so they can achieve their individual goals while also achieving the organization's objectives.
 - Satisfies economic requirements (financial requirements such as profitability) by using resources in the most efficient and effective way to achieve objectives.
 - It strikes a balance between these three fundamental objectives by creating a structure and culture that helps to ensure that the three objectives are taken into account together in the decision-making process.
 - It grows, thrives and evolves over time, enhancing its capabilities and/or capacities to meet increasingly complex challenges.
 - Living in harmony with its environment.
- (Lövey & Nadkarni, 2003)

According to the model, in the dimension 'Indecision Making - Effective Decision Making', if an organization is characterized by indecision making disease, then the decision-making process in the organization takes too long. By the time a decision is made, circumstances may have changed. Because the organization's decision-making mechanisms do not respond to environmental challenges in a timely manner, this can lead to significant losses or lost benefits (Concordia 2010).

I have chosen this model of organizational analysis because the Healthy Organization Model is capable of exploring an organization's strengths ('health') and areas for improvement ('disease') along 20 dimensions, providing a detailed analysis of an organization across a large number of dimensions at a time. The model can measure deviation from the ideal state ('health') not only in one direction (negative), but also 'too good', as not only deviation in the negative direction can cause dysfunction but also overuse of the positive side. The creators of the model also address the co-occurrence of organizational diseases: they have worked out which organizational disease may co-occur with which other

diseases. This can help with the prevention of organizational diseases, because it is possible to take care that if a disease is not already present in the body, it does not develop. A warning sign may be that if there is a disease that has already developed, then more attention can be paid to preventing the diseases that are likely to occur with it before it develops. The model has Hungarian implications (one of its creators) and results in the competitive sector, so it may be possible to compare results in the public and competitive sectors.

Research questions

The aim of my overall research is to use the Healthy Organization Model to explore, based on the results of some organizations in central administration, what strengths and areas for improvement are present in the different dimensions in the public administrations under study. What factors, processes and characteristics are found in public administration in which the public administration organizations are effective and efficient, and in which are there deficiencies and less efficient operations? Diagnostic research on these organizations would fill a gap in public administration, because at present there is no unified development methodology for public administration that includes several dimensions and their possible interrelationships and interdependencies. In this paper, I will present the ways of working, mechanisms, good practices, good examples, difficulties and obstacles related to decision-making, with possible causes. What factors help or hinder informed decision-making in some central administrations?

Qualitative research: the interview

The research method was an interview, including a semi-structured interview, for which I prepared an interview guide based on the Healthy Organization Model with main and sub-questions based on the dimensions of the model. The interview questions (mostly the main questions) are open-ended questions related to the dimensions of the model, in order to avoid suggestive questions, to give leaders a sense of what answers are expected and to allow them to express their thoughts more freely on the topic (dimension). And the sub-questions on the given topic (in this case, decision making) were about what is working very effectively and efficiently and what is causing difficulties for the organization and for the own unit, department in the organization. What do you think is the reason for the way it works? I interviewed leaders at different levels, almost all

of them in person, on one or more occasions. The interview took about 1-1.5 hours. With a few exceptions, the leaders contacted were open to being interviewed and answered the questions asked honestly. Interviews were conducted in 2023 and 2024.

The interviews with leaders provide a basis for seeing which dimensions and statements are not applicable in public administration or are applicable but only with changes to the original questionnaire items. The results of the interviews can be used as a basis for rewriting the items, or even the dimensions, of the original questionnaire for the competitive sector. Some concepts cannot be applied to public administration in a one-to-one way (e.g. customer, market).

The management interviews could therefore provide the basis for a questionnaire adapted to public administration, suitable for a larger sample survey.

The main analytical aspects of the interviews are

- What is exemplary in the unit, department, division (it is effective and efficient, it could be a good example for other units, other organizations).
- What the leader interviewed is not satisfied with or thinks is not working effectively, is difficulty (areas for improvement).
- What reasons, suggestions for solutions, other emerging issues (e.g. specific organizational or unit characteristics) could they mention?

The sample and its characteristics

In order to find the interviewees, I used several sampling procedures:

- Access-based sampling, where the sampling is decided by the group, institution or location to which the researcher has access.
- Convenience sampling, where individuals who are currently available are included in the study, i.e. in this case, which leaders in which organizations were open to being interviewed.
- I also used the snowball sampling method, which is to go through one person under study to the next, through that person to the next, and so on. In this case, at the end of the interview, I asked the leader, or staff member in the organization who they thought would be open to this interview in the organization or in another organization.

I have processed the results of the research anonymously and in aggregate, and the identities of the leaders and their personal responses are confidential. The table below shows the distribution of organizations and leaders in the sample subject to confidentiality.

Table 1.
Interviewees by organization

Organization	Number of interviewees
Organization 'A'	2 people (Head of Department, Head of Division)
Organization 'B' + back office of Organization 'B'	8 people (Head of Department, Head of Division, Deputy State Secretary) + 2 people (Director and Head of Division)
Back Office 'C'	2 people (Head of Division, Head of Department)
Organization 'D'	1 Head of Division

Note. Author's own editing.

Organization B was over-represented in the sample, with many more interviewees in this organization. This is a large organization with many specializations and professions, so the sample was heterogeneous within the organization as well, because leaders from many different specializations were interviewed.

In those organizations where fewer interviewees were interviewed, they were still able to provide a sufficient amount of information about the functioning of the whole organization, as they were interviewed about the whole organization and their own unit, and also because these interviewees work at different management levels, and so the picture is even more complete because they have a view of the organization at different levels.

Presentation of results

In this paper, I will present in detail the decision-making process and the positive and negative examples and suggestions to help decision-making, based on the interviews.

Part of the interviews were conducted, and part of the findings are the result of research carried out in the framework of the Home Affairs Research Council's 'Research in Home Affairs' academic internship programme.

The interviews as a whole show that public administrations are characterized by the fact that they implement government decisions. In most cases, decision-making takes place at different levels of management. There is a regulated hierarchy in decision making, where decisions are made by those who have the authority and competence to make the decision.

I have analyzed the responses to the interview questions on decision-making along the following analytical criteria, based on which I present the ways of working, good practices, difficulties, obstacles, possible causes, barriers and

facilitators to decision-making and suggestions for improving decision-making mechanisms.

- Do you have the data and information to make informed decisions? To what extent is information overloaded or a lack of information?
- Are decision-making powers clear?
- Do decision-makers at their level take responsibility?
- Are alternatives clearly visible and analyzable?
- Are the decision criteria present?
- Are decisions taken on time or are they delayed as long as possible? If not, what is preventing it?
- To what extent are the decisions comprehensible to the actors in the next decision chain?

Availability of data and information for informed decision making, information overload, lack of information

Based on the management interviews, there is generally sufficient information available for informed decision making in the organizations surveyed. Possible decisions are documented in writing, in notes, which can be countersigned and annotated. There is also an obligation for written documentation between subordinates and their line leaders, which is usually preceded by a verbal discussion. For example, it is particularly important for a middle manager/leader to explain (thus provide information) to his subordinates on the outcome of decisions.

Inadequate information is available for sound decision-making when time pressure (short deadlines) across departments, divisions, units, organizations is also reflected in decision-making. Because there are short deadlines for decisions, so decisions have to be taken quickly, and therefore decision levels may be missed in the decision-making process and/or decisions may be taken on the basis of less information. Leaders should take care - especially when decisions have to be made at short notice - not to deliberately leave people or disciplines out of the decision-making process. And also, leaders should not make the mistake of thinking they know everything. They should seek to obtain the professional information they need to make informed decisions from their subordinates, from other disciplines, who are knowledgeable. Information overload is manifested in many leaders as the need to absorb and process too much information in too little time in order to make decisions. In many organizations, a very senior leader often has to use evenings or weekends to read and decide on the large volume of technical material required, because of the deadlines. It

is not only at senior management level that leaders often have only a few hours to review and comment on a lengthy piece of material.

In one of the organizations, the lack of information was marked, based on the experience of the interviews. In this organization, senior management does not inform leaders below them about decisions taken at senior management level, especially about the results of decisions concerning the vision and strategy of the organization. In organizations where the flow of information is inadequate, leaders should pay particular attention to preparing preparatory material, sending them background material that can be shared by e-mail. Issues related to information and data for informed decision making, as revealed by the interviews, are mainly influenced by the time factor. The amount of information could be sufficient if there was a time frame in the decision-making process to obtain it or to process the (large amount of) information that is available.

Clarification of decision-making authorities

According to the interviews, in the majority of the organizations, decision-making is based on a hierarchy, where decisions are taken by those who have the authority and competence to make them. Decisions can be taken at different levels of management. There are decision-making situations where the unit leader makes a proposal, the head of department approves it, and the Deputy State Secretary takes the decision. And if the decision issue is at that level, the final decision is taken by the highest level of management in the organization, such as the Minister or Secretary of State. There are decision-making situations where unit managers and heads of division may take the decision if they have the authority to do so. It was also observed during the interviews that even at the level of the administrator, it is possible to make a significant contribution to the decision-making process by making proposals. There is also a hierarchy in decision-making at lower levels (direct manager-subordinate level). An organization is likely to have a lack of clarity about decision-making powers, because in that organization it is often the case that leaders pass tasks (and thus decision-making about the task) to each other. A possible solution to this may be to clarify job responsibilities. It is necessary to describe very carefully, precisely and clearly who is responsible for what task, for what decision, and what exactly falls within the remit of which level of management. Care should be taken to ensure that there is no overlap in the clarification of job titles, responsibilities and powers. This would prevent tasks and the associated decisions from being 'tossed around' between leaders, management levels or departments/units/

organizations. Clarifying and clarifying the job roles will also help to ensure that everyone at the relevant level whose opinion and role would be needed in the decision-making process is effectively involved.

Responsibility of decision-makers for decisions at their level

Except for one organization, decision-makers at the relevant management level take responsibility for the decisions taken. In the interviews with several leaders, it appeared that in order to facilitate the assumption of responsibility, leaders usually ask their subordinates to be informed about everything that happens in their department/department or unit, for example about the progress of the current task, possible solutions, correspondence, because leaders can only take responsibility for what they know and are aware of the details.

In an organization where buck-passing is present, a possible reason may be that a leader is not really in a position to make a decision. The leader is cautious, the leader has little information to make an informed decision, may be afraid of the consequences and wait for someone else to make the decision, or may not make the decision alone and have to wait for another party or department to make the decision. Overlaps and gaps in decision-making powers create opportunities for delegation and subdelegating of tasks and decisions, and with it, the shifting of responsibility and the failure to take responsibility. Therefore, clarification of job roles can also play a role in promoting the assumption of responsibility, so that it is clear who is responsible for a given decision or task.

Clearly visible and analyzable alternatives for making informed decisions

Alternatives to informed decision making were found to be present in the decision-making process of the organizations interviewed in the study. As there are usually discussions and brainstorming sessions between leaders and subordinates, there may be suggestions and ideas that may not have occurred to the leader (heads of department, heads of division), but which they considers appropriate. According to the leaders interviewed, questions can be asked at almost all levels of management to help them make the best decision, thus helping them to think through and even think further about decision alternatives.

Based on the interviews, the involvement of professionals in the preparation of decisions is exemplary and recommended. And indeed, it is worth paying more

attention to decision preparation in an organization in order to make informed decisions. In central public administrations, it is typical for departments to operate within their own areas of expertise and competence, with highly qualified, experienced professionals in subordinate (non-managerial) positions. Their expertise and experience are key in the decision-making proposals. It is therefore worthwhile for leaders to involve them in the preparation of decisions, in the development of alternatives (well-supported versions A, B, C). This can not only lead to the right decision for as many people as possible, but can also help to maintain motivation, as it can make subordinates feel that their work, their opinions, their ideas, their expertise in the area are important to the organization. It can be prestigious and create a sense of appreciation that they can contribute with their expertise and experience even to the implementation of major government decisions.

Presence or absence of decision criteria

The leaders interviewed in the organizations surveyed in the study may have a variety of decision criteria. A particular discipline may take decisions or make recommendations to senior management within its own profession, if the decision is taken there. Leaders also mentioned that the decision-making criteria are not clear when decisions requiring cooperation with other organizations, departments, divisions or units give rise to professional disagreements between disciplines on aspects that are important to them. If they cannot reach a decision and the major disciplines are in competition with each other, a very senior leader takes the final decision on the matter. It is also common, as reported in the interviews, that no decision criteria are applied, a decision is taken without a chain of command, without hierarchy/decision levels, even without any decision preparation. This may be due to reasons such as the quality and type of the task, the political decision, the personal attitude of the decision-maker, the existence of personal conflicts between decision-makers. Clarification of roles and responsibilities can also help in the decision-making process, as personal conflicts and attitudes could play less of a role under the right rules.

In one organization, senior management is characterized by a systematic failure to consider decision-making aspects (in the same organization, there is also a lack of communication of strategic and future-oriented decisions). For decisions that are not professional (not even political) but generally operational, operational, lower-level managers have no possibility to make suggestions, and senior management ‘makes the decisions alone’. This can have the consequences

of hampering the professional work of the organization, creating human difficulties, extra costs for the organization or wrong decisions. Staff (managers, subordinates) are significantly affected by being left out of decisions, by not listening to and ignoring their points of view, and by a lack of knowledge of the organizational strategy and vision, i.e. not knowing what they are doing their job for, what the purpose of their work is. Employees may therefore feel that they are not doing their job well and their satisfaction and commitment may be reduced. In this organization, the professional areas are increasingly involved in professional decisions, giving room to the disciplines in professional issues and decision situations, which can be the beginning of a positive change. In addition, senior management should pay particular attention to communicating their decisions and involving other levels of management below them, not only in professional decision-making. In this organization, it may be necessary to strongly improve the decision-making process and communication of the results of decisions throughout the organization, not only to eliminate decisions that subsequently prove to be flawed, but also to maintain and increase staff satisfaction and commitment.

At the same time, it can be worthwhile for an organization to pay attention not only to what is absent, but also to very clear points of decision. For example, in a very small organization, a decision within their authority can be made quickly because there is a common mindset between the leader and his/her subordinates, and there is usually consensus among staff, including the leader, on principles and legislation, and the leader is clearly in charge of the decision taken at that level. There is a risk here of groupthink, which tends to occur when a group has a strong culture and thinks alike. It is therefore important to be aware that this could have the consequence of leading to a wrong decision if a multi-stakeholder approach is neglected. This can be prevented, for example, by leaders being aware of the phenomenon of groupthink and using methods that promote a multi-stakeholder approach (e.g. the DeBono 6 Hats method).

Adherence to deadlines for decisions

Several leaders mentioned that decisions are not taken on time, which can sometimes or often happen in some organizations. One reason for this is that decisions can get stuck at one level of the decision-making hierarchy. Decisions can not only get stuck in the organizational hierarchy, but can also slow down the decision-making process, where the higher the level of decision-making, the more decisions can be slowed down due to the heavy workload (backlog of tasks).

Another reason for stalling or slowing down decisions may be the time needed to get through too many hierarchical levels. Because while going through the hierarchy levels and getting to the person who develops possible alternatives, points of view or solutions for the decision, they may have much less time to complete the task than the time it took to get to the decision-making task. The time taken to deliver the task then takes time away from the professional work, as there is a given deadline for making decisions. Other possible causes of stagnation and slow decision-making may be a lack of responsibility on the part of leaders, delegation of responsibility, and an overload of tasks and decisions due to a heavy workload. The solution mentioned was to delegate decision-making powers appropriately without delegating responsibility. However, this is not always applicable because legislation regulates what leaders can or cannot delegate. For example, in one organization, reducing the number of hierarchy levels within reason has been used successfully to avoid slowing down decisions. Shortening the administrative path so that the task reaches the person who solves it as soon as possible, thus taking the burden off another (probably overburdened) leader and giving the person who solves the task more time to find a solution or proposal for the task, because they will know about it earlier.

Clarity of decisions for those involved in the decision (actors in the decision chain)

In the units, departments and divisions of the leaders interviewed, there is usually an opportunity to pass on information, communicate and ask questions, so decisions taken at these levels are generally understandable.

Decisions taken at the highest level (government level) may lack clarity of details, difficulties of interpretation, the decision is unclear. In such cases, the professional areas need the opportunity to ask questions in order to implement them properly. Furthermore, the professional part could be applied in line with expectations, but questions cannot be asked at this level. As the administrative bodies implement the decisions of the government, this can be a major problem for the units (specialties) in the central administration where they are found. A channel of communication could be set up to allow professional areas to raise questions in these cases, so that the decisions needed for implementation can be informed and appropriate. There are already good practices at lower levels, e.g. departments/divisions acting as a bridge between units/departments dealing with the same issues, sectors but with a different disciplinary approach. The staff in the bridging department have some level of terminology knowledge of

each of the specialized areas and help them to communicate with each other and to reach a common solution/ decision.

It was mentioned during the interviews that there have been cases where there are exceptions to the decision, i.e. there are people who are not covered by a decision. Here it is worth paying great attention to ensure that there are no exceptions to a decision and that everyone is covered by the decision. If, for some reason, it is necessary to grant exceptions to a decision, they should be in writing and justified, so that the people concerned feel less unfairly excluded or not excluded from the decision. It can also help to understand decisions if the leaders who make them strive to be clear. Decisions should not be changed once a decision has already been made, and decisions should be made quickly and consistently by senior and top leaders in an organization.

Proposals for an informed decision-making process for leaders who take decisions

In addition to the suggestions set out along the different analytical aspects, the following can help leaders to make informed decisions:

Leaders should also acquire knowledge of decision psychology, so that they can identify the mechanisms and cognitive biases that drive decisions in a timely manner, especially when they have to make a large number of decisions quickly.

As in several organizations there is a very high workload of leaders and especially of senior leaders, but the volume of tasks and decisions cannot be reduced, a wider time limit could be given for a task or decision.

Leaders and senior leaders could be given time in their working hours to deal with areas, topics and disciplines that affect their work, which they would like to do or have done in the past, but which they have neither the time nor the opportunity to do because of the workload, especially in management. Such tasks could provide them with a recharge, reducing the risk of burn-out.

Summary

Decision-making in public administration can be considered bureaucratic in comparison with the literature (Weber, 1947) because public administration operates according to rules, and thus decision-making is regulated. Management levels are hierarchical, and the decision-making process is also hierarchical in organizations. Leaders are accountable for their decisions in their official duties.

In the area of decision making, I came across examples of efficient operations, processes, methods and several mechanisms to be improved in the decision-making process during the management interviews. In the majority of the organizations in the sample, decision-making is well regulated in terms of the level of management, the decisions that are taken, and the decision hierarchy is generally respected, and there is adequate decision preparation. In almost all organizations, decision-making is hampered by time pressures (short time for decisions, the need to make decisions quickly, short deadlines that are difficult to meet) and other resulting difficulties. These include, for example, the co-existence of information gaps and information overloads, failure to respect decision hierarchies, the omission of disciplines and people from decisions, which can lead to an increase in uninformed decisions and decisions that later prove to be wrong. In addition, in many organizations, decisions are slow, and decisions get bogged down in the decision-making hierarchy. The emergence of difficulties and problems related to decision making may suggest that organizations may have varying degrees of the organizational disease of 'indecision making'. The organizational disease of 'indecision' is often found in the competitive sector together with the diseases of 'bureaucracy' and 'risk aversion' (Lövei & Nadkarni, 2003), but both bureaucracy and risk aversion are specific to public administration in general. They cannot be considered as an organizational disease below a certain level, but here bureaucracy is part of the way of functioning. Public administrations do not need to take risks in order to survive, because their survival is guaranteed by the state. Bureaucracy, on the other hand, is an organizational culture that is characteristic of public administration as a whole (Weber, 1947; Forgács, 2019). Handy classifies it as a role culture, where the specialized areas operate according to their own expertise and competence (Klein, 2001). However, care must also be taken against overuse of these, because they can then become an organizational disease in public administration. Examples are very high levels of risk aversion, lack of accountability, or when bureaucracy has already made it impossible for an organization to function with too many rules, too many levels of hierarchy, etc. Problem-solving thinking is built into the decision-making process. And decisions are made by people, so the quality of human capital plays a significant role in human resource management. The interviews with the leaders interviewed suggest that both subordinate and managerial levels are involved in decision-making processes in some way, so that decision-making in central administrations is a process that requires a high level of human capital as part of cognitive functioning. The interviews suggest that decision-making requires highly qualified professionals with a high level of expertise in their field, who,

even in collaboration with each other, develop documents based on the analysis of the data and information on which decisions are based. Although public sector salaries are lower than in the competitive sector, professional tasks (e.g. decision preparation) can motivate staff to use their expertise for the benefit of the organization (value creation) by giving them a role in the analysis and proposal of an important, even high-profile, decision.

Research limitations and future research plans

The limitation of the research is that one organization is over-represented in terms of interviewees, however, many specializations and several professions are found in the organization, which is considered appropriate in terms of heterogeneity. They presented perspectives from multiple disciplines and professions during the interviews.

The next options for further research could be:

- 1) Extending the qualitative research. A possible research direction could be to interview leaders in more central public administration bodies and to include territorial public administration organizations in the sample. They may have different difficulties from central administrations.
The number of interviewees working in the back office could be further extended to make the sample of leaders as heterogeneous as possible, and to reveal more specificities of central and regional administrations.
- 2) Adapting the questionnaire of the Healthy Organization Model to the public administration: rewriting the items in the language of the public administration and, where necessary, adding public administration-specific items to a dimension, and even creating public administration-specific dimensions and the corresponding items.
- 3) The results of the adapted questionnaire for public administration could be compared with the results obtained in the competitive sector.

References

Barta, A. (2020). Kormányzás és közigazgatás [Governance and Public Administration]. In Árva Zs., Gellén M., Koi G., Lőrincz L., Patyi A., Rózsás E., & Varga Zs. (Szerk.), *Közigazgatás-elmélet [Theory of Public Administration]* (p. 62). Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

- Belügyminisztérium. (2017). *KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16 Megvalósíthatósági tanulmány: A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása [KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16 Feasibility Study: Strategic Support for Personnel Succession in a Competitive Public Service]*.
- Bordás, P. (2021). *Közzolgáltatások [Public Services]*. In Jakab, A., Könczöl, M., Menyhárd, A., & Sándor, J. (Szerk.), *Internetes Jogtudományi Enciklopédia [Online Encyclopedia of Legal Studies]* (31).
- Concordia. (2010). *Az egészséges szervezet felmérés eredményei: Minta Vállalat – Hierarchia szerinti elemzés [Results of the Healthy Organization Survey: Sample Company – Analysis by Hierarchy]*. Concordia Szervezet- és Vezetésfejlesztési Kft.
- Forgács, D. P. (2019). *A bürokrácia szociológiája [The Sociology of Bureaucracy]*. Kossuth.
- Imre, M. (2009). *Az állam és a közigazgatás gazdasági szerepe és feladatai [The Economic Role and Responsibilities of the State and Public Administration]*. In Verebélyi, I., & Imre, M. (Szerk.), *Jobb közigazgatás – helyben járás és visszafejlődés helyett [Better Public Administration – Instead of Stagnation and Regression]* (pp. 185–202). Századvég Kiadó.
- Jenei, G. (2019). Adalékok Max Weber elméletének hatástörténeti problematikájához [*Contributions to the Historical Impact Issues of Max Weber's Theory*]. *Köz-Gazdaság*, 14(4). <https://doi.org/10.14267/RETP2019.04.13>
- Kaiser, T. (Szerk.). (2017). *Jó állam jelentés 2017 [Good State Report 2017]*. Nordex Non-profit Kft.–Dialóg Campus Kiadó. <https://joallamjelentes.uni-nke.hu/kiadvanyok/jo-allam-jelentes-2017/>
- Kaiser, T. (Szerk.). (2018). *Jó állam jelentés 2018 [Good State Report 2018]*. Nordex Non-profit Kft.–Dialóg Campus Kiadó. <https://joallamjelentes.uni-nke.hu/kiadvanyok/jo-allam-jelentes-2018/>
- Klein, S. (2001). *Vezetés- és szervezetszociológia [Leadership and Organizational Psychology]*. SHL Hungary Kft.
- Lapsánszky, A. (2019). *A közzolgáltatások közigazgatás-tudományi alapjai: A piaci közzolgáltatások szervezése és igazgatása [Administrative Science Foundations of Public Services: Organization and Management of Market Public Services]* (pp. 12–14). Ludovika Egyetemi Kiadó.
- Lövey, I. & Nadkarni, M. (2003). *Az örömteli szervezet – Szervezeti egészség, betegség, öröm [The Joyful Organization – Organizational Health, Illness, and Joy]*. HVG Könyvek Kiadó.
- Sallai, B. (2022). A bürokráciáról – újra [*On Bureaucracy – Again*]. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 10(2), pp. 60–80. <https://doi.org/10.32575/ppb.2022.2.3>
- Simon, H. A. (1982). *Korlátozott racionalitás: Válogatott tanulmányok [Bounded Rationality: Selected Studies]*. KJK.
- Zoltayné Paprika, Z. (1999). *A stratégiai döntéshozatal módszertani kérdései [Methodological Issues of Strategic Decision-Making]* (PhD-disszertáció). Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem. <https://phd.lib.uni-corvinus.hu/236/>
- Weber, M. (1947). *The theory of social and economic organization* (A. M. Henderson & T. Parsons, Trans.). Free Press.

Weiss, D. H. (1991). *Problémamegoldás alkotó módon [Creative Problem Solving]*. Park Kiadó.

Reference of the article according to APA regulation

Nánási-Pintér, N. (2025). Exploring strengths and areas for development in decision-making in central public administration through the examples of some organizations. *Belügyi Szemle*, 73(4), 871–891. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp871-891>

Statements

The author is a research intern within the framework of the Scientific Internship Program ‘Research in the Ministry of Interior!’ of the Scientific Council of the Ministry of Interior.

Conflict of interest

The author have declared no conflict of interest.

Funding

Produced with the support of the Hungarian Government under the Hungarian State Eötvös Scholarship Programme.

Ethics

The data will be made available on request.

Open access

This article is an Open Access publication published under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>), in the sense that it may be freely used, shared and republished in any medium, provided that the original author and the place of publication, as well as a link to the CC License, are credited.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Nikolett Nánási-Pintér, who can be contacted at pinter.nikolett88@gmail.com.

Ajánlás a Nemzetközi Rendészeti Figyelő XVI. száma elé

Recommendation to the XVI. issue of the International Law Enforcement Observer

Finszter Géza

professor emeritus, ny. rendőr ezredes
Magyar Tudományos Akadémia doktora,
Nemzeti Köszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar

Korinek László

professor emeritus
Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja,
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar

Absztrakt

Cél: A rendészeti tárgyú kutatásoknak mindenhol a világon fő törekvése a társadalom védelmezése a jogsértő magatartásoktól. A Figyelő XVI. száma igyekszik áttekinteni a devianciák teljes spektrumát, az erkölcsi botlástól egészen a töméntelen emberáldozatot is követelhető terrorizmusig.

Módszertan: Belátva, hogy a mesterséges intelligencia jelenléte megkerülhetetlen, a számbavétel azzal a felismeréssel kezdődik, hogy miközben igazolható, miszerint a digitális technika jelentősen növelheti a bűnös múlt felderítésének esélyeit, a felkínált „lélektelen” számítógépes algoritmusok fenyegetést jelentenek a büntetőjog humánumának eddig elért eredményeire. Erre figyelmeztet Németh Ágota tanulmánya: *„Az MI növelheti a hibák hatását, vagy megnehezítheti azok észlelését, mint például az ártatlan emberek megfigyelését és üldözését, vagy olyan elemi elvek megsértését, mint az ártatlanság védelme.”*

Megállapítások: A büntetőjog társadalmi rendeltetésének sokszínű folyamataiban jól körvonalazódik két felfogás, a klasszikus iskola, amelyik a bűnüldözés hasznosságát a megtorló funkció fenntartásában látja, másfelől a kritikai iskola, ahol a helyreállító igazságszolgáltatási megoldások formálódnak. Vörös Aura recenziójában felsejlik a két irányzat szintézisének a képe: *„Ez azt jelenti, hogy a büntetőjog céljairól szóló bármilyen reális beszámolóknak pluralistának kell lennie. Ahogyan a büntetőjog megszületésének és metamorfózisainak is számos oka van, úgy a büntetőjog tényleges társadalmi rendeltetésére is sok tényező hat.”* Nem állnak ettől messze a büntető jogalkalmazás hazai tapasztalatai sem, amelynek összegzését Szabó András alkotmánybíró több mint három évtizeddel ezelőtt megfogalmazott klasszikus soraiban olvashatunk: *„Közismert tény, hogy a büntetőjogi retorzió nem képes lényegesen befolyásolni a bűnözés alakulását, mivel ezt alapjában véve a társadalom aktuális állapota határozza meg.*

Ebből azonban nem következik, hogy a büntetések hatástalansága, a célok beteljesítésére való alkalmatlansága, avagy az ítélkezési gyakorlat eltérései és ingadozásai miatt le kellene mondani a büntetésről általában. Nem a büntetés hatásossága, célbeteljesítő alkalmassága és egyöntetűsége a büntetésalkalmazás alapja, hanem az az elv, hogy bűn büntetlenül nem maradhat, illetve, hogy a bűn büntetést érdemel.”¹

Érték: A nemzetközi szakirodalmi források szinte egyöntetűen egyensúlyt keresnek a jogvédelem hatékonysága és a büntető hatalom humanizmusának megőrzése között. Kétségtelen, hogy ezekben a törekvésekben a terrorizmus elleni küzdelem aligha kaphat helyet, különösen annak legszélsőségesebb megjelenései, amelyek mind az áldozatok számában, mind pedig az anyagi károkból a háborús konfliktusok következményeit idézik. Sümegh Attila egy orosznyelvű tanulmányt ismertet, amelyből kiemeli a szerző következő gondolatát: „Ezzel szemben azt a véleményt osztja, hogy a terrorizmus elleni küzdelem fő gondolata nem a védelmi funkcióból kell, hogy álljon, ahogy azt a jogalkotó gondolja, hanem egy támadó aktívabb válaszból.” Az ilyen válasz már a büntető jogalkalmazás hatókörén kívüli területen értelmezhető.

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, büntetőjogi elméletek, helyreállító igazságszolgáltatás, terrorizmus

Abstract

Aim: The primary objective of law enforcement-related research worldwide is to safeguard society from unlawful behaviour. The XVI. issue of the International Law Enforcement Observer seeks to provide an overview of the full spectrum of deviant acts, ranging from moral transgressions to terrorism, which can claim countless human lives.

Methodology: Recognising that the presence of artificial intelligence is inevitable, the assessment begins with the realisation that, while it is demonstrable that digital technology can significantly enhance the chances of uncovering a criminal past, the ‘soulless’ computer algorithms it offers pose a threat to the humanitarian achievements of criminal law. This concern is highlighted in Ágota Németh’s study: ‘AI can amplify the impact of errors or make them harder to detect, such as the surveillance and persecution of innocent individuals, or the violation of fundamental principles such as the presumption of innocence.’

Findings: In the diverse processes of criminal law’s societal function, two

1 23/1990. (X. 31.) AB határozat a halálbüntetés alkotmányellenességéről, Szabó András alkotmánybíró párhuzamos véleménye.

distinct perspectives emerge clearly: the classical school, which views the utility of criminal prosecution in maintaining its retributive function, and the critical school, which focuses on the development of restorative justice solutions. The synthesis of these two approaches is reflected in Aura Vörös's review: *'This means that any realistic account of the objectives of criminal law must be pluralistic. Just as the origins and metamorphoses of criminal law stem from multiple causes, so too is its actual societal function shaped by numerous factors.'* The domestic experiences of criminal law enforcement are not far removed from this perspective, as summarised in the classic words of Constitutional Judge András Szabó, written over three decades ago: *'It is a well-known fact that criminal sanctions are incapable of significantly influencing crime trends, as these are fundamentally determined by the current state of society. However, this does not mean that the inefficacy of punishments, their inability to fulfil their intended purposes, or the inconsistencies and fluctuations in judicial practice should lead to the abandonment of punishment altogether. The foundation of sentencing is not the effectiveness, suitability, or consistency of punishments in achieving their goals, but rather the principle that crime must not go unpunished and that wrongdoing deserves punishment.'*²

Value: International scholarly sources almost unanimously seek a balance between the effectiveness of legal protection and the preservation of humanitarian principles in the exercise of criminal power. Undoubtedly, efforts of this kind can hardly encompass the fight against terrorism, particularly in its most extreme manifestations, which, in terms of both the number of victims and material damage, resemble the consequences of armed conflicts. Attila Sümegh presents a Russian-language study, highlighting the author's following statement: *'In contrast, he shares the view that the central idea of combating terrorism should not be based on a defensive function, as legislators assume, but rather on a more proactive and offensive response.'* Such a response falls beyond the scope of criminal law enforcement.

Keywords: artificial intelligence, criminal law theories, restorative justice, terrorism

2 Decision 23/1990. (X. 31.) AB on the Unconstitutionality of the Death Penalty, Concurring Opinion of Constitutional Judge András Szabó.

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

Nemzetközi Rendészeti Figyelő XVI. International Law Enforcement Observer XVI

Németh Ágota

Dr., r. alezredes, tanársegéd
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
nemeth.agota@uni-nke.hu

Sümegh Attila

Dr., doktorandusz
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
sumegh.attila@stud.uni-nke.hu

Vörös Aura

Dr., doktorandusz
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
voros.aura@uni-nke.hu

Németh Ágota

A mesterséges intelligencia használatának következményei és korlátai a büntető igazságszerológálásban, Németországban

A németországi Kriminalpolitsche Zeitschrift-ben találkoztam Prof. Dr. Carsten Momsen (2023) tanulmányával. Az abban foglaltak szinte minden országban aktuálisak, hiszen szerte a világon a kutatások központi témája a mesterséges intelligencia (MI). Egyre többen vizsgálják azt is, hogy a bűnüldözés, az igazságszerológálás területén milyen mértékben és módon, milyen jogi korlátokkal számolva lehet alkalmazni.

A tanulmány a bevezetésben leszögezi, hogy a globális bűnüldözésben a Big Data elemzés még mindig nagyobb szerepet játszik, mint az MI, amennyiben az túlmutat a különböző adatfolyamok gyűjtésén és elemzésén. Fordított a helyzet, ha a fenyegetettség-előrejelzést nézzük. Itt egyre gyakrabban alkalmazzák

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2025. 01. 06. Átdolgozás: 2025. 01. 12.
Elfogadás: 2025. 01. 14.

az MI-t, különösen a prediktív rendészet területén, ahol a retrográd elemzésen túlmenően valós előrejelzéseket készítenek, és így előre meghatározzák az emberi döntéseket.

A cikk írója szerint az MI használatának néhány központi potenciális veszélye, mint például a folyamatok megértésének, az átláthatóságnak, az egyéni méltányosságnak a hiánya, a meglévő egyenlőtlenségek előmozdítása és megerősítése, az értékelés elmaradása a bűnüldözés területén súlyos félreértelmezésekhez és téves ítéletekhez vezethetnek. A torzítás az MI által végzett elemzési folyamaton kívül is felmerülhet, különösen az adatfeldolgozás tervezésében, folyamatában és értékelésében résztvevőknél is. Az MI növelheti a hibák hatását, vagy megnehezítheti azok észlelését, mint például az ártatlan emberek megfigyelését és üldözését, vagy olyan elemi elvek megsértését, mint az ártatlanság vétele. Ezen folyamatok a német büntetőeljárás központi területein is változásokat eredményezhetnek.

További változás a profitorientált magánintézmények fokozott bevonása a büntető igazságszolgáltatásba. A magánvádlok és a magángyanúsítottak vagy vádlottak közötti viszonyban az alapvető jogok csak korlátozottan érvényesülnek. Ez ugyanakkor gyengíti az alanyi jogok alapjogi biztosítékait, különösen a vádlott büntetőeljárásban betöltött helyzetét. Az állampolgárok így már nemcsak az állammal állnak szemben, hanem az állami hatalom és a magán (de facto vagy szerződéses) hatalom átláthatatlan keverékével is. Emellett a magánszereplők struktúrája, a nemzeti hatóságok közötti, sőt az EU-n belüli növekvő adatsere miatt a személyiségi jogok védelmének számos kérdése nemzetközi komponenst kap. A nemzeti adatvédelmi törvények mellett ezért a nemzetközi adatvédelmi előírások és megállapodások is befolyást nyernek a bűnüldözésre. Ez pedig a büntetőeljárás privatizációja, nemzetközivé tétele felé mutat.

Felvetődik az emberi jogok, eljárási jogok új architektúrájának kialakítása is. Nemzetközi struktúrájukból adódóan itt az emberi jogok kerülnek a fókuszba. Az emberi jogokkal a magánszemélyekkel (cégekkel) szemben is foglalkozni kell, ha a kormány hatalmi struktúrájának elválaszthatatlan részévé válnak, vagy maguk is közhatalomként lépnek fel olyan állampolgárokkal szemben, akik valójában hierarchikusan alárendeltek. Ez részben az alapvető jogok – például a magánélethez való jog – mérsékelt átalakításához vezet.

Az MI algoritmusokon alapul, amit általában úgy írnak körül, mint jól definiált, számítógéppel megvalósítható utasítások véges sorozatát, amelyek jellemzően egy problémaosztály megoldására, vagy egy számítás elvégzésére szolgálnak. Az algoritmusok mindig egyediek, és specifikációként használatosak számítási, adatfeldolgozási, automatizált érvelés és egyéb feladatok elvégzéséhez. Kulcsfontosságú azt is szem előtt tartani, hogy az algoritmus megkülönböztető

adatokkal/információkkal működik, és főleg a legnagyobb számú alpra orientálódik. Végül, de nem utolsósorban figyelembe kell venni a kontextust is. Különösen az elkövetők besorolásának területén nagy a veszélye annak, hogy az elfogult kiválasztási kritériumok torzítanak.

Az algoritmusok használatának egyik legproblémásabb, de releváns területe a büntető igazságszolgáltatásban a próbaidőre, a feltételes szabadon bocsátásra vonatkozó előrejelzés, ahol a kockázati számok nagyon hasonlítanak a prediktív rendészetre. Az előrejelzések pontosságát nehéz meghatározni, annak ellenére, hogy széles körben elterjedtek. A legnyilvánvalóbb akadály az, hogy túl kevés előrejelzési eljárást értékelték empirikusan. A statisztika és a számítástechnika közelmúltbeli fejlődése új mércét állít fel a prediktív pontosság téren. Függetlenül attól, hogy a büntető igazságszolgáltatás múltbeli teljesítménye mennyire kockáztatta az előrejelzéseket, most sokkal jobb előrejelzések készíthetők. Ez azonban ismét magában foglalja a magánélethez való viszonyt, különösen, ha a feltételes előrejelzéseken kívül az ártatlanság védelmének védelme alatt álló adatok forognak kockán.

A magánszereplők részvétele is kiemelt szerepet tölt be az algoritmusokra alapuló nyomozati munkában. Az ő adatfeldolgozásuknak releváns szempontja, hogy nem hagyományos jogcímetzetei az alapvető vagy állampolgári jogoknak, és formális kötelezettségük sincs e jogok védelmére. A legtöbb „prediktív rendészeti” eszközt nem arra használják, hogy az eredeti algoritmustervezés alapján konkrét bűncselekményeket előre jelezzenek, hanem a címzettek, ügyfelek vagy szavazók meghatározott csoportjaira összpontosítanak. A hozzáadott értéket a vállalatok számára nemcsak a nyers adatok pusztá gyűjtése hozza létre, hanem a megszerzett tudás utólagos feldolgozása, értékesítése is.

Az adathalmaz-elemzés formálja a kortárs rendészetet: a mintaalapú algoritmusokat jelenleg elsősorban arra használják, hogy bizonyos térbeli kritériumok alapján előre jelezzék a bűncselekmények elkövetésének valószínűségét. Ha hozzáadjuk a DNS-elemzést, DNS-fenotipizálást, akkor nyilvánvalóvá válik a zökkenőmentes átmenet a bűnüldözésre. A prediktív kritériumok egyaránt alkalmasak az elkövetői profilalkotásra. Ugyanakkor az ezzel járó redundanciák nyilvánvalóak: ha ugyanazokat az adatokat azonos módszerekkel és kritériumokkal értékelnék, fennállna bizonyos veszélye annak, hogy a jövőben elkövetett bűncselekményekre gyanúsítottakat generálnak saját maguk számára, és a későbbiekben automatikusan felelősségre vonják őket, mint lehetséges elkövetőket.

A Big Data MI által támogatott elemzés további alkotmányos kérdéseket is felvet a német jogban. Lehetővé teszi például az emberek valós idejű és elméletileg szinte teljes monitorozását, például videokamerák és okostelefon-adatok segítségével kommunikációs és helyinformációkkal. Az ember által generált

adatok azonban nem csupán a jelenről vagy a múltból nyújthatnak információt. A múltbeli viselkedés és a statisztikai valószínűségek korrelációja révén a Big Data megjósolhatja a jövőbeli viselkedést, vagy megbecsülheti a helyek veszélyességét, például bizonyos területeken a lakásbetörések valószínűségét. Így a büntetőjogi megfontolás szempontjából két folyamat válik relevánssá: egyrészt az adatgyűjtés, másrészt az összegyűjtött adatok büntetőeljárás célú felhasználása.

A rendőri munka már az adatgyűjtés során ütközhet az ártatlanság védelmével. Az ártatlanság védelmének korlátozása kezdetben fennáll, ha nem tartják be az arányosságot. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha a gyanútlan személyekre vonatkozó adatokhoz túl széles körben és túl intenzíven férnek hozzá, hogy elemzésre alkalmas adatmennyiséget kapjanak. A Big Data alapján hozott intézkedések arányosságát felül kell vizsgálni. Ez nagyobb mértékben érvényes az MI által támogatott adatelemzés esetén, mivel a gyanús és nem gyanús állampolgárok adatait válogatás nélkül használják fel. Ennyiben az ártatlanság védelme valóban módosul ezen a szinten, mivel az adatgyűjtés és -elemzés már valódi nyomozati intézkedés, amely meghatározott kritériumok szerint embercsoportokat céloz meg és szemben áll az egyéni bűnösség elvével.

A büntetőeljárás keretében hozott intézkedések esetén az alapvető jogok ütközése áll fenn például a német alkotmányban szabványosított távközlési titoktartással, vagy a szabadsághoz való alapvető joggal. A Szövetségi Alkotmánybíróság szerint a személy legközelebbi szférájába, a magánélet intim szférájába való beavatkozás nem megengedett. Ez az álláspont magában foglalja a teljes megfigyelés tilalmát is, mivel ez önmagában a személyiségi jog alapterületébe való beavatkozást jelentene. Másrészt a rendőrség korlátlan hozzáféréssel rendelkezik a legkülönbözőbb területekhez, például a nyíltan elérhető közösségimédia-tevékenységekhez. Ez egy olyan köztes területet hoz létre, ahol az alapterületi információk viszonylag könnyen hozzáférhetőek, és akár – bár más céllal – elérhetővé is tehetik azokat a hozzáférésre jogosultak legalább egy korlátozott csoportja számára. A köztes területen belül az arányosság követelménye érvényes.

A valószínűsíthető veszélyek és fenyegetések egyénre szabására vonatkozó, ugyanazon kritériumok alkalmazása ahhoz vezethet, hogy a bűnügyi nyomozás során az ártatlanság védelmét felülírja a feltételezett gyanúnak bizonyos csoportok tagjaira vagy egyénekre történő rávetítése. Ez különösen a feltételezett gyanú és a nyomozás közötti arányosság problémájához vezethet. Ezen a területen, mivel az adatelemzés óhatatlanul a teljesen gyanútlan személyekre is kiterjed, az ártatlanság védelme egyfajta bűnösség védelmévé válik, pontosabban a helyébe lépő prognózis bizonyos körülmények között az ellenkezőjét is legitimálja, az alapvető jogok megengedhetetlen megsértését.

Az ártatlanság vélelmével való ütközések elsősorban az adatok statisztikai valószínűségű méréséből fakadnak. Mivel prediktív előrejelzés alapján a rendőrség a bűncselekmény elkövetése előtt beavatkozik, ártatlan emberek válhatnak a megelőző rendőri intézkedések célpontjává, még akkor is, ha soha nem állt szándékukban bűncselekményt elkövetni. Ez oda vezethet, hogy bizonyos népességcsoportokat gyakrabban tekintenek gyanúsaknak, mint másokat, azaz diszkriminálnak.

A fentiek értelmében a Big Data és az MI használata feloldja a bűnösség hagyományos büntetőjogi fogalmait és kategóriáit. Mint ilyen, ez eleve nem érv a modern technikák büntetőeljárás során történő alkalmazása ellen. Továbbra is meghatározó, hogy bizonyos küszöbértékeket el kell érni a bűnügyi nyomozásban annak érdekében, hogy legitimálják azokat a nyomozási intézkedéseket, amelyek esetenként intenzíven sértik a vádlottak személyiségi és állampolgári jogait. E tekintetben célszerű továbbra is a differenciált és kidolgozott gyanúsítási és vádlotti fogalmakat alkalmazni, és azok lényegi tartalmát a korszerű nyomozási módszerekbe átültetni.

Központi jelentőségű az is, hogy a bűnüldözésben alkalmazott MI le tudja-e fordítani a méltányosság kategóriáját. Mivel magát a méltányosságot nem lehet bináris struktúrában definiálni, hanem csak etikai vagy filozófiai módokon, a megfelelő analitikai eszközök fejlesztőinek olyan haszonelvű módon kell gondolkodniuk, amely túlmutat a méltányosság elvont fogalmain, és a világosan meghatározott eredménycélokra összpontosít. Ehhez esetalapú megközelítésre van szükség.

Az MI legnagyobb paradigmája a bűnüldözésben a következőképpen jellemezhető: a rendszer azon képessége, hogy helyesen értelmezze a külső adatokat, tanuljon ezekből az adatokból, és ezt a tanulást rugalmas adaptáción keresztül konkrét célok és feladatok elérésére használja fel. Ebben a döntéshozói funkciójában úgy tűnik, hogy az MI hoz döntéseket emberi egyed helyett. Ez koncepcióban lehetővé teszi a MI számára, hogy döntéseket hozzon más emberekkel szemben, vagy beavatkozzon az emberi döntéshozatali folyamatokba.

Hogyan fogják használni az MI-t? Miután elértük azt a pontot, ahol a döntéseket nem emberi döntéshozók (azaz gépek) hozzák meg, összpontosíthatunk az algoritmus tervezésére, valamint a tanulási adatok és alapinformációk kiválasztására és összeállítására. Tekintettel arra, hogy a büntető igazságszolgáltatásban még nem jutottunk el ideig, ezért továbbra is az emberi döntéshozók a döntéshozatal fontos részét képezik. Ezért az emberi MI előkészítése, a nem emberi döntés-előkészítés (MI) és az emberi döntéshozatal közötti kölcsönhatás adja az elemzés keretét, ezért nincs pontos különbségtétel a „mesterséges intelligencia” és az egyéb adatvezérelt döntéshozatal között.

A kétes döntéseket nem lehet bináris struktúrában feltérképezni, a visszaesés előrejelzése is aligha lehetséges alkotmányos módon. Ennek megfelelően az MI egyelőre csak a büntetőeljárás területén használható az emberi döntéshozatali folyamatok keresztellenőrzésére. A büntetőjogi határozatok teljes áthelyezése, vagy az emberi döntések mesterséges intelligencia alapú döntéshozatali rendszerekkel való felváltása nagy valószínűséggel alkotmányellenes lenne német viszonylatban.

Ahhoz, hogy a technológiákat felelősségteljesen használni lehessen, új, összehangolt intézményrendszer kialakítására van szükség a büntetőeljárásban az egyes jogi helyzetek védelmére. Nemzetközi struktúrájukból adódóan itt az emberi jogok kerülnek a fókuszba. A klasszikus formában megfogalmazott emberi jogokat a digitalizált környezetben való életkörülményekhez kell igazítani, újragondolni, hogy az eredetileg hozzájuk kapcsolódó elképzelések érvényesek maradjanak a digitális állampolgárság intézményének bevezetése után is.

Sümegh Attila

A terrorizmus elleni küzdelemre irányuló orosz és nemzetközi jogszabályok és a modernizálásuk lehetőségei

A cikk ([Manuhin, 2023](#)) a terrorizmus elleni küzdelemre vonatkozó modern orosz és nemzetközi jogszabályokat elemzi. Számba veszi az Orosz Föderáció és a nemzetközi közösség bűnüldöző szerveinek általános tevékenységi irányait. Először az Orosz Föderáció szabályozását tekinti át.

Megkülönbözteti a konceptuális vagy ideológiai jogi aktusokat, amelyek azonosítják és rendszerezik az alapvető gondolatokat és stratégiákat alakítanak ki, a szabályozás alsóbb szintjeitől, ahol kialakított koncepció konkrét jogszabályokban jelenik meg.

Az Orosz Föderációban 2009. október 5-én jóváhagyták a terrorizmus elleni küzdelem koncepcióját. Ennek 10. cikke tükrözi a koncepció alapvető célját – az egyének, a társadalom és az állam védelmét a terrorista cselekményekkel és a terrorizmus egyéb megnyilvánulásaival szemben.

A 12. cikk a küzdelem három kiemelt területét határozza meg:

- a megelőzést,
- a terrorizmussal szembeni küzdelmet, és
- a következmények enyhítését és felszámolását.

A terrorizmus elleni megelőző program is három területre oszlik:

- a terrorizmus ideológiája elleni küzdelem rendszerének létrehozása,
- a potenciális célpontok védelmét célzó jogi, szervezeti, operatív, igazgatási, biztonsági, katonai és technikai védelem kialakítása, továbbá
- a közigazgatási és jogi szabályozóknak való megfelelés ellenőrzésének megerősítése.

A terrorizmussal szembeni küzdelem nem kerül részletezésre, fő figyelmet a hatékonyság növelésére fordítja a dokumentum, míg a harmadik részben, a következmények enyhítésére, felszámolására sajátos tevékenységi területet határoz meg a jogalkotó.

Kritikaként megjegyzi a szerző, egyetért azzal a terrorizmus elleni koncepcióval szemben megfogalmazott állásponttal, hogy hiányzik belőle az alapvető gondolatok koherens rendszere és struktúrája, szemben a 2020 májusában elnöki rendelettel kiadott szélsőségek elleni küzdelemről szóló 2025-ig tartó stratégiával.

Ez a stratégia a terrorizmus és a szélsőségek között a következő összefüggést állapítja meg: „*A modern társadalmi-politikai körülmények között a szélsőségesség radikális megnyilvánulása a terrorizmus, ami ellenséges ideológián alapul. A terrorizmus veszélye mindaddig fennáll, amíg vannak források és csatornák a szélsőséges ideológiák terjesztésére.*”

Elemezve a szöveget, arra a megállapításra jut, hogy a jogalkotó által használt terrorizmus-fogalom szűkebb, mint a szélsőségesség fogalma, noha az ilyen ideológia lehet a terrorizmus alapja.

Összevetve az embertelen ideológiákkal szembeni fellépést elhatározó stratégiát a terrorizmus elleni küzdelem koncepciójával, megállapítja, hogy utóbbiban a támadó elméletek fogalmát rokonértelemben használják a terrorizmussal, és emiatt még a tudósok körében is az a vélemény alakult ki, hogy ezek hasonló fogalmak.

Ezzel szemben azt a véleményt osztja, hogy a terrorizmus elleni küzdelem fő gondolata nem a védelmi funkcióból kell álljon, ahogy azt a jogalkotó gondolja, hanem egy támadó, aktívabb válaszból.

Az állami szervek terrorizmusellenes tevékenységét szabályozó joganyag második szintje a normatív jogi aktusoknak az a köre, amik konkretizálják a terrorizmus ellenes koncepcióban lefektetett elképzeléseket. Ilyen jogforrás a terrorizmus elleni küzdelemről szóló 2006. évi 35. számú szövetségi törvény. E törvény rendelkezései biztosítják a szükséges terminológiai alapot, meghatározzák a társadalmi kapcsolatok és jelenségek e területre vonatkozó alapfogalmait.

Az említett normatív joganyagon kívül érdemes figyelembe venni az Oroszországi Föderációban 2018-ban jóváhagyott 2019–2023 közötti időszakra vonatkozó

terrorizmus ideológiája elleni küzdelem átfogó tervét. A szerző úgy ítéli meg, hogy nem teljesen helyénvaló a terrorizmus elleni megelőző intézkedéseket prioritásként kezelni, tekintettel a terrorista cselekménynek minősített bűncselekmények számának növekedésére, a megváltozott politikai helyzetre és a nemzetközi terrorista szervezetek aktivizálódására. A cikk sürgeti, hogy a jövőben az Orosz Föderációban a megelőzés helyett a terrorizmus elleni támadó stratégiát kellene erősíteni.

A jogszabályok elemzését követően levonja a következtetést, hogy jelenleg nincs teljes jogforrási rendszer, amely szabályozná a területet. Ez azért alakult ki így, mert a jogszabályok hosszú időintervallumban jelentek meg, az alapvető jogi aktusok nem rögzítették az alapfogalmakat, a terrorizmus elleni küzdelem koncepciójában tükröződő világos és határozott célokat.

Az Orosz Föderáció távol-keleti pozíciójának megerősödésével az iszlám nemzetközi terrorszervezetek fokozták oroszországi tevékenységüket. Ezt több büntetőjogi szabálmódosítást eredményezett, és jelenleg is folynak kutatások további bűncselekmények minősítésének megváltoztatására. Az Igazságügyi Minisztérium feladata az egyesületek és egyéb szervezetek jegyzékének vezetése, amelybe beletartozik azon szervezetek nyilvántartása is, amelyeket terrorista szervezetként tartanak nyilván.

A nemzetközi jogi környezetből a nemzetközi jogi együttműködés alapjait megeremtő szabályokat tekinti át. Elsőként a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemről szóló nemzetközi egyezményt említi, amelyet a modern Oroszország ratifikált, és 2002-ben lépett hatályba. Ez megköveteli, hogy a terrorista tevékenység finanszírozását bűncselekménynek minősítsék.

Hivatkozik a FATF (Pénzügyi Akció Munkacsoport, a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának módját kutatja, globális szabványokat hirdet a kockázatok csökkentése érdekében, és felméri, hogy az országok tesznek-e hatékony lépéseket – szerz.) ajánlásokra is, amely végrehajtását az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1617 (2005) sz. határozat is megköveteli.¹

Felsorolja továbbá azokat a nemzetközi egyezményeket, amelyeket az Orosz Föderáció Legfelsőbb Bírósága a terrorcselekményekkel kapcsolatos büntetőügyekben folytatott igazságszolgáltatási gyakorlat egyes kérdéseiről szóló határozata az oroszországi terrorizmus elleni küzdelem alapjainak tekint.

A nemzetközi terrorizmus elleni együttműködés fontos problémájának azokat az eseteket látja, amikor terrorcselekmény elkövetése miatt felelősségre vonni kívánt személyt más fogva tartó ország politikai üldöztetésre hivatkozva nem

1 Megjegyzés: A FATF 2023. február 24-i nyilatkozatában határozottan elítélte az Orosz Föderáció Ukrajna elleni agressziós háborúját, egyben felfüggesztette FATF tagságát.

ad ki az Orosz Föderációnak. Ezeknek a helyzeteknek a megoldását újabb nemzetközi megállapodások megkötésével látja orvosolhatónak.

A tanulmány az Ukrajnával szemben indított háború megkezdését követően született, de nem érinti azokat a gyakorlati problémákat, amelyeket Oroszország elszigetelődése (lásd a FATF tagság felfüggesztése) és a más országokkal szembeni bizalmatlanság (a moszkvai terrortámadásra történt figyelmeztetéssel kapcsolatos ellentmondásos hírek) okoz a terrorizmus elleni küzdelemben.

Vörös Aura

A büntetőjog céljai és funkciói című cikkről

Andrew Cornford cikke (2023) a büntetőjog céljairól és feladatairól szól. A két fogalom csapdát rejt: a távlatos célok gyakran feloldhatatlan ellentmondásba kerülnek a mindennapi feladatokkal. A szerző álláspontja szerint ez a konfliktus nyomta rá bélyegét a közelmúlt vitáira. A hagyományos büntetőjogi elmélet, ahogy azt egyre többen állítják, rosszul közelíti meg értelmezésüket: tévedései eltorzítják a büntetőjog legitimitásáról és gyakorlati alkalmazásáról alkotott képünket. Két iskola látszik kibontakozni: az egyik oldalon a konzervatív tábor, amely a megsértett jogrendet helyreállító büntetésre helyezi a hangsúlyt, s másik póluson a kritikai felfogás, ami a humanista értékrendet, a társadalomvédelmet és a helyreállítást hangsúlyozza.

Ahhoz, hogy megítélhessük ezeket az állításokat, tudnunk szükséges, mit kell a büntetőjog céljának és ugyanakkor társadalmi rendeltetésének, tényleges funkciójának tekinteni. Sajnos azonban a vita nehezen értékelhető, mivel továbbra sem világos, hogy miként teremthető harmónia a nemes célok és a büntetőjog mindennapokban megvalósuló, tényleges gyakorlata között. A cikk lényege, hogy először is megvizsgálja, mit jelenthetnek ezek az egymással versengő állítások, egyfelől a büntetőjog céljainak kijelölésében, másfelől pedig gyakorlati alkalmazásban. Kibontakozik a büntetőjog háromféle megközelítése: először az, ami igazolja a büntetőjogi represszió szükségességét; másodszer az, hogy érzékelhető ellentmondás van a humánumból vezérelt nemes célok és azok tényleges megvalósulása között; harmadszor az, hogy a különböző értelmezések között akkor teremthető harmónia, ha az eltérő felfogások az eddigieknél gazdagabb és nyitottabb gondolatissággal közelítenek az alapproblémához: lehetséges-e a büntetőjogban a hasznosság, a hatékony társadalomvédelem és az emberség egyidejű érvényesítése? A cikk szerzője állítja, hogy a büntetőjognak

az azonosított értelmezések mindegyikére szüksége van, és ez messze több tényező, mint amennyit a vitában részt vevő két tábor, a konzervatívok és velük szemben a kritikai irányzat mindeddig figyelembe vett.

A publikáció első része a jelenlegi büntetőjog körüli vitákat fejti ki kellő részletességgel. Sok kortárs szerző számos meghatározást kínál a büntetőjog céljairól és funkcióiról, amelyeket két nagy csoportra oszthatunk: a hagyományos büntetőjogi teoretikusok és a kritikusai által kínáltakra. A különbség a csoportok között nem egyértelmű, de vannak alapvető különbségek a két csoporton belül, valamint a két véleménykör között is. A kortárs vita fejlődésének megértéséhez azonban a hagyományos és a kritikus nézőpontok megkülönböztetése hasznos kiindulópontot jelent. A büntetőjog funkcióinak klasszikus megközelítése általában a következő pontokra összpontosít. Először is, a büntetőjog tiltja azt a magatartást, amit jogellenesnek nyilvánít. Másodszor, megfelelő választ ad a tilalom megsértőjének. Ami a legfontosabb: a vétkes elítélése és megbüntetése. Egyesek azt is hozzátennék, hogy a büntetőjog a megtorló igazságszolgáltatást szolgálja azáltal, hogy biztosítja a jogsértők megbüntetését. Mindehhez szorosan kapcsolódik az eljárás, amelyen keresztül a bűnösség igazolást nyer. Többen felvetik, hogy a büntetőjognak megelőző funkciója is van. Még ha a büntetéssel való visszatartás a büntetőjog elsődleges célja, a magatartás megtiltása és a jogsértők elítélése minden bizonnyal része valamilyen általánosabb elrettentésnek, ami része szinte valamennyi társadalmi kultúrának.

E konvencionális nézetek kritikusai ezzel szemben azzal érvelnek, hogy a büntetőjog elsődleges célját vagy funkcióját másként kell értelmezni. Először is Lindsay Farmer amellett szól, hogy a modern büntetőjog célja a polgári rend biztosítása, azaz az elvárások stabilitását garantáló normák és társadalmi viszonyok, amelyeket centralizált igazságszolgáltatási intézmények ítélnek meg, és kényszerítenek ki. Másodszor, Vincent Chiao hasonló szellemben úgy látja, hogy a büntetőjog elsődleges funkciója a társadalmi együttműködés előmozdítása, amelyhez stabil közintézményekre van szükség. Harmadszor pedig Nicola Lacey – kifejezetten a büntetőjogi felelősségre összpontosítva – amellett tör lándzsát, hogy a büntetőjog fő küldetése a társadalmilag kívánatos magatartások összehangolása, amit a büntetőjog, mint államhatalmi tényező legitimál. Összességében azonban a kritikai nézetek jobban értelmezhetők úgy, ha az ennél specifikusabb funkciókra összpontosítanak. Különleges fókusz nem a kényszerítő szabályérvényesítés, hanem bizonyos célok, amelyeket a büntetőjog e technika alkalmazásával szolgál. E célok közül a legfontosabbat mindhárom szerző azonosítja. Lacey megfogalmazása szerint a büntetőjog nemcsak azt biztosítja, hogy a polgárok betartsák a közös magatartási normákat, egyben figyelmeztetés azok számára, akik csak a fenyegetés hatására alkalmazkodnak

a jogkövetőkhöz. Ez nem csupán rendre ösztönöz, hanem növeli a polgárok közötti bizalmat és együttműködési hajlandóságot.

A hagyományos vagy a kritikus elgondolások mellett tegyük le a voksunk – vagy mindkettő, vagy egyik sem? A kérdés megválaszolásához tudnunk kell, mit jelent az, hogy a büntetőjog nemes cél, avagy fenyegető eszköz? Kérdés hogyan tudjuk tesztelni és ellenőrizni ezeket a versengő állításokat? Először is a vita során, amikor büntetőjogról beszélnek, általában úgy tűnik, hogy az anyagi büntetőjogra gondolnak. Másodszor, a vitát bonyolítja a következtetlen terminológia. Egyes szerzők egyszerűen a büntetőjog redukált funkcióiról beszélnek, ami a mindennapok társadalmi szükségletében, a bűnös leleplezésében és megbüntetésében valósul meg. Mások megengedik, hogy a büntetőjognak szélesebb körű funkciói (vagy szerepei, vagy céljai) legyenek. Végül a szerző feltételezi, hogy a vitában megfogalmazott állításokat szó szerint kell érteni: állításként, ami magába foglalja mind a közvetlen mind pedig a távlatos célokat és hatásokat. Alkalmanként azonban ezeknek az állításoknak más értelmezésére is utalnak, különösen az elsősorban magyarázó vagy szociológiai ambíciókkal rendelkező művekben. Lacey valami hasonlóra gondolhat, amikor látszólag a büntetőjogi felelősség funkcióit a társadalmi szerepekkel és azok rendeltetésével azonosítja. Azonban a szerző félreteszi az ilyen alternatív megoldásokat és a továbbiakban a cél és a funkció definíciójával foglalkozik.

A publikáció következő részlete a közvetlen és közvetett funkciókról szól. Egy tárgy funkcióira vonatkozó állítások megértésének legegyszerűbb módja a tárgy működésére vonatkozó állítások. Első lépésben megkülönböztethetjük azokat a dolgokat, amelyeket a tárgyak maguk csinálnak, és azokat a célokat, amelyeket szolgálnak, vagy amelyeket szolgálhatnak. A tárgyak gyakran azért hasznosak egy adott célra vagy célokra, mert azt teszik, amit ténylegesen tesznek. Joseph Raz a jogi kontextusban az ilyen beszélgetések formalizálásának módját javasolja. Szerinte a jog közvetlen funkciói azok, amelyek egyszerűen a jogi szabályok betartásában vagy alkalmazásában állnak. A közvetett funkciók az ilyen szabályok meglétének, illetve betartásának vagy alkalmazásának további eredményei, amelyek nem egyszerűen az engedelmisségben vagy alkalmazásban állnak. A közvetett itt nem jelenti azt, hogy jelentéktelen, mivel ezek a közvetett funkciók gyakran a jogi szabályok legfontosabb értékei.

A büntetőjog funkcióinak hagyományos leírása talán a közvetlen hatásként értelmezhető. Az általános vélekedés szerint a büntetőjog szabályokat hoz létre a polgárok és a bíróságok számára is: megtiltja az állampolgárok számára a bűncselekmények elkövetését, és felhatalmazza a bíróságokat, hogy fellépjenek a megszegőkkel szemben. Ugyanakkor a bűnözés leghatásosabb akadályozása a jogkövető állampolgárok magatartása. Ha a polgárok betartják ezeket

a tilalmakat, a bűnözést akadályozzák. Azok számára, akik hisznek a megtorló igazságszolgáltatásban, az elítélés és a büntetés egyben méltó válasz a jogsértésre. A konvencionális nézetek így kezdetben elfogadhatónak tűnnek. Azonban a szerző szerint ezen nézetek hiányosak, ha a büntetőjog közvetett funkcióinak leírásaként értelmezzük. Ezzel szemben a kritikai nézetek természetesebben értelmezhetők a közvetett funkcióik erősítéseként. Ezek a nézetek sem tagadják, hogy a büntetőjognak olyan közvetlen hatásai vannak, mint a büntetés. Inkább további célokat hangsúlyoznak, amelyek e funkciók ellátásával szolgálnak: például biztosítékot nyújtanak az állampolgároknak, elnyomják a magánbosszút, erősítik az emberség értékrendjét, olyan feltételeket teremtenek, amelyek mellett a társadalmi szolidaritás felülírja az ellenségeskedést.

A büntetőjog funkcióiról szóló hagyományos nézetek, mint láttuk, a magatartást tiltó és azt jogellenesnek nyilvánító joghatásra, valamint a jogellenes magatartásra adott elítélő és büntető válaszra összpontosítanak. Alkalmanként e nézetek követői kifejezetten elfogadják a represszió igazoló értelmét. Gyakrabban ez implicit marad, de más állításaikból következtethetünk rá. Például kezelhetik ezeket a feltételezett funkciókat úgy, mint ami a büntetőjog alkalmazását erkölcsileg legitimálja, vagy mint ami az ellene szóló indokokat cáfolja. Beszélhetnek tehát a büntetőjog megfelelő szerepéről: arról a célról, amelyet egy politikai közösségben szolgálnia kell.

Összefoglalva tehát, a büntetőjog számos olyan dolgot tesz, ami segíthet igazolni mind a távlatos céljait, mind pedig a konkrét esetekben való alkalmazását. Ezek közül több dolog egyben jellegzetes is: indokot szolgáltatnak arra, hogy a büntetőjogot az alternatívái helyett inkább alkalmazzák, illetve, hogy a büntetőjogot az alternatívák megléte ellenére is megtartsák.

A büntetés jogával kapcsolatos állítások egy másik lehetséges értelmezése a célt és annak megvalósulását együttesen kezeli. Első pillantásra ez a törekvés nehéznek tűnhet. A lehetséges válasz az, hogy egyetlen szándék határozta meg a modern büntető jogalkotás egészét. Noha sok szereplő sok éven át hozzájárult ehhez a vállalkozáshoz, valamennyien egyetlen célt szolgáltak. Ahhoz, hogy ez igaz legyen, nem elég, ha a jogalkotást mindig egyetlen cél vezérelné. A büntető jogalkotás célja ekkor az egyéni szándékok pusztá összesítése lenne, és ahogy Farmer mondja, az összesített társadalmi akarat követése nem vonatkozhat az egyes büntetőjogi intézmények céljaira. Inkább olyan szándékot kellene találnunk, ami nem redukálható egyetlen konszenzusra. Ezt az egyetemes felismerést meg kell osztani a jogalkotók között, hogy tevékenységük összehangolt maradjon. Ez azt jelenti, hogy a büntetőjog céljairól szóló bármilyen reális beszámolóknak pluralistának kell lennie. Ahogyan a büntetőjog megszületésének és metamorfózisainak is számos oka van, úgy a büntetőjog tényleges társadalmi rendeltetésére is sok tényező hat.

Felhasznált irodalom

- Cornford, A. (2023). The aims and functions of criminal law. *Modern Law Review*, 87(2), 398–429. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12846>
- Manuhin, I. M. (2023). Российское и международное законодательство о противодействии терроризму и пути его совершенствования [Russian and International Legislation on Countering Terrorism and Ways to Improve It]. *Интерактив плюс*. <https://interactive-plus.ru/e-articles/872/Action872-560331.pdf>
- Momsen, C. (2023). Implications and limitations of the use of AI in criminal justice in Germany. *Kriminalpolitische Zeitschrift*, 8(1). <https://kripoz.de/2023/01/19/implications-and-limitations-of-the-use-of-ai-in-criminal-justice-in-germany/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Németh Á., Sümegh A., & Vörös A. (2025). Nemzetközi Rendészeti Figyelő XVI. *Belügyi Szemle*, 73(4), 897–909. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i4.pp897-909>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és **újra közzétehető**, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Finszter Géza, aki a prof.finszter@gmail.com e-mail címen érhető el.

Ára: 530 Ft

